

AVOIN ADOPTIO

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus kansainvälisestä tutkimuksesta

Saara Jäppinen

Pro Gradu –tutkielma

Sosiaalityö

Yhteiskuntatieteiden ja

filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2012

TIIVISTELMÄ

AVOIN ADOPTIO

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus kansainvälisestä tutkimuksesta

Saara Jäppinen

Sosiaalityö

Pro gradu –tutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Mirja Satka

Kevät 2012

Sivumäärä: 106 sivua + 8 liitettä

Tutkimuksen tehtävänä on tarkastella, millaisena adoptiojärjestelynä avoin adoptio näyttyy kansainvälisessä tutkimuksessa. Tutkimuksessa keskitytään kuvaamaan, minkälainen adoptiojärjestely avoin adoptio on, ja minkälaista on olla mukana avoimessa adoptiossa adoptiovanhempien ja –lapsen sekä biologisen perheen näkökulmasta. Tutkimuksessa tuodaan esiin adoption eri osapuolten kokemuksia ja tunteita avoimessa adoptiossa elämisestä. Tutkimuksen tehtävänä on myös selvittää, miten avointa adoptiota on tutkittu kansainvälisesti.

Tutkimusaineistona tutkimuksessa on käytetty avointa adoptiota koskevaa kansainvälistä tutkimusta. Aineisto kerättiin elektronisista tietokannoista systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmällä. Aineisto koostui 34 yhdysvaltalaisesta, brittiläisestä ja kanadalaisesta tutkimuksesta. Aineisto analysoitiin soveltamalla narratiivista synteisiä.

Tulosten mukaan avoimesta adoptiosta on tuotettu runsaasti tutkimusta erityisesti Yhdysvalloissa. Kansainvälisessä tutkimuksessa korostuu adoptiovanhempien näkökulmasta toteutettu tutkimus. Tutkimuksessa havaittiin, että kansainvälinen tutkimus jakautuu kahteen päätutkimusteemaan: avoimen adoption kokemusten tutkimukseen ja avoimeen adoptioon liittyvien mielipiteiden tutkimukseen.

Tutkimuksen tulosten mukaan avoin adoptio ei ole yhtenäinen tapa järjestää adoptiota. Erialaisten avointen adoptiosopimusten kirjo on laaja. Adoption jälkeisen kontaktin ylläpitäminen sopii joillekin adoptio- ja biologisille perheille, mutta ei kaikille. Avoimelle adoptiolle on tyypillistä sen ajan myötä muuttuva luonne. Eri adoptioerheissä kontakti voi lisääntyä tai vähentyä, kontaktiin osallistujat voivat vaihtua tai se voi loppua kokonaan. Tutkimuksen tulosten mukaan tyytyväisyys avoimeen adoptioon on yleistä. Positiiviset kokemukset ovat aineiston tutkimuksissa yleisempiä kuin negatiiviset kokemukset. Mielipiteitä selvittävien tutkimusten perusteella havaittiin, että avoimeen adoptioon suhtaudutaan varauksellisesti, jos siitä ei ole henkilökohtaista kokemusta. Avoimessa adoptiossa eläminen voi kuitenkin muuttaa mielipidettä positiivisemmaksi.

Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan päätellä, että onnistunut avoin adoptio edellyttää huolellista suunnittelua, ja siihen ryhtymisen tulee olla vapaaehtoista. Adoption osapuolet tarvitsevat suhteen ylläpitämiseen tukea.

Avainsanat: Avoin adoptio, adoptio, systemaattinen kirjallisuuskatsaus, narratiivinen synteesi, evidence based practice

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 JOHDATUS ADOPTION JA AVOIMEN ADOPTION KÄYTÄNTÖIHIN	6
2.1 Adoptio käsitteenä ja juridisena toimintana.....	6
2.2 Suomalaiset adoptiokäytännöt	7
2.2.1 Adoptiolainsäädäntö.....	7
2.2.2 Adoptioiden määrät Suomessa.....	8
2.2.3 Kotimaisen adoption prosessi	9
2.3 Avoimuus adoptiojärjestelyissä kansainvälisestä näkökulmasta.....	11
2.3.1 Avoin adoptio ja avoimuus adoptiossa	11
2.3.2 Avoimen adoption juuret.....	13
2.3.3 Avoin adoptio Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa	15
2.4 Avoin adoptio Suomessa	17
2.4.1 Avoimen adoption kehittämisen lähtökohtia Suomessa	17
2.4.2 Suomeen ehdotettu avoimen adoption malli	18
3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ	22
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	23
4.1 Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja synteettinen tutkimustapa.....	23
4.2 Systemaattiset kirjallisuuskatsaukset sosiaaalialalla ja alan tutkimuksessa	25
4.3 Tutkimusprosessi	27
4.4 Protokolla sekä tutkimuksen sisäänotto- ja poissulkukriteerit.....	28
4.5 Aineistonkeruu.....	30
4.5.1 Koehaut ja tutkimukseen valikoituneet elektroniset tietokannat	31
4.5.2 Hakutermit ja hakulauseke	33
4.5.3 Aineistonhaku ja ensivaiheen seulonta	35

4.5.4 Aineiston lähiluku ja tutkimusten kriittinen arviointi	36
4.6 Aineiston analysointi	37
5 TUTKIMUSAINEISTON KUVAUS: AVOIMEN ADOPTION	
TUTKIMUKSEN PÄÄPIIRTEET	43
5.1 Aineiston artikkeleiden maat, julkaisut, vuodet ja tieteenalat	43
5.2 Aineiston artikkeleiden metodiset valinnat.....	44
5.3 Tutkimusten pääteemat, näkökulmat ja tutkimusten aiheet.....	46
5.4 Aineistossa esiintyvät adoptiotutkimusprojektit	49
6 AVOIN ADOPTIO ADOPTIOJÄRJESTELYNÄ	52
6.1 Avoin adoptio ei ole yhtenäinen adoptiojärjestely.....	52
6.2 Kontakti adoptiossa muuttuu vuosien varrella.....	55
6.3 Adoption eri osapuolten tyytyväisyys avoimeen adoptioon	57
6.3.1 Mikä luo tyytyväisyyttä kontaktiin?.....	58
6.3.2. Kontrolli ja yhteisten sääntöjen noudattaminen	59
6.3.3 Vapaaehtoisuus	61
6.4 Kontaktin suunnittelu.....	62
7 AVOIMEN ADOPTION OSAPUOLTEN NÄKÖKULMAT	65
7.1 Vaikeudet ja haasteet avoimessa adoptiossa.....	65
7.1.1 Suhde eri sukulaisiin on erilainen	67
7.1.2 Kahden äidin ongelma.....	68
7.1.3 Oikeus olla lapsen vanhempi	69
7.2 Avoimen adoption edut adoptiovanhempien näkökulmasta	70
7.3 Biologisten äitien tunteet	71
7.4 Kontaktin vaikutus adoptiolapseen	73
8 MIELIPITEET JA ASEENTEET AVOINTA ADOPTIOTA KOHTAAN	76
8.1 Avoin adoptio jakaa mielipiteitä.....	76

8.2 Mielipide voi muuttua.....	79
9 TULOSTEN YHTEENVETO, JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	82
9.1 Yhteenvetoa avoimen adoption tutkimuksen pääpiirteistä	82
9.2 Pohdintaa avoimesta adoptiosta adoptiojärjestelynä	84
9.3 Avoimen adoption käsitteestä.....	90
9.4 Tutkimuksen sovellettavuus suomalaisissa adoptiokäytännöissä.....	92
9.5 Tutkimusprosessin toteuttamisen arviointi	96
LÄHTEET.....	101
LIITE 1 Adoption historia länsimaissa ja Suomessa	107
LIITE 2 Analysoitavien tutkimusten lähteet	116
LIITE 3 Elektroniset tietokannat ja hakulausekkeet	119
LIITE 4 Kaavio tutkimusten valikoitumisesta analysoitavaan aineistoon.....	120
LIITE 5 Tavoittamatta jääneet tutkimukset	121
LIITE 6 Tiedonkeruulomake.....	123
LIITE 7 Aineistoon valikoituneiden tutkimusten taulukot	124
LIITE 8 Taulukot tutkimusten taustatiedoista.....	145

1 JOHDANTO

Avoim adoptio on eri muodoissaan tullut kansainvälisesti yhä yleisemmäksi tavaksi järjestää adoptio. Myös Suomessa on viime aikoina herännyt keskustelua avoimen adoption tuomiseksi osaksi suomalaisia adoptio- ja lastensuojelun käytäntöjä. Avoimella adoptiolla tarkoitetaan erilaisia järjestelyitä, joissa lapsi adoptoidaan adoptioperheeseen, mutta lapsen sosiaaliset suhteet biologiseen perheeseen säilyvät jollakin tapaa (Pierson & Thomas 2002, 321–322; Oikeusministeriö 2011). Tässä pro gradu –tutkielmassa lähestyn avointa adoptiota kansainvälisestä näkökulmasta. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää yhdysvaltalaisista, brittiläisistä ja kanadalaisista tutkimuksista koostuvan aineiston perusteella, millaisena adoptiojärjestelynä avoin adoptio näyttäytyy kansainvälisessä tutkimuksessa ja miten avointa adoptiota on tutkittu.

Kansainvälisestä näkökulmasta avoimien adoptiojärjestelyiden kehittymisen lähtökohtana voidaan pitää adoptoitujen ja adoption lapsensa luovuttaneiden henkilöiden halua tietää toisistaan. Avoin adoptio on kehittynyt perinteisen länsimaisen suljetun adoption rinnalle, jossa adoptiovanhemmat ja biologiset vanhemmat eivät tiedä toisistaan mitään. Suljetussa adoptiossa adoptoidut lapset voivat kokea suurta tuskaa, kun eivät tiedä biologista taustaansa. Adoption lapsensa luovuttaneet vanhemmat taas saattavat miettiä koko elämänsä, mitä lapselle kuuluu. Useissa tutkimuksissa on todettu, että adoptoiduilla lapsilla on tarve tietää itsestään ja juuristaan sekä adoption johtaneista syistä. (Pierson & Thomas 2002, 321–322; Grotevant, Perry & McRoy 2005; Triseliotis, Feast & Kyle 2005, 39.)

Suomessa keskustelu avoimesta adoptiosta ja sen käyttöön ottamisesta on syntynyt lastensuojelun toimijoiden aloitteesta. Suomen lapsiasiavaltuutettu ja Pelastakaa Lapset ry ovat ehdottaneet adoption laajempaa käyttöönottoa lastensuojelussa yhtenä ratkaisuna järjestää joidenkin sijoitettujen lasten pysyvät kasvuolot (Tervonen-Arnkil 2009; Lapsiasiavaltuutettu 2011). Suomessa ei ole mahdollisuutta pysyvään huostaanottoon, eikä lasta voida adoptoida ilman vanhemman tahtoa. Nämä eivät ole mahdollisia, vaikka vanhempien kyvyssä toimia lapsen vanhempana ei olisi pitkän sijoituksenkaan jälkeen tapahtunut muutoksia parempaan. Avoimessa adoptiossa lapsi sijoitetaan pysyvästi sijais- tai muuhun perheeseen, mutta samalla kontakti alkuperäisiin vanhempiin säilyy. Näin lapselle voidaan turvata sekä pysyvät kasvuolosuhteet että mahdollisuus olla yhteydessä biologisten vanhempien kanssa. (Lapsiasianeuvottelukunta 2010; Puustinen-Korhonen & Pösö 2010, 14.)

Uusi adoptiolaki tulee Suomessa voimaan 1. heinäkuuta 2012 ja siinä on huomioitu Suomen lapsiasiavaltuutetun ja Pelastakaa Lapset ry:n kannanotot avoimen adoption käyttöön ottamisesta. Lakiuudistuksen myötä avoin adoptio on tulevaisuudessa mahdollista Suomessa. (Oikeusministeriö 2008, 14; Tervonen-Arnkil 2009; Lapsiasianeuvottelukunta 2010; Lapsiasiavaltuutettu 2011; Oikeusministeriö 2011, 1; Oikeusministeriö 2012.) Keskeisin suomalainen kotimaisen adoptiopalvelun tarjoaja Pelastakaa Lapset ry on aloittanut kehittämistyön avoimen adoption toteuttamiseksi. Heidän Kohtaaminen-nimisen kehittämishankkeensa tarkoituksena on kehittää käytäntöjä, jolla adoption käyttöä voitaisiin lisätä lastensuojelussa (Tervonen-Arnkil 2009).

Tämä pro gradu –tutkielma on tehty yhteistyössä Pelastakaa Lapset ry:n Kohtaaminen-hankkeen kanssa. Tutkimukseni tuo kansainvälistä tutkimustietoa suomalaisen avoimen adoption kehittämistyön käyttöön. Tutkimus perustuu kansainväliseen tutkimukseen, koska avointa adoptiota ei ole Suomessa vielä virallisesti olemassa, enkä ole löytänyt aiheeseen liittyvää suomalaista tutkimusta. Tästä syystä otan tutkimuksessani selvää, mitä kansainvälisen tutkimuksen perusteella avoimesta adoptiosta tiedetään. Tutkimuksessani pyrin kuvaamaan, millaisena adoptiojärjestelynä avoin adoptio näyttäytyy kansainvälisessä tutkimuksessa. Tutkimuksessani keskityn erityisesti tuomaan esille eri adoption osapuolten kokemuksia ja tunteita liittyen avoimessa adoptiossa elämiseen. Tutkimusaineisto on kerätty soveltaen systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmää. Menetelmässä on tarkoituksena kerätä systemaattisesti kaikki tiettyyn aihepiiriin liittyvä tutkimus ja muodostaa niiden tuloksista synteesi. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on yksi tapa tuoda tieteellisiä tutkimustuloksia käytännön sosiaalityön hyödynnettäväksi. (Aveyard 2007, 8, 16; Petticrew & Roberts 2008, 2; Macdonald & Popay 2010.)

Tässä pro gradu -tutkielmani tutkimusraportissa kuvaan ensin adoption käsitettä ja suomalaisia adoptiokäytäntöjä. Sen jälkeen määrittelen, mitä avoimella adoptiolla tarkoitetaan ja minkälaisen historiallisen kehityskulun seurauksena avoimuus on tullut osaksi adoptiokäytäntöjä. Tutkimuksen toteuttamisluvussa kuvaan systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmää erityisesti sosiaalityön tieteenalan ja evidence based practice -tutkimussuuntauksen näkökulmista sekä esittelen tutkimusprosessiani. Ensimmäisessä tulosluvussa kuvaan, millä tavalla avointa adoptiota on tutkittu kansainvälisesti. Kolmessa muussa tulosluvussa esittelen, millaisena adoptiojärjestelynä avoin adoptio näyttäytyy kansainvälisessä tutkimuksessa. Pro gradu -tutkielmani viimeisessä luvussa teen yhteenvedon tutkimukseni keskeisistä tutkimustuloksista sekä pohdin tulosten sovellettavuutta erityisesti suomalaisten adoptiokäytäntöjen ja uuden adoptiolain konteksteissa.

2 JOHDATUS ADOPTION JA AVOIMEN ADOPTION KÄYTÄNTÖIHIN

Tämän luvun tarkoituksena on kuvata ensin, mitä adoptiolla tarkoitetaan ja minkälaista adoptiotoiminta on tällä hetkellä erityisesti Suomessa. Lisäksi luon luvussa katsauksen siihen, mitä avoimella adoptiolla tarkoitetaan kansainvälisesti. Luvun loppuun esittelen Suomen avoimen adoption kehittämisen lähtökohtia sekä Suomeen ehdotetun avoimen adoption toteuttamisen mallin.

Liitteessä 1 on katsaus adoption historiaan länsimaissa ja Suomessa. Ymmärtääkseni avointa adoptiota adoptiojärjestelyinä minun oli tutustuttava adoption historiaan sekä kansainvälisestä näkökulmasta että Suomessa. Tämä oli välttämätöntä, jotta ymmärtäisin, minkälaisen historiallisen kehityksen seurauksena avoin adoptio on tullut osaksi adoptiotoimintaa.

2.1 Adoptio käsitteenä ja juridisena toimintana

Adoption tarkoituksena on perhesuhteiden uudelleen järjestäminen. Sana adoptio on latinaa ja tulee alun perin sanoista ”ad optio”, joka tarkoittaa ”valita vaihtoehdoista (paras)”. Suomessa lakiin on vakiintunut käytettäväksi termi *lapsiksi ottaminen*. (Parviainen 2003, 7.)

Adoptiolainsäädännön uudistusta valmistellut työryhmä on ehdottanut, että tulevaisuudessa adoptiolaisissa siirryttäisiin käyttämään suomenkielessä termejä *adoptio*, *adoptiolapsi* ja *adoptiovanhempi* sekä niiden johdannaisia. Työryhmän mukaan tämä on aiheellinen muutos, koska nykyisin käytössä olevat *lapsiksi ottaminen*, *ottolapsi* ja *ottovanhempi* sekä niihin rinnastettavat termit kuulostavat tänä päivänä vääristyneiltä ja saattavat herättää kielteisiä mielleyhtymiä. (Oikeusministeriö 2010, 56.) Koska adoptio-sana on vakiintunut suomen yleiskieleen, käytän tässä pro gradu -tutkielmassani pääasiassa adoptio-sanaa ja sen johdannaisia. Kuitenkin käsitellessäni vanhoja suomalaisia adoptiota koskevia lakeja, käytän termiä *ottolapsi* ja sen johdannaisia, koska nämä termit ovat niissä käytössä.

Adoptiolla on toteutettu klassisesti kolmenlaisia päämääriä, joilla tavoitellaan erilaisia tarkoituksia: 1) Adoptiolla voidaan muodostaa lapselle uusi perhe entisen tilalle, 2) sillä voidaan laillistaa jo muodostuneita perhesuhteita, jolloin jo olemassa oleva suhde muuttuu myös juridisesti lapsi-vanhempi-suhteeksi, ja 3) adoptiolla on varmistettu suvun jatkuvuus järjestämällä sukulaisuussuhteita uudelleen. Adoptiossa lapsen ja aikuisen välille

perustetaan oikeustoimenpiteen avulla lapsen ja vanhemman suhde, jota henkilöiden välillä ei ole aikaisemmin ollut. Samalla lapsen vanhemmat vaihtuvat. Nykyisen adoptiokäsityksen mukaan adoptiovanhemmilla on oikeus ja velvollisuus juridisen sopimuksen myötä luoda lapseen myös psykologinen suhde ja toimia sosiaalisena vanhempana lapsen arjessa. Adoption osapuolia ovat: 1) lapsen biologinen suku ja erityisesti biologinen äiti, 2) adoptiovanhemmat ja adoptoiva suku, 3) adoptiolapsi sekä 4) adoptioprosessia hoitavat yhteiskunnan edustajat, erityisesti adoptiota hoitavat työntekijät. (Nieminen 1975,1; Rautanen 1975, 1; Varilo 1993, 21; Pösö 2003.)

Adoptio voidaan määritellä heikoksi tai vahvaksi riippuen siitä, millainen oikeudellinen suhde lapsen ja vanhemman välille muodostetaan. *Heikossa adoptiossa (adoptio minus plena)* lapsen oikeudellinen suhde koskee vain lapsen ja vanhemman suhdetta, mutta ei adoptioperheen muuta sukua. Heikossa adoptiossa myös lapsen ja tämän biologisen suvun välillä saattaa säilyä joitain siteitä, kuten esimerkiksi perimisoikeus. *Vahvassa adoptiossa (adoptio plena)* adoptiolapsen ja adoptiovanhemman suhde on samanlainen kuin, että lapsi olisi vanhempien biologinen lapsi. Vahvassa adoptiossa adoptiolapsi ja tämän perilliset sekä adoptiovanhemmat ja heidän sukunsa perivät toisensa. Suomessa adoptiot olivat vuoden 1979 ottolapsilakiuudistukseen asti heikkoja adoptioita. (Nieminen 1975, 18–19; Mattila 1984, 69, 78; Varilo 1993, 10.)

2.2 Suomalaiset adoptiokäytännöt

2.2.1 Adoptiolainsäädäntö

Suomessa on ollut käytössä kolme erillistä adoptiota koskevaa lakia. Suomen ensimmäinen adoptiolaki *Laki ottolapsista* tuli voimaan vuonna 1925. Adoptiolainsäädäntöä uudistettiin laajasti 1970-luvulla, ja uusi *Laki lapseksiottamisesta* tuli voimaan vuonna 1979. Tällä hetkellä Suomessa on voimassa vuonna 1985 voimaan tullut *Laki lapseksiottamisesta*, jota on täydennetty myöhemmin erilaisilla säädöksillä. (Laki ottolapsista 1925; Laki lapseksiottamisesta 1979; Laki lapseksiottamisesta 1985.)

Suomen ottolapsilainsäädäntöä sitovat useat kansainväliset adoptiota koskevat sopimukset. Suomi on allekirjoittanut pohjoismaisen lapseksiottamista koskevan sopimuksen 1931 ja Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen lasten oikeuksista 1991. Lisäksi Suomi on allekirjoittanut Euroopan Unionin sisällä tehtyjä sopimuksia, joista Haagin so-

pimuksen vuonna 1997, lasten oikeuksien käyttöä koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen 1996 sekä Euroopan neuvoston lapseksiottamista koskevan yleissopimuksen vuonna 2008. (Oikeusministeriö 2010, 35- 38.)

Tämänhetkinen Suomen ottolapsilainsäädäntö jakaa adoption kolmeen päätyyppiin: 1) vieraan lapsen adoptiot, 2) perheen sisäiset adoptiot ja 3) aikuisadoptiot. Vieraan lapsen adoptioissa lapsen biologiset vanhemmat luopuvat oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan lapseensa. Luopumisen seurauksena lapsi siirtyy sellaisen pariskunnan tai henkilön lapseksi, jolla ei ole aiemmin ollut vanhemmuussuhdetta lapseen. Vieraan lapsen adoptio voidaan toteuttaa kotimaisen tai kansainvälisen adoption kautta. Vieraan lapsen adoptiot voidaan jakaa varsinaisiin ja muihin vieraiden lasten adoptioihin. Varsinaisessa vieraan lapsen adoptiossa lapsi on tullut suoraan adoptiolapsena perheeseen. Muissa vieraan lapsen adoptioissa sijaislapsena ollut lapsi adoptoidaan sijaisperheeseen. (Parviainen 2003, 7.) Perheen sisäisellä adoptiolla tarkoitetaan jo muodostuneiden perhesuhteiden laillistamista – esimerkiksi lapsen vanhemman puoliso adoptoi puolison lapsen tai rekisteröidyssä parisuhteessa elävän pariskunnan toinen osapuoli adoptoi kumppanin lapsen. Aikuisadoptiolla taas tarkoitetaan täysi-ikäisen henkilön adoptoimista. Aikuisadoptio voidaan toteuttaa, jos lapsi on ollut adoptioijan hoidettavana ja kasvatettavana alaikäisenä, ja adoptoimiseen on ollut esteitä lapsen ollessa alaikäinen. Suomen lainsäädännön mukaan muut kuin avioparit eivät voi adoptoida lasta yhdessä. Lainsäädäntö mahdollistaa adoption hakemisen myös yksin ilman puolisoa. (Laki lapseksiottamisesta 1985; Varilo 1993, 9-11.) Tässä pro gradu – tutkielmassa käsitellään erityisesti kotimaisia vieraiden lasten adoptioita. Suomessa avointa adoptiota tullaan käyttämään maansisäisesti adoptoitavien lasten yhtenä tapana toteuttaa adoptio.

2.2.2 Adoptioiden määrät Suomessa

Suomessa on mahdollista adoptoida sekä suomalaisia että ulkomaalaisia lapsia. Kotimaiseen vieraiden lasten adoptioon, jossa adoptoitava lapsi ei ole adoptiovanhempien aiempi sijaislapsi, tulee Suomessa vuosittain noin 30–50 suomalaista lasta. Tilastojen mukaan vuonna 2010 Suomessa toteutettiin 41 kotimaista adoptiota, joissa adoptioijina oli kaksi vanhempaa yhdessä. Vuonna 2010 tehtiin myös 183 yhden vanhemman adoptiota, mutta nämä ovat pääasiassa perheensisäisiä adoptioita. Samana vuonna Suomessa vahvistettiin 184 alaikäisen lapsen kansainvälistä adoptiota. Varilon (1993, 12) mukaan Suomen adoptiokäytäntöjen erityispiirre on, verrattuna moniin muihin länsimaihin, että täällä kotimais-

ta adoptioista vastaa pääasiassa yksi ainoa toimija, Pelastakaa Lapset ry. Heidän kauttaan sijoitetaan vuosittain noin 30 suomalaista adoptiolasta. Myös kuntien sosiaalitoimet tekevät jonkin verran kotimaisia adoptiosijoituksia. (Tervonen-Arnkil 2009; Adoptioperheet ry 2010; Väestöliitto 2010; Oikeusministeriö 2011, 9; Pelastakaa Lapset ry 2011.)

Kansainvälisistä adoptioista Suomessa vastaa kaksi järjestöä Pelastakaa Lapset ry ja Interpedia ry sekä Helsingin kaupungin sosiaalilautakunta. Kotimainen adoptiopalvelu on maksutonta, mutta kansainvälisen adoptiopalvelun kustannuksista vastaa adoptiota hakeva itse. Kansainvälisen adoption kustannuksiin on mahdollista saada Kelan korvausta. Sekä kotimaista että kansainvälistä adoptiota edeltää lakisääteinen adoptioneuvonta. Adoptioneuvonnan jälkeen kansainvälisessä adoptiossa täytyy adoptiota varten hakea lupa Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnasta. Kotimaisessa adoptiossa tällaista lupaa ei erikseen haeta. (Helsingin kaupungin sosiaalilautakunta 2011; Interpedia ry 2011; Pelastakaa Lapset ry 2011; Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunta 2011.)

Kansainvälisten adoptioiden määrä on vähentynyt Suomessa. Vähennemistä on tapahtunut, koska monet aiemmin lapsia adoptioon luovuttaneet maat ovat kehittäneet omaa valtion sisäistä adoptiotaan. Tämän myötä Suomeen tulee yhä vähemmän kansainvälisesti adoptoituja lapsia. (Oikeusministeriö 2010, 46.)

2.2.3 Kotimaisen adoption prosessi

Suomessa kotimaista adoptiota edeltää adoptioneuvonta, joka koskee sekä lapsensa adoptioon luovuttavia vanhempia että adoptiolasta toivovia vanhempia. Adoptioneuvonta on lakisääteistä ja maksutonta sekä adoptiolasta hakeville vanhemmille pakollista. Adoptioneuvonnan tarkoituksena on valvoa lapsen etua sekä auttaa lasta, lapsen biologisia vanhempia ja adoptiovanhempia ennen adoption vahvistamista. Osa kunnista toteuttaa neuvonnan itse ja osa toteuttaa sen ostopalveluna Pelastakaa Lapset ry:n kautta. (Laki lapseksiottamisesta 1985; Oikeusministeriö 2010, 20; Pelastakaa Lapset ry 2011.)

Lapsensa adoptioon luovuttavien vanhempien näkökulmasta adoptioneuvonnassa vanhempaa autetaan harkitsemaan lapsen adoptioon antamiseen liittyviä asioita. Vanhemman kanssa käydään läpi tämän elämäntilannetta ja erilaisia vaihtoehtoja. Vanhempi päättää itse lapsen luovuttamisesta adoptioon. Myös lapsen isän suostumus lapsen adoptoimiseen tarvitaan, jos lapsi on syntynyt avioliittoon tai isyys on vahvistettu. Kun lapsi syntyy, vanhemmilla on kahdeksan viikkoa aikaa harkita lapsen luovuttamista adoptioon. Mikäli

harkinta-ajan jälkeen vanhemmat haluavat luovuttaa lapsen adoptioon, voidaan aikaisintaan silloin allekirjoittaa adoptiosopimus. Harkinta-ajan lapsi on hoidettavana lastenkodissa tai hoitoperheessä. Biologisilla vanhemmilla on oikeus esittää toiveita adoptioperheen suhteen. (Pelastakaa Lapset ry 2011.)

Mikäli adoptiolasta toivova pariskunta päättää hakea adoptiolasta kotimaisen adoption kautta, adoptioprosessi kestää noin 3-5 vuotta. Suomessa vieraan lapsen adoptiota voi hakea 25 vuotta täyttänyt henkilö tai aviopari. Kun adoptiolasta toivova perhe on käynyt läpi noin vuoden kestäväen adoptioneuvonnan valmennuksen ja arvioinnin, adoptioneuvonnan antaja voi sijoittaa perheeseen adoptiolapsen. Sijoituksessa tulee aina huomioida ensisijaisesti lapsen etu ja tarpeet, mutta adoptiovanhempien ja lapsensa adoptioon luovuttavien vanhempien toiveet otetaan myös huomioon. (Laki lapseksiottamisesta 1985; Oikeusministeriö 2010, 20; Helsingin kaupungin sosiaalilautakunta 2011; Pelastakaa Lapset ry 2011.)

Adoptioneuvonnan ja adoption vahvistamisen jälkeen adoption osapuolten, adoptiolapsen, tämän sisarusten, adoptiovanhempien ja lapsen luovuttaneiden vanhempien, on mahdollista saada adoption jälkipalvelua adoption järjestäjän kautta. Palvelua on mahdollista käyttää jopa vuosikymmenien päästä adoption vahvistamisesta. Mikäli adoptiolapsi on täyttänyt 18 vuotta, hän voi tulla jälkipalveluun yksin. Alaikäisillä tulee olla adoptiovanhempi mukana. Jälkipalvelun kautta adoptiolapsen on mahdollista selvittää adoptioon liittyviä taustoja ja biologisia juuriaan sekä saada tietoa itseään koskevista asiakirjoista. Yleensä adoptoitujen kiinnostus omia juuriaan kohtaan herää teini-iässä. Monet adoptoidut toivovat biologisten vanhempien tapaamista, ja Suomessa se onkin mahdollista, jos biologiset vanhemmat tähän suostuvat. Jälkipalvelun antaja voi kieltäytyä tietojen antamisesta, jos tiedot ovat lapsen edun vastaisia. Jälkipalvelu tukee myös adoptioon lapsensa luovuttaneita vanhempia. Vielä vuosienkin jälkeen monet vanhemmat haluavat käydä läpi adoptioon liittyviä asioita tai saada tietoa lapsestaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 30–31; Pelastakaa Lapset ry 2011.)

2.3 Avoimuus adoptiojärjestelyissä kansainvälisestä näkökulmasta

2.3.1 Avoin adoptio ja avoimuus adoptiossa

Brodzinskyn (2005) mukaan avoimuuden ajattelu on tullut adoptiojärjestelyihin mukaan muutaman viimeisen vuosikymmenen aikana. Avoimuuden ajattelu on lisääntynyt Yhdysvalloissa ja Kanadassa sekä monissa Euroopan maissa. Monet adoptiotoimistot ovat alkaneet tarjota laajempaa valikoimaa erilaisia adoptiosijoitusvaihtoehtoja adoptio- ja biologisille perheille. (emt.)

Brodzinskyn, Smithin & Brodzinskyn (1998, 80) ja Siegelin (2006) mukaan avoimen adoption käsitettä ei ole helppo määritellä. Heidän mukaansa sen parissa työskentelevät tutkijat ja työntekijät määrittelevät sen eri tavoin. Jotkut näkevät avoimen adoption olevan adoptio, jossa kontakti tapahtuu suunnitelmallisesti vain adoption osapuolten henkilökohtaisina tapaamisina. Jotkut taas ajattelevat adoption olevan avoin myös tilanteissa, joissa adoption osapuolet ovat jakaneet jonkinlaista tietoa toisistaan ennen tai jälkeen adoption, joko anonymisti tai niin, että henkilöllisyys paljastuu. (emt.) Pierson & Thomas (2002, 321) määrittelevät englantilaisessa Collins Dictionary of Social Work –teoksessa avoimen adoption tarkoittavan yleisimmin jonkinlaista kontaktia adoptoidun lapsen ja biologisten vanhempien välillä sen jälkeen, kun adoptio on vahvistettu. Kontakti voi tapahtua joko anonymisti tai henkilötietoja vaihtaen. (emt., 321–322.)

Brodzinsky (2005, 149) erottaa toisistaan avoimen adoption (open adoption) ja adoption avoimuuden (openness in adoption) käsitteet. Hän määrittelee avoimen adoption tarkoittavan adoptiota, joka pitää sisällään tietojen jakamista adoptio- ja biologisten vanhempien välillä. Adoption avoimuus on Brodzinskyn mukaan laajempi käsite kuin avoin adoptio. Adoption avoimuus heijastelee yleisiä asenteita, toiveita, odotuksia ja tunteita, joita ihmisillä on suhteessa adoptioon. Brodzinsky esittää, että suljetussakin adoptiossa voi olla avoimuutta, vaikka siinä ei olisi tehty virallisesti avoimen adoption järjestelyitä eikä biologisesta perheestä tiedettäisi kovin paljon. Brodzinsky tarkoittaa tällä, että adoptiovanhemmat ovat voineet luoda perheeseen ilmapiirin, jossa puhutaan adoptiosta avoimesti ja rehellisesti. Adoptiovanhemmat voivat olla empaattisia ja kunnioittavia lasta kohtaan, esimerkiksi hyväksymällä lapsen surun ja hämmennyksen hylätyksi joutumisesta. Adoptiovanhemmat voivat osoittaa avoimuutta myös tukemalla lapsen yhteyttä alkuperäänsä,

esimerkiksi auttamalla lasta etsimään tietoa hänen taustastaan ja aiemmasta kasvuympäristöstään. (emt., 149–150.)

Brodzinskyn (2005, 150–151) mukaan adoptiosta, jossa on tehty virallisia avoimen adoption järjestelyitä, voi puuttua avoimuus. Vaikka adoptioerhe ja biologinen perhe olisivat pitäneet yhteyttä vuosien ajan, vanhempien voi olla vaikea hyväksyä adoption avoimuutta. Biologisten sukulaisten tapaamisista huolimatta adoptiovanhemmat voivat olla torjuvia lapsen biologista perhettä kohtaan. Brodzinsky summaa tärkeämpää lapsen kannalta olevan perheen avoin, rehellinen ja monenlaisille tunteille tilaa-antava ilmapiiri adoptioon ja muihin perheen asioihin liittyen. Se on tärkeämpää, kuin että adoptio on sovittu virallisesti avoimeksi tai suljetuksi. (emt.)

Grotevant, Perry & McRoy (2005) ovat tehneet erilaisista adoptiojärjestelyistä määritelmän, jota siteerataan paljon adoptiota ja avointa adoptiota koskevassa kirjallisuudessa. He jakavat adoption kolmeen eri tyyppiin¹. Tämä jaotelmä on käytössä erityisesti Yhdysvaltojen adoptiojärjestelyissä, mutta tyypit ovat sovellettavissa myös Suomeen. Heidän määrittelemässään adoption kolmessa tyypissä on keskeistä kontaktin ja kommunikaation tason vaihtelu adoptio- ja biologisen perheen välillä. Ensimmäinen taso on *luottamuksellinen* tai *suljettu adoptio* (confidential), jolla he tarkoittavat adoptiota, jossa ei jaeta anonymiteetin rikkovaa tietoa adoptio- ja biologisen perheen välillä². Perheiden välillä ei ole myöskään minkäänlaista kontaktia ennen tai jälkeen adoption. Toiseksi tasoksi Grotevant ym. (2005) määrittelevät *välillisen kontaktin* (mediated). Tässä tasossa kommunikaatio adoptio- ja biologisen perheen välillä tapahtuu kolmannen osapuolen, yleensä adoptio-toimiston, välityksellä esimerkiksi vaihtamalla kirjeitä ja valokuvia. Grotevantin ym. (2005) mukaan tässä kontaktin tasossa ei jaeta anonymiteetin rikkovaa tietoa. Kolmanneksi adoption tasoksi he määrittelevät *täysin avoimen adoption* (fully disclosed adoption), jossa kommunikaatio adoptio- ja biologisen perheen välillä on suoraa kasvotusten tapahtuvaa ja se rikkoo anonymiteetin. Grotevant ym. (2005) huomauttavat, että heidän jaotelmansa on hyvin yksinkertainen, ja perheiden välillä avoimuuden taso ja kontaktin intensiteetti vaihtelevat heidän elämänsä myötä. (emt.)

Grotevantin ym. (2005) määrittely koskee yleisesti adoptiota ja siihen liittyvää kontaktin vaihtelua. Demick & Wapner (1988) ovat määritelleet avoimen adoption sisällä neljä

¹ Olen suomentanut adoption tyyppejä kuvaavat termit vapaasti kääntäen MOT-sanakirjan avulla.

² Käytän tutkimuksessani käsitettä suljettu adoptio. Tarkoitan sillä tutkimuksessani adoptiota, jossa ei ole kontaktia. Puhun suljetusta adoptiosta myös suomalaisten adoptiokäytäntöjen yhteydessä, vaikka Suomessa suljettu adoptio on erilainen kuin Yhdysvalloissa. Suomalaiset suljetun adoption käytännöt eivät ole aivan niin suljettuja, kuin Yhdysvalloissa on perinteisesti ollut. Suomessa adoption eri osapuolilla on ollut aina mahdollisuus saada tietoa toisistaan.

eri päätyyppiä ja tämä määrittely esiintyy myös paljon adoptiota koskevassa kirjallisuudessa³. Heidän määritelmänsä mukaan ensimmäinen avoimen adoption tyyppi on *rajoitettu avoin adoptio* (restricted open adoption), jossa adoptiovanhemmat antavat biologisille vanhemmille kuvia ja tietoja lapsen kehityksestä adoption jälkeen adoptiotoimiston kautta. Toinen muoto on *puoli avoin adoptio* (semi-open adoption), jossa biologiset vanhemmat tapaavat ihmiset, jotka adoptoivat heidän lapsensa ja ovat jopa mukana valitsemassa adoptiovanhempia, mutta heidän välillään ei jaeta anonymiteetin rikkovaa tietoa. Kolmas avoimen adoption tyyppi on *täysin avoin adoptio* (full open adoption), jossa adoptio- ja biologiset vanhemmat tapaavat ja jakavat anonymiteetin rikkovia tietoja itsestään. Neljäs avoimen adoption tyyppi on *jatkuva avoin adoptio* (continuing open adoption), jossa adoptio- ja biologiset vanhemmat tekevät suunnitelman jatkuvasta kontaktista toisiinsa ja adoptiolapseen. (emt.)

Siegelin (2006) mukaan adoption voidaan ajatella olevan avoin, jos kontaktiin on mahdollisuus, vaikka sitä ei olisi käytettykään. Hän näkee adoption avoimeksi myös tilanteissa, jossa kontakti tapahtuu vain adoptio- ja biologisten vanhempien välillä, huolimatta siitä, tietääkö lapsi tätä vai ei. Avoimuus voidaan jakaa kahteen eri ääripäähän: Vähimmillään se on jonkinlaisen toista adoption osapuolta koskevan tiedon jakamista ilman, että osapuolten henkilöllisyys paljastuu. Toisena ääripäänä taas avoimuus voi olla jatkuva henkilökohtaisesti tapahtuva kontakti adoption eri osapuolten kesken. Joillekin avoin adoptio voi tarkoittaa osapuolten osallistumista toistensa jokapäiväiseen elämään. Joillekin se voi olla vain yksittäinen kontaktinotto tai tapaamiskerta jossakin vaiheessa adoptioprosessia. (Brodzinsky ym. 1998, 80; Pierson & Thomas 2002, 321–322; Siegel 2006.)

Siegel (2006) mielestä on tärkeää ymmärtää, että avoin adoptio ei tarkoita jaettua vanhemmuutta. Adoptiovanhemmat ovat avoimesta adoptiosopimuksesta huolimatta lapsen ainoat lailliset vanhemmat täysillä oikeuksilla ja velvollisuuksilla lapseen. Avoimen adoption järjestelyissä biologisten vanhempien rooli nähdään yleensä sukulaisen asemassa, joka silloin tällöin on kontaktissa lapsen kanssa. (emt.)

2.3.2 Avoimen adoption juuret

Avoimen adoption käytännöt ja syyt miksi se on otettu käyttöön, vaihtelevat hiukan eri maittain. Seuraavassa kahdessa alaluvussa kuvaan, mitkä asiat ovat vaikuttaneet yleisellä

³ Olen suomentanut avoimen adoption tyyppejä kuvaavat termit vapaasti kääntäen MOT-sanakirjan avulla.

tasolla ja erityisesti Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa avoimen adoption kehittymiseen. Tarkastelen avoimen adoption historiaa Yhdysvaltojen ja Iso-Britannian näkökulmasta, koska tutkimusaineistoni koostuu angloamerikkalaisesta tutkimuksesta.

Pierson & Thomasin (2002, 321–322) mukaan avointen adoptiokäytäntöjen kehittymiseen on länsimaissa vaikuttanut tutkimustiedon saaminen ja sitä kautta lisääntynyt ymmärrys, että adoptioon liittyvällä anonymiteetin suojaamisella voi olla haitallisia vaikutuksia adoptiolapseen ja biologisiin vanhempiin. Grotevantin ym. (2005) adoption tyypeistä suljettu adoptio on perinteisesti ollut sellainen, jossa adoptioperhe ja biologinen perhe eivät tiedä toisistaan mitään. Suljettu adoptio voi aiheuttaa adoptiolapselle käytös- ja tunne-elämän vaikeuksia, koska hän ei tiedä biologista taustaansa (Pierson & Thomas 2002, 321–322). Triseliotisin, Feastin & Kylen (2005, 39) mukaan useat tutkimukset, joissa on tutkittu adoptoituja, jotka etsivät juuriaan sekä adoptoitujen ja biologisten vanhempien jälleennäkemisiä, luovat ymmärrystä, miten tärkeää tietoisuus biologisista juurista adoptoiduille on. Heidän mukaansa useat tutkimukset osoittavat, että adoptoiduilla on perustavanlaatuisen tarve saada tietää itsestään ja juuristaan sekä miksi heidät on adoptoitu. Triseliotisin ym. (2005, 27) mukaan yleensä pelkkä tieto ei kuitenkaan riitä. Monet adoptoidut haluavat tietää keneltä näyttävät ja mistä oma persoonallisuus on peräisin. Myös tietämättömyys perinnöllisistä sairauksista vaivaa monia adoptoituja. Tästä syystä on yleistä, että suljetun adoption kaltaisissa adoptiojärjestelyissä adoptoidut etsivät aikuistuessaan biologisen perheensä jäseniä. Uteliaisuus omasta taustasta, vastausta vaille olevat kysymykset siitä, miksi on adoptoitu sekä hylkäämisen ja syyllisyyden tunteet adoptiovanhempia kohtaan vaikuttavat monien adoptoitujen ihmisten elämään. (emt., 23.)

Juurettomuus ja tietämättömyys eivät ole vain adoptoitujen lasten murheita. Pierson & Thomasin (2002, 321–322) mukaan tutkimukset osoittavat, että myös biologiset äidit saattavat kärsiä elinikäisestä ahdistuksesta, koska antoivat joskus lapsensa adoption. Adoption lapsensa luovuttaneet äidit kantavat adoptiopäätöstään usein mukanaan koko elämänsä ajan. Suru lapsesta luopumisesta nousee monille äideille pintaan erityisesti lapsen syntymäpäivänä tai adoptiolapsesta luopumisen vuosipäivänä. Ajan myötä tuska voi helpottua. Äidit miettivät usein koko elämänsä tekivätkö oikean päätöksen antaessaan lapsen adoption, onko lapsi elossa ja saiko hän hyvän kodin. Jotkut äidit saattavat miettiä mitä lapsi ajattelee heistä. (Grotevant & McRoy 1988.)

Nämä kysymykset koskettavat myös adoptiovanhempia, jos he eivät pysty vastaamaan lapselle tämän kysymyksiin biologisista juuristaan. Avoimen adoption on ajateltu helpottavan ahdistavia seurauksia, joita suljetusta adoptiosta voi tulla adoption eri osapuol-

lille. Avoimessa adoptiossa osapuolet tietävät toisistaan adoption alusta lähtien, jolloin ainakin osa adoptioon liittyvistä salaisuuksista poistuu. (Pierson & Thomas 2002, 321–322.)

2.3.3 Avoin adoptio Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa

Avoimen adoption kehittymisen yhtenä syynä voidaan nähdä yhteiskunnan modernisoitumisen myötä tulleet ilmiöt. Demick & Wapnerin (1988) mukaan yksi keskeinen syy avoimen adoption kehittymiseen on ollut noin 1960-luvulta alkanut abortin ja ehkäisyvälineiden kehittyminen ja salliminen, jonka myötä terveitä vauvoja alkoi tulla adoptoitavaksi vähemmän. Yhdysvalloissa tämä on johtanut siihen, että monet adoptiovanhemmat eivät halua odottaa useita vuosia kestävän adoptioprosessin kautta vauvan saamista, vaan ovat alkaneet itse etsiä vauvoja adoptoitavaksi ilman adoptiotoimiston apua. Tällöin avoin adoptio on lähtökohtana koko adoptiolle, kun adoptio- ja biologiset vanhemmat ovat tekemisissä itsenäisesti jo ennen adoption vahvistamista. (emt.) Tällaiset yksityisesti toteutetut adoptiot, ovat julkisten ja yksityisten adoptiotoimistojen palveluiden lisäksi, yleisiä vielä tänä päivänä Yhdysvalloissa (Berry 1993; Crea & Barth 2009).

Avoin adoptio ei ole uusi asia Yhdysvaltojen adoptiokäytäntöjen historiallisesta näkökulmasta. Ennen vuotta 1940 Yhdysvaltojen adoptiolaki ei vaatinut suljettuja adoptiorekistereitä ja oli normaalia, että adoptiovanhemmat ja biologiset vanhemmat tunsivat toisensa tai tiesivät toistensa henkilöllisyyden. Toisen maailmansodan aikaan alettiin kuitenkin ajatella, että biologiset vanhemmat ja adoptiovanhemmat on syytä erottaa toisistaan tiukasti. Tästä syystä lainsäädäntöä muutettiin ja adoptiorekisterit tulivat salaisiksi. Lainsäädännön muutoksen myötä adoptoitujen lasten syntymätodistuksista alettiin poistaa tiedot alkuperäisestä perheestä. Lähes kaikki adoptiot Yhdysvalloissa muuttuivat suljetuiksi adoptioiksi, ja adoption osapuolet eivät tienneet enää mitään toisistaan. Adoptiorekistereiden sulkemisella on haluttu suojella adoptiolapsen leimautumista adoptoiduksi ja adoptiovanhempien leimautumista lapsettomiksi. Adoptiorekistereiden sulkemisella on haluttu antaa myös adoptioperheille yksityisyyttä suhteessa biologisiin vanhempiin. Biologisten äitien näkökulmasta adoptiorekistereiden sulkemista on perusteltu äitien suojelemisella häpeältä, jonka aviottoman lapsen saaminen voi aiheuttaa. (Brodzinsky ym. 1998, 8; Brodzinsky 2005; Siegel 2006.)

Yhdysvalloissa nousi 1970-luvulla liike, jossa adoption eri osapuolet vaativat, että suljetut rekisterit täytyy avata. Adoption osapuolet vaativat, että heillä tulee olla oikeus saada tietoa toistensa identiteetistä tai mahdollisuus olla kontaktissa keskenään. Adoptoidut

vaativat, että heidän tulee saada täysi tieto omista juuristaan. Protestissa adoptoidut lapset ja biologiset vanhemmat toivat voimakkaasti esiin kokemaansa kärsimystä, että heidän adoptionensa on toteutettu suljettuna. Tästä sai alkunsa Yhdysvalloissa adoptioon liittyvä avoimuuden liikehdintä. Liikehdinnän myötä avoin adoptio on kasvattanut suosiotaan 1970-luvulta asti. Jonkinlainen avoimuus on tänä päivänä Yhdysvaltojen adoptiokäytännöissä normi. (Brodzinsky ym. 1998, 8; Siegel 2006.)

Myös Iso-Britanniassa tuli 1970-luvulla hyväksyttäväksi, että adoptoiduilla ihmisillä on oikeus saada tieto heidän syntymätodistuksestaan. Siihen asti myös Iso-Britanniassa adoptiorekisterit olivat suljettuja. Rekistereiden avaamista edelsi Iso-Britanniassa samantyyppiset liikehdinnät kuin Yhdysvalloissa. Vuonna 1976 Iso-Britannian adoptiolakiin tehtiin uudet säädökset, jotka antoivat adoptoiduille aikuisille oikeuden saada tietoa alkuperäisestä syntymätodistuksestaan. Avoimen adoption käytäntö ja sen erilaiset muodot tulivat osaksi Iso-Britannian adoptiojärjestelyitä samaan aikaan kuin Yhdysvalloissa. Vuodesta 1989 asti Iso-Britannian lapsia koskeva laki (Children Act) on vaatinut adoptiotoimistoja ja lastensuojelun toimijoita arvioimaan onko lapsen adoptiossa mahdollista tehdä sopimus kontaktista biologisen perheen kanssa. Nykyään yhä lisääntyvä määrä lapsia Iso-Britanniassa adoptoidaan niin, että heillä on jonkinlainen suunnitelma jatkuvasta kontaktista. Iso-Britanniaa koskevat adoptiolait, joita tässä käsittelen, koskevat pääasiassa Englantia ja Walesia, mutta joiltain osin lait ovat käytössä myös Skotlannissa ja Pohjois-Irlannissa. (Logan & Smith 2005; Triseliotis ym. 2005, 18; Oikeusministeriö 2011, 15.)

Kun avoin adoptio tuli Iso-Britannian adoptiokäytäntöihin, sen sovellus muodostui erilaiseksi kuin Yhdysvalloissa. Yhdysvalloissa järjestelyä on perinteisesti sovellettu vauvojen adoptioihin ja se on ollut yksi vaihtoehto toteuttaa adoptio. Iso-Britanniassa avoimen adoption järjestelyissä näkökulma on aina ollut enemmän lastensuojelullinen. Sitä on käytetty lastensuojelun sijaishuollossa yhtenä pitkäaikaisen sijoituksen vaihtoehtona. Avointa adoptiota on toteutettu vanhempien lasten kohdalla, joilla on erityistarpeita ja jotka ovat tulleet sijaishuollosta adoptoitavaksi. Iso-Britanniassa vahvistetaan paljon adoptioita, joissa sijaisvanhemmat adoptoivat sijaislapsensa. Lain mukaan sijaisvanhempien on mahdollista adoptoida sijaislapsi, mikäli tämä on ollut sijoitettuna perheessä vähintään 12 kuukauden ajan. Iso-Britanniassa avointa adoptiota kutsutaan eri nimityksellä kuin Yhdysvalloissa. Siellä avoimesta adoptiosta käytetään ilmaisua *adoption jälkeinen kontakti* (post-adoption contact). Englannissa ja Walesissa asetettiin myös vuonna 2002 adoptiota ja lapsia koskevassa laissa (Adoption and Children Act) säädökset, jonka mukaan adoptiotoimistot ovat

edellytettyjä tekemään adoption jälkeen tukisuunnitelman jokaiselle lapselle. Toimistojen on myös taattava adoptiovanhemmille, adoptiolapselle ja biologisille vanhemmille oikeus saada apua ja tukea adoptiossa ilmenneisiin ongelmiin tai kysymyksiin. (Triseliotis ym. 2005, 18; Sellik 2007; Neil 2009; Oikeusministeriö 2010, 35; Oikeusministeriö 2011, 16.)

2.4 Avoin adoptio Suomessa

2.4.1 Avoimen adoption kehittämisen lähtökohtia Suomessa

Suomessa keskustelu avoimesta adoptiosta ja sen tuomisesta Suomeen perustuu lisääntyneeseen huoleen sijoitettujen lasten pysyvien kasvuolosuhteiden turvaamisesta. Adoption laajempaa käyttöönottoa lastensuojelussa on ehdotettu yhtenä ratkaisuna järjestää joidenkin sijoitettujen lasten pysyvät kasvuolot. (Tervonen-Arnkil 2009; Lapsiasianeuvottelukunta 2010; Puustinen-Korhonen & Pösö 2010, 14; Lapsiasiavaltuutettu 2011.) Puustinen-Korhonen & Pösön (2010, 12–14) mukaan Suomessa ei pystytä tällä hetkellä lastensuojelun avulla takaamaan kaikille sijoitetuille lapsille hyvää lapsuutta, johon kuuluu turvallisuus ja pysyvyys sekä edes yksi turvallinen pysyvä aikuinen. Nykyinen lastensuojelulaki tavoittelee perheen jälleen yhdistämistä, mutta laki ei velvoita vanhempia sitoutumaan kuntoutukseen vanhemmuuden kyvyn kohenemiseksi. Nykyisessä lastensuojelulaissa ei ole mahdollisuutta pysyvään huostaanottoon, vaikka lapsella ei olisi mitään mahdollisuuksia enää koskaan palata biologisen perheen luo asumaan. Puustinen-Korhonen & Pösön (2010, 3, 5) mukaan lapsen kannalta tämä saattaa merkitä tilannetta, jossa lapsi joutuu asumaan vuoroin kodin ja vaihtuvien sijoituspaikkojen välillä täysi-ikäisyyteen asti. Useat sijoituspaikat ja lapsen tietämättömyys kehen aikuiseen voi turvautua ja kiinnittyä ja kuinka pitkäksi aikaa, ovat lapselle hyvin vaurioittavia kokemuksia. Pysyvä mahdollisimman varhain toteutettu perhehoito suojaa lapsen kehitystä sellaisten lasten kohdalla, joilla ei ole mahdollisuutta palata enää alkuperäisen perheen luo. (emt.)

Huoli sijoitettujen lasten pysyvien kasvuolojen turvaamisesta liittyy myös siihen, että tällä hetkellä suurin osa, 38 %, Suomessa kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista asuu laitoshuollossa eli esimerkiksi lastenkodissa. Perhehoitoon, eli sijaisperheisiin ja läheisten tai sukulaisten luo, oli Suomessa vuonna 2010 sijoitettuna vain 33 % kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista ja nuorista. Suomessa perhehoidon osuus sijaishuollon sijoitusmuotona on vähentynyt vuosi vuodelta, kun taas muissa Pohjoismaissa yli 80 % sijoitetuista lapsista

asuu perheessä. Esimerkiksi verrattuna vuoteen 2009, laitoshuoltoon sijoitettujen lasten osuus kasvoi vuonna 2010 2,4 %. Kokonaisuudessaan lastensuojelun avohuollon asiakkaiden sekä kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrät ovat lisääntyneet 1990-luvun puolivälistä lähtien vuosittain. Tilastojen mukaan vuonna 1991 Suomessa oli noin 6500 huostaanotettua lasta, mutta vuonna 2010 huostassa oli peräti 10 000 lasta. (Pelastakaa lapset ry 2010; Perhehoitoliitto ry 2010; Puustinen-Korhonen & Pösö 2010, 8; Kuoppala & Säkkinen 2011, 3, 7.)

Puustinen-Korhonen & Pösö (2010, 14) ehdottavat, että adoption tarkoituksenmukaisuutta olisi syytä harkita lastensuojelussa tilanteissa, joissa on hyvin epätodennäköistä, että lapsi koskaan palaa vanhempiansa luokse asumaan. Adoptio voisi onnistuneimmillaan mahdollistaa pitkäaikaisesti sijoitetulle lapselle pysyvät kasvuolot, mutta se ei ratkaise välttämättä kaikkia ongelmia. Lapsi voi silti tarvita erityistä tukea ja hoitoa. Myös adoptio-perhe, joka adoptoi lapsen avoimen adoption kautta, voi tarvita tukea. Puustinen-Korhonen & Pösön (2010, 14) mukaan ei voi taata, että adoptoitu lapsi ei ikinä joutuisi enää huostaanotetuksi tai sijoitetuksi. Parhaimmillaan adoptio lastensuojelullisena toimenpiteenä voi kuitenkin tarjota joillekin lapsille pysyvät kasvuolot. (emt.) Triseliotis (2007) mukaan adoptiolla on tutkimusten mukaan ollut merkittäviä vaikutuksia lapsiin, jotka ovat pitkäaikaisesti sijoitettuja. Pääasiassa vaikutukset liittyvät lapsen tunteeseen emotionaalista turvallisuudesta, oikeudesta ja tunteesta kuulua perheeseen. Adoptiossa lapsen pelko, että hänet siirretään uuteen sijoituspaikkaan, poistuu ja lapselle voidaan tarjota pysyvä koti ja perhe. (emt.)

2.4.2 Suomeen ehdotettu avoimen adoption malli

Pohjoismaista Islannissa ja Ruotsissa ei ole vielä tehty säädöksiä adoptiolakiin koskien avointa adoptiota. Tanskassa säädökset on jo tehty ja Norjassa sekä Suomessa ne ovat jo osa maiden adoptiolakien uudistamishdotuksia. Tanskassa mahdollisuus avoimeen adoptioon on ollut lainsäädännön puitteissa käytössä vuodesta 2009 asti. Tanskassa avointa adoptiota ajatellaan voitavan käyttää lähinnä sijoitettuna olevien lasten kohdalla, jos lapsella on säilynyt yhteys sijoituksen aikana biologisiin vanhempiinsa. Yhteydenpito voidaan vahvistaa myös lapsen aikaisempiin isovanhempiin ja sisaruksiin. Tanskassa voidaan määrätä uhkasakko, jos yhteydenpitosopimusta rikotaan. (Oikeusministeriö 2010, 32, 34; Oikeusministeriö 2011, 14.)

Suomessa voimassa oleva laki lapseksiottamisesta ei sisällä vielä tällä hetkellä säädöksiä avoimesta adoptiosta. Hallituksen esityksessä uudeksi adoptiolaiksi mainitaan, että Suomessa on kuitenkin tehty joissain tapauksissa adoptioeuvonnan yhteydessä epävirallisia sopimuksia yhteydenpidosta. Epävirallisissa sopimuksissa on päätetty, että adoptiovanhemmat lähettävät lapsen aikaisemmille vanhemmille kuvia tai tietoja lapsesta tai yhteydenpitoa on jatkettu jollakin muulla tavalla. Koska menettelystä ei ole ollut Suomessa säädöksiä, lapsen aikaisempi vanhempi ei ole voinut reagoida oikeustein, jos adoptiovanhemmat eivät olekaan pitäneet lupausta. (Oikeusministeriö 2010, 41; Oikeusministeriö 2011, 20.)

Suomessa avoimesta adoptiosta käytetään esityksessä uudeksi adoptiolaiksi nimitystä *Adoptiolapsen oikeus pitää yhteyttä aikaisempaan vanhempaansa*. Suomeen esitetystä mallissa on piirteitä Iso-Britannian ja Tanskan mallista, joissa molemmissa lähtökohtana avoimen adoption järjestelyissä on lastensuojelun näkökulma. Suomessa avoimen adoption käyttöönottoa perustellaan adoptiolain uudistamisesityksessä vahvasti lapsen edun näkökulmasta. Avoimella adoptiolla tavoitellaan uusia lastensuojelun keinoja, jolla voidaan paremmin huomioida joidenkin lasten edun toteutuminen. Tästä syystä uudistuspöytäkirja pitää perusteltuna säätää uudessa adoptiolaissa adoptiolapsen ja aikaisemman vanhemman yhteydenpidosta. Tällä lainsäädännöllä ei tavoitella, että jatkossa kaikissa tai edes suurimmassa osassa adoptioissa tehtäisiin yhteydenpitoon liittyviä järjestelyitä. Esityksessä uudeksi adoptiolaiksi sanotaan, että mahdollisuus vahvistaa yhteydenpito, lisäksi erityistilanteissa vaihtoehtoja, kun harkitaan minkälainen sijoitusjärjestely takaa parhaiten lapsen edun toteutumisen. (Oikeusministeriö 2010, 41; Oikeusministeriö 2011, 20.)

Esityksessä uudeksi adoptiolaiksi yhteydenpito-oikeuden vahvistamista pidetään lapsen edun mukaisena esimerkiksi sijaishuollossa olevien lasten kohdalla. Sitä voitaisiin käyttää, jos sijaisvanhemmat adoptoivat heille sijoitettuna olleen lapsen ja lapsella on ollut sijoituksen aikana yhteys biologisiin vanhempiinsa. Tällöin adoption ansiosta lapsi saisi sijaisvanhemmista pysyvät juridiset vanhemmat, mutta voisi kuitenkin edelleen pitää yhteyttä biologisiin vanhempiinsa. Esityksessä todetaan, että tällaisella järjestelyllä lapselle pystytään takaamaan tärkeiden ihmissuhteiden säilyminen adoptioperheessä sekä samalla yhteys biologisiin vanhempiin säilyy ennallaan. Yhteydenpito-oikeus voi auttaa myös biologisia vanhempia, kun he harkitsevat suostumustaan antaa sijaisvanhemmille luvan adoptoida lapsen. Uuden lakiesityksen mukaisesti yhteydenpito vahvistetaan tuomioistuimessa, joka suojelee biologisten vanhempien oikeutta yhteydenpitoon. (Oikeusministeriö 2010, 51; Oikeusministeriö 2011, 26.)

Lakiesityksen mukaan yhteydenpito aikaisempaan vanhempaan voitaisiin vahvistaa adoption yhteydessä tai sen jälkeen. Esityksessä on pyritty ottamaan huolellisesti huomioon lapsen edun toteutuminen erityisesti kahdella tapaa. Ensinnäkin tuomioistuimien ei saa vahvistaa yhteydenpitoa, jos sillä todetaan olevan jotakin haittaa lapselle. Toisekseen ehdotuksessa korostetaan, että yhteydenpito vahvistetaan vain, jos osapuolet ovat tehneet sopimuksen yhteisymmärryksessä ja osoittavat, että heillä on valmiuksia toteuttaa yhteydenpitoa myös käytännössä. Tällä pyritään vähentämään, että yhteydenpitosopimus aiheuttaisi lapselle myöhemmin haittaa tai vakavia ristiriitoja. (Oikeusministeriö 2010, 51; Oikeusministeriö 2011, 25.)

Suomessa on ollut jo aiemmin mahdollista, että adoptiovanhemmat lähettävät adoptiotoimiston kautta esimerkiksi kuvia tai tietoja lapsen kehityksestä biologiselle vanhemmalle. Uudessa adoptiolakiesityksessä tällaista yksipuolisen kontaktin ylläpitämistä ei pidetä yhteydenpitoa koskevien säädöksiin mukaisena yhteydenpitoa. Tällaisesta tietojen tai kuvien lähettämisestä voidaan adoptioiden yhteydessä kuitenkin sopia jatkossakin. Uuden adoptiolain mukaan tällaista tietojen vaihtamista ei nähdä ensisijaisesti lapsen edun vuoksi ylläpidettävänä yhteytenä, jolloin ei ole pidetty tarpeellisena, että sitä vahvistettaisiin tuomioistuimissa. (Oikeusministeriö 2011, 71.)

Avoin adoptio ei ole varsinaisesti Suomessa täysin uusi asia. Suhteessa Demick & Wapnerin (1988) ja Grotevantin ym. (2005) aiemmin kuvaamiini avoimen adoption ja adoption määritelmiin, suomalaisissa adoptiokäytännöissä on ollut melkein sadan vuoden ajan jo avoimen adoption piirteitä. Välillinen kontakti ja rajoitettu avoin adoptio, eli adoptiotoimiston kautta tapahtunut kontakti, ovat olleet jo pitkään mahdollisia Suomessa. Tällä hetkellä Suomeen pyritään kehittämään täysin avointa adoptiota, jossa adoptio- ja biologisen perheen kanssa tehdään sopimus jatkuvasta kontaktista. Pelastakaa Lapset ry:ssä on jo varhain, 1920-luvulta asti, omaksuttu periaate, että luovuttanut äiti voi myöhemmin tiedustella järjestön kautta lapsen kuulumisia tai saada valokuvan lapsesta. Myös lapsen ja biologisen vanhemman tapaaminen on ollut mahdollista, mikäli molemmat osapuolet tähän suostuvat. Yhteys biologisen vanhemman ja lapsen välillä on otettu aina järjestön välityksellä. Vuonna 1979 uudistettuun ottolapsilakiin asti biologisilla vanhemmilla oli mahdollisuus saada tietää minne lapsi on sijoitettu, koska tuolloin oikeuden pöytäkirjat olivat julkisia. Tiedon etsiminen oli kuitenkin harvinaista, ja vuonna 1979 uudistetun ottolapsilain jälkeen se ei ollut enää mahdollista. (Demick & Wapner 1988; Kauppi & Rautanen 1997, 164, 174; Grotevant ym. 2005.)

Suomalaisissa adoptiokäytännöissä myös adoption jälkipalvelu edustaa avoimen adoption käytäntöjä. Jälkipalvelun kautta adoption eri osapuolet voivat saada tietoa juuristaan, adoptioprosessistaan ja jopa kontakti adoption osapuolten välillä on mahdollinen. Monet adoptoidut toivovatkin biologisten vanhempien tapaamista. Jälkipalvelu tukee myös adoptioon lapsensa luovuttaneita vanhempia. Vielä vuosienkin jälkeen monet lapsensa luovuttaneet vanhemmat haluavat käydä läpi adoptioon liittyviä asioita tai saada tietoa lapsestaan. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 1998, 30–31; Pelastakaa Lapset ry 2011.)

Pelastakaa Lapset ry:n Kohtaaminen-kehittämishanke on aloittanut vuonna 2010 avoimen adoptiokäytäntöjen kehittämisen Suomessa. Hankkeen tarkoituksena on kehittää käytäntöjä, joilla avoimen adoption käyttäminen lastensuojelussa olisi mahdollista. Ensimmäisessä Pelastakaa Lapset ry tavoittelee avoimella adoptiolla useammalle sijaishuollossa olevalle lapselle pysyvää perhettä ja kasvuoloja. Pelastakaa Lapset ry kehittää lastensuojelullista adoptiota niin, että adoptio toteutetaan biologisten vanhempien suostumuksella ja heidän kanssaan yhteistyössä silloin, kun se todetaan lapsen edunmukaiseksi. Pelastakaa Lapset ry:n näkökulma avoimen adoption kehittämiseen on lapsen edussa ja oikeudessa pysyvään perhe-elämään. (Tervonen-Arnkil 2009.)

Avoimen adoption kehittämisen yksi taustamotiivi Pelastakaa Lapset ry:llä liittyy adoptiolasta toivoviin vanhempiin. Pelastakaa Lapset ry näkee adoptiolasta toivovat vanhemmat resurssina, jota ei lastensuojelussa pystytä hyödyntämään. Heidän joukossaan on motivoituneita vanhempia, jotka haluaisivat lapsen, mutta eivät halua alkaa sijaisvanhemmiksi. Avoimen adoption kautta osa adoptiolasta hakevista vanhemmista voisi perustaa perheen tällä adoption ja sijaishuollon väliltä olevalla tavalla. Avoimen adoption myötä vanhemmat saisivat varmuuden siitä, että saavat pitää lapsen pysyvästi. (Tervonen-Arnkil 2009.)

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tässä pro gradu –tutkielmassa tarkoitukseni on kuvata, millaisena adoptiojärjestelynä avoin adoptio näyttäytyy kansainvälisessä tutkimuksessa. Keskityn erityisesti kuvaamaan, minkälainen järjestely avoin adoptio on, ja millaista on olla mukana avoimessa adoptiossa adoptiovanhempien ja -lapsen sekä biologisen perheen näkökulmasta. Pyrin tuomaan esille tutkimuksista adoption eri osapuolten kokemuksia ja tunteita avointa adoptiota kohtaan. Tutkimuksen tarkoituksena on myös selvittää tutkimusmenetelmiä ja –asetelmia sekä teoreettisia lähestymistapoja, eli miten avointa adoptiota on tutkittu kansainvälisesti.

Tutkimustehtäväni ovat:

1. Millaisena adoptiojärjestelynä avoin adoptio näyttäytyy kansainvälisessä tutkimuksessa?
2. Miten avointa adoptiota on kansainvälisesti tutkittu?

Tutkimuskysymyksiini pyrin vastaamaan keräämällä kansainvälisestä tutkimuksesta koostuvan aineiston soveltamalla systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmää. Analysoin aineistoni käyttämällä narratiivista synteesiä, joka on laadullinen analyysitapa tutkimuksista koostuvan aineiston analysoimiseen (Petticrew & Roberts 2008, 165–172; Aveyard 2010, 125–128).

Avoin adoptio ei ole vielä vakiintunut viralliseksi adoptiokäytännöksi Suomessa, koska lainsäädännön puitteissa se ei ole ollut Suomessa mahdollista. Tästä syystä käytän tutkimusaineistoni kansainvälistä tutkimusta maista, joissa avoin adoptio on lakisääteinen ja vakiintunut adoptiojärjestely. Suomessa avoimen adoption kehittämistyö on vielä kesken, enkä ole löytänyt aiheeseen liittyvää suomalaista tutkimusta. Tämän vuoksi on tärkeää ottaa selvää, mitä avoimesta adoptiosta tiedetään muiden maiden kokemusten perusteella ja tuoda tieto suomalaisen avoimen adoption kehittämistyön tueksi.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Toteutan tutkimukseni laadullisena kirjallisuuskatsaustutkimuksena soveltaen systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmää. Sovellan ja käytän apuna tutkimuksessani Geraldine Macdonaldin (2003), Jari Metsämuurosen (2005), Tomi J. Kallion (2006), Helen Aveyardin (2007, 2010), Mark Petticrewn & Helen Robertsin (2008) ja Deborah Rutterin ym. (2010) julkaisemia systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tekemistä kuvaavia teoksia ja artikkeleita, joissa kaikissa opastetaan systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tekeminen sosiaalialan tai ihmistieteiden näkökulmasta. Teoksissa menetelmästä puhutaan eri nimityksillä: Suomenkielisissä teoksissa Metsämuuronen (2005, 38–40) puhuu systemoidusta kirjallisuuskatsauksesta ja Kallio (2006) review-tutkimuksesta. Englanninkielisissä teoksissa taas Aveyard (2007, 2010) puhuu metodista englanninkielisellä käsitteellä literature review (kirjallisuuskatsaus) sekä Macdonald (2003), Petticrew & Roberts (2008) ja Rutter ym. (2010) käsitteellä systematic review (systemaattinen kirjallisuuskatsaus). Kirjoittajat kuitenkin määrittelevät teoksissaan menetelmän samalla tavoin ja kaikissa neuvotaan kirjallisuuskatsauksen tekeminen samantyyppisten työvaiheiden kautta. Käytän tässä tutkimuksessa menetelmästä nimeä systemaattinen kirjallisuuskatsaus, koska se kuvaa parhaiten sitä, miten olen hankkinut tutkimusaineistoni. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus – nimitys erottaa menetelmän kirjallisuuskatsaus-käsitteestä, jolla voidaan tarkoittaa myös kirjallisuuskatsauksia, joiden aineistoa ei ole hankittu systemaattista tiedonhakuä käyttäen.

Olen käyttänyt tutkimusprosessini toteuttamisen eri vaiheissa mallina Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisemaa Elina Pekkarisen (2010) laadullista review-tutkimusta sosiaalialan johtamisen tutkimuksesta. Pekkarisen tutkimuksessa on hyödynnetty systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmää.

Tässä luvussa kerron mitä systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmällä tarkoitetaan ja kuvaan systemaattisia kirjallisuuskatsauksia sosiaalialan tutkimuksessa. Sen jälkeen esittelen tutkimusprosessin, jonka kautta toteutin tämän tutkimuksen.

4.1 Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja synteettinen tutkimustapa

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus tarkoittaa kokonaisvaltaista tutkimusta ja tulkintaa valitun aihepiirin kirjallisuudesta. Sen avulla pyritään tekemään laaja joukko tutkimuksia ymmärrettäväksi tarkastelemalla yksittäistä tutkimusta osana muita tutkimuksia. Tällaisen

tutkimustavan avulla voidaan laadulliseen tutkimukseen tuoda yleistettävyyden ulottuvuus. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on tutkimusmetodi, jossa on tarkat tutkimuskysymykset ja sen toteuttamiseksi seurataan systemaattista tutkimuspolkua, jotta tutkimuskysymyksiin löydetään vastaukset. Menetelmässä tutkijan tulee pyrkiä sisällyttämään aineistoon kaikki relevantit tutkimukset, jotka liittyvät aiheeseen. Aineiston analyysissä tutkija arvioi systemaattisesti valitut tutkimukset ja tiivistää tulokset. (Macdonald 2003, 3-4; Kallio 2006; Aveyard 2007, 8, 16; Petticrew & Roberts 2008, 2.)

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tuntomerkit ovat läpinäkyvyys ja selkeys. Se tulee tuottaa tavalla, jossa pyritään minimoimaan virheet tai joidenkin tutkimusten syrjiminen. Aineistona voidaan käyttää molempia, kvantitatiivista tai kvalitatiivista aineistoa, riippuen millaista tutkimusta aiheesta löytyy. Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa jokainen tutkimuspolun osa dokumentoidaan selkeästi, jotta lukija tietää, että katsaus on pyritty tekemään kokonaisvaltaisesti ja tutkimus on toistettavissa. (Macdonald 2003, 3-4, 6; Aveyard 2007, 16.)

Vaikka tutkija pyrki tekemään systemaattisen kirjallisuuskatsauksen mahdollisimman huolellisesti, samasta aihepiiristä tehtyjen kirjallisuuskatsausten tulokset voivat olla erilaisia tai jopa joitain tutkimuksia syrjiviä. Tämä voi johtua ensinnäkin siitä, että kaikkea tutkimusta aiheesta ei välttämättä ole julkaistu. Julkaistavaksi pääsevät helpommin tutkimukset, joissa on merkittäviä tai negatiivisia tuloksia. Toisekseen se voi johtua siitä, että eri tutkijat asettavat tutkimusten valinnalle erilaisia kriteereitä ja eri tutkijat voivat tehdä erilaisia johtopäätöksiä tuloksistaan. Eri tutkijat voivat ymmärtää ja tulkita aihepiiriin liittyviä käsitteitä eri tavoin ja valita kirjallisuuskatsaukseen erilaisia tutkimuksia. Jotta tutkimus olisi mahdollisimman läpinäkyvä, täytyy kaikki tutkijan tekemät rajaukset ja valinnat ilmaista selkeästi lukijalle. (Macdonald 2003, 3, 5; Aveyard 2007, 72; Petticrew & Roberts 2008, 3.)

Kallion (2006) mukaan review-tutkimuksella voi olla erilaisia tarkoituksia. Sen luonne riippuu siitä, mihin sen tekemisessä kohdistetaan mielenkiinto. Review-tutkimuksessa voidaan hänen mukaansa keskittyä tutkimuskysymysten osalta esimerkiksi aiheeseen liittyviin keskeisiin käsitteisiin, metodeihin tai teorioihin. Kerätystä tutkimusaineistosta voidaan myös analysoida tutkimusten samankaltaisuutta tai erilaisuutta. Kirjallisuuskatsaus voi olla myös aihepiirin nykytilaa kartoittava, tai sillä voidaan määrittää aiheen tulevaisuuden tutkimukseen liittyviä haasteita. (emt.) Tässä kirjallisuuskatsauksessa mielenkiintoni kohdistuu avointa adoptiota koskevan tutkimuksen kartoittamiseen ja mitä näiden tutkimusten tulokset kertovat avoimesta adoptiosta adoptiojärjestelynä.

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on osa synteettistä tutkimustapaa. Synteettisessä tutkimuksessa tutkija ei kerää omaa empiiristä aineistoa, vaan käyttää aineistona muita tutkimuksia ja tuottaa niiden tutkimustuloksista synteetin. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on yksi tapa toteuttaa synteettistä tutkimusta. Muita yleisiä tapoja ovat esimerkiksi meta-analyysi ja narratiivinen kirjallisuuskatsaus. *Meta-analyysillä* tarkoitetaan tilastollista synteettistä tutkimusta, jossa käytetään tiettyjä tilastollisia menetelmiä tutkimuksen toteuttamiseksi. Sen tarkoituksena on yhdistää ja tiivistää tilastollisten tutkimusten tuloksia. *Narratiivisessa kirjallisuuskatsauksessa* tutkija on kerännyt aiheeseen sopivia tutkimuksia yhteen ja tehnyt niistä yhteenvedon. Tällä tavalla tuotetussa kirjallisuuskatsauksessa ei kuitenkaan ole selkeää tutkimusstrategiaa, joka olisi raportoitu avoimesti ja tarkasti. Narratiivinen kirjallisuuskatsaus ei ole toistettavissa eivätkä tulokset ole luotettavia. Luotettavuus vähenee, koska tutkimukseen mukaan otettavat tutkimukset on valittu sattumanvaraisesti eikä niiden valintaan vaikuttaneita kriteereitä ole raportoitu. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen erottaa meta-analyysistä se, että siinä voidaan analysoida sekä määrällistä että laadullista tutkimusta. Narratiivisesta kirjallisuuskatsauksesta systemaattinen kirjallisuuskatsaus taas eroaa siinä, että systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa on tarkasti suunniteltu tutkimusstrategia, jolla määritellään selkeästi, mitä tutkimuksia otetaan analysoitavaksi. (Macdonald 2003, 4, 6; Kallio 2006; Aveyard 2007, 14–16; Petticrew & Roberts 2008, 19.)

4.2 Systemaattiset kirjallisuuskatsaukset sosiaalialalla ja alan tutkimuksessa

Aveyardin (2007, 6) mukaan sosiaalityöntekijöiden odotetaan nykypäivänä perustavan käytännön työnsä tutkimukseen perustuvaan tietoon. Tämä perustuu 1970-luvulta asti nousseeseen näkemykseen, jonka mukaan sosiaalityön tulisi perustua näyttöön perustuvaan käytäntöön (evidence based practice). (Aveyard 2007, 6; Plath 2009.) Evidence based practice -tutkimussuuntaus edistää käytännön työn kannalta relevantin tiedon keräämistä, tulkintaa ja hyödyntämistä. Tutkimussuuntauksen ideana on saada työntekijät toimimaan näyttöön perustuvan tutkimuksen suosittelimilla tavoilla. Sosiaalityöntekijöiden tulisi sisällyttää tieteellistä tietoa ammatilliseen toimintaan ja etsiä aktiivisesti parhaita tutkimustuloksia oman työnsä perustaksi. Käytännön sosiaalityön lisäksi näyttöön perustuva tutkimus voi toimia myös sosiaalipolitiikan ja päätöksen teon taustana ja suosittelijana. Tällöin tutkimuksen avulla voidaan löytää parhaat käytännöt ja perustaa päätöksenteko näihin tutki-

mustuloksiin. Aveyardin (2007, 6) mukaan näyttöön perustuvaa käytäntöä on kuvailtu jopa uudeksi paradigmaksi sosiaali- ja terveysalalla. Näyttöön perustuva käytäntö on sosiaalityön alalla herättänyt ristiriitaisia mielipiteitä - sitä on kannatettu, mutta myös vastustettu. Suuntauksen juuret tulevat lääketieteestä. Lääketieteessä suuntauksen avulla pyritään tehostamaan potilaiden hoitoa perustamalla hoito parhaimpiin tutkimustuloksiin. (Plath 2009; Gredig & Marsh 2010; Powell & Ramos 2010.)

Plathin (2009) mukaan näyttöön perustuva käytäntö perustuu neljään erilaiseen teoreettiseen näkökulmaan – positivistiseen, pragmatistiseen, poliittiseen ja postmoderniin näkökulmaan. *Positivistinen näkökulma* on saanut vaikutteita luonnontieteistä. Näkökulman mukaan sosiaalityö tulisi perustua käytäntöihin, joiden vaikuttavuutta voidaan tutkimuksen avulla mitata. Positivistisessa ajattelussa tutkimus ohjaa käytännön työtä ja tavoitteena on tuoda kaikista parhaimpia tutkimustuloksia käytännön työn tueksi. *Pragmatistinen näkökulma* taas painottaa sosiaalityön käytännön ja todellisuuden kannalta parhaiden tutkimustulosten tuomista käytännön työtä tukemaan. Näkökulmassa käytännön ja tutkimuksen suhde on symbioottinen ja tarkoituksena on kriittisesti reflektoida tutkimuksen sovellettavuutta käytäntöön. *Poliittinen näkökulma* näkee tutkimuksen välineenä vaikuttaa sosiaalityön kannalta tärkeisiin poliittisiin päätöksiin. *Postmodernin näkemyksen* mukaan taas sosiaalityön tutkimuksen tuomisella käytännöntyöhön on mahdollisuus parantaa sosiaalityön merkitystä ja statusta. (emt.) Tämä tutkimus sijoittuu Plathin (2009) määritelmien perusteella eniten pragmatistiseen teoreettiseen näkökulmaan. Tutkimukseni yhtenä tarkoituksena on tuoda avointa adoptiota koskevia tutkimustuloksia tukemaan adoption liittyvän sosiaalityön käytäntöjä ja avoimen adoption kehittämistyötä Suomessa.

Tieteellisen tiedon tuomisessa käytännön työn perustaksi on ongelmallista se, että tieteellisen tutkimuksen määrä on lisääntynyt valtavasti viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana. Tänä päivänä tutkimusta julkaistaan niin paljon, että on mahdotonta olla selvillä edes yhden tieteenalan jonkin osa-alueen kaikesta tutkimuksesta. Tieto on tänä päivänä yhä helpommin saatavilla, koska erilaisten tieteellisten julkaisujen ja elektronisten tietokantojen määrät ovat lisääntyneet. Aveyardin (2007, 6-7) mukaan tiedon määrän lisääntyminen koskee myös sosiaalialaa. Hänen mukaansa kirjallisuuskatsaukset ovat yksi tärkeä ja hyödyllinen keino tuoda sosiaalialan tutkimusta esille, koska ne tiivistävät yhteen saatavilla olevaa tietoa. Tästä syystä niiden määrä on lisääntynyt viime vuosina. Kirjallisuuskatsaukset ovat yksi tapa vahvistaa sosiaalityön käytännön ja tutkimuksen vuoropuhelua. (Hart 1998, 3; Aveyard 2007, 6-8; Petticrew & Roberts 2008, 7, 11–13; Macdonald & Popay 2010.)

Sosiaalialalla kirjallisuuskatsauksella voidaan tutkia esimerkiksi jonkun prosessin vaikuttavuutta ja toteutusta tai käyttäjien arviota tai kokemuksia menetelmästä. Tuotos voi olla kuvaileva tai kriittinen, se voi etsiä tiedon puutteita, ohjata käytännön työtä, politiikan tekoa tai kommentoida teoriaa. Kirjallisuuskatsaukset viehättävät myös poliittisia päättäjiä, koska niiden avulla voidaan saada tietää mikä toimii ja mikä ei. Tämä voi helpottaa sosiaalialalla näyttöön perustuvaa poliittista päätöksentekoa. Todellisuudessa tutkimustulokset ovat usein kuitenkin vain osa poliittista päätöksentekoa ja sen lisäksi arvot sekä rahalliset resurssit ovat hyvin tärkeässä osassa. Hyvin tuotetut kirjallisuuskatsaukset ja niiden lisääntyminen voivat kuitenkin parhaassa tapauksessa lisätä tutkimuksen osuutta päätöksenteossa. (Macdonald 2003, 3, 6; Petticrew & Roberts 2008, 11–12.)

Kansainvälisesti sosiaalialalla systemaattisia kirjallisuuskatsauksia tuottaa esimerkiksi The Social Care Institute for Excellence's (SCIE) –niminen brittiläinen järjestö. Järjestön tavoitteena on tuottaa parempia ammattikäytäntöjä sosiaalialalle kokoamalla alan tutkimusta yhteen (Macdonald 2003, 1-2; SCIE 2011). Terveystieteiden alalla systemaattisia kirjallisuuskatsauksia tuottaa kansainvälinen vuonna 1993 perustettu Cochrane Collaboration -verkosto, joka toimii myös Suomessa (Aveyard 2007, 11; Petticrew & Roberts 2008, 20; Finohta 2011). Sen kansainvälinen sosiaalialan kirjallisuuskatsauksiin erikoistunut sisarverkosto on The Campbell Collaboration. Sen tarkoituksena on tuottaa systemaattisia kirjallisuuskatsauksia sosiaalisten interventioiden vaikuttavuudesta. (The Campbell Collaboration 2011.) Suomessa myös Terveystieteiden- ja hyvinvoinnin laitos tuottaa erilaisia sosiaalialan kirjallisuuskatsausraportteja, kuten esimerkiksi tässä tutkimuksessa hyödyntämäni Elina Pekkarisen (2010) kirjallisuuskatsaus sosiaalialan johtamisen tutkimuksesta. (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2011.)

4.3 Tutkimusprosessi

Tutkimusprosessini jakautui neljään vaiheeseen: Ensimmäinen vaihe oli protokollan eli tutkimussuunnitelman tekemisen vaihe, toisena oli aineistonkeruuvaihe, jossa tein systemaattisen tiedonhaun elektronisiin tietokantoihin, kolmannessa vaiheessa analysoin aineistoni ja neljäs vaihe oli synteessin tekemisen vaihe, jossa kirjoitin tutkimukseni tulokset sekä tulosten yhteenvedon, johtopäätökset ja pohdinnan. (Metsämuuronen 2005, 39–40; Kallio 2006; Aveyard 2007; Petticrew & Roberts 2008, 284–287.) Tutkimuksen tekemisen vaiheet olivat tutkimusprosessissani osittain päällekkäisiä erityisesti protokollan tekemisen ja aineistonkeruuvaiheiden osalta. Aloitin aineistonkeruun valmistelun ja koehakujen tekemi-

sen jo ennen lopullisen protokollan kirjoittamista, koska sisäänotto- ja poissulkukriteerien muodostaminen vaati koehakujen tekemistä. Minun oli selvitettävä ennen lopullisten sisäänotto- ja poissulkukriteerien luomista kuinka paljon aiheesta on saatavilla tutkimuskysymyksieni kannalta relevanttia tutkimusta. Tämä oli tarpeellista, jotta pystyin kriteereissä rajaamaan aineistonhankintaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Raportoin jokaisen työvaiheen kuitenkin tässä luvussa erikseen selkeyden vuoksi. Alasuutarin (1995, 223) mukaan laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että tutkimusprosessin eri osat limittyvät tutkimuksen teon aikana toisiinsa, vaikka ne raportoitaisiinkin lopuksi itsenäisinä selvärajaisina työvaiheinaan. Hirsjärven ym. (2004, 155) mukaan laadullisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma saa muotoutua tutkimuksen edetessä ja tutkimus tulee toteuttaa joustavasti.

4.4 Protokolla sekä tutkimuksen sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Aloitin systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tekemällä tutkimussuunnitelman, jota systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmässä kutsutaan protokollaksi. Sen tarkoituksena on taata tutkimuksen teon systemaattisuus. Protokollaan luodaan konteksti tutkimusaiheelle ja metodiosuudelle esittelemällä yleiskatsaus aiheesta. Tämän lisäksi protokollan tulee sisältää tutkimuskysymys, sisäänotto- ja poissulkukriteerit, käytettävä metodi, käytettävien tutkimusten tyyppi ja kuinka tutkija aikoo arvioida tutkimuksia ja miten hän muodostaa niistä synteesin. (Petticrew & Roberts 2008, 44, 285; Rutter ym. 2010, 21–22.)

Keskeinen osa tekemääni protokollaa oli sisäänotto- ja poissulkukriteerien muodostaminen. Sisäänotto- ja poissulkukriteereillä tarkoitetaan, millaisia tutkimuksia tutkija ottaa aineistoon mukaan ja millaisia ei ota. Systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen analysoitavaksi otettavat tutkimukset valitaan luomalla sisäänotto- ja poissulkukriteerit sekä tarkastelemalla, miten ne sopivat tiedonhaun tuloksena tuleviin tutkimuksiin. Kriteerien avulla tutkija asettaa aineistolle rajoja, jotta saisi mahdollisimman edustavan joukon tutkimuksia. Kriteerit nousevat tutkimuskysymyksistä ja käytännöllisistä asioista, kuten tutkimuksen ajallisista resursseista käsin. Niitä voivat olla muun muassa kieli, julkaisuvuosi, käytettävä aineisto, tutkimuskohde, tutkimuksen tyypit ja menetelmät sekä tutkimuksen tuloksiin liittyvät seikat. (Metsämuuronen 2005, 39; Aveyard 2007, 59; Rutter ym. 2010, 22–23, 38.)

Tutkimuksessani sisäänotto- ja poissulkukriteerien valintaan vaikuttivat kaksi keskeistä tekijää: tutkimuskysymykset ja opinnäytetyön asettamat rajoitukset. Ensisijaisesti valitsin sisäänotto- ja poissulkukriteerit tutkimuskysymysten pohjalta. Otin aineistoon mu-

kaan vain tutkimukset, joissa on tutkittu avointa adoptiota virallisena adoptiojärjestelyinä, jossa adoptiolapsi tai adoptiovanhemmat ja biologinen perhe ovat olleet jossakin kontaktissa ennen tai jälkeen adoption vahvistamisen. Huomasin koehakujen perusteella, että tästä aiheesta on saatavilla tarpeeksi aineistoa tutkimustani varten.

Toinen sisäänotto- ja poissulkukriteereihin keskeisesti vaikuttanut tekijä oli opinnäytetyön tekemiseen liittyvät rajoitukset. Huolellisesti toteutettu systemaattinen kirjallisuuskatsaus vaatii tarkkaa työtä ja vie paljon aikaa. Aveyardin (2007, 12–13) mukaan menetelmä sopii kuitenkin opinnäytetyöhön, vaikka maisterin opinnäytetyöltä ei voi vaatia samanlaista tarkkuutta, kuin kansainväliset tutkimuslaitokset vaativat systemaattisilta kirjallisuuskatsauksiltaan. Hän neuvoo metodioppaassaan, että opinnäytetyöntekijä voi hyödyntää menetelmästä päälinjoja ja yleisiä periaatteita. Aveyard (2007, 12–13) suosittelee tekemään opinnäytetyössä tiukkoja rajauksia aineiston suhteen erityisesti aineiston keruuseen käytettävän ajan ja aineiston hankintaan liittyvien kustannusten suhteen. (emt., 71–72.)

Opinnäytetyön tekemiseen liittyvät vaatimukset vaikuttivat sisäänotto- ja poissulkukriteereihini aineiston määrän ja sen hankkimiseen liittyvien kustannusten osalta. Pyrin siihen, että aineistoa ei tulisi liikaa suhteessa pro gradu –tutkielman vaatimustasoon, jotta voisin saattaa tutkimuksen loppuun kohtuullisessa ajassa. Tästä syystä valitsin sisäänotto-kriteereihin englannin kielen, vain empiiriset tutkimusartikkelit ja vain akateemisen vertaisarvioitun tutkimuksen. Päätin myös, että otan aineistoa tutkimukseeni vain elektronisista tietokannoista enkä käytä muita aineistonkeruutapoja. Havaitsin jo tutkimusprosessin alussa, että elektronisten tietokantojen kautta on tarpeeksi saatavilla aineistoa. Huolellisimmin toteutetuissa systemaattisissa kirjallisuuskatsauksissa elektronisen tiedonhaun lisäksi aineistoa on haettu myös etsimällä tutkimuksia hyväksymiskriteerit täyttäneiden tutkimusten lähdeluetteloista ja julkaisusarjojen vuosikerroista. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen kannalta hyödyllistä tutkimusta voi löytyä myös niin sanotusta harmaasta kirjallisuudesta, jolla tarkoitetaan julkaisemattomia tutkimuksia. Tällaisia tutkimuksia voi etsiä esimerkiksi viranomaisraporteista ja symposiumkirjoista. (Metsämuuronen 2005, 39–40; Aveyard 2007, 69.)

Jotta tutkimus ei aiheuttaisi minulle suuria kustannuksia, päätin sulkea aineiston ulkopuolelle maksulliset artikkelit, vaikka ne olisivat täyttäneet sisäänottokriteerit. Päätin, että otan aineistoon mukaan vain sellaiset artikkelit, jotka ovat tavoitettavissa maksuttomasti Jyväskylän yliopiston kirjaston, Internetin hakukoneiden, kuten Google ja Google Scholar, tai Pelastakaa Lapset ry:n kautta. Hyväksyin aineistooni kaikki tutkimusten julkai-

suvuodet, koska tutkimuskysymykset ja opinnäytetyön tekemiseen liittyvät seikat rajasivat aineistoani tiukasti.

Kootusti tutkimukseni sisäänotto- ja poissulkukriteerit ovat:

Sisäänottokriteerit:

- Englannin kieli
- Kaikki julkaisuvuodet
- Akateeminen tutkimus, joka on julkaistu tieteellisissä vertaisarvioituissa julkaisuissa
- Tutkimusartikkelit, jotka perustuvat empiiriseen tutkimukseen
- Tutkimukset, joissa on tutkittu avointa adoptiota adoptiojärjestelyinä, jossa adoptiolapsi tai adoptiovanhemmat ja biologiset vanhemmat tai biologiset sukulaiset ovat olleet jossakin kontaktissa ennen tai jälkeen adoption vahvistamisen.
- Kaikkien adoption osapuolten näkökulmat (adoptoitu lapsi, nuori tai aikuinen, adoptiovanhemmat, biologiset vanhemmat, biologiset ja adoptiosukulaiset, adoptiotyöntekijät)
- Kvantitatiiviset ja kvalitatiiviset tutkimukset
- Jyväskylän yliopiston kirjaston, Googlen tai Google Scholarin tai Pelastakaa Lapset ry:n kautta maksuttomasti saatavilla olevat artikkelit.

Poissulkukriteerit:

- Kaikki muu aineisto paitsi vertaisarvioidut empiiriseen tutkimukseen perustuvat tutkimusartikkelit
- Kirjallisuuskatsausartikkelit
- Asiantuntijapuheenvuorot, historialliset katsaukset tai lakianalyysit
- Kokonaiset kirjat
- Artikkelit, joissa on tutkittu adoptiota kommunikaation avoimuuden näkökulmasta
- Artikkelit, joissa on tutkittu adoptiota adoptoitujen tai biologisten vanhempien etsimisen ja jälleennäkemisen (reunion) näkökulmasta
- Artikkelit, joissa on tutkittu adoptiota adoptiorekistereiden avoimuuden näkökulmasta
- Artikkelit, joissa on tutkittu avointa adoptiota pienenä osana muuta adoptiota käsittelevää tutkimusta
- Artikkelit jotka eivät ole saatavilla maksuttomasti Jyväskylän yliopiston kirjaston tietokantojen, Googlen tai Google Scholarin tai Pelastakaa Lapset ry:n kautta.

4.5 Aineistonkeruu

Aineistonkeruuni muodostui useasta vaiheesta: kartoittavien ja varsinaisten koehakujen tekemisestä, hakusanojen ja hakulausekkeiden muodostamisesta, tietokantojen valinnasta sekä aineiston keruusta ja aineiston valikoinnista. Seuraavaksi kuvaan aineistonkeruustrategiani muodostumista ja perustelen sen aikana tekemiäni valintoja. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmässä aineistonkeruustrategian jokainen valinta tulee perustella

huolellisesti, jotta tutkija tekee läpinäkyväksi lukijalle tutkimusten valikoitumisen aineistoon. (Aveyard 2007, 17; Petticrew & Roberts 2008, 102.)

4.5.1 Koehaut ja tutkimukseen valikoituneet elektroniset tietokannat

Aloitin tiedonhaun tekemällä elektronisiin tietokantoihin useita koehakuja. Toteutin koehaut aikavälillä 5.3.2011–12.4.2011. Ensimmäisten kartoittavien koehakujen tarkoituksena oli selvittää, mistä tietokannoista löytyy parhaiten avointa adoptiota käsittelevää tutkimusta ja millä kielillä tutkimusta on löydettävissä. Näissä koehauissa kävin läpi Jyväskylän yliopiston kirjaston sosiaalityön alan, sosiologian ja yhteiskuntapolitiikan tietokantoja. Tein koehaut suomalaisiin, yhteen ruotsalaiseen ja kansainvälisiin tietokantoihin. Tein koehakuja myös Westmanin ym. (2005) ja Pekkarisen (2010) kirjallisuuskatsaustutkimuksissa käytettyihin tietokantoihin. Tarkempiin koehakuihin valitsin Pekkarisen (2010) tutkimuksessa käytetyn Social Care Online –tietokannan ja Westmanin ym. (2005) tutkimuksessa käytetyn PubMed-tietokannan. Näiden tietokantojen kautta oli kartoittavien koehakujen perusteella saatavilla tutkimuksia avoimesta adoptiosta. Ensimmäiset koehaut tein kokeilemalla hakusanaa ”avoin adoptio” eri kielillä: englanniksi ”open adoption”, suomeksi ”avoin adoptio” sekä ruotsiksi ”öppen adoption” ilman mitään muita rajauksia tai suodattimia. Hakutulokset olivat tässä vaiheessa hyvin suuria. Silmäilin hakutuloksia ja katsoin onko joukossa avointa adoptiota käsitteleviä artikkeleita.

Kartoittavan koehaun perusteella jätin osan tietokannoista pois tarkemmista koehauista. Tässä vaiheessa jätin tiedonhaun ulkopuolelle Arto, Aleksis, Linda, Libris, Intute Social Sciences ja Oxford Reference Online –tietokannat, koska tietokannoista ei tullut hakutulokseksi yhtään relevanttia viitettä. Jätin pois myös SAGE Reference Online – Handbooks –tietokannan, koska sitä kautta oli saatavilla vain kirjoja. Westmanin ym. (2005) tutkimuksesta poimitun PubMed-tietokannan kautta oli saatavilla muutama avointa adoptiota käsittelevä tutkimus, mutta huomasin, että kaikki ne tutkimukset sisältyivät muidenkin tietokantojen hakutuloksiin. Päätin jättää PubMedin tästä syystä pois ja myös siksi, että se on lääketieteenalan tietokanta ja päätin rajata tietokannat vain sosiaali- ja yhteiskuntatieteen alan tietokantoihin.

Tein koehakuja myös Googleen hakemalla hakusanalla ”avoin adoptio”, mutta en löytänyt yhtään hakutulosta, joka olisi viitannut avoimeen adoptioon liittyvään suomenkieliseen tutkimukseen. Lopulta päätin, että otan tutkimukseeni mukaan vain englanninkielisiä tutkimuksia, koska en löytänyt suomenkielisistä tietokannoista, Googlestä ja yhdestä ruot-

sinkielisestä tietokannasta avoimesta adoptiosta tutkimukseeni sopivaa aineistoa näillä kielillä.

Kartoittavien koehakujen perusteella käytin tutkimuksessani seuraavia tietokantoja:

1. Academic Search Elite (EBSCO)
2. Web of Science (ISI)
3. JSTOR
4. Ingenta Connect
5. CSA:n yhteistietokanta (ASSIA, Sociological Abstracts ja Social Services Abstracts)
6. SAGE Journals Online
7. SciVerse
8. Social Care Online

Kartoittavan koehaun lopuksi kävin tarkemmin läpi yhden tietokannan saadakseni tietää, minkälaista aineisto on ja millaisia teemoja avoimen adoption tutkimus pitää sisällään. Valitsin tähän Academic Search Elite -tietokannan, koska tämän tietokannan kautta oli hyvin saatavilla artikkeleita avoimesta adoptiosta. Tein tätä kartoitusta varten 6.3.2011 Academic Search Elite -tietokantaan haun hakulausekkeella ((”open adoption” in TX All Text)). Hakutuloksena tuli 50 viitettä ja laskin, että otsikon ja abstraktin perusteella artikkeleista relevanteilta vaikuttivat tutkimukseni kannalta noin 30 artikkelia. Kävin myös läpi millaisia teemoja artikkelit käsittelivät, josta sain apua lopullisten tutkimuskysymysten ja sisäänotto- ja poissulkukriteereiden muodostamiseen.

Kartoittavien koehakujen jälkeen tein elektronisiin tietokantoihin tarkempia koehakuja. Tarkemmilla koehauilla oli kolme tarkoitusta: 1) Määrittelin tutkimuskysymysteni sekä sisäänotto- ja poissulkukriteerieni perusteella, minkälaiset hakutermit ja niistä muodostettu hakulauseke tuottaa tutkimuskysymysten kannalta kattavimman aineiston, 2) määrittelin mitkä rajaukset ja suodattimet rajaavat aineistoa tarpeeksi, jotta hakutulokseen ei sisälly epärelevantteja viitteitä, 3) täsmensin koehakujen perusteella sisäänotto- ja poissulkukriteerini lopulliseen muotoonsa. Sain tietokantojen käyttöön ja hakulausekkeiden muodostamiseen opastusta Jyväskylän yliopiston kirjaston yhteiskuntatieteen alan informaattikko Eeva Koposelta. Lisäksi käytin tiedonhaun oppaana Jyväskylän yliopiston kirjaston yhteiskuntatieteellisen tiedonhaun opasta (Jyväskylän yliopiston kirjasto 2011).

4.5.2 Hakutermit ja hakulauseke

Aveyardin (2007, 66) mukaan tiedonhaun aikana voi huomata, että tutkimusaiheen pääkäsitteestä käytetään aihetta koskevassa tutkimuksessa eri nimityksiä. Tutkimukseni keskeisin käsite on tutkimuksen teon alusta asti ollut avoin adoptio, open adoption. Otin selvää ennen tiedonhaun toteuttamista puhutaanko avoimesta adoptiosta myös joillain muilla käsitteillä, joita olisi syytä käyttää hakutermeinä. Hakutermien muodostamiseksi luin avointa adoptiota käsitteleviä kirjallisuuskatsausartikkeleita (esim. Brodzinsky 2005; Grotevant ym. 2005; Siegel 2006). Aihepiiriin perehtymisen jälkeen tein koehakuja tietokantoihin hakusanalla ”open adoption” ja kävin läpi hakutuloksena tulleita artikkeleita tutkimalla, millä käsitteillä avoimesta adoptiosta puhutaan tutkimuksissa. Huomasin, että adoptiota koskevissa kirjoituksissa ja lukemissani kirjallisuuskatsausartikkeleissa avoimesta adoptiosta puhutaan open adoption -käsitteen lisäksi, esimerkiksi Siegelin (2006) artikkelissa sanalla kontakti (contact) ja Brodzinskyn (2005) sekä Grotevantin ym. (2005) artikkeleissa sanalla avoimuus (openness). Huomasin samojen käsitteiden toistuvan löytämissäni tutkimusartikkeleissa tehdessäni koehakuja open adoption -käsitteellä. Huomasin tehdessäni tarkempia koehakuja tietokantoihin, että esimerkiksi Academic Search Elite -tietokannassa hakutermillä open adoption tuloksena tulleet artikkelit on koodattu tietokantaan hakutermillä open adoption. Artikkeleiden otsikoissa ei kuitenkaan aina ollut sanaa open adoption (esim. Dunbar ym. 2006 ja Crea & Barth 2009, ks. Liite 2). Näiden artikkeleiden otsikoissa avoimesta adoptiosta puhutaan samoilla termeillä, kuin edellä mainitsemisissäni Siegelin (2006), Brodzinskyn (2005) ja Grotevantin ym. (2005) artikkeleissa, eli termeillä contact ja openness. Dunbarin ym. (2006) ja Crean & Barthin (2009) artikkelit on kuitenkin luokiteltu tietokantaan käsittelemään avointa adoptiota, joten tätä kautta sain vahvistusta, että avoimesta adoptiosta todella puhutaan tutkimuksen kentällä näillä käsitteillä. Päätin, että otan hakulausekkeeseeni mukaan termit open adoption, contact ja openness.

Hakutermien kehittämisen jälkeen aloin muodostaa hakulauseketta. Huomasin, että kaikki valitsemani elektroniset tietokannat toimivat eri tavoin ja jokaisen tietokannan kohdalla on määriteltävä hakulauseke, suodattimet ja rajaukset uudestaan. Muodostin hakulauseketta kokeilemalla ja yhdistelemällä erilaisia vaihtoehtoja, kuten fraasihakua, erilaisia Boolean operaattoreita (and, no ja or) ja hakusanojen katkaisua tähdellä (*). Lisäksi kokeilin eri tietokannoissa hakutermien kirjoittamista erilaisiin kenttiin, kuten esimerkiksi subject term, key word, title ja abstract. Kokeilujen jälkeen tarkastelin ja kirjasin ylös millaisia

yhdistelmiä olin kokeillut ja miten rajatun ja kattavan hakutuloksen ne tuottivat (Aveyard 2007, 66). Jokaisen hakukokeilun jälkeen pohdin, mitä varten haussa oli liikaa epärelevantteja viitteitä tai mitä varten hausta jäi relevantteja viitteitä pois. Näiden perusteella muokasin hakulauseketta aina uudestaan, kunnes löysin jokaisen tietokannan kohdalla parhaan hakulausekkeen, suodattimet ja rajaukset. Kussakin tietokannassa käytetyt hakulausekkeet on raportoitu liitteeseen 3.

Muodostin koehakujen perusteella lopullista tiedonhakua varten seuraavan hakulausekkeen: ("open adoption" OR adoption AND contact OR adoption AND openness)). Päätin hakea käsitettä open adoption fraasihakuna yhdistämällä sanat "open adoption". Tällöin tietokannat hakivat sen yhtenä käsitteenä eikä sanoja open ja adoption erikseen, jolloin hakutulokseen olisi tullut mukaan paljon epärelevantteja viitteitä. Contact ja openness -hakutermit yhdistin hakulausekkeeseen Boolean operaattorilla AND sanaan adoption, jolloin tietokannat hakivat vain artikkeleita, joissa contact ja openness – käsitteet esiintyvät adoptioteeman kanssa. Lopulta liitin nämä kolme pientä hakulauseketta, "open adoption", adoption AND contact ja adoption AND openness, yhteen Boolean operaattorilla OR, jolloin tietokannat hakivat kaikkia näitä yhtä aikaa.

Olin ajatellut alun perin, että rajaan hakulausekkeessa Boolean operaattorilla NOT joitakin teemoja pois aineistostani (kuten kansainväliset adoptiot) ja operaattorilla AND aineiston koskemaan vain tiettyjä teemoja (kuten lapset). Koehakujen perusteella huomasin, että valitsemani hakutermit rajasivat tiedonhakua niin paljon, että hakutulos oli jo sillä tarpeeksi rajattu ja kattava. Lähes kaikki hakutuloksessa mukana olleet artikkelit käsittelevät jollain tapaa avointa adoptiota tai ainakin niissä oli mainittu avoin adoptio sen oikeassa merkityksessään jossakin kohtaa artikkeleita. Artikkelit käsittelevät myös pääasiassa tutkimusmaiden kansallista adoptiota eikä kansainvälistä adoptiota, koska avointa adoptiota käytetään pääasiassa maansisäisessä adoptiossa. Huomasin koehauissa, että hakulauseke rajasi aineiston myös koskemaan vain lasten adoptioita eikä hakuihin tullut mukaan esimerkiksi aikuisadoptiota käsitteleviä artikkeleita. Joissain tietokannoissa AND Child* -lisäys hakulausekkeeseen jätti aineistosta relevantteja artikkeleita pois.

Käytin edellä esittelemääni hakulauseketta tiedonhaun pohjana, mutta sovelsin sitä erikseen jokaisessa tietokannassa, koska kaikki tietokannat toimivat eri tavoilla. Suurimmat poikkeukset hakulausekkeeseen tein IngentaConnect, SAGE Journals Online ja CSA:n tietokannoissa. Ingenta Connect-tietokannassa päätin tehdä tiedonhaun kahdessa osassa, koska tietokannassa ei pystynyt tekemään samanaikaisesti hakuja erilaisilla hakukriteereillä. SAGE Journals Online -tietokannassa ja CSA:n yhteistietokannassa jätin hausta pois

openness ja contact –hakutermit, koska niiden lisääminen hakulausekkeeseen tuotti hakutulokseen runsaasti epärelevanttejä viitteitä. Muissa viidessä käyttämässäni tietokannassa käytin muodostamaani perushakulauseketta muokkaamalla sitä jokaisen tietokannan vaatimukseen sopivaksi.

4.5.3 Aineistonhaku ja ensivaiheen seulonta

Toteutin aineistonhaun elektronisiin tietokantoihin 11.–12.4.2011. Tallensin tiedonhaussa tuloksena saamani viitteet RefWorks-viitteidenhallinnan tietokantaan. Elektronisen tiedonhaun perusteella aineistooni valikoitui 347 artikkelia.

Aineistonkeruun jälkeen aloin käsitellä aineistoa ensivaiheen seulonta –nimisen työvaiheen kautta (Pekkarinen 2010, 44-45). Käytin artikkeleiden ensivaiheen seulonnan perusteena tutkimukseni sisäänotto- ja poissulkukriteereitä. Tällä seulontatavalla voi taata, että aineistoon valikoidut tutkimukset ovat relevantteja tutkimuskysymysten kannalta (Aveyard 2007, 12). Seuraavaksi kuvaan tarkemmin, millä tavoin käsitelin aineistoa ja valikoin lopullisen analysoitavan aineistoni. Tein aineiston käsittelyä kuvaamaan kaavion, johon otin mallia Elina Pekkarisen (2010) review-tutkimuksesta (ks. Liite 4). Kaaviossa kuvaan tiivistetysti askel askeleelta, miten tutkimukset valikoituivat aineistooni.

Aloitin aineiston käsittelyn poistamalla RefWorks-tietokannan duplicates-toiminnolla aineistosta duplikaatit eli artikkeleiden kaksoiskappaleet. Poistin aineistosta 156 duplikaattia ja tämän jälkeen aineistoon jäi 191 artikkelia. Duplikaattien poiston jälkeen kävin läpi jäljelle jääneet 191 artikkelia tarkastelemalla ensisijaisesti niiden otsikoita, abstrakteja ja asiasanoja. Tarkastelin osasta artikkeleista myös koko artikkelia, jos abstraktin perusteella ei pystynyt päättämään täyttääkö artikkeli sisäänottokriteerit. Jaottelin artikkelit seulonnan aikana kansioihin, joita nimesin sisäänotto- ja poissulkukriteerien perusteella sekä myös ensivaiheen seulonnan aikana saamieni ideoiden perusteella.

Ensivaiheen seulonnan perusteella muodostin RefWorksiin seitsemän kansiota, joihin sijoitin poissulkukriteerit täyttävät artikkelit ja yhteen kansioon sijoitin sisäänottokriteerit täyttävät artikkelit. Jaottelin poissulkukriteerit täyttävät artikkelit erilaisten teemojen mukaan kansioihin ja nimetyt kansiot ovat liitteen 4 kaaviossa. Lisäksi muodostin RefWorksiin erillisen kansion artikkeleille, joista en saanut selville, ovatko ne tutkimusartikkeleita vai joitakin muita kirjoituksia. Todennäköisesti nämä artikkelit eivät olleet varsinaisia tutkimusartikkeleita, koska monet artikkelit olivat sivumäärältään lyhyitä.

Aineiston valikoinnin viimeisessä vaiheessa kävin läpi kaikki sisäänottokriteerit täyttäneet artikkelit ja selvitin ovatko ne saatavilla. Määrittelin poissulkukriteereissani, että en ota aineistoon mukaan maksullisia artikkeleita tai artikkeleita, jotka eivät ole saatavilla Jyväskylän yliopiston kirjaston tietokantojen, Googlen tai Google Scholarin tai Pelastakaa Lapset ry:n kautta. Tästä syystä loin viimeisenä RefWorksiin kansion, jolle annoin nimen ”Ei tavoitettu, mutta täyttää sisäänottokriteerit”. Tähän kansioon sijoitin ne artikkelit, jotka olisivat sopineet aineistooni, mutta joita en saanut luettavaksi maksuttomasti. Nämä tavoittamatta jääneet tutkimukset raportoin liitteessä 5.

4.5.4 Aineiston lähiluku ja tutkimusten kriittinen arviointi

Aineiston keruun jälkeen tein lähiluvun artikkeleille, jotka valikoituivat aineistooni ensivaiheen seulonnassa. Luin läpi kaikki 39 artikkelia ja jätin aineistosta pois lähiluvun perusteella vielä viisi artikkelia. Karsin artikkeleista neljä pois, koska niissä ei lopulta ollutkaan tutkittu suoraan avointa adoptiota. Viimeisenä jätin pois aineistosta tiivistelmäartikkelin, joka oli brittiläisestä tieteellisestä *Adoption & Fostering* –lehdestä. Itse artikkelia ei ollut vertaisarvioitu, vaikka se perustuikin tieteelliseen tutkimukseen. Artikkelin oli julkaistu lehden *Research for Practice* –osiossa, jossa esitellään käytännön adoptiotyön kannalta keskeisiä tutkimustuloksia. Selvitin lehden toimituksesta lähettämällä heille sähköpostia ovatko nämä artikkelit vertaisarvioituja ja sain tiedon, että eivät ole. Lopullinen syy, miksi jätin artikkelin aineistosta pois oli kuitenkin se, että se perustui samaan aineistoon kuin kaksi muuta artikkelia aineistossani. Tiivistelmäartikkelissa oli toistettu samoja tutkimustuloksia kuin näissä kahdessa vertaisarvioidussa artikkelissa (ks. Liite 2: Logan & Smith 2005; Logan 2010).

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tekemisessä valikoituneelle aineistolle täytyy tehdä kriittinen arviointi. Kriittisessä arvioinnissa tarkastellaan tutkimuksia kahdesta näkökulmasta: Ensinnäkin onko aineistoon valikoituneet tutkimukset relevantteja juuri tähän kirjallisuuskatsaukseen eli pystyykö niiden avulla vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Toiseksi ovatko tutkimukset tarpeeksi korkeatasoisia, jotta ne voi ottaa mukaan kirjallisuuskatsaukseen. Tutkimusten korkeatasoisuutta arvioidaan pohtimalla tutkimusten julkaisukanavia, metodeita, tutkimuskysymyksiä, otoksia, aineistonkeruuta ja analysointia. (Petticrew & Roberts 2008, 126; Aveyard 2010, 90, 93, 104–115.) Arvioin tutkimuksia kriittisesti samalla, kun tein tutkimuksille ensivaiheen seulontaa ja lähilukua. Näiden vaiheiden aikana karsin aineistosta pois kaikki artikkelit, jotka eivät täyttäneet sisäänotto- ja poissul-

kukriteereitani. Lähiluvun aikana minulle muodostui käsitys, että aineiston perusteella on mahdollista vastata tutkimuskysymyksiini. Arvioin ensivaiheen seulonnassa ja lähiluvussa myös tutkimusten korkeatasoisuutta. Pidän aineistooni valikoituneita tutkimuksia tarpeeksi korkeatasoisina tutkimusasetelmiltaan kirjallisuuskatsaustani varten, koska ne kaikki on julkaistu tieteellisissä aikakauslehdissä ja yhtä artikkelia lukuun ottamatta kaikki tutkimukset ovat läpäisseet vertaisarvioinnin. Päätin ottaa aineistooni mukaan yhden tutkimusartikkelin (ks. Liite 2: Neil 1999), vaikka se ei ollut vertaisarvioitu. Artikkelin on samanlainen ja samassa lehdessä julkaistu tiivistelmäartikkeli kuin edellisessä kappaleessa kuvaamani artikkeli, jonka hylkäsin aineistostani. Neilin (1999) artikkelissa käytetty aineisto toistuu myös toisessa aineistoni artikkelissa (ks. Liite 2: Neil 2009). Otin artikkelin kuitenkin aineistooni, koska tiivistelmäartikkelissa on käsitelty aineistosta eri osaa kuin Neilin toisessa artikkelissa. Koska nämä molemmat Neilin artikkelit perustuvat samaan aineistoon ja samaan tieteelliseen tutkimushankkeeseen (ks. luku 5.4 Contact After Adoption), pidän tiivistelmäartikkelin tuloksia luotettavina, vaikka itse artikkeli ei olekaan vertaisarvioitu.

4.6 Aineiston analysointi

Olen pyrkinyt analysoimaan aineistoni aineistolähtöisesti, mikä on usein tyypillistä kirjallisuuskatsausaineistojen analysoinnissa. Aineistolähtöisessä analyysissä tutkimustulokset analysoidaan aineistosta käsin eikä esimerkiksi niin, että analyysia ohjaa ennalta määritelty teoria. Aineistolähtöisen analyysin yhteydessä puhutaan induktiivisuudesta. Induktiivisessa analyysissä tutkija ei määrää mikä on tärkeää, vaan tulokset syntyvät aineistosta käsin. Aineistolähtöisessä analyysissä tutkijan on suljettava aiheeseen liittyvät ennakkokäsitykset ja teoriat mielestään. Tavoitteena on analysoida aineistoa mahdollisimman objektiivisesti ja tuoda tutkijan tulkinta vasta lopuksi mukaan analyysiin. Täysin objektiivista ja tutkijan ennakkokäsityksistä puhdasta analyysia on kuitenkin mahdotonta tehdä ja tutkijan tulkinta kietoutuu aina jollakin tapaa analyysiin. (Hirsjärvi ym. 2004, 155; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Eskola & Suoranta 2008, 19; Tuomi & Sarajärvi 2009, 123.)

Eskola & Suorannan (2008, 17) mukaan objektiivisessa aineiston analysoinnissa on tärkeää, että tutkija pyrkii tunnistamaan oman subjektiivisuutensa. Mielestäni voin analysoida aineistoani objektiivisesti, koska minulla ei ole kokemusta henkilökohtaisesti eikä työkokemuksenaan kautta adoptiosta eikä avoimesta adoptiosta. Väistämättä tarkastelen aineistoa kuitenkin myös subjektiivisesti, koska olen lukenut jo ennen aineiston hankintaa

ja aineiston analyysin tekemistä kirjallisuutta adoptioon ja avoimeen adoptioon liittyen. Tätä kautta olen muodostanut itselleni käsityksen aiheesta. Analyysiani on ohjannut myös lukemani tiedot avoimen adoption kehittämisestä Suomessa. Toteuttamani aineiston analyysi on kuitenkin sillä tavoin aineistolähtöistä, että tuloksissa käsittelemäni teemat ovat syntyneet puhtaasti siitä, mitä aineistossa lukee. En ole muodostanut teemoja etukäteen teorian pohjalta tai esimerkiksi teemahaastattelurungon ohjaamana, joka usein laadullisten haastatteluaineistojen kohdalla ohjaa aineistonanalyysia (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Seuraavaksi kuvaan miten toteutin aineistoni analyysin käytännössä. Ensin kuvaan millä tavalla käsitelin aineistoa sen jälkeen, kun olin saanut lähiluvun tehtyä kaikille aineistooni valikoituneille tutkimuksille. Sen jälkeen kuvaan systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmään kuuluvaa taulukointia ja sen toteuttamista tässä tutkimuksessa. Luvun lopussa kuvailen varsinaista aineiston analysointia, jonka toteutin kahdessa toiseensa linkittyneessä vaiheessa. Samalla esittelen aineiston analysoinnissa käyttämiäni laadullisen aineiston analyysimenetelmiä kvantifiointia sekä kirjallisuuskatsausaineiston analysoimiseen tarkoitettua narratiivista synteesiä, jonka keskeisiä työkaluja ovat koodaaminen ja teemoittelu (Petticrew & Roberts 2008, 165–172; Aveyard 2010, 125–128).

Aineiston lähiluvun jälkeen aloin käsitellä aineistoa tiedonkeruunlomaketta hyödyntäen (ks. Liite 6). Esitin lomakkeeseen valitsemani kysymykset jokaiselle aineistoni tutkimukselle ja keräsin oleellisen tiedon artikkeleista. Koska aineistoni oli englanninkielinen, suomensin tiedot samalla, kun keräsin ne lomakkeisiin. Keräsin aineistoni tutkimusten tuloksista vain tutkimuskysymysteni kannalta olennaiset tutkimustulokset. Jätin keräämättä esimerkiksi amerikkalaisen adoption erityispiirteisiin liittyviä tietoja, kuten minkälaiset adoptio toimistot järjestävät eniten avointa adoptiota (Berry 1993). Jätin aineistosta pois myös tutkimustuloksia, jotka liittyvät kaikkiin adoptioihin eikä niissä erityisesti mainittu asian liittyvän avoimeen adoptioon. Tästä esimerkkinä on Maynardin (2005) artikkelin osio, jossa biologiset äidit kuvasivat, miltä tuntui luopua lapsesta adoptioon. Taulukoin aineistoni tutkimukset tiedonkeruunlomakkeen pohjalta (ks. Liite 7). Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmässä taulukoiden tarkoituksena on taata tutkimuksen läpinäkyvyys ja näyttää, mistä lähdeaineisto on haettu sekä selkeyttää jokaisen yksittäisen tutkimuksen tehtävää kokonaissynteesissä. (Petticrew & Roberts 2008, 165; Aveyard 2010, 129.) Käytin Pekkarisen (2010, 49–77) review-tutkimusta mallina taulukoiden toteuttamisessa.

Aloitin varsinaisen aineistoni analysoinnin etsimällä vastausta toiseen tutkimustehtävääni, miten avointa adoptiota on kansainvälisesti tutkittu. Tämän tutkimustehtävän tulokset on raportoitu tutkimusraporttini ensimmäisessä tulosluvussa (Luku 5). Ensimmäisen tulosluvun aineiston analyysin toteutin käyttämällä analyysimenetelmänä kvantifiointia. Kvantifiointi on laadulliseen tutkimukseen sovellettava määrällinen analyysitapa. Sen avulla voidaan laskea ja luokitella erilaisia aineistoon liittyviä tekijöitä. Luokkia voi vertailla ja pohtia niihin vaikuttaneita tekijöitä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Eskola & Suoranta 2008, 164.) Vastatakseni tähän tutkimustehtävään analysoin kvantifioimalla tiedonkeruunlomakkeista kohdat maa, vuosi, julkaisulehti, tieteenala, tutkimuksen teemat, kenen näkökulmasta tutkittu, tutkimuksen tavoite ja tutkimustehtävä, metodi ja otos sekä onko tutkimus osa tutkimushanketta. Tässä ensimmäisessä tutkimukseni tulosluvussa on kuvailevaa tietoa aineistooni valikoituneista tutkimuksista. Kuvailun lisäksi tein kvantifioinnin pohjalta taulukoita liittyen aineiston kuvailuun (ks. Liite 8).

Ensimmäisen tulosluvun kirjoittamisen jälkeen jatkoin aineistoni analyysia soveltamalla narratiivista synteesiä. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen aineiston analyysin toteuttamiseen on monta tapaa. Kallion (2006) mukaan laadullisen review-tutkimuksen aineiston analysoimiseksi on vaikea osoittaa selkeitä sääntöjä, joista ei voisi poiketa. Jos aineistoon valikoituneiden tutkimusten tutkimusasetelmat ovat samanlaisia, aineisto voidaan analysoida meta-analyysillä. Tällöin tutkimuskysymyksiin vastataan laskemalla tilastollisesti tutkimusten tuloksia yhteen. Sosiaalitieteissä systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen valikoituneet tutkimukset ovat usein kuitenkin liian heterogeenisiä, jotta niille voitaisiin tehdä meta-analyysi. (Petticrew & Roberts 2008, 154, 164; Aveyard 2010, 125–128.)

Narratiivinen synteesi sopii Petticrew & Robertsin (2008, 165–172) mukaan kirjallisuuskatsauksiin, joissa tutkimusten menetelmät ovat monipuolisia. Myös Aveyard (2010, 125–128) esittelee menetelmäteoksessaan vastaavanlaista kirjallisuuskatsauksen aineiston analyysimenetelmää kuin narratiivinen synteesi, mutta hän ei ole nimennyt sitä mitenkään. Petticrew & Robertsin (2008, 165–172) ja Aveyardin (2010, 125–128) analyysimenetelmien toteuttamisvaiheet ovat kuitenkin samantyyppiset, joten analysoin aineistoni soveltamalla näiden kahden teoksen ohjeita. Käytän analyysimenetelmästä Petticrew & Robertsin (2010, 165–172) mukaan nimeä narratiivinen synteesi. Sen keskeisiä analyysin välineitä ovat koodaaminen ja teemoittelu (Petticrew & Roberts 2008, 165; Aveyard 2010, 125–128). Olen hyödyntänyt narratiivista synteesiä vastatessani ensimmäiseen tutkimustehtävääni, millaisena adoptiojärjestelynä avoin adoptio näyttyy kansainvälisessä tutkimuk-

nessa. Analysoin narratiivista synteesiä soveltaen tiedonkeruunlomakkeista kohdan Keskeiset tutkimustulokset.

Narratiivisessa synteesissä, aineiston taulukoinnin ja oleellisten tutkimustulosten keräämisen jälkeen, tutkimusten tuloksia analysoidaan järjestelemällä tutkimukset loogisiin kategorioihin. Tämä toteutetaan koodaamalla aineisto etsimällä siitä yhteisiä, eroavia ja ristiriitaisia tutkimustuloksia. Koodauksen jälkeen koodit ryhmitellään teemoiksi katsomalla, mitkä koodit liittyvät yhteen. Sen jälkeen kategoriat analysoidaan erikseen pohtimalla, miten eri koodit ja teemat linkittyvät keskenään ja millaiset asiat niihin vaikuttavat. Lopuksi tutkimusten tuloksista tehdään synteesi, jossa kuvataan kaikki tutkimuksista muodostetut teemat. (Petticrew & Roberts 2008, 170–172; Aveyard 2010, 129–134.)

Hyödynsin analyysissäni aineistolähtöistä koodaamista eli pyrin koodaamaan aineiston ilman teoreettisia ennako-oletuksia etsimällä koodit aineistosta itsestään. Koodauksessa on tarkoituksena pilkkoa aineistoa pienempiin helpommin tulkittaviin osiin käymällä aineistoa systemaattisesti läpi. Aineistolähtöisessä koodaamisessa koodit kehittyvät lukemalla aineistoa ja tarkastelemalla, millaiset koodit aineistossa ovat keskeisiä. (Eskola & Suoranta 2008, 154–156.) Koodasin aineistoni kahdessa vaiheessa. Tein tämän siksi, että aineistoni tutkimukset jakautuvat kahteen päätutkimusteemaan kokemuksia tutkiviin ja mielipiteitä tutkiviin artikkeleihin. Päätin analysoida kokemuksia avoimesta adoptiosta ja mielipiteitä avoimesta adoptiosta erikseen. Tutkimukseni tulosluvut jakautuvat myös näiden tutkimusteemojen mukaan niin, että luvuissa 6 ja 7 raportoin kokemuksia kuvaavien artikkeleiden tuloksia ja luvussa 8 sekä mielipiteitä että kokemuksia selvittävien artikkeleiden tuloksia. Seuraavaksi kuvaan ensin kokemuksia tutkivien artikkeleiden (28 kpl) ja sen jälkeen kuvaan mielipiteitä tutkivien artikkeleiden (6 kpl) koodien muodostumista ja analysointia. Ennen kummankaan aineiston koodaamisen aloittamista luin suomennettua aineistoani ensin useamman kerran läpi, jotta hahmottaisin, minkälaiset asiat tutkimustuloksissa ovat keskeisiä.

Muodostin kokemuksia tutkivien artikkeleiden koodit kaksivaiheisesti. Ensin muodostin koodeja tutkimusten aiheiden perusteella muodostamistani tutkimusteemoista. Tutkimusteemat on raportoitu taulukoihin ensimmäiseen sarakkeeseen liitteeseen 7⁴. Tutkimusaiheista nousseita koodeja olivat kokemuksia tutkivissa artikkeleissa *tyytyväisyys*, *bio-*

⁴ Kuvaan Luvussa 5 tarkemmin tutkimusaiheista muodostamiani tutkimusten teemoja, jotka toimivat koodaamiseni pohjana. Tuon tässä kohtaa esille vain tutkimusteemoja, joista muodostin koodeja analysoidessani aineistoa.

*logisten äitien tunteet*⁵, *avoimuuden muutos, valmistautuminen adoptionjälkeiseen kontaktiin ja kontaktin vaikutus adoptiolapseen*. Näistä tutkimusteemoista oli jokaisesta aineistossani useampi tutkimus. En muodostanut kokemuksia käsittelevien artikkeleiden tutkimusaiheista enempää koodeja. Osa tutkimusaiheista koski yksittäisiä tutkimuksia, jolloin niistä ei olisi sen perusteella saanut koodia, joka olisi yhdistänyt useampaa tutkimusta. Lisäksi yksi tutkimusteema, kokemukset avoimesta adoptiosta, oli niin laaja, että minun tuli rikkoa sitä useampiin koodeihin tarkastelemalla näitä tutkimuksia lähemmin.

Seuraavaksi muodostin koodeja tutkimusten tuloksista irrallaan siitä, mitä tutkimuksessa on tutkimustehtävän perusteella tutkittu. Pyrin tarkastelemaan tutkimustuloksia pohtimalla, millaisia koodeja eli tutkimustuloksia yhdistäviä, erottavia tai ristiriitaisia asioita niistä tulee esille. Tässä vaiheessa luin tutkimusten tuloksia moneen kertaan ja kirjasin paperille ylös ideoita koodeista. Koodeja oli monien tutkimusten kohdalla helppo löytää ja havaita, koska artikkeleissa tutkimustulokset esitellään valmiiksi teemoiteltuina. Koodeja muodostaessani tein selkeitä valintoja suhteessa oman tutkimukseni näkökulmaan siitä, minkälaista tietoa otin mukaan analysoitavaksi. Otin koodeihin mukaan avointa adoptiota kuvailevia tietoja adoption osapuolten kokemusten kautta sekä heidän mielipiteitään ja tunteitaan liittyen avoimeen adoptioon ja tällaisessa adoptiojärjestelyssä elämiseen. Koodatessa pidin mielessäni myös, minkälaiset tutkimustulokset voisivat olla Suomen kehittämistyön kannalta olennaisia tietoja kuvaamaan avointa adoptiota adoptiojärjestelynä. Analyysissä jätin vähemmälle tutkimustulosten vertailun otoksien perusteella, joka on keskeistä esimerkiksi meta-analyysissä. (Petticrew & Roberts, 164; Aveyard 2010, 125–128.) Muodostin kokemuksia tutkivien artikkeleiden analyysissä yhteensä 20 koodia.

Mielipiteitä tutkivista artikkeleista muodostin kaksi koodia, jotka mielestäni olivat keskeisiä niiden tutkimustuloksissa. Ensimmäinen koodi oli *mielipide avoimesta adoptiosta* ja toinen koodi oli *miten tutkittavat arvelevat avoimen adoption vaikuttavan adoption osapuoliin*.

Lähes kaikkiin aineistoni tutkimuksiin liittyi useita eri koodeja. Koodaamisen jälkeen poimin tietokoneelle aineistosta jokaiseen koodiin liittyvät tutkimustulokset omiin tiedostoihinsa. Koodaamisen jälkeen analysoin aineistoa teemoitteleamalla koodeja. Teemoittelussa on tarkoituksena muodostaa koodien pohjalta teemoja, jotka nimittävät jollainlailla samantyyppisten koodien joukkoa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Eskola

⁵ Koodissa yhdistyvät tutkimusteemat suruprosessi ja adoptiolapsen psykologinen läsnäolo. Yhdistin nämä tutkimusteemat koodiksi jo analyysin alkuvaiheessa, koska aineistossani biologisten äitien näkökulmasta oli toteutettu vain nämä kolme tutkimusta. Niiden tutkimusteemat olivat hiukan samanlaisia, joten muodostin niistä koodin biologisten äitien tunteet.

& Suoranta 2008, 174–175, 179.) Muodostin teemat lukemalla koodeja ja miettimällä, millä tavoin eri koodeja voi yhdistää. Tämän perusteella muodostin 10 teemakokonaisuutta, joiden alle asettelin koodeja. Lopulta pohdin, miten muodostamani teemakokonaisuudet liittyvät toisiinsa ja yhdistin ne kolmeksi pääteemakokonaisuudeksi *Avoim adoptio adoptiojärjestelyinä, avoimen adoption osapuolten näkökulmat sekä mielipiteet ja asenteet avointa adoptiota kohtaan.*

Muodostamani koodit ja teemat perustuvat usein pieneen määrään tutkimuksia. Tämä johtuu ensisijaisesti siitä, että aineistooni valikoituneet tutkimukset ovat heterogeenisiä sekä tutkimusasetelmiltaan että tutkimustuloksiltaan. En pyri todistamaan tutkimuksessani, onko avoin adoptio toimiva adoptiojärjestely tai hyvä vai huono asia. Pyrin kuvaamaan, mitä aineistossani olevat tutkimukset kertovat avoimesta adoptiosta adoptiojärjestelyinä. Teemojen syntymisessä keskeistä oli myös, millaisia tutkimustuloksia artikkeleiden kirjoittajat ovat pitäneet omissa tutkimustuloksissaan tärkeinä ja nostaneet esille tutkimusartikkeleissaan. Aineiston analysoinnin jälkeen ja tutkimustuloksia raportoidessani palasin vielä lukemaan alkuperäisiä englanninkielisiä artikkeleita tarkistaakseni, että olen ymmärtänyt tutkimustuloksen oikein suhteessa teemaan, johon sen olen luokitellut. Tein tämän siksi, että suomentaessani artikkeleita, saatoin tulkita joskus tuloksia väärin tai tehdä käännösvirheitä.

Sain vahvistusta valitsemiini koodeihin ja teemoihin vieraillessani Pelastakaa Lapset ry:n Kohtaaminen-hankkeen ohjausryhmän tapaamisessa Helsingissä 27.9.2011. Keskustellessani hankkeen kehittäjäsosiaalityöntekijöiden kanssa huomasin, että he nostivat keskustelussa esille samantyyppisiä asioita liittyen avoimeen adoptioon, kuin mitä aineistoni tutkimuksissa käsitellään. Tapaaminen ohjausryhmän kanssa rohkaisi minua luottamaan aineistosta esille nostamiini teemoihin, jotka valitsin käsiteltäväksi systemaattisen kirjallisuuskatsaukseni tutkimustuloksissa.

Olen huomionut aineistoni analyysissa, että muutamassa aineistoni tutkimuksessa on käytetty samoja aineistoja. Mendenhall ym. (2004) ja Berge ym. (2006) analysoivat samojen adoptoitujen nuorten haastatteluja. Logan & Smithin (2005) ja Loganin (2010) artikkeleissa analysoidaan samoja adoptiovanhempien haastatteluja. Myös Fravelin ym. (2000), Dunbarin ym. (2006) ja Henneyn ym. (2007) tutkimuksissa on käytetty samoja aineistoja. Pyrin huomioimaan näitä tutkimuksia käsitellessäni, että en toista tuloksissani tutkimuksista samoja asioita. Raportoin näistä tutkimuksista puhuessani, millä tavalla olen huomionut kyseisessä kohdassa sen, että samasta aineistosta on useampi artikkeli aineistossani.

5 TUTKIMUSAINEISTON KUVAUS: AVOIMEN ADOPTION TUTKIMUKSEN PÄÄPIIRTEET

Tässä luvussa vastaan tutkimukseni toiseen tutkimustehtävään, miten avointa adoptiota on kansainvälisesti tutkittu. Tuon luvussa esiin tutkimusten pääpiirteitä esittelemällä ensin alaluvussa 5.1 tutkimusten julkaisumaita, -lehtiä, -vuosia ja tieteenaloja. Luvussa 5.2 kuvaan aineistoon valikoituneiden tutkimusten metodisia valintoja. Kolmannessa luvussa 5.3 käsittelem aineistooni valikoituneiden tutkimusten pääteemoja, tutkittavien näkökulmia ja tutkimusten aiheita. Viimeisessä luvussa 5.4 kuvaan aineistoni artikkeleista ilmenneitä tutkimusprojekteja, joissa on tutkittu avointa adoptiota. Luku 5 perustuu taulukkoihin, jotka ovat liitteissä 7 ja 8. Kaikkien neljän tulosluvun (Luvut 5, 6, 7 ja 8) lähteet ovat liitteessä 2 Analysoitavien tutkimusten lähteet.

5.1 Aineiston artikkeleiden maat, julkaisut, vuodet ja tieteenalat

Aineistoni tutkimuksista suurin osa, 22 tutkimusta, on julkaistu Yhdysvalloissa (Liite 8, taulukko 1). Toiseksi eniten aineistooni valikoitui brittiläisiä tutkimuksia, yhdeksän tutkimusta ja loput kolme tutkimusta ovat kanadalaisia. Nämä julkaisumaat valikoituivat ensisijaisesti aineistooni siksi, että hain aineistoa elektronisista tietokannoista englanninkielisillä hakusanoilla.

Aineiston artikkeleiden keskeisimmät julkaisulehdet (Liite 8, taulukko 2) olivat Child Welfare, jossa oli julkaistu seitsemän amerikkalaista artikkelia, Family Relations, jossa oli julkaistu yksi kanadalainen ja kolme amerikkalaista artikkelia ja British Journal of Social Work, jossa oli julkaistu kolme brittiläistä artikkelia. Family Process, Adoption & Fostering, Social Work ja Journal of Family Issues –julkaisuissa oli kaikissa julkaistu kaksi artikkelia. Lopuissa lehdissä oli julkaistu yksittäisiä artikkeleita.

Aineistooni valikoituneet tutkimukset on julkaistu vuosina 1989–2011 (Liite 8, taulukko 3). Tutkimuksista yksi oli 1980-luvulla julkaistu, 13 tutkimusta oli julkaistu 1990-luvulla ja 20 tutkimusta 2000-luvulla. Yli puolet tutkimuksista on julkaistu 2000-luvun puolella; huippuvuosi on 1993, jolloin on julkaistu viisi aineistoni amerikkalaisista tutkimuksista. Arvelen, että avointa adoptiota koskevaa tutkimusta on julkaistu myös muina vuosina. Se että aineistooni valikoitui artikkeleita vain vuodesta 1989 alkaen, johtui siitä, että suurimmassa osassa tietokannoissa, joista aineistoni hain, on tarjolla tutkimuksia vain

1980-luvulta alkaen. Sociological abstracts –tietokannassa on artikkeleita 1960-luvulta asti ja JSTOR-tietokannassa on artikkeleita jopa 1800-luvulta, mutta kumpikaan eivät tuottaneet aineistooni ennen 1989 julkaistuja artikkeleita. Hakutuloksena saamissani artikkeleissa, jotka täyttivät sisäänottokriteerit, mutta eivät olleet saatavilla vanhimmat artikkelit olivat vuodelta 1987 (ks. Liite 5: Barth 1987; Groth ym. 1987). Mikäli olisin täydentänyt systemaattista tiedonhakuja hakemalla lisää aineistoa käsin aineistooni valikoituneiden artikkeleiden lähdeluetteloista, olisin mahdollisesti saanut aineistooni laajemmalla ajanjaksolla julkaistuja tutkimuksia (Metsämuuronen 2005, 39–40; Aveyard 2007, 69).

Määrittelin aineistooni valikoituneiden tutkimusten tieteenalat kirjoittajien artikkeleissa mainitseman oppialan mukaan (Liite 8, taulukko 4.) Mikäli tieteenalaa ei löytynyt tutkimusartikkelista, etsin tiedon kirjoittajan nimellä joko kirjoittajan edustaman yliopiston kotisivujen kautta tai Googlen avulla. (Pekkarinen 2010, 16.) Aineistossani avointa adoptiota koskevaa tutkimusta on tehty pääasiassa sosiaalityön tieteenalalla. Aineistooni valikoitui 17 artikkelia, joissa tieteenalaksi mainittiin sosiaalityö. Tutkimuksista kuusi mainittiin monitieteisiksi ja ne kaikki olivat samasta amerikkalaisesta MTARP-tutkimushankkeesta. Näissä kuudessa artikkelissa mainittuja tieteenaloja ovat lääketiede, psykologia, sosiaalityö, sosiaalityö, sosiologia ja terveystiede. Aineistosta viisi artikkelia oli tehty psykologian ja kolme sosiologian alalla. Yksittäisiä artikkeleita mainittiin kuuluvan terveystieteeseen, sosiaalityöön sekä sosiaali- ja terveystieteisiin. Aineistossani sosiaalityön tieteenalan valta-asema johtuu siitä, että hain aineistoa vain sosiaalityön, sosiologian ja yhteiskuntatieteiden alan elektronisista tietokannoista. Jos olisin hakenut aineistoa myös, esimerkiksi kasvatus- tai psykologian alan tietokannoista, artikkeleiden tieteenalat olisivat saattaneet jakautua eri tavalla.

5.2 Aineiston artikkeleiden metodiset valinnat

Koska päätin jo tutkimukseni sisäänotto- ja poissulkukriteereitä valitessani, että jätän aineiston ulkopuolelle ei-empiiriset artikkelit, kaikki aineistooni valikoituneet artikkelit ovat empiirisiä tutkimuksia. Määrittelin artikkelit empiirisiksi, jos niissä oli käytetty empiiristä aineistoa ja empiiristä menetelmää aineiston analysoimiseksi (Pekkarinen 2010, 18).

Metodologisilta valinnoiltaan aineistoni artikkelit edustivat laajaa kirjoa (Liite 8, taulukko 5). Suurin osa tutkimuksista, 15 tutkimusta, oli kvalitatiivisia. Niistä 14 aineistoa oli kerätty haastattelemalla eri adoption osapuolia. Yksi haastatteluaineisto oli toteutettu

monitapaustutkimuksena (Dunbar ym. 2006), jossa oli haastateltu kahdeksassa adoptiota-pauksessa kaikkia kolmea adoption osapuolta, adoptiovanhempia, biologista äitiä ja adoptiolasta. Kvalitatiivisista tutkimuksista vain yksi edusti muuta aineistonkeruutapaa kuin haastattelu. Tämä tutkimus (Loxterkamp 2009) on toteutettu tapaustutkimuksena, jossa kirjoittaja analysoi kolmen adoptoidun lapsen tapauksia. Kaikki kolme lasta ovat tutkijan omia asiakkaita ja analyysin pohjana tutkija käyttää asiakkaista tekemiään kuvauksia.

Kvantitatiivisia tutkimuksia aineistoon valikoitui 11. Niistä valtaosa oli toteutettu survey-kyselyinä, joka oli lähetetty postitse tai toteutettu puhelinhaastatteluna. Kaksi kvantitatiivista tutkimusta eivät olleet survey-tutkimuksia, vaan muita kvantitatiivisia kyselyitä tai haastatteluita, joiden tarkemmat yksityiskohdat kyselylomakkeen toteuttamisen osalta eivät selvinneet artikkeleista (Gross 1993b ; Ge ym. 2008).

Aineistoni tutkimuksista kahdeksan luokittelin monimenetelmällisiksi metodologialtaan. Näissä tutkimuksissa oli käytetty sekaisin sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia menetelmiä. (Grotevant ym. 1994; Fravel ym. 2000; Mendenhall ym. 2004; Von Korf ym. 2006; Henney ym. 2007.) Kaikki muut monimenetelmälliset tutkimukset, paitsi Grotevant ym. (1994), olivat samasta MTARP-tutkimushankkeesta ja osassa tutkimuksista on analysoitu samoja aineistoja.

Kahdessa (Siegel 2003; Miall & March 2005) aineistoni tutkimusartikkelissa aineisto on kerätty tekemällä kvalitatiivinen haastattelu ja täydennetty sitä erillisellä survey-kyselyllä, jotka on molemmat analysoitu erikseen. Sigelin (2003) artikkelissa on tehty haastattelut ja samat vastaajat ovat täyttäneet myös surveyn. Miall & Marchin (2005) artikkelissa survey ja haastattelut on tehty eri ihmisille, mutta tuloksia on analysoitu vertailun. Yhdessä artikkelissa on kerätty kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen aineisto, mutta molemmat on analysoitu tilastollisesti (Miall 1998).

Yhden artikkelin (Neil 1999) aineistonkeruumenetelmä jäi osittain epäselväksi, koska artikkeli on tiivistelmäartikkeli, jota ei ole vertaisarvioitu. Artikkelissa ei kuvata kattavasti tutkimuksen toteuttamista, koska artikkelissa ovat pääasiassa tutkimustulokset.

Aineistossani neljässätoista tutkimuksessa tutkimusasetelma perustuu vertailuun. Tutkimuksissa on joko verrattu suljetun ja avoimen adoption ryhmien vastauksia (Blanton & Deschner 1990; Berry ym. 1998; Lee & Twaite 1997; Frasch ym. 2000; Mendenhall ym. 2004; Berge ym. 2006; Von Korff ym. 2006; Crea & Barth 2009) tai vertailtu vastaajien kokemuksia tai mielipiteitä useammista eri avoimuuden tasoista (Grotevant ym. 1994; Hughes 1995; Fravel ym. 2000; Miall & March 2005; Henney ym. 2007; Ge ym. 2008; Neil 2009).

5.3 Tutkimusten pääteemat, näkökulmat ja tutkimusten aiheet

Aineistoni tutkimusartikkeleista hahmottui kaksi pääteemaa, joihin avoimen adoption tutkimustehtävä liittyy (Liite 8, taulukko 6). Ensimmäiseen pääteemaan kuuluivat artikkelit, joissa on tutkittu kokemuksia avoimesta adoptiosta. Tähän teemaan kuului suurin osa, 28, aineistoni artikkeleista. Toisena päätutkimusteemana on mielipiteitä selvittävät artikkelit, johon kuuluvia artikkeleita valikoitui aineistooni kuusi. Kokemuksia on selvitetty tutkimalta henkilöitä, joilla on jotakin omakohtaista kokemusta avoimen adoption järjestelyistä. Mielipiteitä selvittävässä artikkeleissa on tutkittu ihmisiä, jolla ei ole joko kokemusta avoimesta adoptiosta tai adoptiosta ylipäättänsä. Tässä luvussa kuvaan ensin, miten näissä kahdessa pääteemassa tutkittavien näkökulmat jakautuvat. Sen jälkeen kuvaan, minkälaisiin tutkimusaiheisiin pääteemojen tutkimukset jakautuivat.

Aineistossani avoimen adoption kokemuksia käsittelevissä artikkeleissa tutkimusaineistoja oli kerätty kaikkien adoption osapuolten näkökulmasta (Liite 8, taulukko 7). Adoptiovanhempien näkökulma painottui aineistossa selkeästi, koska tutkimuksista 14 artikkelissa kokemuksia avoimesta adoptiosta oli kysytty adoptiovanhemmilta (Fratter 1989; Berry 1993; Berry ym. 1998; Frasch ym. 2000; Gross 1993; Grotevant ym. 1994; Sykes 2001; Siegel 1993, 2003, 2008; Crea & Barth 2009; Neil 2009; Logan 2010; Goldberg ym. 2011). Yhdessä artikkelissa aineisto oli kerätty pelkiltä adoptioäideiltä (Lee & Twaite 1997).

Toiseksi eniten aineistooni valikoitui tutkimuksia, joissa oli käsitelty avoimen adoption kokemuksia vertailemalla eri adoption osapuolten näkökulmia. Näissä seitsemässä artikkelissa kokemuksia oli tutkittu joko vertailemalla biologisten vanhempien ja adoptiovanhempien vastauksia (Etter 1993; Gross 1993a; Maynard 2005; Ge ym. 2008) tai vertaamalla biologisten sukulaisten, adoptiovanhempien ja adoptiolapsen vastauksia (Logan & Smith 2005; Dunbar ym. 2006) tai adoptiovanhemman ja adoptiolapsen vastauksia (Von Korf ym. 2006).

Aineistossani vähemmistölle jäivät tutkimukset, joissa oli tutkittu biologisten vanhempien tai adoptiolapsen kokemuksia. Aineistooni valikoitui vain kaksi tutkimusta, joissa oli tutkittu adoptiolapsen kokemuksia avoimesta adoptiosta. Näissä kahdessa artikkelissa on analysoitu samaa aineistoa (Mendenhall ym. 2004; Berge ym. 2006). Monissa tutkimuksissa käsitellään adoptiolapsia koskevia asioita, mutta aineisto on kerätty adoptiovanhemmilta (esim. Fratter 1989; Berry 1993; Berry ym. 1998). Pelkkien biologisten isien

näkökulmasta ei ollut toteutettu aineistossani yhtään tutkimusta ja biologisten äitien näkökulmasta oli toteutettu kolme tutkimusta (Blanton & Deschner 1990; Fravel ym. 2000; Henney ym. 2007). Biologisten isien ääni jäi lähes kuulumattomiin myös edellisessä kappaleessa kuvaamissani tutkimuksissa, joissa oli tutkittu avointa adoptiota usean osapuolen näkökulmasta. Esimerkiksi Grossin (1993b) ja Dunbarin ym. (2006) artikkeleissa oli mukana vain biologisten äitien edustus. Etterin (1993) ja Maynardin (2005) aineistoissa oli mukana biologisten isien haastatteluita, mutta näissäkin suurin osa biologisten vanhempien haastatteluista oli tehty äideille - Etterin aineistossa biologisia äitejä oli 32 ja biologisia isiä vain neljä sekä Maynardin aineistossa 13 äitiä ja kaksi isää. Gen ym. (2008) aineistossa oli suurin edustus biologisista isistä (n = 112 isää). Muissa kokemuksia selvittävässä yksittäisissä tutkimuksissa aineisto on kerätty psykoterapeutin näkökulmasta (Loxterkamp 2009) ja sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta (Neil 1999).

Mielipiteitä tutkivat artikkelit jakautuivat tutkittavien osalta neljään näkökulmaan. Kuudesta artikkelista kolmessa mielipiteitä on tutkittu väestön näkökulmasta survey-tutkimuksella ja otos on valittu tutkimukseen satunnaisesti (Rompf 1993; Miall 1998; Miall & March 2005). Muut kolme mielipiteitä tutkivat artikkelit ovat yksittäisiä tutkimuksia adoptiovanhempien näkökulmasta (Lunken 1995), biologisten vanhempien näkökulmasta (Hughes 1995) ja adoptioimiston näkökulmasta (Sobol 2000). Myös mielipiteitä selvittävässä artikkeleissa biologisten isien ääni tulee vähän kuuluviin. Hughesin (1995) artikkelissa, jossa on selvitetty biologisten vanhempien mielipidettä avoimesta adoptiosta, kolmestakymmenestä tutkittavasta vain kaksi on biologisia isiä ja loput biologisia äitejä.

Kuten edellä kuvasin, aineistoni tutkimukset jakautuivat kahteen päätutkimusteemaan – kokemuksia ja mielipiteitä selvittäviin artikkeleihin. Olen jakanut näiden pääteemojen sisällä artikkeleiden tutkimusaiheet alatutkimusteemoiksi (Liite 8, taulukko 6). Olen luokitellut tutkimuksia alateemoihin sen perusteella, mikä tutkimusten tutkimustehtävissä ja tutkimuskysymyksissä on ollut keskeistä. Yhdellä tutkimuksella saattaa olla useita alateemoja, mikäli tutkimus käsitteli useaa teemaa. Tuon tässä kohtaa esille vain tutkimustehtävään liittyvät teemat ja seuraavassa luvussa tuon esille tutkimusten tuloksiin liittyviä keskeisiä teemoja, kun kuvaan tuloksia liittyen ensimmäiseen tutkimustehtävääni. Seuraavaksi käyn läpi luokittelemani alateemat, joiden kautta luon käsityksen, millaisista aiheista käsin avointa adoptiota on tutkittu aineistoni perusteella. Alateemat on taulukoitu liitteen 7 taulukon ensimmäiseen sarakkeeseen.

Vaikka kokemuksia käsittelevät tutkimukset ovat aineistoni tutkimusaiheiden toinen pääteema, luokittelin *kokemuksia käsittelevät artikkelit* myös yhdeksi alateemaksi.

Tein tämän luokittelun, koska aineistossani oli paljon artikkeleita, joissa tutkimustehtävä keskittyi kokemusten tutkimiseen ilman mitään erityistä lisäteemaa. Tällaisia tutkimuksia valikoitui aineistooni kahdeksan ja kahta tutkimusta lukuun ottamatta kokemuksia oli tutkittu kvalitatiivisen aineiston kautta. Näiden artikkeleiden tutkimuskysymykset liittyivät esimerkiksi kokemuksiin kontaktin määrästä ja tyyppistä, kontrollista kontaktissa, kontaktisopimuksesta ja sen tekemisestä, kokemuksia toteutuneesta kontaktista, suhteesta biologisiin vanhempiin sekä avoimen adoption liittyviin tunteisiin, haasteisiin ja mahdollisuuksiin. (Fratte 1989; Berry 1993; Gross 1993b; Sykes 2001; Logan & Smith 2005; Siegel 1993, 2003, 2008; Goldberg ym. 2011.)

Toinen kokemuksia käsittelevien artikkeleiden pääteeman keskeinen alateema on tutkimukset, joissa on tutkittu *tyytyväisyyttä avoimeen adoption* (Fratte 1989; Berry 1993; Etter 1993; Gross 1993a; Gross 1993b; Berry ym. 1998; Mendenhall ym. 2004; Berge ym. 2006). Näissä seitsemässä artikkelissa tyytyväisyyttä on käsitelty pääasiassa sen kautta, millaiset tekijät ovat vaikuttaneet siihen, että adoption eri osapuolet ovat olleet tai eivät ole olleet tyytyväisiä avoimeen adoption. Tyytyväisyyttä on selvitetty myös avoimuuden tasoon, suhteeseen biologiseen perheeseen, kontaktin tiheyteen ja kontaktisopimukseen liittyen. Tyytyväisyysalateema esiintyy usein jonkun muun alateeman kanssa, kuten yleisimmin kokemusteeman kanssa. (Ks. Liite 7 taulukoiden ensimmäinen sarake.)

Kolmas tutkimuksissa yleinen tutkimusteema oli *adoptionjälkeinen sopeutuminen* (Berry ym. 1998; Von Korff 2006; Ge ym. 2008). Näissä tutkimuksissa on selvitetty avoimuuden vaikutusta adoptiolapsen, biologisten vanhempien tai adoptiovanhempien sopeutumiseen adoption.

Biologisten äitien kokemusten näkökulmasta aineistossa oli kaksi tutkimusta, jotka liittyivät *suruprosessiin* (Blanton & Deschner 1990; Henney ym. 2007). Näissä tutkimuksissa on tutkittu äitien surun kokemusta liittyen lapsen luovuttamiseen adoption ja erityisesti kontaktin ja avoimen adoption vaikutusta surun kokemiseen. Biologisten äitien näkökulmasta on aineistossa kolmas artikkeli, jossa tutkimusteemana on *adoptiolapsen psykologinen läsnäolo biologisen äidin ajatuksissa* (Fravel ym. 2000). Artikkelissa on tutkittu, millä tavoin adoption luovutettu lapsi on biologisen äidin mielessä eri avoimuuden tasoilla.

Kahdessa aineiston artikkelissa on käsitelty *valmistautumista adoption jälkeiseen kontaktiin*. Toisessa (Maynard 2005) aihetta on käsitelty tutkimalla adoptio- ja biologisten vanhempien kokemuksia neuvotteluprosessista kontaktisopimuksen tekemisessä. Loganin (2010) artikkelissa taas tutkittiin adoptiovanhempien kokemusta adoptio toimiston antamas-

ta valmennuksesta kontaktiin. Lisäksi tutkimuksessa on selvitetty tutkittavien ajatuksia, kuinka valmennus vaikutti vanhempien kokemukseen kasvokkain tapahtuneesta kontaktista. Loxterkampin (2009) ja Neilin (2009) tutkimukset muodostivat alateeman *kontaktin vaikutus adoptiolapseen*. Loxterkamp on artikkelissaan kriittinen adoptiossa tapahtuvaa kontaktia kohtaan ja tuo esiin kontaktin mahdollisen negatiivisen vaikutuksen adoptiolapseen. Neilin artikkelissa taas on tutkittu kontaktin tyyppin ja adoptioperheen kommunikaation avoimuuden vaikutusta adoptiolapseen. Seitsemässä yksittäisessä kokemusta selvittävässä artikkelissa oli selkeästi erilainen tutkimusaihe kuin muissa aineistoni tutkimuksissa (ks. Liite 8, taulukko 6). Näissä kaikissa tutkimuksissa tulee esiin lisäksi kuitenkin tutkimustuloksissa tyytyväisyyden ja kokemusten teema. (Etter 1993; Grotevant ym. 1994; Lee & Twaite 1994; Neil 1999; Frasch ym. 2000; Dunbar ym. 2006; Crea & Barth 2009.)

Kaikissa mielipiteitä selvittävässä artikkeleissa tutkimuksen osallistajat ovat sellaisia, joilla ei ole kokemusta avoimesta adoptiosta. Kaikkien mielipiteitä selvittävien artikkeleiden tutkimusteemana on selvittää tutkittavien mielipidettä avoimia adoptiosopimuksia kohtaan. (Rompf 1993; Hughes 1995; Lunken 1995; Miall 1998; Sobol 2000; Miall & March 2005.)

5.4 Aineistossa esiintyvät adoptiotutkimusprojektit

Aineistoni tutkimuksista 15 oli osa jotakin pitkäaikaistutkimusprojektia. Olen merkinnyt liitteen 7 taulukoihin, jos tutkimus kuului johonkin tutkimusprojektiin. Eniten tutkimuksia oli yhdysvaltalaisesta *Minnesota/Texas Adoption Research Projectista* (MTARP), joka alkoi vuonna 1986. Tutkimusprojektissa on seurattu osallistujia yli 20 vuoden ajan ja projektissa on tähän mennessä kerätty aineistoa kolmessa tutkimusaallossa. Viimeisin aineistonkeruu on tapahtunut vuosina 2005–2008, kun tutkittavat adoptiolapset ovat jo nuoria aikuisia. Ensimmäinen aineisto kerättiin vuosina 1987–1992 ja toinen aineisto vuosina 1996–2000. Pitkäaikaistutkimuksen tarkoituksena on tutkia avoimuuden tasojen vaihtelun vaikutusta adoptoituihin nuoriin, adoptiovanhempiin ja biologisiin äiteihin. Tutkimuksen ensimmäisessä aallossa on 720 osallistujaa. Tutkittaviin kuului 190 perheen adoptiovanhemmat, 171 adoptiolasta ja 169 biologista äitiä. Tutkittavat etsittiin 35 adoptiotoimiston kautta 31 osavaltion alueelta. Tutkittavia valitessa ehtoina olivat, että perheissä tulee olla ainakin yksi ennen lapsen ensimmäistä syntymäpäivää adoptoitu lapsi, jonka adoptiosta on kulunut 4–12 vuotta. Adoptio ei saanut olla kansainvälinen, rotujen välinen eikä lapsella saanut olla

erityistarpeita sekä adoptiovanhempien tuli olla naimisissa. (Mendenhall ym. 2004; Berge ym. 2006; Dunbar ym. 2006; Von Korff ym. 2006; Henney ym. 2007; University of Minnesota 2009.)

MTARP-projektiin kuuluvat aineistoni artikkelit perustuvat kaikki tutkimushankkeen toisen aallon aineistonkeruuseen. Aineistossani MTARP-projektiin kuuluvia tutkimuksia ovat Fravel ym. (2000), Mendenhall ym. (2004), Berge ym. (2006), Dunbar ym. (2006), Von Korff ym. (2006) ja Henney ym. (2007). Tutkimushankkeesta on julkaistu runsaasti muutakin tutkimusta, jota ei kuitenkaan tämän enempää valikoitunut aineistooni (University of Minnesota 2009). Kaikissa aineistooni valikoituneissa MTARP-hankkeen tutkimusartikkeleissa on analysoitu samaan aineistonkeruuseen liittyvää aineistoa (ks. tarkemmin luku 4.6 Aineiston analysointi).

Aineistoni artikkeleista neljä kuulu yhdysvaltalaiseen *California Long-Range Adoption Study* –tutkimusprojektiin (CLAS). Pitkittäistutkimuksen ensimmäisen aallon aineisto kerättiin henkilöiltä, jotka olivat adoptoineet lapsen Kaliforniassa vuosina 1988–1989 ja halusivat osallistua tutkimukseen. Tutkimusprojektin tarkoituksena on ottaa adoptioperheisiin yhteyttä 3-5 vuoden välein 18 vuoden ajan kirjeitse tai tapaamalla perheitä. Tutkimushankkeen ensimmäisen aallon kyselyt lähetettiin 2058 halukkaalle perheelle vuonna 1990, ja 1268 perhettä vastasi kyselyyn (vastausprosentti 62 %). Perheissä, joissa oli useampi adoptiolapsi, vanhemmat saivat jokaista lasta koskien oman kyselyn, jolloin aineistoon tuli yhteensä 1396 vastausta. Ensimmäisen tutkimusaallon tarkoituksena oli saada kuvailevaa tietoa avoimuuden olemassaolosta ja tutkittavien käsityksiä avoimuudesta. Myöhempien aaltojen tutkimukset keskittyvät enemmän adoptioperheiden perhesuhteisiin ja avoimuuden vaikutukseen perheisiin. Kaikki tutkimusaallot toteutettiin alkuperäisotokselle, mutta neljännessä tutkimusaallossa oli mukana vain 38,5 % alkuperäisotoksesta. (Berry 1993; Berry ym. 1998; Frasch ym. 2000; Crea & Barth 2009.)

CLAS-tutkimushankkeessa on toteutettu neljä survey-kyselyä 14 vuoden aikana ja niiden kautta on saatu tietoa, muun muassa adoptoidun lapsen, adoptioperheen ja biologisten vanhempien ominaispiirteistä, tietoa erilaisista adoptiotyypeistä ja lasten erityistarpeista sekä tietoa avoimuudesta ja kontaktista biologisten perheiden kanssa. (Crea & Barth 2009.) Aineistossani on artikkeleita kaikista neljästä tutkimusaallosta (Berry 1993; Berry ym. 1998; Frasch ym. 2000; Crea & Barth 2009).

Kolmas tutkimusprojekti, johon kaksi aineistoni artikkelia (Neil 1999 ja Neil 2009) kuuluu, on brittiläinen *Contact After Adoption* –tutkimushanke, joka alkoi vuonna 1996. Tutkimus käynnistyi, kun englantilaisten adoptioimistojen sosiaalityöntekijöille tehtiin

survey-kysely 168 lapsesta, jotka oli adoptoitu lähiaikoina. Lapset olivat alle 4-vuotiaita sijoitushetkellä. Näistä lapsista 89 % oli suunniteltu adoptiossa olevan jonkinlaista kontaktia biologisten sukulaisten kanssa adoption jälkeen. Ensimmäisessä tutkimusaallossa toteutettiin haastattelut myös 55 adoptiolapsen vanhemmille ja 19 biologiselle sukulaiselle sekä 15 adoptiolapselle. Nämä kaikki tutkittavat elivät avoimessa adoptiossa, johon sisältyi kasvokkain tapahtuva kontaktisopimus. Toisessa tutkimusaallossa, joka toteutettiin vuosina 2000–2004, aineisto kerättiin koskien 168 alkuperäisotoksen lasta. Aineiston keruussa haastateltiin adoptiovanhempia, adoptiolasta ja biologisia sukulaisia. (Neil 2009.)

Aineistossani on mukana myös Deborah Siegelin toteuttaman pitkittäistutkimuksen artikkeleita kaikista tutkimuksen kolmesta tutkimusaallosta (Siegel 1993, Siegel 2003 ja Siegel 2008). Pitkittäistutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää adoptiovanhempien kokemuksia avoimesta adoptiosta ja siihen liittyvistä tunteista, haasteista ja mahdollisuuksista. Ensimmäisessä tutkimuksessa oli mukana 21 adoptioparia (42 vanhempaa), jotka olivat adoptoineet vauvan vuosina 1988–1989. Kaikissa adoptioissa oli mukana jonkinlainen kontakti biologiseen perheeseen. (Siegel 1993.) Toinen pitkittäistutkimuksen aineisto kerättiin vuonna 1995, kun adoptoidut lapset olivat 7-9-vuotiaita. Alkuperäisestä otoksesta haastatteluihin saatiin mukaan 16 adoptioparia. Toisen tutkimuksen tarkoituksena oli kerätä tietoa adoptiovanhempien kokemuksista avoimesta adoptiosta ja kuinka avoimuus on muuttunut seitsemän vuotta edellisen kyselyn jälkeen. (Siegel 2003.) Kolmas aineistonkeruu toteutettiin 14 vuotta ensimmäisen aineiston keruun jälkeen, ja adoptoidut lapset olivat kolmannen tutkimuksen aikana teini-ikäisiä. Tämänkin tutkimuksen tarkoituksena oli saada tietoa adoptiovanhempien kokemuksista avoimesta adoptiosta ja avoimuuden muutoksista. Lisäksi kolmannessa tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita, miten lapsen tuleminen teini-ikäiseksi on vaikuttanut kontaktiin biologisen perheen kanssa. Kolmanteen aineistoon saatiin mukaan 31 adoptiovanhempaa, joten haastateltavien määrä tippui vain yhdellä toisen aallon aineistosta. (Siegel 2008.)

6 AVOIN ADOPTIO ADOPTIOJÄRJESTELYNÄ

Seuraavissa kolmessa tulosluvussa käsittelen tutkimukseni päätutkimustehtävään, millaisena adoptiojärjestelynä avoin adoptio näyttäytyy kansainvälisessä tutkimuksessa, liittyviä tuloksia. Tässä luvussa kuvaan ensin, millaisena adoptiojärjestelynä avoin adoptio aineistoni tutkimuksissa näyttäytyy. Tarkoitukseni on kuvata, millaisia erilaisia avoimia adoptiosopimuksia aineistoni tutkimuksissa esiintyy ja millä tavalla sopimukset muuttuvat vuosien varrella. Lisäksi esittelen, minkälaiset asiat ovat vaikuttaneet adoption osapuolten tyytyväisyyteen avoimeen adoptiojärjestelynsä. Luvun lopuksi kuvaan avoimen adoptiosopimuksen huolellisen suunnittelun tärkeyttä adoptio- ja biologisten vanhempien näkökulmasta.

6.1 Avoin adoptio ei ole yhtenäinen adoptiojärjestely

Aineistooni valikoituneen yhdysvaltalaisen, brittiläisen ja kanadalaisen tutkimuksen perusteella käy ilmi, että avoin adoptio ei ole yhtenäinen tapa tehdä adoptiosopimus. Siegel (1993, 2003, 2008) huomasi pitkittäistutkimuksessaan, että avointen adoptiosopimusten kirjo on laaja ja avoimen adoption kategorisoiminen on vaikeaa. Hän havaitsi analyysinsä pohjalta, että kontaktisopimusten vaihteluissa on neljä päätekijää: *tyyppi* (minkälainen kontakti on muodoltaan, lähetetäänkö kirjeitä, soitellaanko vai tavataanko), *tiheys* (kuinka usein kontakti tapahtuu), *ajotus* (tapahtuuko kontakti ennen, jälkeen vai molempina suhteessa sijoitukseen) ja *osallistujat* (kenellä on kontakti kenen kanssa). (emt.)

Nämä kontaktin päätekijöiden vaihtelut tulivat selkeästi esiin kaikissa aineistoni avoimen adoption kokemuksia käsittelevissä tutkimuksissa. Kontaktisopimuksia oli yhtä monenlaisia kuin oli niihin osallistujakin. Kaikissa aineistoni artikkeleissa määriteltiin aluksi, millaisesta kontaktista artikkelissa puhutaan. Monien artikkeleiden tuloksissa mainittiin myös, että aineistossa oli havaittavissa hyvin erilaisia kontaktisopimuksia. Seuraavaksi kuvaan minkälaista vaihtelua kontaktisopimuksissa esiintyi aineistoni tutkimuksissa osallistujien, kontaktin tyyppin ja tiheyden osalta.

Suurimmassa osassa aineistoni tutkimuksia, joissa määriteltiin tarkasti keiden välillä kontakti tapahtui, kontaktia oli pääasiassa adoptioerheen ja biologisen äidin kanssa. Esimerkiksi MTARP-projektin tutkimuksissa, joita valikoitui aineistooni, analysoitiin vain biologisen äidin kanssa tapahtunutta kontaktia (Mendenhall ym. 2004; Berge ym. 2006;

Dunbar ym. 2006; Von Korf ym. 2006)⁶. Kun tutkittavat näissä tutkimuksissa kuvasivat keiden kanssa heillä oli ollut kontaktia, suurin osa kontaktista oli tapahtunut biologisen äidin kanssa, kuten Mendenhallin ym. (2004) otoksessa 59 % ja Von Korfin ym. (2006) otoksessa 96 %. Myös muissa, kuin MTARP-projektin tutkimuksissa, korostui kontakti biologisen äidin kanssa. Goldbergin ym. (2011) artikkelissa mainittiin, että kontakti tapahtui yleensä biologisen äidin kanssa, Grossin (1993a) tutkimuksessa pääasiassa biologisen äidin kanssa ja Grossin (1993b) tutkimuksessa biologisen äidin tai tämän sukulaisten kanssa. Siegelin (1993, 2003 ja 2008) pitkittäisaineistossa kontakti tapahtui pääasiassa biologisen äidin kanssa. Biologiseen isään mainittiin olevan kontaktia Grossin (1993a) aineistossa (n = 32 adoptiovanhempaa) viidellä perheellä, Loganin & Smithin (2005) aineistossa (n = 11 adoptiovanhempaa) kahdella perheellä, Mendenhallin ym. (2004) aineistossa 15 % vastaajista ja Von Korfin ym. (2006) aineistossa 27 % vastaajista. Joissain artikkeleissa kontakti määriteltiin olevan yleisesti biologisiin vanhempiin ilman, että oli eritelty oliko kontakti äitiin vai isään (esim. Fratter 1989; Sykes 2001; Maynard 2005; Crea & Barth 2009; Loxterkamp 2009 ja Neil 2009).

Muissa tutkimuksissa kontaktia oli biologisten vanhempien lisäksi laajasti eri sukulaisten kanssa. Usein tutkimuksissa ei kuitenkaan määritelty tarkemmin keiden sukulaisten kanssa kontaktia oli (esim. Gross 1993a/b; Grotevant 1994; Frasch 2000; Sykes 2001; Logan & Smith 2005; Siegel 1993, 2003, 2008; Crea & Barth 2009; Loxterkamp 2009; Logan 2010). Sykesin (2001) ja Siegelin (2008) aineistojen joissain adoptiovanhempien ja biologisten vanhempien kesken eikä lapsi ollut siinä osallinen. Näissä perheissä esimerkiksi biologisen perheen lähettämiä kortteja tai kirjeitä ei näytetty lapsille.

Tyyppejä, joilla kontakti tapahtui aineistoni tutkimuksissa, oli lukuisia. Monissa tutkimuksissa kontaktin tyyppi ilmaistiin sanomalla, että tutkittavilla oli jonkinlainen kontakti adoptio- ja biologisen perheen välillä (esim. Fratter 1989; Etter 1993; Lee & Twaite 1997; Sykes 2001; Mendenhall ym. 2004; Logan & Smith 2005; Siegel 1993, 2003, 2008; Neil 2009; Logan 2010). Usein tutkimuksissa mainittiin ääripäitä, minkälaista kontaktia aineistossa adoption osapuolten välillä oli. Yhtenä ääripäänä aineistoni tutkimuksissa oli mainittu toimiston kautta tapahtunut välillinen ja rajoitettu avoin adoptio, jossa vaihdettiin kirjeitä, mutta ei henkilötietoja. Toisena ääripäänä tutkimuksissa olivat täysin avoimet jatkuvat avoimet adoptiot, joissa adoptiovanhempien ja biologinen perhe tapasivat esimerkiksi tois-

⁶ Näissä kaikissa tutkimusartikkeleissa on analysoitu samaa aineistoa eri näkökulmista. Artikkeleissa on analysoitu artikkelin tutkimusaiheen perusteella erilaisia osaotoksia kokonaisotoksesta.

tensa kotona. (ks. Demick & Wapner 1988 ja Grotevant ym. 2005 määritelmät luku 2.3.1.) Kaikissa aineistoni tutkimuksissa kontaktit sijoittuivat näiden ääripäiden välille. Tutkimuksissa mainittiin kontaktin tyyppinä kirjeiden, puheluiden sekä lahjojen vaihtaminen ja henkilökohtaiset tapaamiset.

Muutamissa aineistoni artikkeleissa oli esimerkkejä suuresta avoimuuden määrästä. CLAS-tutkimushankkeen artikkeleissa (esim. Berry 1993) kuvattiin, että monet tutkittavista adoptiovanhemmista olivat olleet biologisen äidin mukana lapsen synnytyksessä. Neilin (2009) aineistossa adoptiolapsi oli ollut biologisten vanhempien luona yökylässä ja Grossin (1993a) aineistossa biologinen äiti oli toiminut lapsenvahtina adoptioperheessä. Joissain yhdysvaltalaisen aineistoni artikkeleiden adoptiotapauksissa kontakti oli tapahtunut jo ennen adoptiota ilman adoptio toimiston palvelua, kuten Berryn (1993) ja Siegelin (1993) aineistoissa. Näissä tutkimuksissa mainittiin, että jotkut adoptiovanhemmista olivat tavanneet biologiset vanhemmat itsenäisesti ennen adoptiota, esimerkiksi kirkossa (Siegel 1993) ja olivat vasta sen jälkeen ottaneet yhteyttä adoptio toimistoon.

Aineistoni tutkimuksista tuli esille laaja skaala tiheyttä, jonka puitteissa kontaktit tapahtuivat. Monissa tutkimuksissa mainittiin, että tiheydessä oli suurta vaihtelua tutkittavien välillä. Neil (2009) toteaa, että hänen tutkimuksessaan kontaktin tiheys oli hyvin heterogeenista eli joillain oli kontaktia vähän ja joillain paljon. Tämä kommentti sopii hyvin kuvaamaan myös muita aineistoni tutkimuksia kontaktin tiheyden osalta. Yleisesti aineistoni tutkimuksissa esiintyvää kontaktin tiheyttä voi luonnehtia sanoilla silloin tällöin tapahtuvaa, eli kontakti on tapahtunut suurimmaksi osaksi muutaman kerran vuodessa (esim. Fratter 1989; Gross 1993b; Grotevant 1994; Neil 2009; Logan 2010). Tutkimuksissa kontaktin tiheydessä ovat ääripäinä joissain perheissä vain kerran tapahtunut kontakti tai viikoittain säännöllisesti tapahtuva tapaamiset (esim. Fratter 1989; Dunbar ym. 2006).

Kuten edellä kuvasin, adoptio- ja biologisen perheen välisen kontaktin osallistujat, tyyppi ja tiheys vaihtelivat suuresti aineistoni tutkimuksissa. Tämä kertoo siitä, että avoin adoptio on adoptiojärjestely, jossa tietty sama määrä tai tapa olla kontaktissa ei sovi kaikille ihmisille, joita adoptio koskettaa. Monissa aineistoni tutkimuksissa on huomattu tämä asia ja myös, että samojen adoptiotapaustenkaan sisällä yksi tapa olla kontaktissa ei miellytä kaikki adoption osapuolia (esim. Fratter 1989; Grotevant 1994; Fravel ym. 2000; Siegel 1993, 2003, 2008; Goldberg ym. 2011). Kuten Siegel (2008) mainitsee, adoptiossa oleva kontakti adoptio- ja biologisen perheen välillä toimii parhaiten, kun se on räätälöity jokaisen osallistujan yksilöllisen tilanteen, toiveiden ja mahdollisuuksien mukaan. Henney ym. (2007) toteavat, että on hyvin yksilöllistä millainen adoptiosopimus tekee adoptiossa mu-

kana olevan ihmisen tyytyväiseksi. Toiset ovat tyytyväisiä avoimeen adoptioon ja toiset suljettuun adoptioon. Samalla toiset ovat tyytyväisiä avoimeen adoptioon, jossa on paljon avoimuutta ja toiset kaipaavat vain hyvin vähäistä kontaktia. Esimerkiksi Henneyn ym. (2007) tutkimuksen tulosten mukaan sama lapsesta annetun informaation määrä sai osan biologisista äideistä ahdistumaan ja toisille äideille tiedon saaminen oli helpottavaa.

6.2 Kontakti adoptiossa muuttuu vuosien varrella

Monet aineistoni tutkimukset toivat esiin adoptiossa olevan kontaktin ajan myötä muuttuvan luonteen (Fratter 1989; Berry 1993; Etter 1993; Gross 1993b; Grotevant ym. 1994; Berry ym. 1998; Frasch ym. 2000; Sykes 2001; Mendenhall ym. 2004; Dunbar ym. 2006; Henney ym. 2007; Crea & Barth 2009; Goldberg ym. 2011). Tutkimuksista käy ilmi, että vaikka kontakti olisi sovittu tietynlaiseksi adoption vahvistamisen yhteydessä, siihen voidaan haluta muutoksia tai se muotoutuu omanlaisekseen sen osapuolten elämänsä myötä. Tutkimuksissa kontakti on lisääntynyt tai vähentynyt ja osassa pysynyt sovitun mukaisena. Monissa tutkimuksissa jotkut adoption osapuolet myös toivoivat kontaktia lisää tai vähemmän (Gross 1993b; Grotevant ym. 1994; Logan & Smith 2005; Berge ym. 2006; Dunbar ym. 2006).

Kontaktin muuttuminen tulee hyvin esille aineistoni kahdessa pitkittäistutkimuksessa, CLAS-tutkimushankkeessa ja Siegelin pitkittäistutkimuksessa. Seuraavaksi kuvaan ensin näiden pitkittäistutkimusten perustella kontakteissa tapahtuneita muutoksia. Sen jälkeen kuvaan aineistoni yksittäisiä tutkimuksia, joiden tuloksissa tuodaan esille kontaktin muuttumisen teema.

CLAS-tutkimushankkeessa on ollut hankkeen alusta lähtien yhtenä tavoitteena tutkia, miten adoptiossa oleva kontakti muuttuu ajan myötä (Berry 1993; Berry ym. 1998; Frasch ym. 2000; Crea & Barth 2009). Aallon ensimmäinen tutkimus (Berry 1993) toteutettiin 1-2 vuotta adoptiosijoituksen jälkeen, ja jo tuossa ajassa tutkittavilla tapahtui muutoksia avoimuudessa. Joissain tapauksissa adoptiota ei ollut suunniteltu avoimeksi alun perin, mutta se muodostuikin pian adoption jälkeen sellaiseksi. Monissa tutkimusprojektitissa mukana olevissa perheissä oli yleistä, että kontaktisopimuksesta huolimatta, kontaktia ei käytännössä ollutkaan tai sen muoto ei ollut sama, kuin oli sovittu. Kontakti saattoi esimerkiksi tapahtua postitse tai puhelimitse eikä kasvotusten, kuten oli suunniteltu. Monilla tutkittavilla kontaktin tiheys lisääntyi tai väheni parin ensimmäisen vuoden jälkeen adoptiosta. (emt.)

Tutkimushankkeen toisen aallon tutkimuksessa (Berry ym. 1998) tuli esille, että vaikka kontaktista oli sovittu adoption vahvistamisen yhteydessä, sitä ei ollut aina välttämättä tapahtunut (sama tulee esille myös Fratterin 1989 ja Goldbergin ym. 2011 aineistossa). Berryn ym. (1998) aineistossa 68 % tutkittavista oli sopinut kontaktista, mutta vain 54 % kontaktia oli ollut. Toisen aallon aineistosta selvisi, että adoptioiden sisällä kontaktin tiheys oli muuttunut suhteessa edelliseen tutkimusaaltoon. Jopa 30 % avoimissa adoptioissa kontakti oli vähentynyt ja 14 % se oli loppunut. Vain 4 % adoptioista kontakti oli lisääntynyt. (Berry ym. 1998.) Kokonaisuudessaan CLAS-tutkimushankkeen perusteella tulee ilmi (n = 469 adoptiolasta, jotka olivat mukana kaikissa tutkimusaalloissa), että suhteessa ensimmäisestä tutkimusaallosta viimeiseen neljanteen aaltoon, harvemmat adoptioerheet säilyttävät avoimen adoptiosopimuksen, mutta niillä, joilla kontaktisopimus säilyy, kontaktin tiheys kasvaa. (emt.)

Siegelin (1993, 2003, 2008) kolmiosaisessa pitkittäistutkimuksessa seurattiin adoptioerheitä adoption varhaisvuosista adoptoitujen lasten teini-ikään asti. Siegel (2003) kuvaa ensimmäisen ja toisen tutkimusaallon aikana avoimuudessa tapahtuneen paljon muutoksia tutkimuserheissä. Pitkittäistutkimuksen ensimmäisessä osassa, kun adoptiolapset olivat alle 2-vuotiaita, kaikki tutkittavat adoptiovanhemmat kokivat, että heidän adoptionsa oli avoin. Toisen aallon aikana, kun adoptiolapset olivat 7-9-vuotiaita, kaksi perhettä ei kokenut enää näin. Molemmissa tapauksissa oli ollut kontaktia biologisen äidin kanssa, kun lapsi oli pieni, mutta tapaamiset olivat loppuneet ja kirjeitä vaihdettiin harvakseltaan. Siegelin (2008) pitkittäisaineiston kolmannessa osassa muutos jatkui ja osa adoptiovanhemmista kertoi, että kontaktissa oli ollut muutoksia vuodesta toiseen.

Myös yksittäisistä tutkimuksista tuli esille, että kontakti voi vähentyä tai lisääntyä adoptiosopimuksen tekemisen jälkeen. Etterin (1993) ja Goldbergin ym. (2011) aineistoista (Etterin aineisto kerätty 4 vuotta adoption jälkeen ja Goldbergin 2 kk adoption jälkeen) selvisi, että jotkut biologiset vanhemmat eivät tavanneet lasta niin paljon, kuin olisi ollut mahdollista. Goldbergin ym. (2011) aineistossa joitain tutkittavia tämä harmitti, koska kokivat, että olivat itse panostaneet kontaktisopimukseen, mutta biologiset vanhemmat olivat antaneet vain vähän vastakaikua heille. Grotevantin ym. (1994) ja Dunbarin ym. (2006) tutkimustuloksista selvisi, että aina adoptio ei ala välttämättä avoimena. Molemmissa tutkimuksissa tuli esille, että toimiston kautta anonyymisti tapahtuva kontakti tai suljettu adoptio voivat muuttua avoimiksi adoptioiksi osapuolten toiveesta.

6.3 Adoption eri osapuolten tyytyväisyys avoimeen adoptioon

Aineistoni tutkimuksissa keskeinen tutkimusteema oli adoption osapuolien tyytyväisyys adoptioon, jossa adoptio- ja biologisen perheen välillä on jonkinlainen kontakti. Tätä teemaa oli käsitelty keskeisenä tutkimustehtävänä kahdeksassa aineistooni valikoituneessa tutkimuksessa (Fratter 1989; Berry 1993; Etter 1993; Gross 1993a; Gross 1993b; Berry ym. 1998; Mendenhall ym. 2004; Berge ym. 2006). Tässä luvussa hahmottelen ensin näiden tutkimusten kautta kuinka paljon adoption osapuolet, pääasiassa adoptiovanhemmat, kokevat tyytyväisyyttä adoptioon, jossa on kontakti. Sen jälkeen pohdin, minkälaiset asioiden tutkimusten perusteella ovat luoneet tyytyväisyyttä kontaktiin.

Mendenhallin ym. (2004) tutkimus oli ainoa aineistoni tutkimus, jossa oli selvitetty adoptoitujen nuorten tyytyväisyyttä kontaktiin biologisen äidin kanssa⁷. Aineistossa oli haastateltu 152 adoptoitua nuorta, joista 59 % oli kontakti biologiseen äitiin. Heistä suurin osa suhtautui kontaktiin neutraalisti tai olivat siihen tyytyväisiä.

CLAS-adoptiotutkimusprojektin yhtenä keskeisenä tavoitteena on ollut selvittää adoptiovanhempien tyytyväisyyttä adoptiosopimukseensa. Tutkimuksen ensimmäisen osan (Berry 1993) aineistossa oli 1396 adoptiovanhemman vastaukset 1268 adoptioperheestä. Tutkimuksen tuloksissa todetaan, että ne adoptiovanhemmat, joilla oli kontakti biologisen perheen kanssa, olivat vuosi adoption jälkeen enimmäkseen tyytyväisiä kontaktiin. Tutkimushankkeen seuraavassa tutkimuksessa (Berry ym. 1998), joka toteutettiin neljä vuotta adoption jälkeen, ei löytynyt tuloksista merkittävää eroa tyytyväisyyden tasossa niiden perheiden välillä, joilla oli kontakti biologisten vanhempien kanssa ja joilla ei ollut kontaktia. Tutkimuksessa molemmat ryhmät, sekä avoin että suljettu, olivat todennäköisesti hyvin tyytyväisiä siihen, miten heidän adoptionsa oli edennyt, vaikka avoimen ryhmän adoptiovanhemmat olivat hiukan tyytyväisempiä. Tutkimuksen mukaan tyytyväisyyden taso oli korkeampi niillä vanhemmilla, jotka olivat suorassa kontaktissa biologisten vanhempien kanssa. Pitkittäistutkimuksen neljännessä osassa (Crea & Barth 2009) adoptiovanhempien tyytyväisyys adoptioon väheni, jos adoptio oli avoin. Silti tutkimuksen adoptioperheet raportoivat korkeaa tyytyväisyyttä yleisesti heidän adoptioihinsa oli se tehty avoimella tai suljetulla sopimuksella.

⁷ Berge ym. (2006) artikkelissa analysoidaan samaa haastatteluaineistoa. Mendenhallin ym. (2004) artikkelissa tyytyväisyyttä kontaktiin esitetään tilastollisesti, joten käytän tässä yhteydessä tilastotietoa kuvaamaan tyytyväisyyden astetta. Bergen ym. (2006) artikkelissa tyytyväisyyttä kuvataan kvalitatiivisen analyysin kautta, joten tämän luvun myöhemmässä vaiheessa tuon Bergen ym. (2006) artikkelin tuloksia esille, kun kuvaan tyytyväisyyteen vaikuttavia tekijöitä.

Myös Siegelin (1993, 2003, 2008) pitkittäistutkimuksessa on selvitetty adoptiovanhempien tyytyväisyyttä avoimeen adoptioon. Läpi koko pitkittäistutkimuksen kaikki tutkitavat adoptiovanhemmat olivat tyytyväisiä, että heidän adoptionsa oli avoin eikä kukaan katunut sitä (Siegel 2008). Myös yksittäiset tutkimukset olivat samassa linjassa Siegelin (1993, 2003, 2008) pitkittäistutkimuksen tulosten kanssa. Fratterin (1989), Grotevantin ym. (1994) ja Grossin (1993a/b) tutkimuksissa suurin osa tutkituista adoptiovanhemmista oli tyytyväisiä kontaktiin adoptiossaan ja kokivat siitä olleen itselleen tai adoptiolapselle etuja.

Etterin (1993) ja Gen ym. (2008) tutkimukset ovat ainoita aineistoni tutkimuksia, joissa on selvitetty adoptiovanhempien tyytyväisyyden lisäksi myös biologisten vanhempien tyytyväisyyttä. Etterin (1993) aineistossa 77,1 % vastaajista, sekä biologisista (n = 36) että adoptiovanhemmista (n = 93) oli tyytyväisiä toteutuneeseen kontaktiin. Kun kysyttiin olivatko vastaajat tyytyväisiä siihen, että adoptio on avoin, 94 % biologisista vanhemmista ja 100 % adoptiovanhemmista oli tyytyväisiä. Myös Gen ym. (2008) tutkimustulokset ovat positiivisia sekä adoptio- että biologisten vanhempien osalta. Tulosten mukaan adoptiovanhemmat olivat sitä tyytyväisempiä adoptioprosessiin mitä avoimempi se oli ja mitä enemmän heillä oli kontaktia biologisen äidin kanssa. Tulosten mukaan myös biologisilla äideillä adoption avoimuus oli merkittävästi yhteydessä tyytyväisyyteen adoptioon.

6.3.1 Mikä luo tyytyväisyyttä kontaktiin?

Seuraavaksi kuvaan tekijöitä, jotka aineistoni tutkimusten perusteella ovat myötävaikuttaneet tyytyväisyyteen avoimessa adoptiossa elämiseen. Käsittelen tässä luvussa aihetta pääasiassa vain adoptiovanhempien näkökulmasta. Aineistoni tutkimuksissa oli käsitelty tyytyväisyyttä avoimeen adoptioon vain vähän adoptiolasten ja biologisten vanhempien näkökulmasta.

Berryn (1993) laajassa CLAS-pitkittäistutkimusaineistossa tyytyväisimmät adoptiovanhemmat olivat adoptoineet lapsen, jolla ei ollut kaltoinkohtelun historiaa ja lapsella oli vähän käytösongelmia. Tyytyväisyyteen oli yhteydessä myös adoptiovanhempien mahdollisuus olla mukaan suunnittelemassa kontaktia ja mahdollisuus tavata biologiset vanhemmat suunnitteluprosessin aikana.

Fratterin (1989) aineistossa adoptiovanhemmat tunsivat positiivisemmin adoptiota kohtaan, jos adoptiolapsi oli voinut vapaasti kiinnittyä adoptioperheeseen ja biologiset vanhemmat olivat hyväksyneet sijoituksen. Tyytyväisimpien vanhempien adoptiolapset olivat tietoisia hyvistä ihmissuhteista kahden perheen välillä ja lapsi oli nähnyt, että van-

hemmat hyväksyvät toisensa. Tyytyväisten ryhmässä lapselle oli kerrottu olosuhteista, jotka johtivat adoptioon sekä kannustettu lasta hyväksymään biologisen taustansa osaksi identiteettiään. Myös Fratterin aineistosta tuli esille suunnitelmallisuuden ja osapuolten etukäteistapaamisten tärkeys ja ne oli mainittu aineistossa tyytyväisyyttä lisäävänä tekijänä. Adoptiovanhemmat olivat tyytyväisempiä myös, jos biologisilla vanhemmilla oli tarkoituksenmukainen rooli lapsen elämässä eikä lapsen tarvinnut tuntea jakautunutta lojaliteettia kaksia erillisiä vanhempia kohtaan. (emt.)

Loganin & Smithin (2005) aineistossa kontaktisopimuksen onnistumista mainittiin edistävän adoptio- ja biologisen perheen myönteiset tunteet toisiaan kohtaan, avoin kommunikaatio ja tyydyttäväksi muodostunut ihmissuhde tai jopa ystävyys. Tutkimuksessa tärkeinä tyytyväisyyteen vaikuttaneina tekijöinä mainittiin myös adoptio- ja biologisen perheen yhteneväinen näkemys siitä, miten ollaan kontaktissa sekä yhteisesti jaettu huoli ja kiinnostus lapsen hyvinvointia kohtaan. Aineistossa ne aikuiset, joilla oli kaikista tyydyttävintä ihmissuhde osapuolten välillä, ilmaisivat molemminpuolista kunnioitusta ja kiintymystä. Tällainen suhde oli aineistossa muodostunut seitsemälle yhdestätoista tutkitusta adoptioverkostosta. Neljässä verkostossa biologisen perheen jäsenet kokivat olevansa osa adoptioperhettä. (emt.)

6.3.2 Kontrolli ja yhteisten sääntöjen noudattaminen

Monissa aineistoni tutkimuksissa mainittiin kontrollin ja yhteisten sääntöjen noudattamisen luovan tyytyväisyyttä avoimessa adoptiossa. Tätä käsiteltiin erityisesti adoptiovanhempien näkökulmasta Grotevantin ym. (1994), Berryn ym. (1998), Loganin & Smithin (2005) ja Crean & Barthin (2009) tutkimuksissa.

CLAS-pitkittäistutkimuksesta ilmeni, että adoptiovanhempien tyytyväisyyden taso kontaktiin oli korkeampi, mitä enemmän heillä oli tunnetta mahdollisuudesta kontrolloida biologisia vanhempia ja heidän toimintaansa adoptoidun lapsen elämässä. Tutkimusten mukaan adoptiovanhempien tuntema kontrolli biologisia vanhempia kohtaan ennusti, että avoin adoptio säilyi avoimena pidemmän ajan kuluessa. (Berry ym. 1998; Crea & Barth 2009.)

Grotevantin ym. (1994) aineistossa adoptiovanhemmat ilmaisivat tyytyväisyyttä kontaktiin, jos olivat onnistuneet luomaan biologisen perheen kanssa molemmin puolin tyydyttävät rajat ja säännöt suhteessa toimimiseen. Aineistossa ylivoimainen enemmistö vastaajista kaikilla avoimuuden tasoilla ilmaisi tyytyväisyyttä hallintaan ja kontrolliin bio-

logisten vanhempien osallistumisessa heidän perheensä elämään. Tämä sama nousi esiin myös Loganin & Smithin (2005) aineistossa. Heidän tutkimuksessaan tyytyväisyyttä loi adoption osapuolten yhdessä luomat rajat, joissa huomioitiin molempien perheiden yksityisyys ja erillisuus. Tyytyväisten joukossa kontrolli oli luotu pyrkimällä olemaan sensitiivinen toista osapuolta kohtaan. Dunbarin ym. (2006) tutkimuksessa adoptiovanhemmat olivat tyytyväisiä kontaktiin, jos biologinen äiti oli ilmaissut kunnioittavansa adoptioperheen rajoja ja antanut adoptioperheen tehdä suurimmaksi osaksi aloitteet kontaktin suhteen. Tutkimuksessa ilmeni, että mitä vahvemmin adoptiovanhemmat pystyivät kontrolloimaan biologisten vanhempien osallistumista perheen elämään, sitä tyytyväisempiä he olivat kontaktiin.

Dunbarin ym. (2006) aineistosta tuli kuitenkin esille, että biologiset äidit eivät aina olleet tyytyväisiä siihen, että adoptioperhe on saanut mahdollisuuden hallita kontaktia. Aineistossa biologiset äidit olivat usein tyytymättömiä rajoihin, jotka suhteeseen oli muodostunut. He eivät kuitenkaan halunneet rikkoa adoptioperheen asettamia rajoja. Biologiset äidit olivat tunteneet, että heistä ei ollut mukava pyytää lisää kontaktia, kysyä tietoja lapsesta tai he kokivat adoptiovanhemmat liian joustamattomina. Loganin & Smithin (2005) tutkimuksessa biologiset vanhemmat puhuivat samasta asiasta. Tutkimuksessa biologiset vanhemmat olivat tyytyväisempiä kontaktiin, jos kokivat, että adoptiovanhemmat eivät rajoita heidän suhdettaan tai rooliaan adoptiolapsen elämässä.

Etterin (1993), Siegelin (2008) ja Goldbergin ym. (2011) tutkimuksissa biologiset vanhemmat kunnioittivat rajoja, jotka suhteeseen oli muodostunut. Etterin (1993) aineistossa kukaan biologisista vanhemmista ei ollut rikkonut tehtyä kontaktisopimusta, esimerkiksi painostamalla adoptiovanhempia tai vierailemalla kutsumatta. Siegelin (2008) pitkitäistutkimuksen viimeisessä osassa (14 vuotta adoption jälkeen) kukaan biologisista vanhemmista ei ollut häirinnyt tai yrittänyt tuhota adoptioperheen elämää tai kilpailla lapsen kiintymyksestä adoptiovanhempien kanssa. Myös Goldbergin ym. (2011) aineistossa suurin osa adoptiovanhemmista raportoi, että biologisen vanhemman kanssa oli luotu hyvät rajat eivätkä biologiset vanhemmat yrittäneet rikkoa rajoja. Adoptiovanhemmat eivät myöskään olleet kokeneet minkäänlaisia uhkailuja, vaan olivat liittyneet yhteen biologisten vanhempien kanssa.

6.3.3 Vapaaehtoisuus

Kontrollin lisäksi vapaaehtoisuus kontaktisopimuksen tekemisessä oli toinen keskeinen tekijä, joka erottui joistakin aineistoni tutkimuksista tyytyväisyyttä luovana asiana (Fratter 1989; Etter 1993; Siegel 1993; Berry ym. 1998; Logan & Smith 2005; Logan 2010; Goldberg ym. 2011).

Berryn ym. (1998) aineistossa oli selvitetty kuinka paljon kontakti oli vähentynyt ja mistä syistä CLAS-pitkittäistutkimuksen ensimmäisestä osasta toiseen osaan. Eniten kontakti oli vähentynyt adoptioperheissä, joissa adoptiovanhemmat olivat valinneet avoimen adoption, koska pelkäsivät etteivät saisi muuten adoptiolasta. Puolessa näistä perheistä kontaktin tiheys oli vähentynyt ja viidesosalla loppunut kokonaan. Myös niissä adoptioperheissä, joissa avoin adoptio oli valittu adoptiotoimiston suosituksesta eikä omasta halusta, kontakti oli vähentynyt tai loppunut yli puolessa perheistä. (emt.) Myös Siegelin (1993) ja Goldbergin ym. (2011) tutkimuksissa ilmeni osan adoptiovanhemmista valinneen avoimen adoption, koska pelkäsivät etteivät muuten saa lasta. Adoptiovanhemmat olivat suostuneet avoimeen adoptioon, koska suljettu adoptio ei ollut heille mahdollinen korkeasta iästä, uskonnollisesta vakaumuksesta tai pitkästä odotusajasta johtuen. Berryn ym. (1998) tutkimustulosten mukaan avoimen adoption valitseminen tulisi kuitenkin perustua vapaaehtoisuuteen. Vapaaehtoisuus ennustaa kontaktin säilymistä pidemmällä ajalla. (emt.)

Loganin (2010) aineistossa jotkut adoptiovanhemmat kokivat adoptiotyöntekijöiden painostaneet vanhempia suostumaan avoimeen adoptiosopimukseen. Joillain vanhemmilla oli kokemuksia, että adoptiotyöntekijä oli tuonut selkeästi esille viestin, että kontakti on tärkeä lapsen hyvinvoinnille. Adoptiovanhemmat olivat kokeneet tämän painostukseksi hyväksyä kontakti ja ajatelleet, että kontaktin hyväksyminen on ehto vanhempien hyväksymiseksi adoptiovanhemmiksi. He olivat ajatelleet, että heille ei ollut jäänyt vaihtoehtoja, jos halusivat, että heille sijoitetaan lapsi. Adoptiovanhemmat, joilla oli tällaisia kokemuksia, raportoivat ristiriitaisia tunteita kontaktia kohtaan ja kontaktisopimukset koettiin ongelmallisiksi.

Etterin (1993) tutkimuksessa sekä adoptio- että biologiset vanhemmat osoittivat korkeaa tyytyväisyyttä avoimeen adoptioon. Tutkija pohtii artikkelissaan, että todennäköisesti yksi syy korkeaan tyytyväisyyteen on, että kaikki tutkimuksessa olleet vanhemmat olivat vapaaehtoisesti mukana sopimuksessa, siihen oli valmistauduttu etukäteen ja kontaktista oli tehty kirjallinen sopimus. Fratterin (1989) tutkimuksessa 13 perheessä adoptiovan-

hemmat olivat vapaaehtoisesti valinneet avoimen adoption. Tutkimuksessa vanhemmat mainitsivat arvostavansa tunnetta, että saivat itse vaikuttaa ja ohjata kontaktia eikä olla kontaktissa vain oikeuden päätöksen vuoksi. Loganin & Smithin (2005) aineistossa ilmeni, että vaikka suurimmassa osassa tutkimuksen perheistä kontaktisopimus oli tehty sosiaalityöntekijöiden ehdotuksesta, silti perheet olivat saaneet valita sen vapaaehtoisesti. Tutkimuksessa adoptiovanhempien mielestä molemminpuolinen halu olla avoimessa adoptiossa on paras tapa taata jatkuva kontakti.

Tässä luvussa kuvasin asioita, jotka tekevät sekä adoptio- että biologiset vanhemmat tyytyväiseksi adoptionjälkeiseen kontaktiin. Toin esiin, että Berryn (1993) aineistossa suurinta tyytyväisyyttä ennustivat adoptiovanhempien mahdollisuus tavata biologiset vanhemmat ennen adoptiota ja vanhempien mahdollisuus suunnitella kontaktisopimus huolellisesti. Aineistoni tutkimuksista tuli esiin myös kontrollin ja yhteisten sääntöjen noudattamisen sekä vapaaehtoisuuden tyytyväisyyttä luova vaikutus. Mielestäni nämä asiat kertovat siitä, että kontaktin huolellinen suunnitteleminen on tärkeää avoimessa adoptiosopimuksessa. Seuraavaksi käsitelen aineistoni tutkimuksia, joissa on tutkittu kontaktiin valmistautumista ja sen suunnittelemista.

6.4 Kontaktin suunnittelu

Tässä luvussa käsitelen kahden tutkimuksen tuloksia, joissa molemmissa on tutkittu valmistautumista avoimeen adoptioon. Tutkimuksissa käsitellään erityisesti kasvotusten tapahtuvaan kontaktiin valmistautumista adoptio- ja biologisen perheen kesken. Yhdysvaltaisessa Maynardin (2005) tutkimuksessa aihetta on tutkittu sekä tulevien adoptiovanhempien (n = 21) että biologisten vanhempien (n = 13 äitiä ja kaksi isää) näkökulmasta ja brittiläisessä Loganin (2010) aineistossa adoptiovanhempien (n = 61 adoptioperheen molemmat vanhemmat) näkökulmasta. Molemmissa aineistossa kaikki lapset tulivat adoptioon sijaishuollosta. Loganin (2010) aineistossa suurimmalla osalla lapsista oli kaltoinkohtelun historia tai he olivat asuneet useissa sijoituspaikoissa ennen adoptiota.

Sekä Maynardin (2005) että Loganin (2010) tutkimuksissa adoptiovanhemmat ja biologiset vanhemmat raportoivat, että hyödyllisin tapa valmistautua kontaktiin oli tavata henkilöitä, joiden kanssa kontaktisopimus tehdään. Loganin (2010) aineistossa vastaajat ilmoittivat kokeneensa hyödyllisenä tapaamiset adoptiovanhempien kanssa, joilla oli omaa kokemusta biologisen perheen kanssa kontaktissa olemisesta. Molemmissa aineistossa toi-

sen osapuolen, adoptiovanhempien ja biologisten vanhempien, tapaaminen oli tuntunut voimakkaalta kokemukselta ja se oli saattanut hermostuttaa tai pelottaa. Molemmissa aineistoissa tuli kuitenkin esiin, että tapaaminen oli tärkeä edellytys yhteistyön aloittamiselle. Molemmissa tutkimuksissa tapaamiset raportoitiin tärkeiksi, koska ne olivat muuttaneet osallistujien ennakoajatuksia toisesta osapuolesta positiivisemmaksi. Tapaamisten kautta osapuolet olivat ymmärtäneet, että he kaikki työskentelevät yhdessä lapsen edun vuoksi.

Maynardin (2005) aineistossa tutkittavat pitivät positiivisena, että neuvottelussa keskityttiin kaikkiin adoption osapuoliin. Neuvottelussa oli autettu adoptio- ja biologisia vanhempia muuttamaan ajatteluaan toista osapuolta kohtaan ja pohtimaan rooleja, joita heiltä vaaditaan avoimessa adoptiossa. Loganin (2010) aineistossa jotkut adoptiovanhemmat raportoivat, että valmistautuminen oli keskittynyt liikaa lapsen näkökulmaan ja lapsen tarpeeseen olla kontaktissa biologisen perheen kanssa. He kokivat, että vähemmän oli kiinnitetty huomiota tunteisiin, joita adoptiovanhemmilla voi herätä biologisia sukulaisia kohtaan. Osalle oli annettu liian vähän opastusta, miten adoptiovanhemmat voivat selviytyä tunteiden kanssa sopimuksen vahvistamisen jälkeen. Ne adoptiovanhemmat, jotka kokivat näin, näkivät toimiston antaman valmentautumisen riittämättömänä. Heidän mielestään valmentautuminen ei auttanut selviämään ongelmista ja haasteista, joita kasvokkain tapahtuvassa kontaktissa oli jatkossa tullut. Aineistossa yksi haastateltava totesi, että valmentautumisessa oli käyty läpi mekaaniset asiat hyvin, mutta siihen miten kontakti vaikuttaa tunnetasolla ja miten se voi vaikuttaa lapseen, ei puhuttu tarpeeksi. Toisaalta joillekin vanhemmille oli kerrottu kauhutarinoita hankalista kontaktisopimuksista eikä tätäkään koettu miellyttävänä. (emt.)

Maynardin (2005) aineistossa vastaajat raportoivat, että valmentautuminen ja suunnittelu loivat uutta ymmärrystä, mutta se ei kuitenkaan ratkaissut kaikki ongelmia, joita kontakti voi tulevaisuudessa aiheuttaa. Valmentautumisessa ei ollut autettu heitä kohtaamaan muutoksia, joita kontaktin sisältävässä adoptiossa voi tulla. Jotkut adoptiovanhemmat raportoivat myös puutetta heidän perheensä muiden lasten huomioimisessa valmentautumisessa. Adoptiovanhemmat kokivat, että heitä ei ollut valmennettu kohtaamaan muutoksia perhedynamiikassa, joita kontakti voi aiheuttaa.

Maynardin (2005) tutkimuksessa kaikki tutkittavat kokivat kontaktin suunnittelun hyvänä ja se auttoi heitä. Aineistossa sekä biologiset että adoptiovanhemmat ilmaisivat tarvetta palveluille, jotka auttavat heitä ihmissuhteen rakentamisessa toiseen osapuoleen. Suurin osa vanhemmista oli huolissaan suhteen tulevaisuudesta ja kaipasivat tukea selviytymään tulevaisuuden haasteiden kanssa. Biologisten vanhempien kohdalla adoption jäl-

keinen tuki on tärkeää, koska he raportoivat puutetta omista tukiverkostoista, joille olisi voinut puhua adoptioon liittyvistä asioista.

Loganin (2010) aineistossa tietty sosiaalityöntekijä jäi tukemaan kontaktisopimusta vain pienessä osassa adoptioita. Vain 18 adoptiotapauksessa sosiaalityöntekijät jatkoivat jonkinlaista roolia adoptioperheiden elämässä. Suurimmassa osassa adoptioita adoptioperhe ja biologiset sukulaiset toteuttivat kontaktisopimusta adoption jälkeen ilman sosiaalityöntekijän tukea. Perheet eivät kuitenkaan olleet tyytymättömiä siihen, että sosiaalityöntekijä ei ollut läsnä tapaamisissa. Näissä tapauksissa kontaktit olivat olleet vähemmän muodollisia ja olivat olleet tiheämpiä, kuin ne joissa oli ollut ammattilainen mukana tapaamisissa. Monet adoptiovanhemmat raportoivat, että vaikka he arvostivat ammattilaisten apua, heidän mielestään kontaktin on parempi tapahtua vain adoptio- ja biologisen perheen kesken. Se mahdollisti heitä luomaan rennomman ja luonnollisemman ihmissuhteen. Myös Maynardin (2005) aineistossa puhuttiin samasta teemasta. Tutkittavat eivät halunneet sopia kontaktin määrää esimerkiksi seuraavan vuoden ajalle etukäteen. Molemmat adoption osapuolet toivoivat, että adoptiovanhemmat ja biologiset vanhemmat pystyisivät keskenään sopimaan ilman kolmannen osapuolen apua kontaktin määrästä, joka olisi heidän näkemysensä mukaan lapselle parhaaksi.

7 AVOIMEN ADOPTION OSAPUOLTEN NÄKÖKULMAT

Tässä luvussa kuvaan eri adoption osapuolten, adoptiovanhempien, biologisten äitien ja adoptiolasten, näkökulmista avoimessa adoptiossa elämistä. Esittelen ensin eri adoption osapuolten kokemia vaikeuksia ja haasteita, joita avoimessa adoptiossa eläminen voi tuoda mukanaan. Sen jälkeen kuvaan adoptiovanhempien näkökulmasta etuja, joita he ovat kokeneet avoimesta adoptiosta olleen heille ja adoptiolapselleen. Biologisten äitien kokemuksia lähestyn tunteiden kautta. Biologisten äitien tunteita käsittelevässä luvussa tarkoitukseni on kuvata, miltä biologisista äideistä on tuntunut olla kontaktissa adoptioon luovutetun lapsen kanssa. Luvun lopussa luon katsauksen aineistoni tutkimuksiin, joissa käsitellään avoimen adoption vaikutusta adoptiolapsiin.

7.1 Vaikeudet ja haasteet avoimessa adoptiossa

Monissa aineistoni tutkimuksissa on kuvattu vaikeuksia ja haasteita, joita adoptio- ja biologisen perheen välisessä kontaktissa voi syntyä (Fratter 1989; Etter 1993; Gross 1993 a/b; Siegel 1993, 2003, 2008; Sykes 2001; Logan & Smith 2005; Goldberg ym. 2011). Seuraavaksi käsitelen avoimessa adoptiossa syntyneitä vaikeuksia ja haasteita adoptiovanhempien näkökulmasta. Olen ryhmitellyt vaikeudet seuraavanlaisiin luokkiin: vaikeudet ihmissuhteissa, vaikeus kohdata biologisten vanhempien tunteita, vaikeus kohdata väkivaltaisia vanhempia ja avoin adoptio luo paineita vanhemmuuteen. Luvun lopussa nostan esille erikseen omissa alaluvuissaan kolme teemaa, jotka ovat erityisiä haasteita avoimessa adoptiossa. Ensimmäinen teema käsittelee erilaista suhdetta adoption eri osapuolten välillä, toinen teema liittyy äitiyden haasteisiin ja kolmas käsittelee oikeutta olla lapsen vanhempi. Käsitelen näitä kolmea erityisteemaa sekä adoptiovanhempien, adoptiolapsen että biologisen perheen näkökulmasta.

Vaikeus luoda ihmissuhde biologisen perheen kanssa oli yksi aihe, johon adoptiovanhemmat kokivat vaikeuksien ja haasteiden liittyvän. Sykesin (2001) aineistossa jotkut vastaajat kuvasivat, että oli vaikeaa luoda suhde biologiseen perheeseen, koska heillä oli hyvin vähän yhteistä lapsen biologisen perheen kanssa. Loganin & Smithin (2005) aineistossa ongelmia toi ristiriitaiset tunteet ja jännittynyt suhde aikuisten välillä, jotka osallistuivat kontaktiin. Adoptiovanhemmat mainitsivat, että pitivät osasta biologisen perheen jäsenistä ja osasta eivät pitäneet. Siegelin (1993) ja Goldbergin ym. (2011) aineistoissa

joissain perheissä ongelmia mainittiin tuovan se, että biologinen äiti oli tullut joissain tapauksissa riippuvaiseksi adoptioperheestä, esimerkiksi soittelemalla liikaa adoptioperheelle ja turvautuessaan omissa ongelmissaan heihin.

Fratterin (1989), Grossin (1993b) ja Siegelin (1993) tutkimuksissa vastaajat ilmaisivat, että oli *vaikeaa kohdata biologisten vanhempien tunteita* ja surua liittyen adoptioon. Kaikissa näissä aineistoissa adoptio- ja biologinen perhe olivat tavanneet kasvotusten. Esimerkiksi Siegelin (1993) aineistossa adoptioäiti oli kokenut vaikeana, kun biologinen äiti oli kertonut, että adoptiolapsen synnytys aiheutti hänelle fyysisen mahdottomuuden saada enää ikinä lapsia. Fratterin (1989) aineistossa taas adoptiovanhemmat kokivat stressaavana, että biologiset vanhemmat adoptiosuostumuksestaan huolimatta ilmaisivat tapaamisissa edelleen vastustavansa adoptiota.

Sykesin (2001) ja Loganin & Smithin (2005) tutkimuksissa puhuttiin vaikeuksia tuoneen piittaamattomien tai *väkivaltaisten vanhempien kohtaaminen*. Adoptiovanhemmat kokivat jopa vihaa biologisia vanhempia kohtaan, koska he olivat hoitaneet lasta puutteellisesti. Adoptiovanhempien oli vaikea hyväksyä, että lapsen aiemmat vanhemmat eivät olleet suojelleet lasta ja osa vanhemmista oli jopa tuottanut lapselle pysyvää vahinkoa omalla toiminnallaan (Sykes 2001).

Siegelin (1993, 2003) aineiston tutkittavista viidesosa oli sitä mieltä, että *avoin adoptio luo paineita adoptiovanhemmille* enemmän kuin suljettu adoptio. Siegelin (1993) aineistossa yksi adoptioäiti koki paineita olla hyvä vanhempi, kun biologisen perheen jäsenet olivat läsnä. Toinen pariskunta mainitsi samassa tutkimuksessa, että oli vanhempana haastavaa selviytyä sekä oman suvun että ystävien asettamista paineista, kuten erilaisista mielikuvista ja peloista liittyen avoimeen adoptioon. Avoin adoptio voi herättää vanhemmissa myös ulkopuolisuuden tunteita suhteessa omaan lapseen. Siegelin (2008) aineistossa yhden adoptioperheen äiti kuvasi, että oli kokenut joskus biologisen äidin vierailut heidän kotonaan tuskallisina, koska oli tuntenut jäävänsä ulkopuolelle. Loganin & Smithin (2005) tutkimuksessa yksi adoptioäiti oli kokenut voimakasta syyllisyyttä siitä, että oli ottanut toisen naisen lapsen. Sykesin (2001) aineistossa adoptiovanhemmat ilmaisivat, että kontakti biologisiin vanhempiin oli korostanut heidän ottamansa tehtävän suuruutta alkaa vanhemmaksi lapselle, jolla oli monimutkainen ja laiminlyövä tausta. Vanhemmat ilmaisivat epävarmuutta voivatko selvitä tästä tehtävästä. Jotkut vanhemmat ilmaisivat myös kokevansa syyllisyyttä ja tuskaa siitä, että lapsella oli vaikeita kokemuksia menneisyydessään ja lasta oli kaltoinkohdeltu. (emt.)

Sykesin (2001), Loganin & Smithin (2005) ja Siegelin (2008) tutkimuksissa havaittiin, että vaikeuksista huolimatta adoptiovanhemmat olivat hyvin sitoutuneita pitämään kontaktia yllä biologisen perheen kanssa. Näissä kaikissa tutkimuksissa lähes kaikki tutkittavat mainitsivat joitakin haasteita, joita suhteessa on ajan myötä tullut. Vaikeuksia ei kuitenkaan nähty syynä lopettaa suhdetta. Sykesin (2001) aineistossa jotkut adoptiovanhemmat olivat harkinneet lopettavansa kontaktin, koska siitä oli syntynyt niin paljon stressiä. Vanhemmat olivat kuitenkin havainneet, että vaikeudet olivat helpottuneet ajan myötä. Loganin & Smithin (2005) aineistossa kolme vuotta adoption jälkeen vain kahdessa perheessä oli ollut niin pahoja ongelmia, että niiden koettiin vaikuttaneen adoptiolapseen. Tutkimuksessa pohditaan, että avoimessa adoptiossa ihmissuhteiden kehitys ei aina ole yhteydessä positiivisiin tunteisiin. Positiiviset tunteet kehittyivät ajan myötä, ja se vaatii adoption osapuolia neuvottelemaan ja tekemään kompromisseja sekä hallitsemaan tunteita, joita toisia kohtaan on syntynyt. (emt.)

7.1.1 Suhde eri sukulaisiin on erilainen

Joistain aineistoni tutkimuksista tuli esille, että adoptiovanhempien näkökulmasta kontakti biologisten vanhempien kanssa nähtiin ongelmallisempänä, kuin suhde muihin lapsen biologisiin sukulaisiin (Fratter 1989; Sykes 2001; Logan & Smith 2005). Fratterin (1989) aineistossa tämän nähtiin johtuvan rooliristiriidoista, joita adoptio- ja biologisten vanhempien välille voi syntyä. Muiden biologisten sukulaisten kanssa on helpompi toimia, koska ongelmia siitä, kuka on lapsen elämässä ensisijainen vanhempi, ei synny. Myös Sykesin (2001) tutkittavat kokivat kontaktin muihin biologisiin sukulaisiin helpommaksi, kuin kontaktin biologisten vanhempien kanssa. Tutkittavien mukaan kontakti biologisiin vanhempiin herätti suurempia tunteita, kuin muut sukulaiset. Sama toistuu myös Loganin & Smithin (2005) aineistossa. Monet tutkittavat kuvasivat, että suhde adoptiovanhempien ja biologisten vanhempien välillä oli paljon ristiriitaisempi kuin muiden sukulaisten kanssa. Joillain tutkittavilla hyvä ihmissuhde ja kunnioitus oli syntynyt adoptiojien, lapsen biologisten isovanhempien ja biologisten tätien välille, mutta kontaktisopimus oli tehty ristiriitojen vuoksi erilaiseksi biologisten vanhempien kanssa.

Sama teema tuli aineistosta esiin myös adoptoitujen nuorten näkökulmasta. Bergen ym. (2006) aineistossa adoptoidut nuoret, joilla oli kontakti vain biologisen äidin kanssa, olivat halukkaita ottamaan kontaktia myös muihin biologisiin sukulaisiin. Adoptoiduilla nuorilla oli kuitenkin erilainen suhtautuminen eri sukulaisiin. Nuoret olivat innokkaampia

tapaamaan biologisia sisarusiaan kuin biologista isää. Tutkijat pohtivat, että sisarusten tapaaminen saatetaan ajatella vähemmän intiimiksi kuin aikuisen tapaaminen. Sisarus on todennäköisesti melko samanikäinen, ja adoptoidut nuoret näkevät sisarukset ystävinä. Tutkijoiden mielestä sisarusiin ei liity samalla tapaa negatiivisia vaikutelmia, kuin mitä biologisen isän tapaamiseen voi liittyä. Nuori voi ajatella, että biologinen isä ei halunnut, että lapsi syntyisi. Biologisten sisarusten kanssa tällaista asiaa ei joudu pohtimaan. (emt.)

7.1.2 Kahden äidin ongelma

Loganin & Smithin (2005) artikkelissa puhuttiin äitiyden konfliktista, joka adoptio- ja biologisten äitien välille voi syntyä. Tästä samasta teemasta puhuttiin myös kolmessa muussa aineistoni tutkimuksessa (Sykes 2001; Dunbar ym. 2006; Goldberg ym. 2011).

Sykesin (2001), Loganin & Smithin (2005) ja Dunbarin ym. (2006) tutkimuksista kävi ilmi, että adoptio- ja biologisten äitien on ollut vaikea hyväksyä, että lapsella on kaksi äitiä. Dunbarin ym. (2006) aineistossa adoptioäidit olivat kokeneet ristiriitaisia tunteita, kun adoptiolapsi oli halunnut muuttaa suljetun adoption täysin avoimeksi adoptioksi. Adoptioäidit kertoivat pelänneensä, että biologinen äiti yrittää alkaa äidiksi heidän lapselleen. Adoptioäidit ilmaisivat kokevansa vaikeana jakaa adoptiolapsensa toisen äidin kanssa. Sykesin (2001) aineistossa adoptioäidit tunsivat epämukavampana suhteen biologiseen äitiin kuin adoptioisät tunsivat. Äidit mainitsivat epämukavuuden tunteen johtuvan kilpailusta lapsen äitiydestä. Yksi pariskunta mainitsi tutkimuksessa, että kilpailu äitiydestä ja tunnesiteestä lapseen on aiheuttanut suurimmat tunteenpurkaukset ja ristiriidat biologisen äidin kanssa. Toinen adoptioäiti koki biologisen äidin olevan häntä vastaan ja ajattelevan hänen olevan se kauhea ihminen, joka otti biologisen äidin paikan lapsen äitinä. Tutkittavat kokivat, että ajan myötä kilpailu äitien välillä oli vähentynyt ja korvautunut hyväksynnällä toista osapuolta kohtaan. (emt.)

Loganin & Smithin (2005) tutkimuksessa käsiteltiin äitiyden konfliktia sekä biologisten äitien että adoptioäitien näkökulmasta. Tutkimuksessa tuli esille, että biologisten sukulaisten oli helpompi antaa adoptiovanhemmille lupa toimia lapsen täysinä vanhempina ja hyväksyä se, että biologinen vanhempi oli kykenemätön huolehtimaan lapsesta. Tämä oli paljon vaikeampaa biologisille äideille. Aineiston kaikki neljä adoptioäitiä, jotka olivat kontaktissa biologisen äidin kanssa, suhtautuivat hyvin tunteellisesti heidän oikeuteensa äidin rooliin. Adoptioäidit olivat kokeneet raskaana esimerkiksi sen, että biologinen äiti

kutsui itseään äidiksi. Tässäkin tutkimuksessa äitiyteen liittyvät ristiriidat olivat helpottuneet ajan myötä niin, että ne eivät enää häirinneet suhdetta.

Goldbergin ym. (2011) tutkimuksessa teema tuli esille hiukan erilaisesta näkökulmasta. Heidän tutkimuksessaan oli selvitetty samaa ja eri sukupuolta olevien adoptiovanhempien motivaatioeroja ryhtyä avoimeen adoptioon sekä heidän kokemuksiaan siitä. Tutkimuksessa osassa adoptioperheissä biologinen äiti oli joskus ylittänyt adoptiovanhempien mukavuusrajan tavassaan luoda suhdetta adoptiolapseen. Joissain perheissä biologinen äiti oli esimerkiksi kutsunut itseään lapsen äidiksi tai tarjonnut pumpattua maitoa adoptioparille. Tutkimuksen tulosten mukaan eri sukupuolta olevat adoptioparit olivat enemmän poissa tolaltaan tällaisissa tilanteissa, kuin samaa sukupuolta olevat parit. Heteroseksuaalit adoptiopariskunnat näkivät tällaisen käytöksen loukkaavan adoptioäidin ensisijaisuutta ja statusta lapsen äitinä. Homoseksuaalit parit olivat kaikista avarakatseisimpia rajojen rikkomista kohtaan. Aineistossa kaksi homoseksuaalia adoptioisää olivat kuitenkin kokeneet hämmäntävänä, että biologinen äiti oli kutsunut itseään äidiksi. He hyväksyivät asian, mutta myönsivät, että olisi outoa, jos biologinen isä kutsuisi itseään isäksi adoptioisien aikana.

7.1.3 Oikeus olla lapsen vanhempi

Aineistoni muutamissa tutkimuksissa tuli esille, että adoptiovanhemmille on tärkeää saada biologisilta vanhemmilta tai sukulaisilta hyväksyntä siihen, että ovat lapsen täysiä vanhempia. Loganin & Smithin (2005) aineistossa biologisten sukulaisten antama hyväksyntä loi adoptiovanhemmille turvallisuuden tunnetta toimia vanhempana ja tämä oli edistänyt hyvien ihmissuhteiden syntymistä adoptio- ja biologisen perheen välille. Sykesin (2001) tutkimuksessa biologiset vanhemmat olivat olleet valitsemassa adoptioperhettä. Adoptiovanhemmat kokivat heidän oikeutensa vanhemmuuteen lisääntyneen, jos biologiset vanhemmat olivat valinnan yhteydessä ilmaisseet lapsen pääsevän heidän mielestään parhaaseen perheeseen.

Fratterin (1989) aineistossa 16 adoptioperheen vanhemmat olivat kokeneet helpotusta, kun saivat tiedon, että lapsi oli luovutettu adoptioon vapaaehtoisesti. Kaikissa näissä tapauksissa adoptioperheet olivat olleet ennen adoptiota henkilökohtaisesti kontaktissa biologisen perheen kanssa ja olivat saaneet tätä kautta biologiselta perheeltä hyväksynnän adoptioon. Muutamassa adoptioperheessä tämä oli erityisen tärkeää, koska biologiset vanhemmat olivat aluksi vastustaneet adoptiota. Adoption jälkeen biologiset vanhemmat olivat

kuitenkin antaneet hyväksyntänsä adoptiolle. Tutkimuksessa biologiset vanhemmat olivat hyväksyneet adoption nähtyään, miten hyvin lapsi oli asettunut adoptioperheeseen. (emt.)

7.2 Avoimen adoption edut adoptiovanhempien näkökulmasta

Monissa adoptiovanhempien näkökulmasta toteutetuissa tutkimuksissa kuvataan etuja, joita adoptiovanhemmat kokevat avoimesta adoptiosta saaneen. (Fratter 1989; Berry 1993; Gross 1993a/b; Siegel 1993, 2008; Grotevant ym. 1994; Sykes 2001; Goldberg ym. 2011). Tässä luvussa kuvaan minkälaisia etuja adoptiovanhemmat mainitsivat avoimesta adoptiosta olleen heille.

Keskeisin tekijä, jonka adoptiovanhemmat kokivat eduksi avoimessa adoptiossa, oli mahdollisuus saada tietoa adoptoidusta lapsesta (Gross 1993a/b; Siegel 1993; Sykes 2001; Siegel 2008). Siegelin (1993) aineistossa adoptiovanhemmat pitivät tärkeänä saada tietoa biologisten vanhempien persoonallisuudesta, sairaushistoriasta ja onko lapsi altistunut raskauden aikana terveystarpeille. Vanhemmat kuvasivat tietojen rauhoittavan heidän mieltään. Vanhemmat kokivat hyvänä tietää etukäteen onko lapselle odotettavissa erityistarpeita liittyen esimerkiksi vanhemman raskauden aikaiseen päihteiden käyttöön tai geneettiseen perimään. (emt.)

Sekä Siegelin (1993) että Sykesin (2001) aineistoissa jotkut vanhemmat ajattelivat, että saamiensa tietojen perusteella pystyvät puhumaan lapselle hänen menneisyydestään realistisemmin ja vastaamaan lapsen kysymyksiin hänen taustastaan. Sykesin (2001) aineistossa vastaajat arvostivat, että pystyvät luomaan kokonaisemman kuvan informaation pohjalta adoptiotilanteesta. Fratterin (1989) ja Sykesin (2001) aineistoissa useat vanhemmat ilmaisivat, että avoin adoptio ja sitä kautta saatu tieto lapsesta olivat auttaneet heitä luomaan paremman suhteen adoptiolapseen. Molemmissa tutkimuksissa todettiin, että tieto lapsen taustasta auttaa luomaan ymmärrystä ja kunnioitusta adoptiolasta kohtaan.

Muutamissa aineistoni tutkimuksissa jotkut adoptiovanhemmat kokivat, että avoin adoptio on lapsen edun mukainen tapa toteuttaa adoptio. (Berry 1993; Siegel 1993; Grotevant ym. 1994; Goldberg ym. 2011). Lapsen etu mainittiin näissä tutkimuksissa avoimen adoption valitsemisen syynä. Berryn (1993) aineistossa melkein puolet adoptiovanhemmista vastasi valinneensa avoimen adoption, koska olivat kokeneet sen olevan lapselle parhaaksi. Vain 15 % vastaajista mainitsi valinneensa samasta syystä suljetun adoption. Siegelin (1993) aineistossa jopa ne haastateltavat, jotka olivat olleet alun perin vähiten innostu-

neita avoimesta adoptiosta, olivat ajatelleet sen olevan lapselle parhaaksi. Goldbergin ym. (2011) aineistossa haastateltavista kolmasosa oli valinnut avoimen adoption, koska kokivat terveemmäksi tavaksi lapselle tulla adoptoiduksi ilman salaisuuksia. He uskoivat sen vaikuttavan positiivisesti lapsen psyykkiseen kehitykseen. Grotevantin ym. (1994) aineistossa monet adoptiovanhemmat olivat alun perin yhteydessä biologiseen äitiin, koska näkivät sen olevan lapselle parhaaksi. Monissa tapauksissa kuitenkin myös adoptio- ja biologisten vanhempien välille oli syntynyt ystävyyssuhde.

7.3 Biologisten äitien tunteet

Tässä luvussa käsittelen aineistoni artikkeleita, joissa on tutkittu avoimen adoption kokemuksia biologisten äitien näkökulmasta (Blanton & Deschner 1990; Fravel ym. 2000; Henney ym. 2007). Blantonin & Deschnerin (1990) ja Henneyn ym. (2007) tutkimuksissa on selvitetty biologisten äitien surukokemusta, joka liittyy lapsen pois luovuttamiseen sekä sen yhteyttä avoimuuteen adoptiossa. Fravelin ym. (2000) artikkelissa tutkitaan samoja biologisia äitejä, kuin Henneyn ym. (2007) artikkelissa⁸. Fravelin ym. (2000) artikkelissa näkökulma on kuitenkin erilainen ja siinä on selvitetty, millä tavoin adoptioon annettu lapsi on biologisen äidin ajatuksissa läsnä avoimuuden eri tasoilla.

Blantonin & Deschnerin (1990) tutkimuksen tulokset avoimessa adoptiossa mukana olevan 18 biologisen äidin osalta ovat negatiiviset. Tutkimus on toteutettu noin kolme vuotta adoption jälkeen. Tuloksissa todetaan, että verrattuna tutkimuksen suljetussa adoptiossa eläviin biologisiin äiteihin (n = 41), avoimessa adoptiossa mukana olevat äidit kokivat enemmän sosiaalista eristäytyneisyyttä, tunsivat enemmän fyysisiä vaivoja ja ilmaisivat enemmän epätoivon tunteita. Tulosten mukaan adoption muoto on merkittävä tekijä biologisten äitien surun kokemuksessa. Äidit, joilla on enemmän tietoa adoptioon luovutetusta lapsesta, kokevat lapsesta luopumisen vaikeampana, kuin ne äidit, jotka eivät aineistossa tiedäneet lapsesta mitään. Tutkimuksen tulosten mukaan, jos biologinen äiti saa jatkuvasti tietoa lapsestaan, voi tieto vahvistaa äitien kärsimyksen tunnetta ja surua liittyen lapsesta luopumiseen. (emt.)

Henneyn ym. (2007) tutkimuksen tulokset eivät ole yhtä negatiivisia kuin Blantonilla & Deschnerillä (1990). Henneyn ym. (2007) tutkimuksessa on selvitetty 127 biolo-

⁸ Fravelin ym. (2000) tutkimuksessa ei selviä, mistä MTARP-tutkimusaallon aineistonkeruusta aineisto on hankittu. Oletan, että siinä on analysoitu saman tutkimusaallon aineistoa kuin Henneyn ym. (2007) artikkelissa, koska tutkittavien lukumäärät ja aineistonkeruun ajankohdat ovat yhteneväisiä.

gisen äidin surukokemusta noin 12–20 vuotta adoptiosijoituksen jälkeen. Henneyn ym. (2007) tutkimuksen tulosten mukaan suurin osa biologistista äideistä koki jonkinlaista surun ja menetyksen tunnetta liittyen adoptioon kaikilla avoimuuden tasoilla. Kaikilla tasoilla surunkokemus oli luokiteltu kohtuulliseksi ja tasojen väliset erot olivat hyvin pieniä. Suljetuissa adoptioissa surun tunne tutkimushetkellä oli suurinta ja täysin avoimissa adoptioissa pienintä. Tutkijat mainitsevat, että biologisia äitejä ei voi luokitella yhdeksi homogeeniseksi ryhmäksi. Tulosten mukaan surun tunnetta ilmaistiin kaikilla avoimuuden tasoilla. Sekä suljetuissa adoptioissa että täysin avoimissa adoptioissa oli äitejä, jotka kokivat surua liittyen lapsen adoptioon luovuttamiseen. Tutkimuksessa osa äideistä oli tyytyväisiä tai tyytymättömiä suljettuun adoptiosopimukseen ja osa taas avoimeen. Tämä riippui täysin siitä, minkälaisen avoimuuden tason äiti näki hyödyttävän itseään. (emt.)

Henneyn ym. (2007) aineistossa jotkut äidit raportoivat olleensa ajoittain surullisia tai jopa masentuneita sen jälkeen, kun olivat saaneet informaatiota lapsesta tai kun olivat vierailleet adoptiolapsen luona. Tulosten mukaan surun tunne voi vahvistua kontaktin yhteydessä, mutta se ei välttämättä jatku tuskallisena sen jälkeen, kun tunteesta on päästy yli. Jotkut äidit taas raportoivat, että surun tunne saattoi nousta esille joissakin elämäntapahtumissa, kuten äidin avioituessa tai saadessa lisää lapsia. (emt.)

Koska Fravelin ym. (2000) artikkelissa oli analysoitu samoja biologisia äitejä, kuin Henneyn ym. (2007) artikkelissa, molempien tulokset ovat samansuuntaisia. Fravelin ym. (2000) artikkeli antaa kuitenkin uudenlaisen näkökulman biologisten äitien kokemukseen. Tulosten mukaan adoptioon luovutettu lapsi koettiin olevan biologisen äidin ajatuksissa läsnä eniten täysin avoimissa adoptioissa. Kaikilla avoimuuden tasoilla äidit mainitsivat kuitenkin joskus ajattelevansa lasta. Kaikissa avoimuuden ryhmissä osa äideistä koki lapsen ajattelemisen positiivisena ja osa negatiivisena. Monille biologisille äideille lapsen ajattelemisen tuntui sekalaiselta eli joskus se tuotti iloa ja joskus tuskaa. Tutkimuksessa todettiin kuitenkin, että täysin avoimessa adoptiossa elävät äidit kokivat lapsen läsnäolon ajatuksissa positiivisempana kuin äidit muilla avoimuuden tasoilla. Tutkijat huomioivat, että kokonaisvaltaista negatiivista kokemusta lapsen läsnäolossa äitien ajatuksissa ei esiintynyt millään avoimuuden tasolla.

7.4 Kontaktin vaikutus adoptiolapseen

Aineistossani kolmessa tutkimuksessa oli tutkittu kontaktin vaikutusta adoptiolapseen (Von Korf ym. 2006; Loxterkamp 2009; Neil 2009). Seuraavaksi käsitelen näiden tutkimusten tuloksia. Edellä mainittujen tutkimusten lisäksi, olen nostanut myös muista aineistoni tutkimuksista esille tutkimustuloksia, jotka viittaavat kontaktin vaikutukseen adoptiolapseen (Fratter 1989; Sykes 2001; Logan & Smith 2005). Kokonaisuudessaan aineistossani vain Loganin & Smithin (2005) ja MTARP-hankkeen tutkimuksissa avointa adoptiota on käsitelty adoptoitujen itsensä näkökulmasta⁹.

Von Korfin ym. (2006) tutkimus käsittelee avoimuuden tason yhteyttä adoptiolapsen sopeutumiseen adoptioperheeseen. Tutkimuksessa ei löydetty adoptiovanhempien raportoinnin perusteella tilastollisesti merkittäviä eroja adoptiolapsen sopeutumisessa adoptioperheeseen avoimuuden eri tasoilla. Neilin (2009) tutkimuksessa on selvitetty adoptiovanhempien kommunikaation avoimuuden ja adoption avoimuuden tason yhteyttä adoptiolapsen kehitykseen. Tuloksissa todettiin, että avoimessa adoptiossa mukana olevat adoptiovanhemmat kommunikoivat merkittävästi avoimemmin lapsen kanssa adoptioon liittyvistä asioista.

Loxterkampin (2009) tapaustutkimus on aineistoni ainoa artikkeli, joka puhuu kriittisesti kasvokkain tapahtuvasta kontaktista adoptiossa. Kirjoittaja käsittelee aihetta kolmen adoptiotapauksen kautta, joissa kaikissa lapsella on ollut ongelmia kiintymyssuhteessa adoptiovanhempiin. Kaikkien kolmen lasten adoptioissa on tehty kontaktisopimus biologisten vanhempien kanssa. Kaikki kolme tapausten lasta ovat tulleet biologisten vanhempiensa kaltoinkohtelemaksi ennen adoptiota. Loxterkamp (2009) kysyy artikkelissaan voiko kontaktilla biologisten vanhempien kanssa olla negatiivinen vaikutus lapseen, jos suhteessa on ollut aiemmin kaltoinkohtelua. Hän näkee, että kontakti voi ylläpitää traumaa ja vaikeuttaa lapsen kiintymystä adoptiovanhempiin. Loxterkampin mukaan adoptoitujen lasten kiintymyksen luomisen vaikeus adoptiovanhempiin ja lasten halu palata biologisten vanhempien luokse voivat johtua siitä, että lapsille ei ole kerrottu totuutta biologisista vanhemmista ja adoptioon johtaneista syistä. Loxterkampin mukaan lapselle ylläpidetään avoimissa adoptioissa usein vanhemmista ihanteellista kuvaa, joka voi aiheuttaa lapsessa hämmennystä. Kirjoittaja käsittelee aihetta omien kolmen asiakastapauksensa kautta eikä yritä esittää artikkelissaan kausaalisia yhteyksiä aiheesta. Kirjoittaja mainitsee haluavansa

⁹ MTARP-hankkeen tutkimuksista Mendenhallin ym. (2004), Bergen ym. (2006), Dunbarin ym. (2006) ja Von Korfin ym. (2006) artikkeleissa on kaikissa tutkittu samoja adoptoituja nuoria.

nostaa esiin tämän näkökulman, joka voi olla yleistettävissä moniin muihinkin adoptiotapauksiin, joissa on tehty kontaktisopimus. (emt.)

Loxterkampin (2009) lisäksi kontaktin haitallisia vaikutuksia lapseen tuovat esiin vain Fratter (1989), Sykes (2001) ja Logan & Smith (2005). Myös kaikissa näissä tutkimuksissa lapset ovat kokeneet jonkinlaista kaltoinkohtelua ennen adoptiosijoitusta. Näissä artikkeleissa adoptiovanhemmat ilmaisevat vähemmän negatiivisia kokemuksia kuin positiivisia. Tutkimuksessani negatiivisten kokemusten analysointi aineistooni valikoituneiden tutkimusten perusteella jää yksittäisten esimerkkien varaan. Fratterin (1989) tutkimuksen 22 tutkittavista adoptioperheen vanhemmista kaikki ilmaisivat, että kontakti ei ollut häirinnyt lapsen kiintymystä adoptioperheeseen. Lisäksi lähes kaikki adoptiovanhemmat kokivat, että kontaktista oli ollut hyötyä lapselle. Vain yksi pariskunta mainitsi, että siitä oli ollut haittaa lapselle niin paljon, että kontakti oli päätetty väliaikaisesti lopettaa. Sykesin (2001) aineistossa suurin osa adoptiovanhemmista ilmaisi epävarmuutta siitä, pystyvätkö he suojelemaan lasta kontaktin aiheuttamalta vaaralta ja kivulta. Tällaista huolta esitettiin, koska perheillä oli kokemusta biologisen perheen epäjohdonmukaisesta ja epäsopivasta käyttäytymisestä tai hämmentävästä kommunikaatiosta. (emt.)

Loganin & Smithin (2005) aineistossa kontaktin haitallinen vaikutus lapseen tuli esille sekä adoptiolapsen että –vanhempien ilmaisemana. Loganin & Smithin aineistossa kaksi haastateltua lasta ilmaisivat ristiriitaisia tunteita, joita kontakti biologisen äidin kanssa oli jossain määrin vahvistanut. Molemmissa tapauksissa, joissa lapsi oli ilmaissut ristiriitaisia tunteita, adoptiovanhemmat näkivät kontaktin kuitenkin lapselle parhaaksi. Lapsi oli ilmaissut kiintymystä molempiin vanhempiin. Samassa aineistossa adoptiovanhemmat, joiden suhteessa biologisten vanhempien kanssa oli ollut joitakin ongelmia, ilmaisivat, että heidän mielestään ristiriitaisuudet ovat aiheuttaneet ongelmia adoptiolapselle. Vanhemmat olivat huomanneet, että adoptiolapsi oli ollut poissa toltaan biologisten sukulaisten tapaamisten jälkeen ja tapaamiset olivat vaikuttaneet negatiivisesti lapsen käyttäytymiseen. (emt.)

Siegelin (2008) aineistosta tulee esille, että adoptiovanhemmat pyrkivät suojelemaan lasta tiedolta, joka saattaisi satuttaa tätä. Muutamissa tutkimuksen adoptiotapauksissa vanhemmat olivat jättäneet kertomatta lapselle esimerkiksi, että biologinen äiti oli katunut adoptiota ja että lapsi oli saanut alkunsa raiskauksesta. Yhdet aineiston adoptiovanhemmat eivät halunneet myöskään kertoa lapselleen, että biologinen äiti ei ollut kertonut omalle äidilleen raskaudesta ja lapsen olemassa olosta. (emt.)

Begen ym. (2006) tutkimus on yksi aineistoni ainoita tutkimuksia, joissa avoimesta adoptiosta ja kasvokkain tapahtuvasta kontaktista biologisen äidin kanssa on kysytty suoraan adoptoiduilta nuorilta itseltään. Tutkimuksessa nuoret, jotka olivat tyytyväisiä kontaktista biologisen äidin kanssa, mainitsivat siitä olleen runsaasti etuja heille. Edellä kuvaamani kontaktin negatiiviset vaikutukset adoptiolapseen eivät tule tästä tutkimuksesta esille millään tavalla. Tästä syystä adoptiolasten omasta näkökulmasta aiheen käsittely jää melko suppeaksi tutkimuksessani. Bergen ym. (2006) tutkimuksen nuoret kokivat, että kontakti biologisen äidin kanssa tarjosi heille tukea elämään. Monet mainitsivat rakastavansa biologista äitiä ja pitävänsä tätä ystävänä. Nuoret kokivat, että kontakti biologisen äidin kanssa oli edistänyt heidän identiteettinsä kehittymistä, koska olivat saaneet tietää keneltä näyttävät. Lisäksi he olivat kokeneet hyödylliseksi tietää, mistä heidän persoonallisuuden piirteensä tulevat. Samassa tutkimuksessa (Berge ym. 2006) oli selvitetty myös, miksi jotkut nuoret eivät ole olleet tyytyväisiä kontaktiin biologisen äidin kanssa. Tuloksista ei ilmennyt mitään, mikä olisi viitannut kontaktiin liittyviin negatiivisiin kokemuksiin. Tulosten mukaan tyytymättömyys johtui halusta saada kontaktia enemmän ja suurempi intensiteetin taso kontaktiin. (emt.)

Begen ym. (2006) tutkimuksen tulokset ovat positiivisia, mutta niitä ei voi yleistää kaikkiin avoimiin adoptioihin, kuten tutkijat artikkelissaan mainitsevat. Tutkimus kuuluu yhdysvaltalaisen MTARP-projektiin, jonka yhtenä kriteerinä tutkittavia valitessa oli, että adoptoiduilla lapsilla ei saa olla erityistarpeita. Kaikki Bergen ym. (2006) tutkimuksessa haastatellut nuoret on adoptoitu alle 1-vuotiaina, lapset ovat olleet adoptiohetkellä terveitä eikä heillä ole kaltoinkohtelun historiaa. Edellä kuvaamissani brittiläisissä Fratterin (1989), Sykesin (2001), Loganin & Smithin (2005) ja Loxterkampin (2009) tutkimuksissa, joissa on käsitelty kontaktin negatiivista vaikutusta lapseen, adoptoidut lapset olivat kaikki kokeneet kaltoinkohtelua ja lasten iät sijoitushetkellä vaihtelivat enemmän, kuin Bergen ym. (2006) aineistossa. Adoptiolapsen näkökulmasta kontakti biologisen vanhemman kanssa on todennäköisesti erilainen, jos lapsi on adoptoitu terveenä pikkuvauvana. Tällöin lapsi on todennäköisesti luonut kiintymyssuhteen adoptiovanhempiansa, ja biologisten vanhempien tapaaminen ei ehkä ole niin ristiriitaisia tunteita herättävää. Jos lapsi adoptoidaan vanhempana pitkän sijaishuollossa vietetyn ajan jälkeen tai jos lapsen hoito on varhaislapsuudessa ollut puutteellista, lapsi on saattanut saada vaurioittavia kokemuksia biologisen vanhempien kanssa eläessään. Tällöin adoptionjälkeinen kontakti biologisten vanhempien kanssa voi herättää lapsessa ristiriitaisia tunteita.

8 MIELIPITEET JA ASENTEET AVOINTA ADOPTIOTA KOHTAAN

Monissa aineistoni artikkeleissa on selvitetty tutkittavien mielipiteitä ja asenteita avoimia adoptiosopimuksia kohtaan. Tätä teemaa käsittelevät erityisesti aineistoni mielipiteitä selvittävät artikkelit, mutta teema tuli esille myös avoimen adoption kokemuksia käsittelevissä tutkimuksissa. Joissakin avoimen adoption kokemusten tutkimiseen perustuvissa artikkeleissa oli selvitetty, millainen asenne tutkittavilla oli avointa adoptiota kohtaan ennen adoptiota ja miten asenne muuttui, kun tutkittavat saivat kokemusta kontaktista.

Tässä luvussa käsitelen ensin aineistoni mielipiteitä selvittävien tutkimusten tuloksia (Rompf 1993; Hughes 1995; Lunken 1995; Miall 1998; Miall & March 2005). Kuvaan erityisesti, millaisia ajatuksia adoptio- ja biologisen perheen välinen kontakti herättää ihmisissä, joilla ei ole kokemusta avoimesta adoptiosta. Sen jälkeen käsitelen aineistoni kokemuksia selvittävien tutkimusten perusteella tutkittavien odotuksia liittyen avoimeen adoptioon, ennen kontaktisopimusten alkamista (Gross 1993b; Siegel 1993, 2003; Grotevant ym. 1994; Lee & Twaite 1994; Frasch ym. 2000; Maynard 2005; Logan 2010). Lopuksi kerron, miten adoption osapuolten ajatukset kontaktista muuttuivat, kun avoin adoptiosopimus alkoi ja tutkittavat saivat siitä kokemusta.

8.1 Avoin adoptio jakaa mielipiteitä

Mielipiteitä selvittävässä artikkeleissa (Rompf 1993; Hughes 1995; Lunken 1995; Miall 1998; Miall & March 2005) tutkittavien mielipide avoimesta adoptiosta vaihtelee suuresti tutkimusten sisällä. Miallin (1998) aineistossa on selvitetty väestön mielipidettä avoimesta adoptiosta (n = 150), ja vain kolmasosa vastaajista kannatti avoimia adoptiosopimuksia. Miall & Marchin (2005) survey-aineistossa (n = 706) tutkittiin väestön kannatusta eri avoimuuden tasoja kohtaan. Vähiten kannatusta sai täysin avoin adoptio, mutta kuitenkin 58 % miehistä ja 65 % naisista kannatti sitä. Suurimman kannatuksen tutkimuksessa sai avoimuuden taso, jossa biologiset vanhemmat tapaavat ennen adoptiota ja adoption jälkeen vaihtavat kirjeitä ja kortteja toimiston välityksellä. Myös suljettu adoptio sai tutkimuksessa suurta kannatusta, kun yli 80–90 % nais- ja miesvastaajista kannatti sitä. Vastaajat ajattelivat, että suljettu adoptio tulee säilyttää vaihtoehtona, vaikka avoin adoptio lisääntyisi adoption järjestämisen tapana. Miall & Marchin (2005) tutkimuksen laadullisessa osiossa (n =

82) avoimuuden kannatus tippui alemmaksi kuin surveyssa. Myös kvalitatiivisen aineiston tuloksissa eniten kannatusta annettiin toimiston välityksellä tapahtuvalle kontaktille. Rompfin (1993) aineistossa (n = 646) taas hiukan yli puolet vastaajista kannatti, että adoptioperhe ja biologinen perhe olisivat yhteydessä adoption jälkeen. Toiseksi eniten eli viidesosa tutkimuksen vastaajista ilmoitti kannatuksen riippuvan kunkin adoptioperheen tilanteesta.

Rompfin (1993) ja Miallin & Marchin (2005) tutkimustuloksissa yhteneväisenä tekijänä oli, että molemmissa tutkittavien mielipiteeseen avoimesta adoptiosta vaikutti, onko vastaajalla kokemusta adoptiosta. Miallin & Marchin (2005) aineistossa ne, joilla oli kokemusta adoptiosta, hyväksyivät todennäköisemmin täysin avoimen adoption. Rompfin (1993) aineistossa suhtautuminen oli monimutkaisempaa, jos vastaajalla oli henkilökohtaista kosketusta adoptioon oman elämänsä kautta. Vastaajat olivat todennäköisemmin selvästi joko puolesta tai vastaan avointa adoptiota, jos he itse olivat adoptoituja tai tunsivat adoptoidun henkilön.

Lunkenin (1995) ja Hughesin (1995) aineistojen tulokset ovat samansuuntaisia väestön mielipidettä mittaavien tutkimusten kanssa, eli tutkittavat suhtautuvat avoimeen adoptioon varauksellisesti. Lunkenin (1995) aineistossa tutkittiin adoptiolasta hakevien adoptiovanhempien (n = 17) mielipidettä lapsen yhteydenpidosta biologisten vanhempien kanssa. Suurin osa tutkimuksen vastaajista ajatteli, että yhteydenpito voisi olla hyödyllinen joillekin lapsille. Tulevat adoptiovanhemmat pohtivat, miten avoin adoptio vaikuttaa adoptiolapsen ja -vanhempien väliseen suhteeseen ja voiko se vaikuttaa suhteeseen negatiivisesti. Vain viisi pariskuntaa oli vahvasti kontaktin kannalla. Nämä vanhemmat näkivät, että avoin adoptio voi auttaa lasta luomaan vahvemman identiteetin itselleen. (emt.)

Kuten Miall & Marchin (2005) tutkimuksessa, myös Hughesin (1995) aineiston tutkittavat (n = 30) kannattivat enemmän toimiston kautta tapahtuvaa kontaktia kuin suoraa kontaktia. Tutkimuksessa mielipiteitä avoimesta adoptiosta selvitettiin biologisilta vanhemmilta, joista suurin osa oli antanut lapsensa adoptioon yli kaksikymmentä vuotta sitten. Vastaajat näkivät suorasta kontaktista, kuten adoptiolapsen ja biologisen vanhemman tapaamisista, olevan enemmän haittaa molemmille osapuolille kuin hyötyä. Kaikki biologiset vanhemmat olivat kuitenkin sitä mieltä, että jonkinlainen yhteys tulee säilyttää biologisen ja adoptioperheen välillä. He toivoivat, että biologiset vanhemmat otetaan mukaan adoptioprosessin suunnitteluun, he voivat tavata adoptiovanhemmat ja heille tarjotaan mahdollisuutta saada tietoa lapsesta.

Sobolin (2000) aineistossa selvitettiin adoption järjestäjien asennetta avoimeen adoptioon. Tulosten mukaan avoimuuden käyttö adoptiojärjestelyissä oli vahvasti riippuvainen järjestäjän laajemmasta asenteesta adoptiota kohtaan. Avointa adoptiota käyttävissä toimistoissa työntekijöillä oli optimistisempi näkemys avoimen adoption vaikutuksista adoption eri osapuoliin. Avoimien adoptiosopimusten käyttö oli yleisempää myös toimitoissa, joissa työntekijöillä oli liberaali näkemys siitä, millaisia ominaisuuksia he pitivät arvossaan adoptionhakijoissa (esim. uskonto ja koulutustaso).

Suhtautuminen avoimeen adoptioon ei ole näiden edellä kuvaamieni mielipiteitä selvittävien tutkimusten perusteella yksin kannattavaa tai vastustavaa. Avoin adoptio jakaa selvästi mielipiteitä ja herättää monia kysymyksiä. Seuraavaksi kuvaan mielipiteitä selvittävien tutkimusten perusteella minkälaisia etuja ja haittoja vastaajat arvelevat avoimessa adoptiossa olevan adoption eri osapuolille.

Lunkenin (1995), Miallin (1998) ja Miallin & Marchin (2005) kvalitatiivisessa aineistossa avoimen adoption eduiksi mainittiin, että adoptiolapsi saa tietoa itsestään, juuristaan ja adoption syistä. Miallin & Marchin (2005) aineistossa nämä tiedot nähtiin tärkeinä myös adoptiovanhemmille, koska tieto lapsen ja biologisen perheen sairaushistoriasta voivat auttaa ymmärtämään lasta paremmin ja vähentää ongelmallisia tilanteita terveysasioihin liittyen. Miallin (1998) aineistossa myös avoimen adoption vastustajat korostivat tiedon jakamisen tärkeyttä, vaikka adoption osapuolet pysyisivätkin anonyymeina. Lunkenin (1995) aineistossa avoimen adoption etuna mainittiin, että biologisille sukulaisille saattaa muodostua lapsen elämässä tärkeä rooli, kuten täti, setä tai perheystävä. Tutkittavien mielestä tällainen rooli on sopiva biologisille vanhemmille. Tutkittavat näkivät, että jos biologinen vanhempi asettuu lapsen elämässä äidin tai isän rooliin, siitä voi tulla kilpailua adoptiovanhempien kanssa. Miallin & Marchin (2005) aineistossa vastaajat mainitsivat avoimen adoption etuja biologisten vanhempien kannalta. Tutkittavat mainitsivat, että avoin adoptio voi helpottaa joitakin biologisia vanhempia, kun he tietävät, että lapsella on kaikki hyvin ja adoptiovanhemmat ovat hyviä vanhempia.

Mielipiteitä selvittävässä tutkimuksissa puhuttiin haitoista, joita tutkimusten vastaajat ajattelivat, että avoimesta adoptiosta voi olla adoption eri osapuolille. Miallin (1998) ja Miallin & Marchin (2005) aineistoissa vastaajat näkivät, että avoin adoptio voi luoda hämmennystä ja konfliktia lapselle, koska hänellä on kahdet vanhemmat. Lunkenin (1995) aineistossa adoptiovanhemmat nostivat esiin paljon epävarmuutta herättäviä kysymyksiä liittyen avoimen adoption vaikutuksista lapseen. Tutkimuksessa adoptiovanhemmat pohtivat voiko kontaktista olla riskiä lapselle, jos lasta on kaltoinkohdeltu menneisyydessä ja

voiko kontakti heikentää adoptiovanhemman ja lapsen suhdetta. Miallin & Marchin (2005) kvalitatiivisessa aineistossa vastaajat ilmaisivat huolensa pohtimalla voiko avoin adoptio häiritä adoptioperheen dynamiikkaa tai tehdä lapsen kasvattamisesta vaikeaa. Tutkittavat miettivät voivatko biologiset vanhemmat häiritä adoptioperhettä tai voiko adoptio- ja biologisen perheen välille syntyä konflikteja. Miallin & Marchin (2005) kvalitatiivisessa aineistossa biologisten vanhempien kannalta haasteena nähtiin mahdollisuus, että biologiset vanhemmat alkavat katua adoptiota. Avoin adoptio voi vastaajien mielestä aiheuttaa mielihäiriötä biologisissa vanhemmissa, kun eivät voi vaikuttaa siihen, miten adoptiovanhemmat kasvattavat lasta. Avoimessa adoptiossa tämä asia konkretisoituu, koska biologiset vanhemmat joutuvat kohtaamaan lapsen todellisuudessa.

Hughesin (1995) aineistossa tutkitut biologiset vanhemmat näkivät, että suora kontakti biologisen ja adoptioperheen välillä olisi ollut liian tuskallista heille itselleen ja adoptioperheelle silloin, kun itse luovuttivat lapsensa adoptioon. He uskovat, että eivät aikoinaan omassa adoptiossaan olisi kyenneet selviytymään kontaktista ilman, että siitä olisi ollut haittaa jollekin. He ajattelivat, että haluaisivat olla jollain tavalla kontaktissa lapsen kanssa, mutta mahdollisuus, että oltaisiin oltu yhteydessä alusta asti, nähtiin mahdottomana ja epähoukuttelevana. Tutkituilla biologisilla vanhemmilla oli tarve suojella lapsen normaalia kasvua ja he kokivat, että suora kontakti adoptio- ja biologisen perheen välillä ei välttämättä ole lapselle parhaaksi. (emt.)

8.2 Mieliä voi muuttua

Osassa aineistoni avoimen adoption kokemuksia selvittävässä artikkelissa käsiteltiin kokemusten lisäksi myös tutkittavien mielipiteitä avoimesta adoptiosta (Gross 1993b; Siegel 1993, 2003; Grotevant ym. 1994; Lee & Twaite 1994; Frasch ym. 2000; Maynard 2005; Logan 2010). Seuraavaksi kuvaan näiden tutkimusten perusteella, minkälaisia mielipiteitä avoimen adoption osapuolilla on ennen adoptiota ja miten ne muuttuvat, kun avoin adoptiosopimus tulee voimaan.

Grossin (1993b), Siegelin (1993 ja 2003), Maynardin (2005) ja Loganin (2010) tutkimuksissa oli kysytty adoptiovanhempien sekä Maynardin tutkimuksessa myös biologisten vanhempien etukäteisajatuksia liittyen avoimeen adoptioon. Kaikissa tutkimuksissa tutkittavat olivat tehneet adoptiosopimuksen, joka piti sisällään kontaktin adoptio- ja biologisen perheen välillä. Kaikkien tutkimusten vastaajat ilmaisivat epävarmuuden tunteita

avoimuutta kohtaan sijoitushetkellä. Grossin (1993b) aineistossa suurin osa tutkittavista oli sijoitushetkellä epävarmoja, mutta positiivisia avoimuudesta tai ajattelivat, että suhteen tulee edetä hitaasti. Monet olivat huolissaan ja epävarmoja suhteen tulevaisuudesta. Siegelin (1993) aineistossa vastaajat ilmaisivat laajan skaalan erilaisia pelkoja liittyen avoimuuteen. Jotkut miettivät miten kohdata biologisen äidin tunteita ja tuskaa lapsesta luopumisesta. Jotkut vanhemmat pelkäsivät, että biologiset äidit haluavat vauvan takaisin tai äiti kidnappaa vauvan. Joillain tutkittavilla oli pelko, että biologiset vanhemmat hylkäävät heidät adoptioperheenä eivätkä suostu antamaan lasta juuri heille. Toisista avoimuus näytti pelottavalta yksinkertaisesti siksi, että se oli tuntematon asia ja näyttäytyi siksi outona, epämu-kavana ja hankalana. (emt.) Myös Loganin (2010) aineistosta tuli esille, että jotkut adoptiovanhemmat suhtautuivat avoimeen adoptioon epäilevästi, koska eivät olleet koskaan kuulleet siitä. Maynardin (2005) aineistossa biologiset vanhemmat ilmaisivat pelkoa, millainen suhde heillä tulisi olemaan avoimessa adoptiossa lapsen kanssa. He pelkäsivät, että lapsi olisi myöhemmin vihainen heille, koska vanhemmat eivät taistelleet lapsen puolesta. He pelkäsivät, että lapsi ei ymmärrä, miksi biologiset vanhemmat ovat vapaaehtoisesti luopuneet oikeudestaan vanhemmuuteen.

Grossin (1993b) aineistossa osa adoptiovanhemmista oli ennen avoimen adoptiosopimuksen alkamista huolissaan suhteesta adoptio- ja biologisten vanhempien välillä. Kun avoin adoptio tuli voimaan, neljäsosa adoptiovanhemmista raportoi kuitenkin, että suhteessa ei ollut ilmennyt ongelmia. Ongelmia raportoi 15 % vastaajista. Kaikista aineiston vastaajista 90 % kertoi, että heidän asenteensa avoimuutta kohtaan ollut muuttunut sijoituksen jälkeen jollain tapaa tai oli muuttunut positiivisemmaksi. Vain 10 % vastaajista asenne oli muuttunut negatiivisemmaksi kuin ennen sijoitusta. (emt.) Siegelin (1993) pitkittäistutkimuksen ensimmäisessä osassa adoptiovanhemmat mainitsivat laajan skaalan epäluuloja liittyen avoimuuteen. Pitkittäistutkimuksen toisessa osassa (Siegel 2003) adoptiovanhemmilta kysyttiin, miten tunteet avoimuutta kohtaan ovat muuttuneet. Tulosten mukaan tunteet olivat muuttuneet positiiviseen suuntaan. Kukaan vanhemmista ei tuntenut negatiivisemmin verrattuna ensimmäiseen tutkimuskertaan. Kaikki vanhemmat olivat huomanneet, että eläminen avoimessa adoptiossa oli nujertanut heidän alkuperäiset pelkonsa ja huolensa siitä.

Joistain aineistoni tutkimuksista ilmeni, että suljetussa adoptiossa ja avoimessa adoptiossa elävät ihmiset ajattelevat eri tavalla adoption muista osapuolista (Grotevant ym. 1994; Lee & Twaite 1994; Frasch ym. 2000). Näiden kahden ryhmän adoptioijilla on myös erilaisia pelkoja ja syitä peloille liittyen toiseen adoption osapuoleen. Fraschin ym. (2000)

aineistossa adoptiovanhemmilla, jotka olivat suljetusta adoptiosta, oli merkittävästi negatiivisempi näkemys biologisista vanhemmista kuin adoptiovanhemmilla avoimessa adoptiossa. Leen & Twaiten (1994) tulosten mukaan adoptioäidit, joilla oli kontakti lapsen biologisen äidin kanssa, näkivät biologisen äidin vähemmän negatiivisesti, kuin äidit, joilla ei ollut kontaktia. Avoimessa adoptiossa elävät äidit näkivät tutkimuksen perusteella adoptiolapsen kelvollisempana omaksi lapsekseen. Adoptiolasta kohtaan tunnettiin myös vähemmän vierautta avoimen adoption ryhmän äitien keskuudessa, kuin suljetun adoption äitien ryhmässä. Kirjoittajat arvelevat, että avoimen adoption adoptioäideillä on todellisempi kuva biologisesta äidistä ja se tekee myös kuvan adoptiolapsesta kokonaisemmaksi. Negatiiviset mielikuvat biologisten äitien elämäntavasta voivat muuttua avoimen adoption myötä. Tutkimuksessa todettiin, että avoimessa adoptiossa adoptioäiti voi huomata biologisen äidin olevan nainen, joka on harkinnut tarkasti itsensä ja lapsen parhaan näkökulmasta lapsen antamisen adoptioon. Kontakti voi tutkijoiden mielestä tällöin luoda adoptioäidille mahdollisuuden ajatella lapsestakin positiivisemmin. (emt.)

Grotevantin ym. (1994) aineistossa selvitettiin, miten adoptiovanhempien pelko biologisten vanhempien halusta saada lapsensa takaisin eroaa avoimuuden eri tasoilla. Tulosten mukaan pelon tunteen vaihtelu oli suurta eri tasojen välillä ja tunne vaihteli sen mukaan oliko adoptiovanhemmilla henkilökohtainen suhde adoptioäitiin. Avoimissa adoptioissa pelkoa biologisen vanhemman vaatimuksesta saada lapsi takaisin tunnettiin vain vähän. Pelkoa tunnettiin eniten suljetuissa adoptioissa sekä adoptioissa, joissa kontakti tapahtui adoptioimiston välityksellä. Avoimissa adoptioissa pelkoa tunnettiin vähän, koska adoptiovanhemmat olivat huomanneet, että pelolle ei ole syytä. Avoimissa adoptioissa adoptiovanhemmat tiesivät biologisten vanhempien todellisen elämäntilanteen eivätkä tästä syystä uskoneet, että vanhemmat vaativat lasta takaisin. Suljetuissa adoptioissa ja toimiston kautta tapahtuvissa kontakteissa pelko mainittiin johtuvan yleensä kuulluista kauhutarinoista ja stereotyyppisestä ajattelusta liittyen biologisiin vanhempiin. (emt.)

Maynardin (2005) aineistossa kuvataan, miten kohtaaminen adoptio- ja biologisten vanhempien kesken voi muuttaa heidän asenteitaan toisiaan kohtaan. Aineistossa adoptio- ja biologiset vanhemmat mainitsivat molemmat, että tapaamiset olivat saaneet heidät ymmärtämään, että he kaikki työskentelevät yhdessä lapsen parhaan vuoksi. Tutkimuksessa yksi adoptioäiti mainitsi, että ilman biologisten vanhempien tapaamista hän ei olisi uskonut, että biologiset vanhemmat rakastavat lastaan. Suurin osa adoptio- ja biologisista vanhemmista ilmaisi, että neuvottelujen perusteella vakuutuivat siitä, että toinen osapuoli voi olla rakastava ja huolehtiva yksilö, joka haluaa parasta lapselle.

9 TULOSTEN YHTEENVETO, JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämän luvun tarkoituksena on tehdä yhteenveto tutkimukseni tuloksista. Ensimmäisessä alaluvussa kuvaan tutkimustulosteni pohjalta avointa adoptiota koskevan tutkimuksen pääpiirteitä. Lisäksi pohdin millaisia puutteita ja vahvuuksia aineistoni tutkimusten tutkimusasetelmissa oli tämän tutkimuksen kannalta. Toisessa alaluvussa teen keskeisistä tutkimustuloksista synteessin pohtimalla, millaisena adoptiojärjestelynä avoin adoptio näyttäytyy kansainvälisessä tutkimuksessa. Kolmannessa alaluvussa pohdin avoimen adoption käsitettä ja neljännessä alaluvussa tutkimukseni sovellettavuutta Suomen adoptiokäytäntöihin. Lopuksi arvioin koko tutkimusprosessini onnistumista.

9.1 Yhteenvettoa avoimen adoption tutkimuksen pääpiirteistä

Tutkimukseni tulokset perustuvat suurimmalta osin yhdysvaltalaiseen tutkimukseen avoimesta adoptiosta, sillä yli puolet aineiston tutkimuksista on yhdysvaltalaisia. Kun aloitin tutkimuksen tekemisen, toivoin saavani runsaasti brittiläisiä tutkimuksia aineistooni, koska Iso-Britanniassa avoimen adoption järjestelyt ovat samantyyppisiä, kuin Suomeen kaavailaan. Amerikkalaisten tutkimusten valta-asema johtuu todennäköisesti valitsemistani tietokannoista, joista hain aineistoni. Osittain se johtunee myös siitä, että brittiläinen *Adoption & Fostering* -lehti, josta valikoitui muutama artikkeli alkuperäisaineistooni, ei ollut Suomessa saatavana. Nämä artikkelit olisivat täyttäneet sisäänottokriteerit ja mikäli olisin saanut ne maksuttomasti analysoitavaksi, olisi brittiläinen näkökulma tullut vahvemmin esille tutkimuksessani.

Aineistoni artikkeleiden tutkimusasetelmista erottuu kaksi päätutkimusteemaa, kokeuksia selvittävät artikkelit (28 kpl) ja mielipiteitä selvittävät artikkelit (6 kpl). Olin yllättynyt, että aineistooni valikoitui merkittävä osuus mielipiteitä selvittäviä artikkeleita, koska en osannut odottaa, että avointa adoptiota olisi tutkittu myös tästä näkökulmasta. Arvelen, että avointa adoptiota on ryhdytty tutkimaan mielipiteiden näkökulmasta, koska avoimen adoption tuleminen adoptiojärjestelyihin on herättänyt paljon ristiriitaisia tunteita. Brodzinskyn ym. (1998, 115) mukaan mikään toinen adoptioon liittyvä tematiikka ei ole ollut yhtä kiistanalainen kuin avoimuus. Heidän mukaansa asian puolesta löytyy sekä kannattajia että vastustajia. Aineistoni mielipiteitä selvittävien tutkimusten tulokset vahvista-

vat tätä Brodzinskyn ym. (1998, 115) näkemystä, koska myös niissä tutkittavien mielipiteet jakautuivat avointa adoptiota kannattaviin ja vastustaviin.

Tutkimukseni yhtenä tarkoituksena oli tuoda esille adoption eri osapuolten kokemuksia avoimessa adoptiossa elämisestä. Tästä syystä on hyvä, että aineistooni kertyi paljon artikkeleita, joissa on tutkittu kokemuksia avoimesta adoptiosta. Tutkimukseni kuvaa kuitenkin pääasiassa adoptiovanhempien kokemuksia. Ennen tutkimuksen aloittamista, toivoin voivani tuoda laajemmin esille eri adoption osapuolten näkemyksiä. Aineistoni perusteella se ei kuitenkaan ollut mahdollista, koska aineistoni tutkimusten tutkimusasetelmissä korostuu adoptiovanhempien näkökulma ylivoimaisesti. Kokemuksia tutkivista artikkeleista 15 artikkelia on toteutettu vain adoptiovanhempien näkökulmasta. Seitsemässä kokemuksia selvittävässä artikkelissa on vertailtu eri adoption osapuolten näkökulmia, mutta näissäkin korostuu adoptiovanhempien haastattelut. Koko aineistossani on vain kaksi tutkimusta, joissa tutkimus on toteutettu adoptiolapsen näkökulmasta. Näissä kahdessa tutkimuksessa on analysoitu samaa aineistoa hiukan eri näkökulmasta. Monissa aineistoni tutkimuksissa on selvitetty adoptiolapseen liittyviä asioita, mutta asiasta ei ole kysytty suoraan adoptoiduilta, vaan pääasiassa adoptiovanhemmilta. Adoptiolasten oma ääni jää tutkimuksessani hyvin vähäiseksi.

Biologisten äitien ääni pääsee jonkin verran kuuluviin tutkimuksessani. Heidän näkökulmastaan on toteutettu aineistossani kolme tutkimusta, joista kahdessa on käytetty samaa aineistoa. Artikkeleissa, joissa on vertailtu eri osapuolten näkökulmia, kuudessa artikkelissa on tuotu esille myös biologisten äitien kokemuksia. Myös mielipiteitä tutkivissa artikkeleissa on yksi tutkimus, jossa on haastateltu biologisia äitejä. Kaikista vähäisemmäksi tutkimuksessani jää biologisten isien näkemys. Aineistossani ei ole yhtään tutkimusta, jossa olisi tutkittu vain biologisia isiä. Vain kolmessa aineistoni tutkimuksessa on mukana biologisia isiä, mutta kaikissa näissä tutkimuksissa biologisten isien määrä on vähemmistössä suhteessa biologisiin äiteihin.

Aineistoni tutkimuksissa tutkimusasetelmat ovat monipuolisempia adoptiovanhempien näkökulmasta toteutetuissa tutkimuksissa, kuin biologisten vanhempien tai adoptoitujen näkökulmasta toteutetuissa. Biologisten äitien näkökulmasta tutkimusasetelmat keskittyvät lapsesta luopumiseen liittyvään suruprosessiin ja lapsen läsnäoloon äidin ajatuksissa. Jäin kaipaamaan aineistoon tutkimusta, jossa olisi selvitetty biologisten äitien kokemuksia erilaisista näkökulmista kvalitatiivisella haastatteluaineistolla. Tällaisia tutkimuksia on aineistossani useita adoptiovanhempien näkökulmasta toteutettuna (esim. Fratter 1989; Siegel 1993, 2003, 2008; Sykes 2001; Goldberg ym. 2011). Olisi ollut antoisaa lukea tut-

kimus, jossa biologiset äidit olisivat saaneet vapaasti kertoa omasta näkökulmastaan, milaista on ollut olla kontaktissa adoptioon luovutetun lapsen ja tämän adoptioperheen kanssa.

Aineistoni tutkimusasetelmissa korostuu kontakti adoptioperheen ja biologisen äidin välillä. Arvelen tämän johtuvan siitä, että biologiset äidit ovat usein adoptioprosesseissa keskeisempiä toimijoita kuin biologiset isät. Biologinen äiti kantaa lasta vatsassaan, eikä biologinen isä välttämättä ole äidin ja lapsen elämässä enää mukana edes raskausaikana. Tämän vuoksi äitejä on todennäköisesti helpompi saada tutkimuksiinkin mukaan. Jonkin verran tutkimuksissa esiintyy myös kontaktia biologisten isien ja muiden biologisten sukulaisten kanssa. Aineistossani on vain yksi artikkeli, jossa on näkökulmana kontakti biologisten sisarusten kanssa (Neil 1999).

Tutkimukseni perusteella on havaittavissa, että avoimen adoption ympärillä on suhteellisen paljon kansainvälistä tutkimusta erityisesti Yhdysvalloissa. Yhdysvalloissa tutkimus on ollut systemaattista, koska tutkimuksessani esiintyy kaksi isoa avoimeen adoptioon liittyvää amerikkalaista tutkimushanketta, CLAS ja MTARP. Molemmat tutkimusprojektit ovat olleet käynnissä jo pitkään ja niiden kautta on tuotettu paljon pitkittäistutkimusainestoa. Myös yhdysvaltalaisen Siegelin (1993, 2003, 2008) pitkittäistutkimus tuo tärkeää tietoa adoptioperheistä, joissa avoin adoptio on osa elämää. Iso-Britanniasta aineistooni valikoitui yksi pitkittäistutkimushanke Contact After Adoption.

9.2 Pohdintaa avoimesta adoptiosta adoptiojärjestelynä

Tutkimukseni perusteella voi havaita, että avoin adoptio ei ole yhtenäinen tapa järjestää adoptio. Aineistoni tutkimuksissa erilaisten kontaktisopimusten kirjo on laaja ja kontaktisopimukset vaihtelevat tyyppin, tiheyden, ajoituksen ja osallistujien osalta (Siegel 2003). Tutkimukseni perusteella voi sanoa, että kontaktisopimuksia on yhtä paljon, kuin on niihin osallistujiakin.

Tutkimukseni tulosten mukaan myöskään yhden adoptiotapauksen ympärillä eri adoption osapuolia ei välttämättä miellytä sama tapa olla kontaktissa. Samassa adoptiossa sen eri osapuolet saattavat haluta eri määrän kontaktia tai olla eri tavalla kontaktissa. Tutkimukseni perusteella eri määrä kontaktia sopii eri ihmisille. Siegelin (2008) mukaan kontakti adoptiossa täytyy räätälöidä jokaisen adoption osapuolen yksilöllisten toiveiden ja tilanteen mukaan. Henney ym. (2007) toteavat, että toiset ihmiset ovat tyytyväisiä hyvin avoimeen adoptioon ja toiset taas sellaiseen, jossa ei ole avoimuutta laisinkaan.

Tutkimukseni perusteella Piersonin & Thomasin (2002, 321) määritelmä avoimesta adoptiosta on osuva. He määrittelevät avoimen adoption tarkoittavan jonkinlaista kontaktia adoptoidun lapsen ja biologisten vanhempien välillä, sen jälkeen kun adoptio on tehty. He tuovat esiin määritelmässään, että kontaktissa voidaan rikkoa anonymiteettiä tai ei. Ennen aineistoni keruun aloittamista olin ajatellut, että analysoin aineistossani vain avoimia adoptioita, joissa on rikottu anonymiteettiä ja adoption osapuolet ovat tavanneet kasvotusten. Saatuani kerättyä aineistoni ja luettuani sen läpi, jouduin muuttamaan suunnitelmaani, koska havaitsin, että tällaisella kriteerillä aineistooni olisi tullut hyvin vähän tutkimuksia. Kontaktisopimusten kirjo oli jopa yhden saman tutkimuksen sisällä suuri. Lähes kaikissa lopullisen aineistoni tutkimuksissa analysoidaan anonymiteetin rikkovan kontaktin lisäksi anonymiä säilynyttä kontaktia. Tutkimukseni tuloksissa näkyy hyvin, että avoimet adoptiosopimukset vaihtelevat suuresti. Aineistoni tutkimuksissa kontaktisopimukset vaihtelivat Grotevantin ym. (2005) määrittelemistä välillisistä kontaktisopimuksista täysin avoimiin adoptioihin sekä Demickin & Wapnerin (1988) käsitteillä rajoitetuista avoimista adoptioista, puoli avoimiin ja täysin avoimiin adoptioihin sekä jatkuviin täysin avoimiin adoptioihin. Grotevantin ym. (2005) toteamus, että heidän tekemänsä adoption avoimuuden käsitteellinen jaottelu on hyvin yksinkertainen, näkyy selkeästi tutkimusaineistoni tutkimuksissa. Tutkimukseni tulosten perusteella yhdessä perheessä voi olla tutkittavien elämänkaaren aikana useita erilaisia avoimuuden tasoja ja muotoja.

Tutkimukseni tuloksissa tulee vahvasti esille kontaktin ajan myötä muuttuva luonne. Tämä näkyy erityisen hyvin aineistossani kahdesta pitkittäistutkimuksesta CLAS ja Siegelin (1993, 2003, 2008) aineistoista. Tutkimukseni tuloksissa näkyy, että kontakti voi vähentyä, lisääntyä, kontaktiin osallistujat voivat muuttua, se voi loppua tai alkaa yllättäen, vaikka alun perin adoptiota ei olisi sovittu avoimeksi. Siegelin (2003, 2008) mukaan kontaktissa tapahtuvissa muutoksissa keskeinen syy on se, että avoin adoptio perustuu ihmissuhteisiin ja kaikki ihmissuhteet muuttuvat. Tutkimuksessani tulee esille, että eri elämäntilanteissa kontaktia voi olla enemmän ja joskus taas vähemmän. Kontaktin muuttuminen on avointen adoptiosopimusten ohessa hyvin yksilöllistä ja jokaisen adoptiotapauksen kohdalla erilaista.

Aineistoni tutkimusten perusteella tyytyväisyys kontaktiin adoptiossa on melko yleistä. Tutkimuksissa tyytyväisyys ja positiiviset kokemukset ovat tavallisempia, kuin tyytymättömyys ja suuret vaikeudet. Keskeisinä asioina, jotka loivat tyytyväisyyttä avoimessa adoptiossa elämiseen, olivat adoptiovanhempien näkökulmasta lapsen kaltoinkohtelun historian puuttuminen, kontaktin suunnitelmallisuus, hyvät ihmissuhteet adoptio- ja

biologisen perheen välillä, myönteinen kuva kontaktin osapuolten kesken toisesta osapuolesta ja biologisten vanhempien antama hyväksyntä sijoitukselle. Erityisinä teemoina nostin esille tuloksissa kontrollin ja yhteisten sääntöjen noudattamisen tyytyväisyyttä luovan vaikutuksen. Tuloksista tulee esille, että mikäli adoptiovanhemmilla on kontrollia suhteessa biologisiin vanhempiin, adoptiovanhemmat ovat tyytyväisempiä avoimeen adoptioonsa. Biologisten vanhempien kohdalla taas vanhemmat olivat tyytyväisempiä, jos adoptiovanhemmat eivät rajoittaneet liikaa heidän rooliaan lapsen elämässä. Kontrolliteeman lisäksi nostin toiseksi erityisteemaksi tyytyväisyyttä luovana tekijänä vapaaehtoisuuden avoimen adoptiosopimuksen tekemisessä. On tärkeää, että adoption osapuolet ovat vapaaehtoisesti avoimessa adoptiossa, koska tutkimuksen perusteella se ennustaa kontaktin säilymistä avoimena. Jos kontaktiin oli tutkimuksissa suostuttu ilman omaa tahtoa ja vapaaehtoisuutta, se aiheutti adoptiovanhemmissa ristiriitaisia tunteita ja heikensi kontaktin säilymistä pidemmän ajan kuluessa.

Käsittelen tutkimukseni tuloksissa myös haasteita, joita avoimeen adoptioon voi liittyä. Keskeisenä haasteena tutkimukseni tuloksissa esiintyy vaikeus luoda ihmissuhdetta toisen osapuolen kanssa. Loganin & Smithin (2005) sanoin avoimessa adoptiossa suhteen kehittyminen ei ole aina yhteydessä positiivisiin tunteisiin. Avoimessa adoptiossa ihmissuhteen luominen toiseen osapuoleen, vaatii sen eri osapuolilta kykyä neuvotella, tehdä kompromisseja ja tarvittaessa hallita omia tunteitaan (Logan & Smith 2005). Siegelin (2008) mukaan avoin adoptio on monimutkainen kokonaisuus ihmissuhteita, joissa tulee olla yhteydessä ihmisten kanssa, joita ei tunne tai joista ei välttämättä pidä. Grotevant ym. (1994) toteavat tutkimuksessaan hyvin, että lopulta ainoa syy miksi adoptiovanhemmat ja biologiset vanhemmat ovat yhteydessä, on adoptiolapsi. Ihmissuhteen luomisessa on tärkeää, että kaikki adoption osapuolet ovat yhdessä lapsen parhaan asialla ja kuten Siegel (2008) sanoo, aikuisten tulee erottaa omat tunteensa lapsen tarpeesta kontaktiin. Aineistoni tutkimusten perusteella voi havaita, että adoptiovanhempien ja biologisen perheen välille voi ajan myötä syntyä hyvä suhde. Adoptio- ja biologisen perheen suhde voi muodostua jopa vastaavuuksiseksi ystävyssuhteeksi.

Äitiyteen liittyen nostin erityisenä teemana esille tuloksissani konfliktin äitiydestä. Äitiyden konflikti voi syntyä, kun avoimessa adoptiossa lapsella on kaksi äitiä, jotka ovat samaan aikaan läsnä lapsen elämässä. Äitien voi olla vaikea hyväksyä, että joutuvat jakamaan äitiyden toisen ihmisen kanssa. Myös sanan äiti käyttäminen voi herättää ristiriitaisia tunteita kahdessa äidissä. Avoimessa adoptiossa adoptio- ja biologinen äiti eivät voi omistaa äitiyttä täysin yksin. Vaikka juridisesti adoptioäiti on lapsen huoltaja ja täysi vanhempi,

henkisellä tasolla biologinen äiti säilyttää jonkinlaisen äitiyden roolin lapsen elämässä. Rooli säilyy todennäköisesti biologisen äidin omassa mielessä ja adoptioon luovutetun lapsen ajatuksissa heidän koko elämänsä ajan. Kahden äidin olemassa olo on todellisuutta myös adoptioissa, joissa kontaktia ei ole. Silloin, kun kontakti on, molemmat äidit joutuvat kohtaamaan toisensa todellisuudessa ja heidän täytyy yrittää selviytyä kohtaamisen herättämien tunteiden kanssa.

Mielestäni äitiyden konfliktissa on kyse siitä, kenellä on oikeus olla adoptoidun lapsen vanhempi. Luulen, että kaikki adoptiovanhemmat joutuvat pohtimaan tätä asiaa, vaikka kontaktia biologisiin vanhempiin ei olisikaan, koska adoptiossa vanhemmuutta ei rakenneta biologisen siteen kautta. Avoimessa adoptiossa kahden perheen ja kaksien vanhempien läsnäolo on todellisuutta. Avoimessa adoptiossa adoptiovanhemmat joutuvat luomaan roolin adoptiolapsen samalla, kun näkevät konkreettisesti, miten vaikeaa vanhemmuuden roolista luopuminen biologisille vanhemmille on.

Biologisten äitien näkökulmasta tuotettujen tutkimusten tulokset olivat ristiriitaisia. Jotkut äidit ovat kokeneet avoimuuden adoptiossa positiivisesti ja se on ollut heille hyödyllinen. Jotkut äidit taas ovat kokeneet avoimuuden negatiivisesti ja kontakti lapsen kanssa on pitänyt heidän suruprosessiaan yllä. Aineistoni tutkimukset osoittavat, että kokemus voi vaihdella äitien elämäntilanteen mukaan. Tutkimuksissa tulee yksiselitteisesti esiin, että eri määrä avoimuutta sopii eri äideille. Avoimien adoptiosopimusten lisääntyessä on tärkeää ottaa huomioon, että osa biologisista äideistä toivoo voivansa luovuttaa lapsensa adoptioon niin, että eivät ole tähän mahdollisesti ikinä yhteydessä adoption jälkeen. Suljetun, anonyymien adoption mahdollisuus on avointen adoptiosopimusten lisäksi säilytettävä edelleen adoptiovaihtoehtona.

MTARP-projektin tutkimukset (Mendenhall ym. 2004; Berge ym. 2006; Von Korf ym. 2006) ovat aineistoni ainoita tutkimuksia, joissa on tutkittu kontaktin vaikutusta lapsen adoptiolasten näkökulmasta. Kaikissa näissä tutkimuksissa on analysoitu samoja adoptoituja nuoria ja tulokset ovat siksi kaikissa samansuuntaisia eli melko positiivisia. Kaikki tutkimukset tuovat esiin, että avoimesta adoptiosta ei ole haittaa adoptiolapselle. Bergen ym. (2006) artikkelin nuoret mainitsevat avoimen adoption eduiksi juuri niitä asioita, jonka vuoksi avoimet adoptiojärjestelyt ovat historiallisesti kehittyneet (Pierson & Thomas 2002, 321–322). Artikkelin nuoret kokivat saaneensa vahvistusta identiteetilleen, kun ovat avoimen adoption kautta saaneet tietää itsestään ja juuristaan enemmän. Näiden tutkimustulosten osalta voi ajatella avoimesta adoptiosta olevan hyötyä adoptoiduille.

Vaikka kontaktista aiheutuvat haitat adoptiolapselle jäävät aineistoni tutkimuksissa vähälle kuvailulle, on niitä silti tärkeää käsitellä. Tutkimukseni tuloksissa tulee esiin, että joidenkin adoptiolasten kohdalla kontakti biologisen perheen kanssa voi ylläpitää lapsen mielessä aiempia traumaattisia kokemuksia liittyen biologisiin vanhempiin. Kontakti voi joidenkin lasten kohdalla myös häiritä lapsen kiintymyssuhdetta adoptioperheeseen. Tutkimukseni perusteella kontaktista voi myös seurata ristiriitaisia tunteita lapselle. Ristiriitaisia tunteita voi syntyä erityisesti, jos adoptioperheen ja biologisen perheen välinen yhteistyö ei toimi kunnolla. Tuon tuloksissani myös esille, että jotkut adoptiovanhemmat ovat kokeneet epävarmuutta, siitä pystyvätkö suojelemaan lasta kontaktin aiheuttamalta kivulta ja surulta. Adoptionjälkeisen kontaktin etu lapsen kannalta on harkittava tarkasti erityisesti sellaisten lasten kohdalla, jotka ovat eläneet lapsuuttaan aiempien vanhempien kanssa ja ovat tulleet heidän kaltoinkohtelemakseen.

Tutkimukseni osoitti avoimen adoption huolellisen suunnittelun tärkeyden. Suunnitelmallisuus nousi tutkimuksessani esiin tyytyväisyyttä luovana tekijänä avoimessa adoptiossa. Useissa aineistoni tutkimuksissa puhutaan adoptiotoimiston roolin tärkeydestä avoimen adoption suunnittelussa (esim. Etter 1993; Siegel 1993, 2003, 2008; Neil 1999; Logan & Smith 2005; Dunbar ym. 2006). Siegel (2003) nostaa esiin, että sosiaalityöntekijöiden tulee saada koulutusta avoimen adoption parissa työskentelyyn, koska biologisten ja adoptioperheiden kanssa työskentelyssä korostuvat monimutkaiset perhesuhteet ja niiden hallitseminen. Monille adoption osapuolille adoptiotoimisto on ensisijainen paikka saada tukea näihin ihmissuhteisiin (Dunbar ym. 2006). Avoin adoptio on elämänmittainen projekti ja sen onnistumiseksi, adoptiotoimiston on painotettava osapuolten sitoutumista siihen (Berry 1993). Kuten Berry (1993) sanoo, mikäli kontakti katkeaa, se voi olla adoptiolapselle uusi hylkäämisen kokemus.

Tutkimukseni tulosten mukaan avoimen adoption suunnittelussa ja sopimuksesta neuvottelussa tärkeiksi asioiksi nostettiin useita asioita. Sekä adoptio- että biologiset vanhemmat toivat esiin tärkeänä saada mahdollisuuden tavata adoption toista osapuolta. Adoptiovanhempien näkökulmasta mainittiin mahdollisuus saada vertaistukea, eli tavata adoptioperheitä, jotka elävät avoimessa adoptiossa. Tulosteni perusteella avoimen adoption suunnittelussa tulee keskittyä kaikkiin adoption osapuoliin eikä vain adoptiolapseen ja lapsen oikeuteen kontaktiin. Kontaktin merkitys tulee perustella myös biologisten vanhempien ja adoptiovanhempien kannalta. Avoimen adoption suunnittelussa tulee ottaa huomioon koko adoptioperhe, jos perheessä on muita lapsia. Kontaktiin valmistautumisessa on tärkeää pohtia eri adoption osapuolten rooleja toistensa elämässä. Tarvittaessa on hyvä pohtia

myös, millä nimityksillä osapuolet kutsuvat toisiaan. Tutkimukseni tuloksissa tulee esille, että avoimen adoption suunnittelussa adoptiosta vastaavan sosiaalityöntekijän tulee valmistaa kaikkia adoption osapuolia siihen, millaisia tunteita, ongelmia ja haasteita avoimessa adoptiossa eläminen voi aiheuttaa. Valmennuksessa tulee myös opastaa, miten haastavia tilanteita voi ratkaista. Tutkimukseni tulosten mukaan adoptio- ja biologiset vanhemmat toivovat saavansa tukea suhteen ylläpitämiseen adoptiosopimuksen tekemisen jälkeen.

Sekä mielipiteitä että kokemuksia selvittävässä tutkimuksissa mielipiteet silloin, kun avoimesta adoptiosta ei ole omakohtaista kokemusta, ovat yhtäläisiä: Avoimelle adoptiolle ei anneta täysin varauksetonta kannatusta ja tutkittavat ajattelevat siihen liittyvän paljon epävarmoja asioita. Toisaalta monet tutkittavat näkevät myös etuja tällaisessa tavassa järjestää adoptio. Mielipiteitä selvittävässä tutkimuksissa toimiston kautta tapahtuva kontakti saa eniten hyväksyntää ja täysin avoimeen adoptioon liitetään eniten negatiivisia mielikuvia. Arvelen varauksellisen suhtautumisen johtuvan siitä, että suljetun adoption kaltainen adoptiojärjestely mielletään perinteisesti adoptioksi. Tutkittavat saattavat ajatella, että anonymisti toimiston kautta jaettava tieto on turvallinen tapa saada tietoa lapsen menneisyydestä. Täysin avoimeen adoptioon taas voi liittyä monilla ihmisillä pelkoja, kuten tutkimuksenikin osoitti. Avoimessa adoptiossa joutuu kohtaamaan paljon eri osapuolten vaikeita tunteita ja tästä syystä se ei mahdollisesti saa varauksetonta kannatusta. Täysin avoin adoptio nähdään ehkä tuntemattomana asiana. Se voi tuoda monille mieleen ensimmäisenä haasteen toimia vanhempien kanssa, jotka ovat vapaaehtoisesti luopuneet lapsestaan. Monien ihmisten voi olla vaikea ymmärtää, miksi joku haluaa vapaaehtoisesti antaa lapsensa muiden ihmisten kasvatettavaksi. Tästä syystä ihmisille voi herätä pelko, että täysin avoimessa adoptiossa biologiset vanhemmat saattavat haluta lapsen takaisin. Jos biologinen vanhempi vaatisi lasta takaisin, se olisi adoptiovanhemmille hyvin raskasta.

Rompfin (1993) väestön mielipiteitä avoimesta adoptiosta selvittävän tutkimuksen tulokset tuovat kuitenkin mielenkiintoisen näkökulman esille. Tutkimuksessa selvisi, että mikäli tutkittavat tunsivat jonkun joka on adoptoitu, heidän mielipiteensä avoimesta adoptiosta oli todennäköisimmin joko puolesta tai vastaan. Rompf (1993) pohtii artikkelissaan, että ne, jotka ovat adoptoitujen elämässä mukana, ymmärtävät paremmin siihen liittyvän prosessin monimutkaisuuden. Hänen mukaansa tällaiset henkilöt näyttävät kykenevän ajattelemaan tilanteita, jossa avoin adoptio ei ehkä olisi lapselle parhaaksi ja ymmärtävät, että jokaisen lapsen tilanne tulee arvioida yksilöllisesti. Toisaalta he voivat ymmärtää myös, miksi avoin adoptio on joillekin adoptoiduille hyödyllinen. (emt.) Tutkimukseni tulokset osoittavat, että kun avoimesta adoptiosta saadaan kokemusta, negatiiviset ennakkokäsityk-

set näyttävät helpottuvan ja monet biologisia vanhempia kohtaan tunnetut pelot saattavat poistua. Tämä saattaa kertoa siitä, että avoimessa adoptiossa elävät ihmiset ymmärtävät, että lapsen luovuttaminen adoptioon voi olla rakkauden teko biologisilta vanhemmilta. He ovat nähneet, että biologiset vanhemmat voivat hyväksyä sen, että joku muu kasvattaa heidän lastaan eivätkä biologiset vanhemmat halua lasta takaisin. Adoptionjälkeisen kontaktin myötä biologiset vanhemmat saavat kuitenkin säilyttää lapseen sellaisen yhteyden, kuin oman elämänsä kontekstissa kokevat tarpeelliseksi ja mahdolliseksi itselleen.

Monet aineistoni tutkimukset suosittelevat avoimen adoption käyttöä adoptiojärjestelyissä. Useissa tutkimuksissa mainitaan, että siitä ei ole ollut haittaa tutkittaville tai se on voinut vaikuttaa positiivisesti tutkittavien elämänkulkuun. (Esim. Fratter 1989; Etter 1993; Siegel 1993; Lee & Twaite 1997; Frasch ym. 2000; Siegel 2003; Miall & March 2005; Siegel 2008; Crea & Barth 2009.) Aineistoni tutkimuksissa ja sitä kautta tutkimukseni tuloksissa tuodaan enemmän esille positiivisia kuin negatiivisia kokemuksia avoimesta adoptiosta. On mahdollista, että todellisuudessa avoin adoptio koetaan hyvin positiivisesti. Toisaalta on mahdollista myös, että tutkimuksissa positiiviset kokemukset ja onnistuneet avoimet adoptiot ovat yliedustettuina. Tämä mainitaan myös monissa aineistoni tutkimuksissa. Aineistoni tutkimuksissa keskeisimmäksi syyksi, miksi avoimeen adoptioon liittyvät tutkimustulokset ovat pääasiassa positiivisia, arvellaan, että tutkimuksiin osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen (Grotevant ym. 1994; Sykes 2001; Maynard 2005; Siegel 2003, 2008). Vapaaehtoisesti näissä tutkimuksissa mukana olevilla saattaa olla positiivisempia tai ainakin erilaisia kokemuksia avoimessa adoptiossa elämisestä, kuin niillä, jotka eivät ole halunneet tulla tutkimukseen mukaan. Otoksista on saattanut karsiutua pois sellaisia tutkittavia, jotka ovat kokeneet epämiellyttävänä puhua kokemuksistaan tai jotka eivät ole olleet avoimeen adoptioonsa tyytyväisiä. (Grotevant ym. 1994; Maynard 2005; Siegel 2003, 2008.)

9.3 Avoimen adoption käsitteestä

Havaitsin aineistooni valikoituneiden tutkimusten perusteella, että avoimesta adoptiosta puhutaan tutkimuskirjallisuudessa eri tavalla Iso-Britanniassa ja Yhdysvalloissa. Lähes kaikissa aineistoni yhdysvaltalaisissa artikkeleissa avoimesta adoptiosta puhuttiin käsitteellä open adoption. Amerikkalaisissa MTARP-tutkimushankkeen tutkimuksissa aiheesta puhuttiin käsitteellä openness. Joissakin brittiläisissä artikkeleissa ei mainittu ollenkaan

käsitettä open adoption, vaan avoimesta adoptiosta puhuttiin vain käsitteillä contact ja openness. Nämä artikkelit oli kuitenkin koodattu elektronisiin tietokantoihin open adoption -käsitteen alle. (Fratter 1989; Hughes 1995; Sykes 2001; Loxterkamp 2009; Neil 2009.) Brittiläisten Lunkenin (1995), Loganin & Smithin (2005) ja Loganin (2010) artikkeleissa käytettiin avoimesta adoptiosta sanoja contact ja openness, mutta artikkeleita ei ollut koodattu open adoption käsitteelle tietokantoihin. Aineistoni tutkimusten perusteella voi havaita, että avoimesta adoptiosta puhutaan tutkimuskirjallisuudessa Iso-Britanniassa contact ja openness-käsitteillä sekä Yhdysvalloissa pääasiassa open adoption -käsitteellä. Iso-Britanniassa käytettävä termi contact on selvästi yhteydessä maan lainsäädännössä käytävään post-adoption contact -käsitteeseen, jolla tarkoitetaan avoimen adoption kaltaista järjestelyä.

Alkuperäisaineistooni kertyi artikkeleita, jotka liittyivät avoimuuteen adoptiossa, mutta eivät siitä näkökulmasta, kuin mikä tämän tutkimuksen tarkoitus on. Näissä ylimääräisissä artikkeleissa tutkimusasetelmat liittyvät kommunikaation avoimuuteen adoptiossa (4 kpl), adoptoitujen ja biologisten vanhempien etsimiseen (9 kpl) ja adoptiorekistereiden avoimuuteen (2 kpl). Kun katsoin artikkeleita tarkemmin, huomasin, että monet niistä oli koodattu tietokantaan open adoption -käsitteellä. Nämä ylimääräiset artikkelit tuovat tietoa siitä, minkälaisia asioita ja käsitteitä adoption avoimuuden ympärille liittyy. Varsinaisten tutkimustulosteni perusteella havaitsin, että avoimen adoption käytäntö adoptiojärjestelynä ei ole yhtenäinen. Näiden väärästä näkökulmasta toteutettujen artikkeleiden perusteella voi havaita, että myöskään käsitteiden tasolla avoin adoptio ei tarkoita vain yhtä asiaa. Tämän tutkimuksen perusteella pidän tutkimuksellisesta näkökulmasta koko aihepiirin yläkäsitteenä sanaa adoption avoimuus (adoption openness). Adoption avoimuuden alakäsitteitä ovat avoin adoptio (open adoption), kontakti adoptiossa (contact in adoption) tai avoimuus adoptiojärjestelyissä (openness in adoption). Näillä kaikilla kolmella käsitteellä tarkoitetaan samaa asiaa eli adoptiojärjestelyä, jossa adoptio- ja biologisen perheen välillä on jonkinlainen kontakti ennen tai jälkeen adoption. Lisäksi adoption avoimuutta ovat adoptoitujen ja biologisten perheiden jälleen näkeminen/toistensa etsiminen (reunion/search) (esim. Campbell 1991; Wrobel ym. 2004), adoptiorekistereiden avoimuus (open records) (esim. Sachdev 1991; Avery 1998) ja kommunikaation avoimuus adoptiossa (communication openness) (esim. Wrobel ym. 1998; Brodzinsky 2006). Nämä kaikki käsitteet liittyvät adoption avoimuuteen, mutta ovat sen erillisiä tutkimusalueita.

9.4 Tutkimuksen sovellettavuus suomalaisissa adoptiokäytännöissä

Puhuin tutkimukseni metodiosuudessa evidence based practice –tutkimussuuntauksesta (näyttöön perustuva käytäntö), joka on asettanut sosiaalityön käytännöille suosituksen tuoda työn tueksi tutkimukseen perustuvaa tietoa. Systemaattiset kirjallisuuskatsaukset ovat yksi keino tuoda tieteellistä tutkimusta sosiaalityön käytännön työhön ja saada työntekijät toimimaan näyttöön perustuvan käytännön suosittelemilla tavoilla. Sosiaalialalla näyttöön perustuva käytäntö voi ohjata myös poliittista päätöksentekoa. Kirjallisuuskatsaukset ovat hyvä keino tiivistää tutkimusta. Niiden avulla voidaan monia tutkimuksia yhdistellen katsoa, millaiset sosiaalityön käytännöt toimivat tutkimusten perusteella parhaiten. (Macdonald 2003, 3, 6; Aveyard 2007, 6; Petticrew & Roberts 2008, 7, 11–13; Gredig & Marsh 2010; Macdonald & Popay 2010; Powell & Ramos 2010.) Tutkimukseni yhtenä tarkoituksena oli tuoda avointa adoptiota koskevaa tutkimusta suomalaisen avoimen adoption kehittämistyön käyttöön. Näyttöön perustuvan käytännön ajattelu toimi tutkimuksessani taustajatuksena. Pyrin koko tutkimukseni teon ajan pitämään mielessäni tulosten sovellettavuuden adoptioon liittyvään käytännön sosiaalityöhön. En kuitenkaan usko, että tutkimukseni toimii Suomessa poliittisen päätöksenteon suosittelijana. Enemmänkin ajattelen, että Suomessa avoimen adoption kehittämistyö voi saada ideoita tutkimuksestani. Tutkimukseni avulla kehittämistyössä voidaan saada tietoa siitä, miten avointa adoptiota on tutkittu kansainvälisesti ja millaisia tutkimustuloksia on saatu.

Kohtasin tutkimukseni tekemisessä kansainvälisen tutkimuksen soveltamisen ongelman suomalaisiin olosuhteisiin. Macdonaldin (2003, 8) mukaan on ristiriistaista, että kirjallisuuskatsauksia suositellaan toteutettavan kansainvälistä tutkimusta käyttäen. Hänen mukaansa erityisesti sosiaalialan kirjallisuuskatsauksissa törmätään usein ongelmaan, että tutkimustuloksia on vaikea soveltaa yli kulttuuristen ja poliittisten systeemien rajojen. Macdonaldin (2003, 8) kuvaama ristiriita näkyi myös tämän kirjallisuuskatsaustutkimuksen aineiston tutkimuksissa. Aineistoni brittiläiset tutkimukset vastasivat Suomeen ehdotettua avoimen adoption mallia paremmin kuin yhdysvaltalaiset tutkimukset. Tästä syystä brittiläisten tutkimusten tuloksia oli helpompi soveltaa Suomen olosuhteisiin. Brittiläisissä tutkimuksissa tutkittavat lapset olivat tulleet huostaanoton ja sijaishuollossa elettyjen vuosien jälkeen sijoitetuksi avoimeen adoptioon. Brittiläisessä mallissa korostuu lastensuojellinen näkökulma, kuten myös Suomeen ehdotetussa avoimen adoption mallissa. Useissa yhdysvaltalaisissa tutkimuksissa taas oli tutkittu pian syntymän jälkeen pikkuvauvana

adoptioon luovutettuja lapsia. Adoptio on aina itsessään ennaltaehkäisevää lastensuojelua, mutta monilla yhdysvaltalaisen tutkimusten lapsilla ei kuitenkaan ollut varsinaista pitkäaikaista lastensuojelun sijaishuollon taustaa. Näiden lasten kohdalla biologiset vanhemmat ovat päättäneet adoptiosta jo ennen lapsen syntymää. Tutkimukseni perusteella voi todeta, että Yhdysvalloissa avoin adoptio on yksi tapa toteuttaa adoptio eikä siihen välttämättä liity lastensuojelua samalla tavalla, kuin miten Iso-Britanniassa ja Suomessa. Suomeen kaavailtu avoimen adoption malli on lähellä Iso-Britannian mallia, jossa avointa adoptiota käytetään ensisijaisesti lastensuojelun sijaishuollon yhtenä tapana järjestää lasten pysyvät kasvuolot joillekin huostaanotetuille lapsille. CLAS-tutkimushankkeen tutkimukset tuovat kuitenkin esille, että Yhdysvalloissa avointa adoptiota käytetään myös sijaishuollon keinona samaan tapaan kuin Iso-Britanniassa ja Suomessa. CLAS-hankkeen tutkittavissa on sekä vauvana adoption tulleita lapsia että lapsia, jotka on adoptoitu julkisen lastensuojelun piiristä.

Brittiläinen ja suomalainen avoimen adoption malli on myös nimitykseltään samankaltainen. Molempien maiden lainsäädännöllisessä kielessä avoimesta adoptiosta käytetään nimitystä adoptionjälkeinen kontakti eikä avoin adoptio. Yhdysvaltalaisissa tutkimuksissa avoimesta adoptiosta puhutaan enemmän avoimen adoption käsitteellä. Olen käyttänyt kuitenkin tässä tutkimuksessa yleisesti käsitettä avoin adoptio, jotta käsitteellisesti yhtenäinen linja säilyi koko tutkimukseni teon ajan.

Yhdysvaltalaisen ja brittiläisten tutkimusten yhdistäminen oli haastavaa, koska maiden erilaiset tavat toteuttaa avoin adoptio vaikuttavat myös siihen, millaisia kokemuksia avoimesta adoptiossa elävillä ihmisillä on. Monissa brittiläisissä tutkimuksissa lapset ovat asuneet ensin biologisten vanhempien kanssa ja lapset ovat tulleet huostaanotetuiksi. Huostaanoton jälkeen lapset ovat olleet sijoitettuina ja ovat adoption hetkellä hiukan vanhempia, jolloin lasten taustatkin ovat monimutkaisempia ja haasteet adoptioerheelle suurempia. Adoptiovanhempien kannalta on erilaista adoptoida terve pikkuvauva, kuin vuosia puutteellisissa kasvuolosuhteissa elänyt kouluikäinen lapsi. Myös kontakti adoptiolapsen ja biologisen vanhemman välillä on erilainen, jos lapsi on adoptoitu jo vauvana, kuin että lapsi on elänyt ensimmäiset elinvuotensa aiemman vanhemman kanssa.

Vaikka kaikissa aineistoni tutkimuksissa avoimesta adoptiosta ei puhuttu samalla tavalla, kuin miten Suomessa puhutaan, tutkimukseni tuo kuitenkin Suomen kannalta esille tärkeitä asioita. Seuraavaksi pohdin tuen, suunnittelun ja vapaaehtoisuuden huomioimista avointen adoptiosopimusten tekemisessä Suomessa.

Tutkimukseni perusteella tulee selväksi, että avointen adoptiosopimusten tekemisen lähtökohtaisena perusteena ei tule olla kunnille niistä mahdollisesti koituvat säästöt. Uudessa adoptiolakiesityksessä puhutaan avoimen adoption voivan tuoda säästöjä kunnille, koska lain myötä useammat sijaisvanhemmat saattavat adoptoida heidän sijaislapsensa. Kun sijaisvanhemmat adoptoivat lapsensa, kunnan ei tarvitse maksaa heille hoitopalkkioita. (Oikeusministeriö 2011, 34.) On mahdollista, että avoimen adoption myötä kunnille tulee säästöjä, mutta avoin adoptio voi tuoda myös uudenlaisia kuluja. Tutkimukseni perusteella sijaisvanhempia, jotka adoptoivat sijaislapsensa, ei voi jättää ilman tukea. Vaikka lapsi adoptoidaan, hänellä saattaa säilyä kontakti biologiseen perheeseen samalla tavalla kuin ennenkin. Kontaktiin liittyvät aiemmat haasteet ja ongelmat eivät todennäköisesti poistu adoption jälkeen. Adoptio voi tuoda mukanaan myös uusia haasteita, kuten tutkimukseni tuo esille. Biologisen vanhemman tuska lapsesta luopumisesta, kysymykset siitä kuka on lapsen oikea vanhempi ja yhteisten käytäntöjen sopiminen ovat isoja haasteita, joita avoimessa adoptiossa adoption osapuolet joutuvat kohtaamaan. Adoptio ei poista entisen sijaisperheen ja biologisen perheen tarvetta saada tukea kontaktin ylläpitämiseen. Kuten Puustinen-Korhonen & Pösö (2010, 14) toteavat, adoptio voi johtaa joidenkin pitkäaikaisesti sijoitettujen lasten kohdalla pysyvien kasvuolojen turvaamiseen, mutta sen avulla ei välttämättä ratkaista kaikkia sijaishuollon ongelmia. Heidän mukaansa on mahdollista, että lapsi ja adoptioperhe tarvitsevat erityistä tukea adoption jälkeenkin. Havaitsin kansainvälisen tutkimuksen perusteella, että adoption osapuolet kaipaavat tukea adoptio- ja biologisen perheen yhteydenpitoon erityisesti ongelmatilanteissa. Aineistoni tutkimuksissa adoptio-toimisto oli ensisijainen paikka, jolta tukea odotettiin ja haettiin.

Suomessa adoptiolapsen saaminen on vaikeaa ja odotusajat ovat pitkiä. Kansainvälisten adoptioiden määrät ovat vähentyneet, ja kotimaisen adoption kautta on tullut jo vuosien ajan yhä vähemmän vauvoja adoptoitavaksi (Oikeusministeriö 2010, 46; Oikeusministeriö 2011, 9). Havaitsin tutkimusaineistoni perustella, että jotkut adoptiolasta toivovat vanhemmat olivat valinneet avoimen adoption, koska olivat kokeneet sen helpommaksi ja nopeammaksi tavaksi saada lapsi. Aineistoni tutkimuksissa jotkut adoptiovanhemmat olivat kokeneet, että avoimeen adoptioon suostuminen oli ehtona, jotta adoptio-toimisto valitsi heidät adoptiovanhemmiksi. Koska Suomessa adoptiolapsen saaminen on vaikeaa, avoimen adoption myötä useammat adoptiolasta toivovat vanhemmat saattavat uskaltaa adoptoida sijaishuollosta tulevan lapsen, vaikka sijaisvanhemmiksi eivät haluaisikaan. Tutkimukseni osoittaa kuitenkin, että helppous ja nopeus saada lapsi eivät ole hyviä syitä alkaa vanhemmaksi avoimen adoption kautta. Tutkimukseni tuo esille, että vapaaehtoinen suos-

tuminen avoimeen adoptioon lisää erityisesti adoptiovanhempien tyytyväisyyttä sitä kohtaan ja ennustaa sopimuksen jatkumista pidemmän ajan kuluessa. Tutkimukseni osoittaa, että jos avointa adoptiota ei ole valittu vapaaehtoisesti, adoptiovanhempien motivaatio pitää kontaktia yllä ei ole välttämättä korkea. Tutkimukseni perusteella vapaaehtoinen suostuminen avoimeen adoptioon on tärkeää, koska kontaktiin adoptio- ja biologisen perheen kanssa liittyy paljon haasteita. Pidän tärkeänä, että Suomen ehdotuksessa uudeksi adoptiolaksi tämä asia on otettu huomioon. Esityksessä korostetaan adoptiovanhempien ja biologisten vanhempien molempien suostumusta adoption jälkeiseen yhteydenpitoon. (Oikeusministeriö 2011, 71–74.)

Uskon, että adoptiolakiin esitetty uudistus lapsen mahdollisuudesta säilyttää kontakti aiempaan vanhempaan, lisää joidenkin lasten kohdalla heidän mahdollisuuttaan saada pysyvät kasvuolot. Niiden lasten kohdalla, joiden adoptiossa tällainen sopimus huolellisen harkinnan ja suunnittelun jälkeen tehdään, avoin adoptio on mitä todennäköisimmin hyvä järjestely. On hyvä, että adoptiolakiesityksessä on huomioitu tarkasti lapsen parhaan huomioon ottaminen. Esityksen mukaan yhteydenpitoa ei voida vahvistaa, jos siitä todetaan olevan haittaa lapselle. Ehdotus korostaa myös sopimuksen tekemistä yhteisymmärryksessä kaikkien osapuolten kesken ja osapuolten tulee osoittaa, että yhteydenpitämistä on mahdollisuus ylläpitää. Yhteydenpidosta ei saa olla lapselle haittaa tai koitua vakavia ristiriitoja. (Oikeusministeriö 2010, 51; Oikeusministeriö 2011, 25.)

Tutkimukseni tuo esille, että avoimeen adoptiojärjestelyyn ei tule ryhtyä kepein perustein. Avoin adoptio on hyvä sijoitusjärjestely joillekin lapsille sekä biologisille ja adoptiovanhemmille, ja tutkimuksessani tuodaan esille paljon sen positiivisia aspekteja. Vaikka tutkimuksessani avoin adoptio näyttäytyy melko toimivana adoptiojärjestelynä, voi tutkimukseni perusteella kuitenkin todeta, että avoin adoptio ei sovi kaikkien pitkäaikaisesti sijoitettujen lasten perhetilanteisiin. Tutkimukseni mukaan kaikki adoptiovanhemmat eivät koe sitä edullisena itselleen eivätkä lapselleen, eivätkä kaikki biologiset perheet välttämättä halua olla kontaktissa adoptioon luovutetun lapsen kanssa. Tutkimukseni perusteella, kun avoimen adoption järjestelyä ryhdytään miettimään, on sen sopivuus pohdittava sekä jokaisen adoptiotapauksen että jokaisen adoption osapuolen kohdalla erikseen.

9.5 Tutkimusprosessin toteuttamisen arviointi

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmään kuuluu, että aineistonkeruuseen ja sen syntetisointiin liittyvät valinnat tulee perustella läpinäkyvästi, jotta lukija voi olla varma tulosten oikeellisuudesta. Vaikka systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tekeminen tulee toteuttaa huolellisesti, eri tutkijoiden tekemät kirjallisuuskatsaukset saattavat olla erilaisia. Tämä johtuu siitä, että eri tutkijat asettavat erilaisia kriteereitä aineistoon valikoitavalle tutkimukselle ja voivat tehdä niistä erilaisia tulkintoja. Myös tutkimuksen keskeiset käsitteet voidaan ymmärtää eri tavoin. (Macdonald 2003, 3, 5; Aveyard 2007, 72; Petticrew & Roberts 2008, 3.) Olen pyrkinyt toteuttamaan ja raportoimaan tutkimukseni huolellisesti. Pyrin huomioimaan aineistoa kerätessäni ja analysoidessani, että en syrji mitään aineistooni valikoitunutta tutkimusta ja raportoin kaikki tutkimuksen teon aikana tekemät valintani huolellisesti. Tutkimusprosessin aikana olen kuitenkin tehnyt joitain valintoja, jotka ovat heikentäneet tutkimukseni luotettavuutta ja tarkkuutta systemaattisena kirjallisuuskatsauksena. Esittelen seuraavaksi ensin valintoja, jotka ovat heikentäneet tutkimukseni systemaattisuutta. Tämän jälkeen pohdin tutkimukseni vahvuuksia ja tutkimuseettisiä kysymyksiä. Lopuksi esittelen avoimeen adoptioon liittyvän tutkimuksen jatkotutkimustarpeita.

Tutkimukseni systemaattisuutta vähentää tekemäni päätös hakea aineistoa tutkimukseeni vain elektronisista tietokannoista. Kaikista tarkimmissa ja parhaimmissa systemaattisissa kirjallisuuskatsauksissa elektronista tiedonhakua täydennetään muilla hakumenetelmillä (Metsämuuronen 2005, 39–40; Aveyard 2007, 68–69). Olin ennen aineiston keruun aloittamista ajatellut, että täydennän tiedonhakuani etsimällä keskeisten tutkijoiden nimillä lisää tutkimuksia sekä selaamalla tieteellisten aikakauslehtien vuosikertoja. Aineistoa kertyi tutkimukseeni kuitenkin niin paljon pelkästään elektronisen tiedonhaun kautta, että päätin olla hakematta artikkeleita lisää. Koska hain aineistoa vain yhtä kautta, hakustrategia ei ole kokonaisvaltainen ja tutkimukseni sisältää todennäköisesti vain pienen osan avoimesta adoptiosta tehdystä tutkimuksesta (Aveyard 2007, 69). Toisaalta jätin myös tietoisesti pois aineistosta paljon materiaalia, joka sisältyi aineistonkeruuseeni. Esimerkiksi asiantuntijapuheenvuoroiksi luokittelimissani teksteissä olisi hyvin saattanut olla tutkimukseni kannalta mielenkiintoisia ja arvokkaita asiantuntijoiden ja tutkijoiden kirjoittamia pohdintoja avoimesta adoptiosta. Rajasin ne aineistosta pois, jotta aineisto pysyi kohtuullisen kokoisena suhteessa opinnäytetyön vaatimustasoon.

Valintani, että otan aineistooni mukaan vain artikkeleita, jotka ovat saatavilla minulle maksuttomasti, vähentää myös tutkimukseni systemaattisuutta. Alkuperäisaineistooni valikoitui 20 artikkelia, jotka olisivat abstraktin perusteella täyttäneet aineistoni sisäänotto-kriteerit (ks. Liite 5.). En saanut näitä artikkeleita analysoitavaksi maksuttomasti Internetin, Jyväskylän yliopiston tai Pelastakaa Lapset ry:n kautta. Näistä tutkimuksista olisivat tutkimukseni kannalta olleet erityisen arvokkaita yksi biologisten sukulaisten, kolme biologisten äitien ja kolme adoptiolasten näkökulmasta toteutettua tutkimusartikkelia. Näiden kaikkien osapuolten näkökulma jäi omassa tutkimuksessani vähälle. Viisi tavoittamatta jääneistä artikkeleista oli brittiläisestä *Adoption & Fostering* ja yhdysvaltalaisesta *Adoption Quarterly* -lehdistä, jotka molemmat ovat adoptioon erikoistuneita tieteellisiä aikakauslehtiä. *Adoption & Fostering* -lehteä oli Varastokirjaston kautta luettavissa vain hajanaisia numeroita 1990-luvulta ja Pelastakaa Lapset ry:n kautta vasta vuodesta 2004 asti. *Adoption Quarterly* -lehti ei ollut luettavissa Internetin, Pelastakaa Lapset ry:n eikä Jyväskylän yliopiston tietokantojen kautta.

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmässä aineiston analyysissä tutkija arvioi systemaattisesti valitut tutkimukset ja tiivistää tulokset. (Aveyard 2007, 8, 16; MacDonald 2003, 3-4; Kallio 2006; Petticrew & Roberts 2008, 2.) Toteutin aineistoni analyysin osittain systemaattisesti ja osittain en. Ensimmäisen tulosluvun (Luku 5) osalta aineiston analysointi oli systemaattista, koska tässä analyysin vaiheessa esitin kaikille aineistoni tutkimuksille samat ennalta määrittelemäni kysymykset (ks. tiedonkeruunlomake liitteessä 6.). Tämän luvun perusteella voin todeta tuottaneeni systemaattisen kuvauksen avointa adoptiosta koskevasta tutkimuksesta. Päättökäytännöni osalta aineiston analysointi ei ole täysin systemaattinen (Luvut 6, 7 ja 8). En käynyt analysoinnissa järjestelmällisesti läpi kaikkia tutkimuksia kysyen jokaiselta tutkimukselta samat tietyt kysymykset, joihin olisin etsinyt kaikista tutkimuksista vastaukset. Kaikista analysoimistani tutkimuksista ei ole löydettävissä kaikkia muodostamiani koodeja. En myöskään esitä tuloksissani aineistoni tutkimusten tuloksia niiden merkittävyyden kautta. Olen nostanut koodeihin ja teemoihin tuloksista asioita, joiden olen kokenut kertovan jotakin avoimesta adoptiosta adoptiojärjestelynä. Joskus jotkut kertomukset perustuvat yksittäisiin tutkimuksiin tai jopa yksittäisten haastateltavien vastauksiin. Tästä syystä tutkimukseni tuloksia ei voi pitää täysin luotettavina eikä kuvaustani avoimesta adoptiosta adoptiojärjestelynä täysin yleistettävänä. Toisaalta luotettavuutta lisää raportointini huolellisuus. En ole pyrkinyt yleistämään tai esittämään tuloksia merkittävämpinä kuin ne ovat, vaan olen kertonut tuloksia raportoidessani kuinka monen ihmisen vastauksiin tutkimustulos perustuu.

Toinen asia, joka vähentää tutkimukseni systemaattisuutta analyysin osalta on, että en kohdellut kaikkia aineistoni tutkimuksia tasapuolisesti. Saatuani aineistoni analysoinnin valmiiksi ensimmäisen tutkimustehtävän osalta huomasin, että en ollut käyttänyt analyysissa yhtä paljon kaikkia aineistooni valikoituneita tutkimuksia. Analyysissa käyttämäni koodit toivat joillekin tutkimuksille enemmän painoarvoa kuin toisille. Erityisesti analyysissani korostuvat CLAS-, MTARP- ja Siegelin pitkittäistutkimusten tulokset sekä yksittäisistä tutkimuksista Fratterin (1989), Grossin (1993a/b), Logan & Smithin (2005) ja Sykesin (2001) tutkimukset. Esimerkiksi Neilin (1999) tiivistelmäartikkelia en käyttänyt analysoinnissa ollenkaan sekä Lee & Twaiten (1997) ja Sobolin ym. (2000) tutkimuksiin olen molempiin viitannut vain kerran. Jotta kaikki aineistoni tutkimukset olisivat saaneet tasavertaisemman painoarvon tutkimuksessani, olisi aineiston analyysi pitänyt toteuttaa eri tavalla. Tämän taatakseni olisin voinut esimerkiksi analysoida kvalitatiiviset ja kvantitatiiviset tutkimusartikkelit erikseen.

Tutkimukseni tarkoituksena oli tarkastella, millaisena adoptiojärjestelynä avoin adoptio näyttäytyy kansainvälisessä tutkimuksessa, ja miten avointa adoptiota on tutkittu kansainvälisesti. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus menetelmänä soveltui tähän hyvin, koska menetelmän avulla sain koottua tutkimukseeni sopivan aineiston. Systemaattinen aineistonkeruu tuo tutkimukseeni luotettavuutta, koska tutkimuksia ei ole kerätty sattumanvaraisesti, vaan huolellisesti valikoiden. Onnistuin vastaamaan tutkimustehtäviini aineiston perusteella ja sain muodostettua tuloksissa kuvauksen avoimesta adoptiosta adoptiojärjestelynä kansainvälisen tutkimuksen perusteella. Tutkimukseni avulla onnistuin myös kartoittamaan, miten avointa adoptiota on tutkittu. Tutkimukseni tuo Suomen avoimen adoption kehittämistyön käyttöön kansainvälistä tutkimustietoa. Tutkimukseni yhdistää eri tutkimusten tuloksia, joten Suomen kehittämistyö voi tutkimukseni kautta oppia jotakin muiden maiden avoimen adoption käytännöistä.

Mielestäni tutkimukseni vahvuus on valitsemani hakustrategia eli hakusanat ja niistä muodostettu hakulauseke. Tiedonhaun huolellinen toteuttaminen lisäävät myös tutkimukseni luotettavuutta. Valitsin tutkimukseni keskeisiksi käsitteiksi ja aineistonhaun hakusanoiksi sanat open adoption, contact ja openness. Valintani perustui ennen aineistonkeruuta lukemaani avointa adoptiota käsittelevään englanninkieliseen kirjallisuuteen. Aineistoni analysoinnin jälkeen kävin läpi kaikki aineistooni valikoituneet tutkimukset ja katsoin millä hakusanalla ne olivat valikoituneet aineistooni. Valtaosa tutkimuksista oli tullut mukaan open adoption -käsitteellä, joka oli mainittu, joko otsikossa tai abstraktissa sekä näiden lisäksi artikkeli oli koodattu myös tietokantaan open adoption -asiasanalla. Aineistossani

on seitsemän artikkelia, jotka valikoituivat aineistooni pelkästään contact ja openness – hakusanoilla. Pidän valitsemiani tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ja hakulauseketta onnistuneina, koska niiden avulla sain monipuolisen ja tutkimustehtäväni kannalta relevantin aineiston. En havainnut aineistoni analysoinnin aikana, että tutkimuksista olisi ilmennyt vielä lisää muita käsitteitä, joilla avoimesta adoptiosta olisi tutkimuksissa puhuttu.

Aveyardin (2007, 66) mukaan tiedonhaunstrategia on silloin hyvin fokusoitunut, jos eri tietokannoista hakutulokseksi tulee paljon samoja artikkeleita. Tämän perusteella voin todeta, että hakulausekkeeni ja –strategiani olivat onnistuneita, koska 347 aineistooni alun perin valikoituneesta artikkelista 156 oli kaksoiskappaleita. Näin suuri kaksoiskappaleiden määrä kertoo, että hakulausekkeeni sopi hyvin käytettäväksi valitsemissani tietokannoissa ja hakusanat olivat sellaisia, jotka tuottivat samasta aihepiiristä tutkimuksia. Valitsemillani hakusanoilla aineistooni valikoitui vain 14 kappaletta täysin epärelevantteja artikkeleita, jotka eivät käsitelleet millään tapaa adoptiota. Suurin osa alkuperäisaineistoni oli adoption viittaavia artikkeleita. Tiedonhaunstrategiani tuotti tutkimuskysymysteni kannalta paljon relevantteja artikkeleita, koska lopulliseen aineistooni valikoitui 34 artikkelia, jotka sain luettavaksi ja analysoitavaksi. Tämän lisäksi hakutulokseen valikoitui myös 20 artikkelia, jotka olisivat täyttäneet sisäänotto- ja poissulkukriteerit, mutta artikkelit eivät olleet saatavilla (ks. Liite 5.).

Kirjallisuuskatsauksen tekemisessä tutkijan ei tarvitse huomioida aineistonkeruuseen liittyviä eettisiä kysymyksiä, koska kirjallisuuskatsauksessa analysoidaan jo ennestään toteutettua tutkimusta. Tällöin tutkijalla ei ole suoraa kontaktia tutkimuksen osallistujiin. (Aveyard 2007, 1.) Olen kuitenkin pyrkinyt toteuttamaan tutkimukseni Suomen Akatemian määrittelemien yleisten hyvän tieteellisen käytännön periaatteiden mukaisesti. Koen, että kirjallisuuskatsaustutkimuksessa on erityisen tärkeää muiden tutkijoiden töiden ja saavutusten asianmukainen huomioiminen ja kunnioittaminen. Tämä on tärkeää, koska kirjallisuuskatsauksessa analyysin kohteena ovat juuri muiden tutkijoiden tuotokset. (Suomen Akatemia 2010.)

Olen samaa mieltä kuin Brodzinsky ym. (1998, 115), että avoimen adoption tutkimuksessa on keskitytty selvittämään paljon sitä, onko avoin adoptio edullinen vai haitallinen sen eri osapuolille. Tämä näkyi myös tutkimukseni aineistoon valikoituneissa tutkimuksissa ja sitä kautta tutkimustuloksissani. Brodzinsky ym. (1998, 115) näkevät, että avoimen adoption tutkimuksessa tulisi keksittyä jatkossa tutkimaan, millaiset olosuhteet avoimessa adoptiossa tukevat sen eri osapuolten emotionaalista hyvinvointia. Ajattelin jatkuvasti tutkimukseni tuloksia kirjoittaessa, että olisin kaivannut lisää tietoa. Vaikka tut-

kimukseni perustuu monia tutkimustuloksia yhdistelevään tietoon, silti tutkimus jätti paljon vastaamattomia kysymyksiä. Huomasin, että monissa tutkimuksissa oli saatu mielenkiintoisia tutkimustuloksia, mutta ei ollut kysytty tutkittavilta tai pohdittu mistä asiat johtuvat. Esimerkiksi Gen ym. (2008) artikkelissa todetaan, että avoimuus on yhteydessä biologisten äitien adoptiojälkeiseen sopeutumiseen. Artikkelissa ei kuitenkaan tuoda kovin tarkasti esille, mitkä asiat siihen ovat vaikuttaneet. Tutkimukseni osoitti, että avoimen adoption lisätutkimukselle on tarvetta.

Kuten aiemmin olen jo tutkimuksessani tuonut esille, en ole löytänyt avoimeen adoptioon liittyvää suomalaista tutkimusta. Kun uuden adoptiolain säädökset lapsen oikeudesta pitää yhteyttä aikaisempaan vanhempaansa tulevat voimaan, tarvitaan seurantatutkimusta adoptioista, joissa kontaktisopimus vahvistetaan. Suomessa toteutettava tutkimus on tärkeää, jotta saadaan tietää, miten adoptionjälkeinen kontakti toimii Suomessa ja millä tavoin sitä tulee tulevaisuudessa kehittää. Aineistoni tutkimuksissa korostui adoptiovanhempien näkökulma, joten on tärkeää, että jatkossa tutkimuksessa huomioidaan paremmin kaikkien adoption osapuolten näkökulmat. Erityisen tärkeää on tutkia kontaktia adoptiossa adoptiolasten sekä biologisten äitien ja isien näkökulmasta, koska nämä näkökulmat jäivät kansainvälisessä tutkimuksessa vähälle. Avoimen adoption tutkimuksessa tulee huomioida järjestelyn osapuolten elämäntilanteen myötä kehittyvä luonne, jolloin sen tutkimiseen sopivat pitkittäistutkimukset. Kuten tämä tutkimus osoitti, pitkittäistutkimukset ovat perusteltuja, koska avoin adoptio on harvoin yksittäinen tapahtuma, vaan sen osallistujien elämäntilanteissa kehittyvät prosessi (Siegel 1993).

LÄHTEET

Adoptioperheet ry (2010) <http://www.adoptioperheet.fi/tietoa_adoptiosta.html> [Viitattu 19.11.2010]

Alasuutari, Pertti (1995) Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Avery, Rosemary J. (1998) Information disclosure and openness in adoption: State policy and empirical evidence. *Children and Youth Services Review* 20, 1-2, 57–85.

Aveyard, Helen (2007) *Doing a Literature Review in Health and Social Care: A Practical Guide*. Maidenhead, Berkshire: Open University Press.

Aveyard, Helen (2010) *Doing a Literature Review in Health and Social Care: A Practical Guide (2nd Edition)*. Berkshire: Open University Press.

Berry, Marianne (1993): Adoptive Parents' Perceptions of, and Comfort with, Open Adoption. *Child Welfare* 72 (3), 231–253.

Brodzinsky, David M. (2005) *Reconceptualizing Openness in Adoption: Implications for Theory, Research, and Practice*. Teoksessa David M. Brodzinsky ja Jesús Palacios (toim.) *Psychological Issues in Adoption – Research and Practice*. Westport, Connecticut: Praeger Publishers, s.145–166.

Brodzinsky, David (2006) Family Structural Openness and Communication Openness as Predictors in the Adjustment of Adopted Children. *Adoption Quarterly* 9, 4, 1-18.

Brodzinsky, David M., Smith, Daniel W. & Brodzinsky, Anne B. (1998) *Children's Adjustment to Adoption – Developmental and Clinical Issues*. Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc.

Campbell, Lee H., Silverman, Phyllis R. & Patti, Patricia B. (1991) Reunions between Adoptees and Birth Parents: The Adoptees' Experience. *Social Work* 36, 4, 329–335.

Crea, Thomas M. & Barth, Richard P. (2009): Patterns and Predictors of Adoption Openness and Contact: 14 Years Postadoption. *Family Relations* 58 (5), 607–620.

Demick, Jack & Wapner, Seymore (1988) Open and Closed Adoption: A Developmental Conceptualization. *Family Process*, Inc, 27, 2, 229–249.

Eskola & Suoranta (2008) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Finohta (2011) Internet-sivu: <<http://finohta.stakes.fi/FI/cochrane/index.htm>> [Viitattu 3.3.2011]

Gredig, Daniel & Marsh, Jeanne C. (2010) *Improving Intervention and Practice*. Teoksessa Ian Shaw, Katharine Briar-Lawson, Joan Orme & Roy Ruckdeschel. *The Sage Handbook of Social Work Research*. 2010. London: SAGE Publications Ltd, s. 64–82.

Grotevant, Harold D. & McRoy, Ruth G. (1988) Open adoption: Practice and policy Issues. Teoksessa Deborah Valentine (toim.) Infertility and Adoption. A Guid for Social Work Practice. Binghamton, London: The Haworth Press, s. 119–132.

Grotevant, Harold D., Perry, Yvette V. & McRoy, Ruth G. (2005) Openness in Adoption: Outcomes for Adolescents within Their Adoptive Kinship Networks. Teoksessa David M. Brodzinsky ja Jesús Palacios (toim.) Psychological Issues in Adoption – Research and Practice. Westport, Connecticut: Praeger Publishers, s.167–186.

Hart, Chris. (1998) Doing a literature review. Releasing the Social Science Research Imagination. London: Sage Publications Ltd.

Helsingin kaupungin sosiaalilautakunta (2011) Internet-sivu:
<http://www.hel.fi/hki/Sosv/fi/Perheiden+palvelut/perheoikeudelliset_asiat> [Viitattu 1.3.2011]

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2004) Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Interpedia ry (2011) Internet-sivu: <<http://www.interpedia.fi/adoptio/>> [Viitattu 1.3.2011]

Jyväskylän yliopiston kirjasto (2011) Internet-sivu:
<<https://kirjasto.jyu.fi/tiedonhaku/tiedonhankinta/yhteiskuntatieteet>> [Viitattu 26.2.2011]

Kallio, Tomi J. (2006) Laadullinen review –tutkimus metodina ja yhteiskuntatieteellisenä lähestymistapana. Hallinnon tutkimus 2, 2006, 18–28.

Kauppi, Matti & Rautanen, Elina (1997) Oikeus hyvään kotiin. Pelastakaa Lapset ry ja suomalainen lastensuojelutyö 1922–1997. Keuruu: Otavan Kirjapaino.

Kuoppala, Tuula & Säkkinen, Salla (2011) Lastensuojelu 2010 – tilastoraportti. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.

Laki lapseksiottamisesta (1979) L 32/1979. Saatavilla www-muodossa:
<<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1979/19790032>> [Viitattu 16.12.2010, 1.3.2011]

Laki lapseksiottamisesta (1985) 153/1985. Saatavilla www-muodossa:
<[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1985/19850153?search\[type\]=pika&search\[pika\]=lapseksiottlapseksi](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1985/19850153?search[type]=pika&search[pika]=lapseksiottlapseksi)> [Viitattu 16.12.2010, 1.3.2011]

Laki ottolapsista (1925) L 208/1925. Saatavilla www-muodossa:
<<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1925/19250208>> [Viitattu 16.12.2010, 1.3.2011]

Lapsiasianeuvottelukunta (2010) Lapsiasianeuvottelukunnan aloite ns. Lastensuojelullisesta adoptiosta ja eräistä muista adoption liittyvistä seikoista. Jyväskylä: Lapsiasiavaltuutetun toimisto. Saatavilla www-muodossa:
<http://www.lapsiasia.fi/c/document_library/get_file?p_l_id=52437&folderId=1412332&name=DLFE-11134.pdf> [Viitattu 19.11.2010]

- Lapsiasiavaltuutettu (2011) Lapsiasiavaltuutetun lausunto työryhmämietinnöstä Adoptiolainsäädännön uudistaminen. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 84/2010. Saatavilla www-muodossa: <http://www.lapsiasia.fi/nyt/lausunnot/lausunto/view/1555843> [Viitattu 6.3.2011]
- Lastensuojelulaki (2007) L 417/2007. Saatavilla www-muodossa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417> [Viitattu 14.12.2010]
- Logan, Janette & Smith, Carole (2005): Face-to-Face Contact Post Adoption: Views from the Triangles. *British Journal of Social Work* 35 (1), 3-35.
- Macdonald, Geraldine (2003) Using systematic reviews to improve social care. SCIE Reports: no 4, November 2003.
- Macdonald, Geraldine & Popay, Jennie (2010) Evidence and Practice: The Knowledge Challenge for Social Work. Teoksessa Ian Shaw, Katharine Briar-Lawson, Joan Orme & Roy Ruckdeschel. *The Sage Handbook of Social Work Research*. 2010. London: SAGE Publications Ltd, 264–280.
- Mattila, Heikki E.S. (1984) Lapseksiottaminen. Teoksessa Heikki Mattila (toim.) *Lapsioikeuden pääpiirteet*. Jyväskylä: Gummerus Oy:n kirjapaino, s. 66–80.
- Metsämuuronen, Jari (2005) Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Neil, Elsbeth (2009): Post-Adoption Contact and Openness in Adoptive Parents Minds: Consequences for Childrens Development. *British Journal of Social Work* 39 (1), 5–23.
- Nieminen, Kevät (1975) *Adoptiojärjestelmät*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Oikeusministeriö (2008) Lapseksiottamisesta annetun lain uudistamistarpeet. Lausuntotiivistelmä arviomuistiosta. Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä, 2008:7. Saatavilla www-muodossa: <http://www.om.fi/1205253953101> [Viitattu 19.11.2010]
- Oikeusministeriö (2010) Adoptiolainsäädännön uudistaminen. Mietintöjä ja lausuntoja 84/2010. Valtioneuvosto: Oikeusministeriö. Saatavilla www-muodossa: <http://www.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Mietintojajalausuntoja/Mietintojenjalausuntojenarkisto/MieMietintojajalausunt2010/1290609328682> [Viitattu 19.11.2010]
- Oikeusministeriö (2011) Hallituksen esitys uudeksi adoptiolaiksi eduskunnalle. Saatavilla www-muodossa: <http://www.om.fi/Etusivu/Ajankohtaista/Uutiset/1302673906516> [Viitattu 4.11.2011]
- Oikeusministeriö (2012) Uusi adoptiolaki voimaan heinäkuun alusta. Internet-sivu: <http://www.om.fi/Etusivu/Ajankohtaista/Uutiset/1324021761045> [Viitattu 20.1.2012]
- Parviainen, Heikki (2003) *Kansainvälinen adoptiotoiminta Suomessa vuosina 1970–2000. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja E 15/2003*. Helsinki: Hakapaino Oy.

Pekkarinen, Elina (2010) Sosiaalialan arvojohtajat ja muutoksen managerit – Laadullinen katsaus sosiaalialan johtamisen tutkimuksesta. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Pelastakaa lapset ry (2010) Internet-sivu:

<<http://www.pelastakaalapset.fi/ajankohtaista/uutiset/?x22896=84429>> [Viitattu 14.12.2010]

Pelastakaa Lapset ry (2011) Internet-sivu:

<<http://www.pelastakaalapset.fi/toiminta/lastensuojelutyo/adoptiot/>> [Viitattu 1.3.2011]

Perhehoitoliitto ry (2010) Internet-sivu: <<http://www.sijaisvanhemmaksi.fi/>>

[Viitattu 14.12.2010]

Petticrew, Mark & Roberts, Helen (2006) Systematic reviews in the social sciences: a practical guide. Malden, Massachusetts: Blackwell.

Pierson, John & Thomas, Martin (2002) Collins Dictionary of Social Work. Glasgow: HarperCollins Publishers.

Plath, Debbie (2009) Evidence-based Practice. Teoksessa Mel Gray & Stephen A. Webb. Social Work Theories and Methods. London: SAGE Publications Ltd, s. 172-183.

Powell, Jackie & Ramos, Blanca (2010) The Practice of Social Work Research. Teoksessa Ian Shaw, Katharine Briar-Lawson, Joan Orme & Roy Ruckdeschel. The Sage Handbook of Social Work Research. 2010. London: SAGE Publications Ltd, s. 231–245.

Puustinen-Korhonen, Aila & Pösö, Tarja (2010) Toteutuuko lapsen oikeus pysyviin kasvuolosuhteisiin? Puheenvuoro lastensuojelun vaikuttavuudesta. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2010:3. Helsinki: Kuntatalon paino. Saatavilla www-muodossa: <http://www.lskl.fi/files/299/Toteutuuko_lapsen_oikeus_pysyviin_kasvuolosuhteisiin_.pdf> [Viitattu 24.10.2010]

Pösö, Tarja (2003) Adoptio perhesuhteiden uudelleen järjestelynä. Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, s. 140–158.

Rautanen, Elina (1975) Adoptiopalvelut meillä ja muualla. Helsinki: Oikeusministeriön lainsäädäntöosaston julkaisu 19/1975.

Rutter, Deborah, Francis, Jennifer, Coren, Esther & Fisher, Mike (2010) SCIE systematic research reviews: guidelines (2nd edition). London: Social Care Institute for Excellence.

Saatavilla www-muodossa:

<<http://www.scie.org.uk/publications/researchresources/rr01.pdf>> [Viitattu 3.3.2011]

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006) KvaliMOTV -

Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Internet-sivu: <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/index.html>> [Viitattu 8.11.2011]

Sachdev, P. (1991) Achieving openness in adoption: Some critical issues in policy formation. American Journal of Orthopsychiatry 61, 2, 241–250.

SCIE (2011) Internet-sivu: <<http://www.scie.org.uk/about/index.asp>> [Viitattu 3.3.2011]

Sellick, Clive (2007) An examination of adoptin support services for birth relatives and for post-adoption contact in England and Wales. *Adoption & Fostering* 31 (4), 17–26.

Siegel, Deborah (2006) Open Adoption and Family Boudaries. Teoksessa Katarina Wegar (toim.) *Adoptive Families in a Diverse Society*, s. 177–189.

Sosiaali- ja terveysministeriö (1998) *Ottolapsineuvonta – opas ottolapsineuvonnan antajille*. Oppaita 1998:7. Helsinki: Oy Edita Ab.

Suomen Akatemia (2010) Hyvä tieteellinen käytäntö. Internet-sivu: <<http://www.aka.fi/fi/A/Tutkijalle/Rahoituksen-kaytto/Eettiset-ohjeet/1-Hyva-tieteellinen-kaytanta/>> [Viitattu 23.11.2011]

Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunta (2011) Internet-sivu: <<http://www.stm.fi/stm/neuvottelukunnat/adoptio/etusivu>> [Viitattu 1.3.2011]

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2011) Internet-sivu: <<http://www.stakes.fi/FI/Etusivu.htm>> [Viitattu 4.3.2011]

Tervonen-Arnkil, Kaisa (2009) *Kohtaaminen – kotimaisen adoption kehittämishanke 2010–2014*. Hankesuunnitelma 30.5.2009. Pelastakaa Lapset ry. Julkaisematon lähde.

The Campbell Collaboration (2011) Internet-sivu: <http://www.campbellcollaboration.org/about_us/index.php> [Viitattu 3.3.2011]

Triseliotis, John (2007) Long-term foster care or adoption? Teoksessa Peter Reder, Sylvia Duncan & Claire Lucey (toim.) *Studies in the Assessment of Parenting*. London and New York: Routledge Taylor & Francis Group, s. 287–299.

Triseliotis, John, Feast, Julia & Kyle, Fiona (2005) *The adoption Triangle Revisited. A study of adoption, search and reunion experiences*. London: British Association for Adoption & Fostering.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

University of Minnesota (2009) Internet-sivu: <<http://www.cehd.umn.edu/fsos/Centers/mtarp/>> [Viitattu 18.10.2011]

Varilo, Esko (1993) *Ottolapsisijoitus arviointi- ja toimenpideprosessina*. Väitöskirja. Helsinki: Psykiatrian tutkimussäätiö.

Väestöliitto (2010) Internet-sivu: <http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/perheiden_monimuotoisuus/adoptioerheet/> [Viitattu 19.11.2010]

Westman, Riikka, Haverinen, Riitta, Ristikartano, Veera, Koivisto, Juha & Malmivaara, Antti (2005) Perheinterventioiden vaikuttavuus. Järjestelmällinen kirjallisuuskatsaus. Helsinki: Stakes, FinSoc Arviointiraportteja 5/2005.

Wrobel, Gretchen Miller, Kohler, Julie K., Grotevant, Harold D. & McRoy, Ruth G. (1998) Factors related to patterns of information exchange between adoptive parents and children in mediated adoptions. *Journal of Applied Developmental Psychology* 19, 4, 641–657.

Wrobel, Gretchen Miller, Grotevant, Harold D. & McRoy, Ruth G. (2004) Adolescent Search for Birthparents: Who Moves Forward? *Journal of Adolescent Research* 19, 1, 132–151.

LIITE 1 Adoption historia länsimaissa ja Suomessa

ADOPTION HISTORIA LÄNSIMAISSA

Adoptio on tunnettu perhesuhteiden uudelleenjärjestämisen tapana jo kauan ja eri aikoina adoptiolla on tavoiteltu erilaisia päämääriä. Nykyisin adoptiossa on keskeistä lapsen parhaan huomioon ottaminen, mutta adoption pitkässä historiassa lapsinäkökulma on vasta modernin ajan ilmiö. O'Shaughnessyn (1994, 59) mukaan nykyinen länsimainen adoptiokäytäntö on saanut juurensa menneisyydestä, mutta on muuttunut radikaalisti historian saatossa. Adoptiokäytännöt ja adoptiolait ovat syntyneet kunkin ajan sosiaalisissa, poliittisissa ja taloudellisissa olosuhteissa. Lainsäädännön muutoksiin ovat vaikuttaneet yhteiskuntien yleinen suhtautuminen orpoihin, avioliiton ulkopuolella syntyneisiin lapsiin ja lastenoikeuksiin. Eri aikoina myös vanhemmuuden normit ja hoiva on käsitetty eri tavoin. Adoptiokäytäntöihin on antanut oman lisänsä eri kulttuureissa ja aikakausissa ollut moraalinen käsitys ja uskonnollisuuden merkitys sekä omaisuuden ja geneettiseen perimiseen liittyvät ajattelutavat. (Pykkänen 1995; Adamec 2007, xxi.) Tässä liitteessä luon kirjallisuuden perustuvan katsauksen adoption historiaan länsimaissa ja erityisesti Suomessa. Pro gradu –tutkielmani tekeminen edellytti adoption historiaan perehtymistä, jotta ymmärtäisin millaisen historiallisen prosessin kautta avoimet adoptiokäytännöt ovat syntyneet.

Adoptio aikuisten sopimuksena

Adoptio on ollut käytössä jo muun muassa muinaisen Rooman, Kreikan, Egyptin, Japanin ja Kiinan alueilla ja siihen on viitattu myös Hammurabin laissa ajalta 2285 eKr., Intian hindujen lakiteksteissä vuosilta 200 eKr. ja Raamatussa tunnetuimmin Mooseksen tarinan kautta. Vaikka muinaisissa kulttuureissa maailmanlaajuisesti katsottuna adoptiokäytännöt ovat olleet erilaisia, yhteistä adoptioille on ollut se, että muinaisella ajalla sitä on käytetty suvun ja perheen tarpeista käsin. Nykyisin adoptiot tehdään lapsen tarpeet huomioon ottaen. Esimerkiksi Rooman valtakunnan aikoihin adoptiota käytettiin verojen kiertoon, koska lapsettomia pareja verotettiin kovemmin. Roomassa adoptiota käytettiin myös suvun nimen sekä perinnön jatkumisen takaamiseen. Köyhien perheiden lapsia adoptoitiin, mutta sillä tavoiteltiin lapselle uutta nimeä ja oikeutta perintöön. (Rautanen 1975, 1; Nieminen 1975, 2, 12; Javier, Baden, Biafora, Camacho-Gingerich & Henderson, 2007; Adamec 2007, xxi.)

Keskiajalle tultaessa Euroopassa ei ollut julkista adoptiolakia ja syyksi tähän arvelaan Rooman hajoamista. Myöskään sukunimien käyttö ei ollut tuolloin yleistä läntisessä Euroopassa, joten Rooman ajoilta peräisin oleva suvun nimen jatkaminen adoption avulla, ei ollut olennaista. (O'Shaughnessy 1994, 63–64.) Keskiajalla perimisessä korostui rintaperillisen asema ja oikeus perintöön. Kun adoptiokäytännöt taas vähitellen keskiajan kuluessa tulivat eurooppalaiseen lainsäädäntöön, se piti sisällään erilaisia järjestelyitä, joilla suojattiin rintaperillisten ja verisukulaisten perimyoikeutta. (Nieminen 1975, 2-3.)

Adoption uusi tuleminen Eurooppaan

Vielä 1800-luvun Euroopassa, esimerkiksi Saksassa ja Ranskassa, adoptio koski voimakkaasti aikuisia. Adoptio nähtiin yksityisenä toimenpiteenä, johon valtio ei puutu. Adoption uusi tuleminen tapahtui Euroopassa vähitellen 1800-luvun aikana. Lastensuojelu ja epäviralliset adoptiokäytännöt syntyivät 1800-luvulla Euroopassa heränneen julkisen lapsiin liittyvän huolen vuoksi. Tuo aika oli muutenkin yhteiskunnallisen murroksen vaihetta monissa Euroopan maissa. Lasten aseman julkinen pohtiminen on osa 1800-luvun lopussa alkanutta hyvinvointivaltioiden kehittymistä. Valtiot alkoivat pitää parempaa huolta kansalaistensa sosiaalisesta ja fyysisesti uusiutumisesta. Esimerkiksi Ranskassa oli 1800-luvun alussa jäänyt sodan käynnin vuoksi isättömiksi noin 18 000 lasta ja asiasta tuli julkinen ongelma. Ranskan valtio ratkaisi näiden Austerlitzin taistelussa orvoksi jääneiden lasten kohtalon sijoittamalla heidät adoption. Vähitellen 1800-luvun kuluessa Ranskassa kehittynyt adoptiokäytäntö levisi myös Italian, Espanjan, Islannin, Itävallan ja Saksan lainsäädäntöihin. Adoptiosta alkoi tulla enemmän julkinen kuin yksityinen asia. (O'Shaughnessy 1994, 65–67; Parviainen 2003, 17).

Yhdysvalloissa otettiin 1800-luvulla tärkeitä askelia laillisen lapsikeskeisen adoption syntymisessä. Massachusettsin osavaltiossa 1851 käyttöön otettu adoptiolaki on tärkeä osa modernia adoptiohistoriaa. Laki kasvatti valtion osuutta adoptiossa ja teki adoptiosta julkisen tapahtuman. (O'Shaughnessy 1994, 68.) Laissa huomioitiin lapsen parhaan toteutumisen näkökulma. Laissa mainittiin, että adoption vahvistavan tuomioistuimen on otettava vastuu lapsen hyvinvoinnin toteutumisesta ja pohdittava, onko adoptioperhe tehtävänsä sopiva. Laki mahdollisti myös oikeuslaitoksille oikeuden katkaista lapsen ja tämän biologisen suvun juridisen suhteen. (Biafora & Esposito, 2007). Tätä ennen Yhdysvalloissa oli ollut voimassa joitakin adoptiolakeja, mutta ne korostivat adoptiota yksityisenä asiana. Osa

näistä säädöksistä oli voimassa jopa 1930-luvulle asti. (O'Shaughnessy 1994, 67.) Massachusettsin adoptiolaki oli alkua näkemykselle, että lasten suojeleminen on julkinen asia, josta tulikin 1900-luvulla adoptiokäytännöissä kaiken ydin. Massachusettsin adoptiolaki toimi esikuvana monien Yhdysvaltojen osavaltioiden adoptiolaeille ja vaikutti ainakin Uuden-Seelannin ja Australian sekä luultavasti myös Iso-Britannian adoptiolakeihin. (O'Shaughnessy 1994, 67–68.)

Lapsi adoption keskiöön

Vasta 1900-luvun alkupuolella Euroopassa ja Pohjoismaissa yleistyivät alaikäisten adoptiot. Samoihin aikoihin, ensin Pohjois-Euroopassa ja anglosaksisissa maissa, lapsen etu nousi voimaantulleissa adoptiolainsäädännöissä ensisijaiseksi, kun aiemmin suvun tai vanhempien edun turvaaminen oli ollut adoption keskeinen tehtävä. Aika ensimmäisen ja toisen maailmansodan välillä oli monissa maissa julkisen adoption syntymäaikaa. Moniin Euroopan maihin syntyi 1920–1930-lukujen välissä adoptiolainsäädäntö, esimerkiksi Ruotsiin 1917, Englantiin vuonna 1926 ja Suomeen 1925. Samaan aikaan myös kaikkiin Yhdysvaltojen osavaltioihin ja Kanadaan syntyi adoptiolainsäädäntö. Yhtenä syynä adoptioiden yleistymiseen ja adoptiokäytäntöjen vakiintumiseen on nähty maailmansotien aikana lisääntyneet sotaorvot ja kodittomat lapset. (Laki ottolapsista 1925; Nieminen 1975, 12; O'Shaughnessy 1994, 72–73; Adamec 2007, xxi.)

1900-luvun kuluessa adoptioissa tapahtui merkittäviä laadullisia ja määrällisiä muutoksia. Vielä 1800-luvulla laillinen adoptio oli Manner-Euroopassa harvinainen yläluokalle tarkoitettu menetelmä, jolla turvattiin suvun perinnön jatkuminen. 1900-luvulla adoptio on koskettanut tuhansia lapsia. Adoptioon liittyvä kehityskulku on johtanut siihen, että adoptiovanhemmiksi eivät enää 1900-luvun puolella alkaneet vain yläluokan ihmiset, jotka halusivat viedä eteenpäin hyvää sukuverta ja omaisuutta. Adoptoimaan alkoivat lapsettomuudesta kärsivät avioparit, joilla oli tarpeeksi rahaa ja sopivia ominaisuuksia alkaa adoptiovanhemmiksi. (O'Shaughnessy 1994, 73.)

Adoptiolasten juridisessa asemassa on tapahtunut 1900-luvun jälkipuoliskolla suuria muutoksia. Useimmat länsimaat harjoittivat 1960-luvulle asti heikkoa adoptiota, jossa adoptoitua ei täysin integroitu uuteen perheeseen, eivätkä siteet biologiseen perheeseen olleet täysin katkenneet juridisella tasolla. Esimerkiksi Iso-Britanniassa, Yhdysvalloissa, Australiassa ja Kanadassa lapsi sai uusien vanhempiensa nimen ja huoltajuus siirtyi biolo-

gisilta vanhemmilta uusille vanhemmille. Perimisoikeus säilyi kuitenkin lapsen ja biologisen suvun välillä. Toisen maailmansodan jälkeen adoptiolasten juridinen asema perheissä muuttui. Pohjoismaat olivat ensimmäisiä, jotka esittelivät uudet adoptiolainsäädännöt, joissa uutena suuntauksena oli vahva adoptio. Vahvalla adoptiolla mahdollistettiin, että adoptiolapsi sai adoptioperheessä biologisen lapsen aseman ja suhteet biologiseen perheeseen katkesivat täysin. (O'Shaughnessy 1993, 73, 75–76.)

Käsitys adoptiosta perheen muodostamistapana on muuttunut vuosisatojen saatossa. Tällä hetkellä muutosprosessin alla ovat biologisen kontaktin tärkeyteen liittyvät asiat sekä muiden kuin perinteisten ydinperheiden mahdollisuus adoptoida. Biologisen kontaktin tärkeydestä kertoo adoptoitujen ja biologisten vanhempien kasvanut halu etsiä toisensa sekä avoimen adoption käytäntöjen lisääntyminen. Perinteisesti lapsen edunmukaisena adoptioperheenä on pidetty ydinperheideaalin mukaista heteroseksuaalista naimisissa olevaa pariskuntaa. Kasvanut keskustelu yksinhuoltajien sekä samaa sukupuolta olevien pariskuntien oikeudesta adoptioon haastaa perinteisen adoptioihanteen mukaista ydinperhemallia. (O'Shaughnessy 1994, 78; Miall & March, 2006.)

LASTEN PERHEHOIDON JA ADOPTION KEHITTYMINEN SUOMESSA

Perhehoidon alkutaipaleet ennen Suomen itsenäistymistä

Suomalaisten lasten elämää leimasi 1800-luvun lopulle saakka yhteisöllinen elämä maaseudulla. Isättömäksi ja äidittömäksi jääminen oli yleistä, koska aikuisten kuolemia tapahtui paljon, mutta lapsista huolehtivat pääasiassa sukulais- ja naapuriyhteisöt. Tämä toimi pääasiassa hyvin maaseudulla, mutta jo 1600-luvulla Suomessa huomattiin, että tämä ei kuitenkaan toteudu kaikkien lasten kohdalla. Erityisesti kaupunkeihin kertyi asumaan aviottomia äitejä ja sotilaiden perheitä, joiden lapset ajautuivat usein kerjäämään. 1800-luvulle tultaessa väestö oli kasvanut runsaasti ja tätä myöten tilattoman väestön määrä lisääntynyt. Köyhyysongelmat kärjistyivät ja perinteinen perheyhteisön huolehtiminen lapsista toimi yhä heikommin. Tästä kontekstista on Pulman (1987, 12–13) mukaan saanut alkunsa Suomen turvattomien lasten suojelemisen historia. (emt.)

1900-luvulle tultaessa Suomessa köyhien, vammaisten ja orpojen lasten hoidossa oli paljon epätasa-arvoisuutta. Tuohon aikaan ei ollut yhtenäisiä lastensuojelukäytäntöjä ja

käytännöt vaihtelivat paljon eri puolella Suomea. Osa lapsista pääsi sijaisperheisiin ja saivat hyvää hoitoa – osan kohtalo taas oli joutua työvoimaksi. Suomessa lastenhuolto tapahtui 1900-luvun alkuun asti samalla tavalla kuin muutenkin köyhäinhoito eli se oli kytketty tiukasti osaksi työvoimapolitiikkaa. Turvattomia lapsia otettiin taloihin palkollisiksi, joka toi maaseudun talollisille ja käsityöläisille helpotusta. Tällaisia lapsia kutsuttiin myös huutolaisiksi. Huutolaisten nimitys tuli lasten kauppaamistilaisuuksista, joissa lapsen sai perhe, joka huusi lapsen itselleen hoidettavaksi pienintä korvausta vastaan. Tällaista lasten kauppaamista arvosteltiin jo omana aikanaan ihmisarvoa loukkaavaksi, mutta se oli silti sallittua. Huutolaislasten asema elättiperheissä ei ollut helppo, vaikkakin osa huutolaisia ottaneissa kasvatusvanhemmista oli lapsirakkaita ja lapsista huolta pitäviä ihmisiä. (Pulma 1987, 14–15, 69–70; Kauppi & Rautanen 1997, 13.)

Virkamiehet alkoivat 1920-luvulla kritisoida turvattomien lasten sijoittamista vaikeistaloihin vammaisten, mielisairaiden ja vanhusten kanssa yhteen. Huutolaiskaupan vastustaminen alkoi todenteolla myös 1900-luvun alkupuolella, vaikka sitä vielä silloin tapahtuikin. Huomattiin, että elättejä alkoivat haluta sopimattomat ihmiset, jotka käyttivät elättejä pääasiassa vain työntekoon ja hyötyäkseen heistä taloudellisesti. (Pulma 1987, 73; Kauppi & Rautanen 1997, 13–14.)

Suomen itsenäistymisen alussa vuoden 1918 sisällissota jätti Suomeen 20 000 sotaorpoa erityisesti punaiselta puolelta. Näiden lasten huolehtimisen järjestäminen vauhditti Suomessa erityisesti lastenkotien perustamista, mutta myös kasvatuskotien hankkimista. Virkamiestaholta parhaana kasvuympäristönä sotaorvoille nähtiin kasvatuskodit, joita tuetettiin köyhäinhuollon avustuksilla. Samaan aikaan huostaanottotapausten yhteydessä suositeltiin yksityistä kotihoitoa, koska se oli taloudellista ja kasvatuksellisesti parempaa lapsille. (Pulma 1987, 126–128; Pylkkänen 1995; Kauppi & Rautanen 1997, 18.)

Suomessa 1920–1930-luvut olivat vilkasta lastensuojelamiseen liittyvien lakien kehittämisaikaa. Vuonna 1936 valmistui Suomen ensimmäinen lastensuojelulaki. Sitä ennen valmistui jo vuonna 1922 köyhäinhuoltolaki, jossa kunnat velvoitettiin huolehtimaan huolenpitoa vailla olevin lasten elatus ja hoito. Laki avioliiton ulkopuolella syntyneistä lapsista syntyi 1922. Köyhäinhuoltolaissa kiellettiin myös lasten ruotuhoito ja huutolaisjärjestelmään liittyvät sijoituskokoukset sekä annettiin määräyksiä kasvatuskotien tarkastamisesta. Laissa laitoshoidon nähtiin viimesijaisena lapsille ja avustusten varassa tapahtuva perhesijoitus hoito parhaana. (Pulma 1987, 160, 162–163, 167.)

Suomen ensimmäisen ottolapsilain aika

Suomen ensimmäinen ottolapsilaki julkaistiin vuonna 1925 (Laki ottolapsista 1925). Samantyyppiset ottolapsilait julkaistiin samoihin aikoihin myös Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa sekä Ranskassa ja Englannissa. Pääasiallisin uudistus näissä laeissa oli luoda aikuisen ja lapsen välille lapsen ja vanhemman suhde, joka oli lapsen edunmukainen. (Pylkkänen 1995.)

1970-luvulla ottolapsilain uudistusta kehittäneen oikeustieteilijä Kevät Niemisen (1975, 4) mukaan vuoden 1925 ottolapsilainsäädäntö tuli tarpeeseen, koska tuohon aikaan lapsia kasvoi paljon vieraissa perheissä ilman oikeudellista suhdetta perheeseen. Hän mainitsee, että lapsen bioloiset vanhemmat saattoivat koska vain vaatia lapsen takaisin itselleen, jolloin kasvattivanhemmankin asema oli huono suhteessa lapseen. Ottolapsilain valmistamista vauhditti myös näkemys, jonka mukaan yksinäisten äitien kasvatuskyvyn ajateltiin olevan huono. Ottolapsilailla äidit haluttiin saada kontrolliin, koska sen avulla aviottomia lapsia oli helpompi sijoittaa pysyvästi kasvatuskoteihin. Kun ensimmäinen ottolapsilaki tuli voimaan Suomessa, osa sijaislapsina perheissä kasvaneista lapsista virallistettiin ottolapsiksi perheisiin. (Rautanen 1975, 2; Pulma 1987, 167.)

Ensimmäisessä vuoden 1925 ottolapsilaissa oli voimassa heikko adoptio, jolloin lapsen side biologiseen sukuun ei katkennut adoptiosta huolimatta. Adoptiolapsella oli heikompi asema adoptioperheen biologisiin lapsiin nähden. Vuonna 1979 uudistettu laki lapseksi ottamisesta muutti adoptiolasten asemaa merkittävästi. Lakiuudistuksen jälkeen Suomessa tehdyt adoptiot olivat vahvoja adoptioita, ja adoptiolasten asema oli rinnasteinen biologisten lasten asemaan. Sama laki katkaisi myös adoptiolasten juridisen suhteen lapsen biologiseen sukuun, eikä adoptiota voitu enää purkaa. (Gottberg 2007, 130.)

Suomalaisen adoptio- ja sijaisperhetoiminnan kehittymisen kannalta merkittävä asia oli Kasvatuskotiyhdistyksen perustaminen vuonna 1922. Sen nimi muutettiin samana vuonna jo Koteja kodittomille lapsille ry:ksi (vuodesta 1945 Pelastakaa Lapset ry). Järjestön tärkein tehtävä oli tuolloin paikallisten asiamiesten avulla hankkia ja tarkastaa kasvatuskoteja. Järjestö alkoi välittää ottolapsia heti, kun ottolapsilaki säädettiin. Järjestöllä oli 1920–1930-luvun taitteessa jo noin 600 asiamiestä ja järjestön ensimmäisten kymmenen vuoden aikana kasvatuskoti hankittiin noin 3400 lapselle. (Pulma 1987, 189; Kauppi & Rautanen 1997, 105.)

Adoptio muuttuu Suomessa 1970-luvulla

Vuoden 1945 päättyneen sodan jälkeen Pelastakaa lapset ry sijoitti enemmän suomalaisia ottolapsia kuin sijaislapsia. Vielä 1950-luvun ajan ottolapsia haluavia perheitä oli vähemmän kuin ottokotia tarvitsevia lapsia. Tuohon aikaan joillekin ottolapsille oli vaikea löytää kotia, koska ottovanhemmat pelkäsivät ottolasten huonoa perimää. Vähitellen ottolapsen haluavat perheet lisääntyivät ja huippuvuosi ottolapsien sijoituksissa oli vuosi 1970, jolloin ottolapseksi sijoitettiin 243 lasta. (Kauppi & Rautanen 1997, 158–159.)

Suomessa sijoitettiin 1970-luvulle asti ottolapsiksi lähes ainoastaan vauvoja. Samalla vuosikymmenellä ottolapsiksi annettavien vauvojen määrä väheni kuitenkin huomattavasti. Tähän vaikutti yleinen hyvinvoinnin kohoaminen yhteiskunnassa, yksinhuoltajien sosiaaliturvaan tehdyt parannukset sekä syntyvyyden lasku, joka johtui aborttilaista ja ehkäisyvälineiden kehittymisestä. (Kauppi & Rautanen 1997, 161.) Rautanen (1975, 5) mainitsee adoptioiden määrään vaikuttaneen myös, että 1960–70-luvun taitteessa aviottomia äitejä koskeva ilmapiiri vapautui ja aviottomien äitien ei ollut enää pakko antaa lasta ottolapseksi. Tämä 1970-luvun yhteiskunnallinen muutos johti siihen, että lasten sijoittaminen sijaiskoteihin lisääntyi. Yksinhuoltajien tuet paranivat ja monet äidit pyrkivät huolehtimaan lapsistaan itse. Kaikkien kohdalla se ei kuitenkaan onnistunut, vaan lapsille pyydettiin sijaiskotiä, kun lapsi oli jo leikki- tai kouluikäinen. Samaa aikaan ottolapsiksi alettiin sijoittaa myös leikki- ja kouluikäisiä lapsia. Samaan aikaan ottolasta haluavien perheiden määrä lisääntyi niin paljon, että ottolapsia alkoi vähitellen olla vähemmän, kuin ottovanhemmiksi haluavia. Tilannetta yritettiin korjata suosittelemalla ottolasta toivoville vanhemmille sijaislapsen ottamista. Erityisesti etsittiin sijaisperheitä, jotka uskaltautuivat ottamaan itselleen sijaislapsen ilman, että voidaan varmasti luvata, että perhe voi adoptoida lapsen myöhemmin. Tämä prosessi aloitti rajan hämärtyksen sijaisperhe- ja adoptiotyön välillä. (Kauppi & Rautanen 1997, 159, 168–169.)

Pelastakaa Lapset ry:ssä työ ottovanhemmiksi haluavien ihmisten kanssa syveni 1950-luvulta alkaen. Vanhempien parisuhteeseen, kodin olosuhteisiin, vanhempien elämänhistoriaan, sosiaalisiin verkostoihin ja ottolapsen saamisen motiiveihin alettiin kiinnittää yhä enemmän huomiota. Keskeiseksi tuli myös vanhempien valmistaminen ottovanhemmuteen ja oman lapsettomuuden käsitteleminen. Biologisten vanhempien, yleensä äidin, kanssa tehtävää työtä alettiin kehittää Pelastakaa Lapset ry:ssä 1960-luvulta alkaen. Työskentelyssä pyrittiin kartoittamaan biologisten vanhempien syyt ja olosuhteet lapsesta

luopumisen taustalla sekä heidän toiveensa ottokodin suhteen. Biologisten vanhempien kanssa pyrittiin myös keskustelemaan vanhempien mahdollisuudesta pitää lapsi itse. Tämä on ollut tärkeää myöhemmän adoption jälkipalvelun kannalta. Vuoden 1979 ottolapsilaki teki adoption jälkipalvelusta osan adoptioneuvontaa. (Kauppi & Rautanen 1997, 163–165, 167, 176.)

1980-luvun taitteessa Suomessa yleistyi ottolapsen hakeminen kansainvälisen adoption kautta. Vuonna 1985 uudistettu ottolapsilaki lisäsi merkittävästi kansainvälisten adoptioiden määrää, koska siihen lisättiin kansainvälistä adoptiota koskevat säädökset. Säädösten myötä kansainvälisestä adoptiosta tulikin tärkeä vaihtoehto kotimaisten ottolasten ja sijaislasten saamisen rinnalle. (Kauppi & Rautanen 1997, 159, 170.)

LÄHTEET

Adamec, Christine (2007) Introduction a Brief History of Adoption. Teoksessa Christine Adamec & Laurie C. Miller The Encyclopedia of Adoption. Third edition. 2007. New York: An imprint of Infobase Publishing. Saatavilla [www-muodossa: <http://books.google.fi/books?id=v5S3IkDX6w0C&printsec=frontcover&hl=fi&source=gs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false>](http://books.google.fi/books?id=v5S3IkDX6w0C&printsec=frontcover&hl=fi&source=gs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false) [Viitattu 16.12.2010]

Biafora, Frank & Esposito, Dawn (2007) Toward a Sociology of Adoption: Historical Deconstruction. Teoksessa Rafael A. Javier, Amanda L. Baden, Frank A. Biafora & Alina Camacho-Gingerich (toim.) Handbook of Adoption. Thousand Oaks: California, s. 18-32.

Gottberg, Eva (2007) Perhesuhteet ja lainsäädäntö. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Yksityisoikeuden sarja A:117. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino Oy.

Javier, Rafael, Baden, Amanda, Biafora, Frank, Camacho-Gingerich, Alina, Henderson, Douglas (2007) Breaking the Seal: Taking Adoption Issues to the Academic and Professional Communities. Teoksessa Rafael A. Javier, Amanda L. Baden, Frank A. Biafora & Alina Camacho-Gingerich (toim.) Handbook of Adoption. Thousand Oaks: California, s. 2-15.

Kauppi, Matti & Rautanen, Elina (1997) Oikeus hyvään kotiin. Pelastakaa Lapset ry ja suomalainen lastensuojelutyö 1922–1997. Keuruu: Otavan Kirjapaino.

Laki ottolapsista (1925) L 208/1925 Laki ottolapsista. Saatavilla [www-muodossa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1925/19250208>](http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1925/19250208) [Viitattu 16.12.2010, 1.3.2011]

Laki lapseksiottamisesta (1979) L 32/1979 Laki lapseksiottamisesta. Saatavilla [www-muodossa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1979/19790032>](http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1979/19790032) [Viitattu 16.12.2010, 1.3.2011]

Nieminen, Kevät (1975) Adoptiojärjestelmät. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

O'Shaughnessy, Tim (1994) *Adoption, Social Work, and Social Theory: Making the connections*. Aldershot: Avebury.

Parviainen, Heikki (2003) *Kansainvälinen adoptiotoiminta Suomessa vuosina 1970–2000*. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja E 15/2003. Helsinki: Hakapaino Oy.

Pulma, Panu & Turpeinen, Oiva (1987) *Suomen lastensuojelun historia*. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.

Pylkkänen, Anu (1995) *Substitute Children and Adoption in Finnish Legal History*. *Scandinavian Journal of History*. 20, 2, 129–140.

Rautanen, Elina (1975) *Adoptiopalvelut meillä ja muualla*. Helsinki: Oikeusministeriön lainsäädäntöosaston julkaisu 19/1975.

LIITE 2 Analysoitavien tutkimusten lähteet

Berge, Jerica M., Mendenhall, Tai J., Wrobel, Gretchen M., Grotevant, Harold D. & McRoy, Ruth G. (2006): Adolescents' Feelings about Openness in Adoption: Implications for Adoption Agencies. *Child Welfare* 85 (6), 1011–1039.

Berry, Marianne (1993): Adoptive Parents' Perceptions of, and Comfort with, Open Adoption. *Child Welfare* 72 (3), 231–253.

Berry, Marianne, Dylla, Debora J. Cavazos, Barth, Richard P. & Needell, Barbara (1998): The Role of Open Adoption in the Adjustment of Adopted Children and Their Families. *Children and Youth Services Review* 20 (1-2), 151–171.

Blanton, Terril L. & Deschner, Jeanne (1990): Biological Mothers' Grief: The Postadoptive Experience in Open Versus Confidential Adoption. *Child Welfare* 69 (6), 525–535.

Crea, Thomas M. & Barth, Richard P. (2009): Patterns and Predictors of Adoption Openness and Contact: 14 Years Postadoption. *Family Relations* 58 (5), 607–620.

Dunbar, Nora, Van Dulmen, Manfred H. M., Ayers-Lopez, Susan, Berge, Jerica M., Christian, Cinda, Gossman, Ginger, Henney, Susan M., Mendenhall, Tai J., Grotevant, Harold D. & McRoy, Ruth G. (2006): Processes Linked to Contact Changes in Adoptive Kinship Networks. *Family Process* 45 (4), 449–464.

Etter, Jeanne (1993): Levels of Cooperation and Satisfaction in 56 Open Adoptions. *Child Welfare* 72 (3), 257–267.

Frasch, Karie M., Brooks, Devon & Barth, Richard P. (2000): Openness and Contact in Foster Care Adoptions: An Eight-Year Follow-Up. *Family Relations* 49 (4), 435–446.

Fratter, Joan (1989): How adoptive parents feel about contact with birth parents after adoption. *Adoption & Fostering* 13 (4), 18–26.

Fravel, Deborah Lewis, McRoy, Ruth G. & Grotevant, Harold D. (2000): Birthmother Perceptions of the Psychologically Present Adopted Child: Adoption Openness and Boundary Ambiguity. *Family Relations* 49 (4), 425–433.

Ge, Xiaojia, Natsuaki, Misaki N., Martin, David M., Neiderhiser, Jenae M., Villareal, Georgette, Reid, John B., Leve, Leslie D., Shaw, Daniel S., Scaramella, Laura & Reiss, David (2008): Bridging the Divide: Openness in Adoption and Postadoption Psychosocial Adjustment Among Birth and Adoptive Parents. *Journal of Family Psychology* 22 (4), 529–540.

Goldberg, Abbie E., Kinkler, Lori A., Richardson, Hannah B., & Downing, Jordan B. (2011): Lesbian, Gay, and Heterosexual Couples in Open Adoption Arrangements: A Qualitative Study. *Journal of Marriage & Family* 73 (2), 502–518.

- Gross, Harriet E. (1993): Open Adoption: A Research-Based Literature Review and New Data. *Child Welfare* 72 (3), 269–284.
- Grotevant, Harold D., McRoy, Ruth G., Elde, Carol L. & Fravel, Deborah Lewis (1994): Adoptive Family System Dynamics: Variations by Level of Openness in the Adoption. *Family Process* 33 (2), 125–146.
- Henney, Susan M., Ayers-Lopez, Susan, McRoy, Ruth G. & Grotevant, Harold D. (2007): Evolution and Resolution: Birthmothers' experience of grief and loss at different levels of adoption openness. *Journal of Social & Personal Relationships* 24 (6), 875–889.
- Hughes, Beverley (1995): Openness and Contact in Adoption: A Child-centered Perspective. *British Journal of Social Work* 25 (6), 729–747.
- Lee, Judith S. & Twaite, James A. (1997): Open adoption and adoptive mothers: Attitudes toward birthmothers, adopted children, and Parenting. *American Journal of Orthopsychiatry* 67 (4), 576–584.
- Logan, Janette & Smith, Carole (2005): Face-to-Face Contact Post Adoption: Views from the Triangles. *British Journal of Social Work* 35 (1), 3-35.
- Logan, Janette (2010): Preparation and planning for face-to-face contact after adoption: the experience of adoptive parents in a UK study. *Child & Family Social Work* 15 (3), 315–324.
- Loxterkamp, Lorne (2009): Contact and Truth: The Unfolding Predicament in Adoption and Fostering. *Clinical Child Psychology and Psychiatry* 14 (3), 423–435.
- Lunken, Tony (1995): The Changing Face of Adoption: Can Prospective Adoption Families Accept Adoption With Contact? *Research, Policy and Planning* 13 (1/2), 7–12.
- Maynard, JoAnne (2005): Permanency Mediation: A Path to Open Adoption for Children in Out-of-Home Care. *Child Welfare* 84 (4), 507–526.
- Mendenhall, T. J., Berge, J.M., Wrobel, G.M., Grotevant, H.D., McRoy, R.G. (2004): Adolescents Satisfaction with Contact in Adoption. *Child and Adolescent Social Work Journal* 21 (2), 175–190.
- Miall, Charlene E. (1998): Community Assessments of Adoption Issues, *Journal of Family Issues* 19 (5), 556–577.
- Miall, Charlene E & March, Karen (2005): Open Adoption as a Family Form: Community Assessments and Social Support. *Journal of Family Issues* 26 (3), 380–410.
- Neil, Elsbeth (1999): The Sibling Relationships of Adopted Children and Patterns of Contact after Adoption. *Adoption & Fostering Journal* 23 (1), 59–60.
- Neil, Elsbeth (2009): Post-Adoption Contact and Openness in Adoptive Parents Minds: Consequences for Childrens Development. *British Journal of Social Work* 39 (1), 5–23.

Rompf, Elizabeth Lewis (1993): Open Adoption: What Does the "Average Person" Think? *Child Welfare* 72 (3), 219–230.

Siegel, Deborah H. (1993): Open Adoption of Infants: Adoptive Parents' Perceptions of Advantages and Disadvantages. *Social Work* 38 (1), 15–23.

Siegel, Deborah H. (2003): Open Adoption of Infants: Adoptive Parents Feelings Seven Years Later. *Social Work* 48 (3), 409–419.

Siegel, Deborah H. (2008) Open Adoption and Adolescence. *Families in Society* 89 (3), 366–374.

Sobol, Michael P., Kerry, J. Daly & Kelloway, E. Kevin (2000): Paths to the Facilitation of Open Adoption. *Family Relations* 49 (4), 419–424.

Sykes, Margaret R. (2001) Adoption With Contact: a Study of Adoptive Parents and the Impact of Continuing Contact with Families of Origin. *Journal of Family Therapy* 23 (3), 296–316.

Von Korff, Lynn, Grotevant, Harold D. & McRoy, Ruth G. (2006): Openness Arrangements and Psychological Adjustment in Adolescent Adoptees. *Journal of Family Psychology* 20 (3), 531–534.

LIITE 3 Elektroniset tietokannat ja hakulausekkeet

Academic Search Elite – EBSCO 11.4.11

Boolean/Phrase: SU "open adoption" or TI "open adoption" or KW "open adoption" or TI (adoption AND contact) or KW (adoption AND contact) or TI (adoption AND openness) or KW (adoption AND openness) Limiters: Scholarly (Peer Reviewed) Journals, Document Type: Article. Hakutulos: 49 viitettä.

ISI Web of Science 11.4.11

Topic=("open adoption*") OR Title=("open adoption*") AND Title=(adoption* AND contact) AND Title=(adoption* AND openness) AND Language=(English) AND Document Type=(Article) Timespan = All Years. Databases=SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI. Hakutulos: 68 viitettä.

JSTOR 11.4.11

((ti:"open adoption") OR ab:"open adoption")) OR ti:(adoption AND contact)) OR ti:(adoption AND openness)) AND (cty:(journal) AND ty:(fla)) AND la:(eng) Hakutulos: 11 viitettä.

IngentaConnect 11.4.11

Hakulauseke: with title/keywords/abstract containing "open adoption*"

Hakutulos: 19 viitettä.

Hakulauseke: with title containing adoption* AND contact OR adoption* AND openness

Hakutulos: 30 viitettä.

SAGE Journals Online 12.4.11

"open adoption" in Title or "open adoption" in Key Words or "open adoption" in Abstract, from Jan 1879 through Oct 2011 in all SAGE content. Hakutulos: 4 viitettä.

CSA – ASSIA: Applied Social Sciences Index and Abstracts, Social Services Abstracts ja Sociological Abstracts 12.4.11

KW=("open adoption*") in Multiple Databases, Journal Articles Only, English Only, Peer-Reviewed Journals. Hakutulos: 112 viitettä.

SciVerse 12.4.11

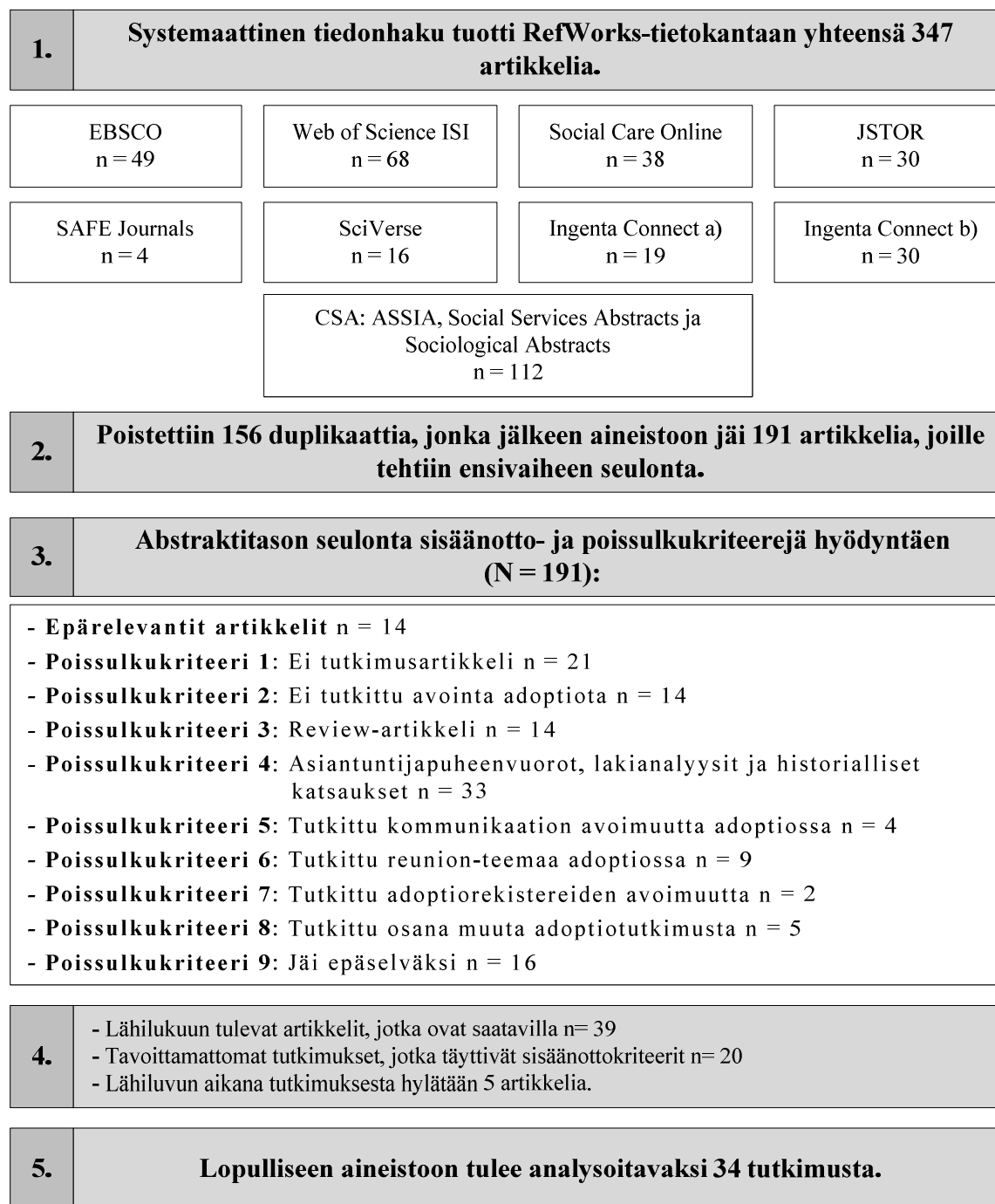
TITLE-ABSTR-KEY("open adoption" OR adoption AND contact OR adoption AND openness)[All Sources(Social Sciences)] Include: journals, Date Range: All years. Hakutulos: 16 viitettä.

Social Care Online 12.4.11

((freetext="open adoption" or topic="open adoption") or freetext="adoption AND openness") or freetext="adoption AND contact". Content type: research, format: article. Hakutulos: 38 viitettä.

RefWorks-tietokantaan siirrettiin yhteensä 347 viitettä.

LIITE 4 Kaavio tutkimusten valikoitumisesta analysoitavaan aineistoon¹⁰



¹⁰ Otettu mallia Rutter ym. (2010, 90) ja Pekkarinen (2010, 45).

LIITE 5 Tavoittamatta jääneet tutkimukset

Ayers-Lopez, Susan, Henney, Susan M. McRoy, Ruth G., Hanna, Michele D. & Grotevant, Harold D. (2008): Openness in Adoption and the Impact on Birth Mother Plans for Search and Reunion. *Families in Society* 89 (4), 551–561.

Barth, Richard P. (1987): Adolescent mothers' beliefs about open adoption. *Social Casework* 68 (6), 323–331.

Berry, Marianne (1991): The Practice of Open Adoption – Findings from a Study of 1396 Adoptive Families. *Children and Youth Service Review* 13 (5-6), 379–395.

Courtney, Ann (2000): Loss and grief in adoption: the impact of contact. *Adoption & Fostering Journal* 24 (2), 33–44.

Cushman, Linda F. & Kalmuss, Debra (1997): Openness in adoption: Experiences and social psychological outcomes among birth mothers. *Marriage & Family Review* 25 (1-2), 7–18.

Howe, David (2001): Age at placement, adoption experience and adult adopted people's contact with their adoptive and birth mothers: An attachment perspective. *Attachment & Human Development* 3(2), 222–237.

Fratter, Joan (1991): Parties in the triangle. *Adoption & Fostering* 15 (4), 91–98.

Gross, Harriet E. (1997): Variants of open adoptions: The early years. *Marriage & Family Review* 25 (1), 19–42.

Grotevant, Harold D. (2000): Openness in adoption: research with the adoption kinship network. *Adoption Quarterly* 4 (1), 45–65.

Groth, Mardell A., Bonnardel, Deborah, Devis, Donald A., Martin, Jennifer C. & Vousden, Helen E. (1987): An Agency Moves Toward Open Adoption of Infants. *Child Welfare* 66 (3), 247–257.

Henney, Susan M., McRoy, Ruth G., Ayers-Lopez, Susan & Grotevant, Harold D. (2003): The Impact of Openness on Adoption Agency Practices: A Longitudinal Perspective. *Adoption Quarterly* 6 (3), 31–51.

Grotevant, Harold D & McRoy, Ruth G. (1991): American experience and research on openness. *Adoption & Fostering* 15 (4), 99–111.

Neil, Elsbeth (2003): Accepting the reality of adoption: Birth relatives' experiences of face-to-face contact. *Adoption & Fostering Journal* 27 (2), 32–43.

Neil, Elsbeth (2003) Understanding Other People's Perspectives: Tasks for Adopters in Open Adoption. *Adoption Quarterly* 6 (3), 3–30.

- Roby, Jini L., Wyatt, Jamie & Pettys, Gregory (2005): Openness in International Adoptions: A Study of U.S. Parents Who Adopted Children from the Marshall Islands. *Adoption Quarterly* 8 (3), 47–71.
- Ryburn, Murray (1994): Contact after contested adoptions. *Adoption and Fostering* 18 (4), 30–37.
- Smith-McKeever, Chedqzsey (2005): Factors Influencing African American Adoptive Parents' Attitudes toward Open Adoption. *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work* 14 (3-4), 63–79.
- Turkington, Selina & Taylor, Brian J. (2009) Post-adoption Face-to-Face Contact with Birth Parents: Prospective Adopters' Views. *Child Care in Practice* 15 (1), 21–38.
- Wright, Lois, Flynn, Cynthia C. & Welch, Wendy (2007) Adolescent adoption and the birthfamily. *Journal of Public Child Welfare* 1 (1), 35–63.
- Wrobel, Gretchen Miller, Grotevant, Harold D., Berge, Jerica, Mendenhall, Tai & McRoy, Ruth (2003) Contact in adoption: the experience of adoptive families in the USA. *Adoption & Fostering Journal* 27 (1), 57–67.

LIITE 6 Tiedonkeruulomake

- Tutkimuksen nimi:
- Tutkija:
- Maa:
- Osavaltio, josta aineisto on kerätty, jos tutkimus yhdysvaltalainen:
- Vuosi:
- Julkaisulehti:
- Tieteenala:
- Tutkimuksen teemat:
- Kenen näkökulmasta tutkittu:
- Tutkimuksen tavoite ja tutkimustehtävä:
- Metodi ja otos:
- Keskeiset tutkimustulokset:
- Onko tutkimus osa tutkimushanketta:

LIITE 7 Aineistoon valikoituneiden tutkimusten taulukot

Tutkimuksen tekijät, tieteenala, tutkimuksen teema(t), tutkittavien näkökulma **Vuosi, maa ja osavaltio** **Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävä** **Tutkimuksen metodi ja otos** **Keskeiset tulokset**

<p>1. Berge, Jessica M., 2006 Mendenhall, Tai J., Wrobel, Gretchen M, Grotevant, Harold D. & McRoy, Ruth M.</p> <p>Monitieteinen: lääketiede, psykologia, sosiaalitieteet, sosiaalityö</p> <p>Tyytyväisyys avoimeen adoptioon</p> <p>Adoptoitujen näkökulma</p>	<p>Yhdysvallat</p> <p>Aineisto kerätty 23 osavaltion alueelta</p>	<p>Tutkitaan adoptoitujen nuorten tyytyväisyyttä avoimeen adoptiosopimukseen, joka pitää sisällään kontaktin biologisen äidin kanssa. Nuorilta kysyttiin heidän asenteitaan ja tietoisuuttaan biologisista vanhemmista ja kokemuksia ja tunteita adoptiosta, jossa elävät. Verrattiin kahden ryhmän vastauksia: toisessa nuorilla oli kontakti biologiseen äitiin ja toisessa ei.</p>	<p>MTARP-pitkittäistutkimuksen toisen aallon tutkimus.</p> <p>Kvalitatiivinen puolistrukturoitu haastatteluaineisto. Analysoitu 123 iältään 11–20-vuotiaan adoptoidun nuoren haastattelut. Otoksen nuoret oli sijoitettu alle 1-vuotiaina, heillä ei ollut erityistarpeita sijoitushetkellä ja kaikki olivat adoptoitu kotimaisen adoption kautta.</p>	<p>Suurin osa oli tyytyväisiä kontaktiin biologisen äidin kanssa. Kontakti loi positiivisia tunteita biologista äitiä kohtaan ja vaikutti positiivisesti nuorten identiteettiin. Tyytymättömyys kontaktiin johtui pääasiassa siitä, että nuoret halusivat lisää kontaktia. Ne joilla ei ollut kontaktia biologisen äidin kanssa ilmaisivat negatiivisempia näkemyksiä biologisesta äidistä ja kontaktista yleensä, kuin nuoret joilla kontakti oli. Nuoret jotka eivät olleet tyytyväisiä siihen, että heillä ei ollut kontaktia epäroivat mitä biologinen äiti tai adoptiovanhemmat ajattelisivat kontaktista. Heillä oli huonoja kokemuksia yrityksestä saada kontaktia, joka loi negatiivisempaa näkemystä biologisesta äidistä.</p>
--	---	---	--	---

<p>2. Berry, Marianne 1993</p> <p>Sosiaalityö</p> <p>Tyytyväisyys ja kokemukset avoimesta adoptiosta</p> <p>Adoptiovanhempien näkökulma</p>	<p>Yhdysvallat</p> <p>Kalifornia</p>	<p>Selvitetään adoptiovanhempien ajatuksia adoption avoimuuden käytännöistä, kuten adoptiosopimuksesta, kontaktin määrästä, kontrollista suhteessa biologisiin vanhempiin, vaikutusta adoptiolapsen ja -perheeseen sekä tyytyväisyyttä avoimeen adoptioon. Lisäksi tarkoituksena on saada kuvailevaa tietoa avoimuuden olemassa olosta.</p>	<p>CLAS-pitkittäistutkimuksen ensimmäisen aallon tutkimus.</p> <p>Kvantitatiivinen survey-postikyselyaineisto (n = 1396 adoptiota ja 1268 adoptioperhettä mukana tutkimuksessa). Aineisto kerätty perheiltä, joihin on adoptoitu lapsi Kaliforniassa vuosina 1988–1989. Osalla tutkimuksen adoptiolapsilla oli taustallaan kaltoinkohdetun historiaa. Osa aineiston lapsista on sijaisvanhempien adoptioita.</p>	<p>Otoksessa (n = 1396) adoption jälkeinen kontakti oli yleistä ja adoptiovanhemmat olivat jokseenkin tyytyväisiä kontaktiin. Kasvokkain tapahtuva kontakti biologisten vanhempien kanssa oli yleisintä yli 1-vuotiaina sijoitetuilla lapsilla, joilla oli kaltoinkohtelun historiaa. Alle yksi-vuotiaina adoptoidut ja joita ei ollut kaltoinkohdeltu, olivat yleisemmin postitse tai puhelimitse kontaktissa biologisiin vanhempiin. Tyytyväisyyteen avoimeen adoptioon oli yhteydessä mm. kontaktin suunnitelmallisuus ja lapsella ei ollut kaltoinkohtelun historiaa.</p>
<p>3. Berry, Marianne, Cavazos Dylla, Debora J., Barth, Richard P. & Nee-dell, Barbara 1998</p> <p>Sosiaalityö</p> <p>Adoptiolapsen sopeutuminen ja tyytyväisyys avoimeen adoptioon</p> <p>Adoptiovanhempien näkökulma</p>	<p>Yhdysvallat</p> <p>Kalifornia</p>	<p>Tavoitteena analysoida adoptioperheissä tapahtuneita avoimuuden muutoksia verrattuna saman tutkimuksen ensimmäiseen osaan. Tarkoituksena on myös analysoida avoimuuden suhdetta lapsen sopeutumisessa adoptioperheeseen.</p>	<p>CLAS-pitkittäistutkimuksen toisen aallon tutkimus, toteutettiin kolme vuotta edellisen tutkimuksen jälkeen.</p> <p>Kvantitatiivinen survey-postikyselyaineisto (n = 764 adoptiota) Tutkimuksessa analysoidaan kahta aineistoa: 79 % kontakti oli tavuosi adoption jälkeen (ks. kohta 2.) ja neljä vuotta adoption jälkeen kerättyjä aineistoja. Kysely lähetettiin alku- peräiselle otokselle (n = 1268) perhettä, joita koskee 1396 adoptiolasta. Palautui 1059 kyselyä, vastausprosentti 76 %. Mukana vain adoptiotapaukset, joissa adoptiovanhemmat eivät ole olleet lapsen sijaisvanhempia ennen adoptiota.</p>	<p>Tuloksista tuli esille kontaktin muuttuminen: 68 % perheistä oli suunnitellut jatkuvaa kontaktia, mutta vain 54 % kontaktia oli ollut viimeisten kahden vuoden aikana. Kasvokkain tapahtunutta kontaktia oli ollut 37 % aineistosta, verrattuna 79 % kontakti oli tapahtunut kirjeitse ja 55 % puhelimitse. Tuvoista adoption jälkeen kontakti on vähentynyt tai pysähtynyt 44 % otoksen avoimista adoptioista. Kontakti oli katkennut useimmiten biologisten vanhempien valinnasta. Tutkimuksessa ei löytynyt eroa tyytyväisyydessä avoimen adoption ja suljetun adoption ryhmien välillä. Molemmat ryhmät olivat todennäköisesti tyytyväisiä, miten heidän adoptionsa oli edennyt.</p>

<p>4. Blanton, Terril L. 1990 & Deschner, Jeanne</p> <p>Sosiaalityö</p> <p>Surukokemus</p> <p>Biologisten äitien näkökulma</p>	<p>Yhdysvallat</p> <p>Tarkoituksena verrata avoimen ja suljetun adoption kautta adoptioon lapsensa luovuttaneiden biologisten äitien lapsen luopumisesta aiheutunutta suru-prosessia.</p>	<p>Kvantitatiivinen survey-kysely. Aineisto kerättiin neljän adoptioimiston kautta, joista kaksi tarjoaa avointa adoptiota ja kaksi suljettua adoptiota. 59 naista palautti kyselyn (vastausprosentti 39.6 %). Naiset jaettiin kahteen ryhmään sen perusteella olivatko he tavanneet lapsensa adoptiovanhemmat. Avoimeen ryhmään tuli 18 äitiä ja suljettuun ryhmään 41 äitiä. Lasten ikä adoptionsijoituksen hetkellä vaihteli yhden viikon iästä kolmeen vuoteen.</p>	<p>Äidit, jotka olivat mukana avoimessa adoptiossa tunsivat itsensä enemmän sosiaalisesti eristäytyneiksi, heillä oli vaikeuksia suoriutua tavallisista tehtävistä, heillä oli enemmän epätoivon tunteita ja enemmän fyysisiä oireita, kuin suljetun adoption ryhmän äideillä. Tulosten mukaan äidit avoimessa adoptiossa kokevat lapsesta luopumisen vaikeampana verrattuna niihin, jotka eivät tiedä lapsesta mitään. Jatkuva tieto luovutetusta lapsesta voi vahvistaa tutkimuksen mukaan biologisten äitien surukokemusta.</p>
---	---	---	--

<p>5. Crea, Thomas M. 2009 & Barth, Richard P.</p> <p>Sosiaalityö</p> <p>Kontaktin säilymiseen vaikuttavat tekijät</p> <p>Adoptiovanhempien näkökulma (vastaajista suurin osa adoptioäitejä)</p>	<p>Yhdysvallat</p> <p>Kalifornia</p> <p>Tutkimus tarkastelee pitkittäistutkimuksen tuottamia tuloksia kontaktista adoptio- ja biologisten perheiden välillä. Etsii vastaustyyppiä millä tavalla avoimessa ja suljetussa adoptiossa oleva vanhempi ja lapsi, vanhempien näkemys kontaktista ja mitkä ominaisuudet ennustavat adoption olevan avoin pidemmän ajan kuluessa.</p>	<p>CLAS-pitkittäistutkimuksen neljännen aallon tutkimus.</p> <p>Kvantitatiivinen, survey-postikyselyaineisto, analysoi aineistoa kaksista pitkittäistutkimuksen neljästä aallosta. Neljännen tutkimus-aallon aineisto kerättiin noin 14 vuotta adoption jälkeen. Kysymykset lähetettiin 956 adoptiovanhemmalle alkuperäisestä otoksesta ja vastauksia tuli 469 lapsen vanhemmalta, vastausprosentti 49 %. Suhteessa ensimmäisestä aallosta neljännen aalloon vastaajien kato oli 61,5 %.</p>	<p>Adoption avoimuuteen pidemmän ajan kuluessa merkittävästi yhteydessä oli adoptiovanhempien käsitys kontrollista kontaktissa, tyytyväisyys kontaktiin ja vanhempien ajatus siitä, että kontaktilla on adoptiolapsen ja adoptiovanhempien välillä vaikutus. Erona edellisten aaltojen tutkimuksiin kontaktin määrä oli vähentynyt adoptiovanhempien ja biologisten perheiden välillä. Julkisen lastensuojelun kautta adoptoidut ja erityisesti vanhemmat lapset säilyttivät todennäköisimmin kontaktin biologiseen perheeseen. Tutkimuksen perusteella selvisi, että tyytyväisyys adoptioon väheni, jos adoptio oli avoin, mutta tutkimuksen perusteella adoptiovanhempien raportoitua yleisesti korkeaa tyytyväisyyttä adoptioon oli se avoin tai suljettu.</p>
---	---	--	---

<p>6. Dunbar, Nora, Van Dulmen, Manfred H. M., Ayers-Lopez, Susan, Berge, Jerica M., Christian, Cinda, Gossman, Ginger, Henney, Susan M., Mendenhall Tai J., Grotevant, Harold D. & McRoy, Ruth G.</p>	<p>2006 Yhdysvallat Aineisto kerätty useiden osavaltioiden alueelta</p>	<p>Tutkimuksessa selvitetään, miten adoptoitujen lasten sukulaisverkostot muuttuvat, loppuvatko suhteet vai lisääntykö kontakti, kun adoptiolapsi siirtyy lapsuudesta varhaisnuoruuteen.</p>	<p>MTARP-tutkimuksen aallon tutkimus. Kvalitatiivinen puolistrukturoitu haastattelututkimus. N = 8 adoptiotapausta, joissa haastateltu adoption eri osapuolia, adoptiolasta, adoptioäitiä ja -isää ja yhteensä 47 tutkittavaa. Aineisto jaettu kahteen ryhmään: neljässä verkostossa kontakti on lisääntynyt ja neljässä kontakti loppunut. Adoptoidut ovat iältään 13–20-vuotiaita tutkimushetkellä.</p>	<p>Tutkimuksesta nousi esille neljä keskeistä teemaa: Kontaktin sukupuolittuneisuus - adoptioäidit hallitsivat enemmän kontaktia, kuin adoptioisät. Erilaiset määritelmät kontaktin loppumiselle - adoption osapuolet nimesivät muun kuin itsensä olleen vastuussa kontaktin loppumisesta. Kontrolli ja tyytyväisyys - adoptiovanhemmat olivat tyytyväisempiä kontaktiin, jos heillä oli kontrolli kontaktissa. Muutos vastuussa nuoren aikuistuesssa - vastuu kontaktista siirtyy nuorelle tämän aikuistuesssa.</p>
<p>Monitieteinen: sosiologia, sosiologia, psykologia, terveystiede, lääketiede</p>				
<p>Adoptoitujen sukulaisverkostot</p>				
<p>Useita näkökulmia</p>				

7. Etter, Jeanne	1993	Tutkimuksen tavoitteena saada tietoa adoptio- ja biologisten vanhempien yhteistyöstä adoption jälkeisessä kontaktissa. Tutkimuksessa on kysytty muun muassa miksi adoption osapuolet valitsivat avoimen adoption, kontaktisopimuksen noudattamisesta, suunnitelluista ja toteutuneista tapaamisista, mahdollisista konflikteista ja niiden ratkaisemisesta sekä tyytyväisyydestä kontaktiin.	Kvantitatiivinen, surina kysely, n = 56 adoptiotapausta, joissa kaikissa jonkinlainen meneillään oleva kontakti, suurimmassa osassa kirjeiden tai tapaamisten välityksellä. Aineisto kerätty sekä biologisilta että adoptiovanhemmilta 4,5 vuotta adoption jälkeen (n = 129 adoptio- ja biologista vanhempaa). Kaikki vanhemmat täyttivät oman kyselylomakkeensa. Otoksen kaikki adoptiotapaukset olivat adoptiotoimiston kautta vuodessa, mutta vain neuvoteltuja ja kontaktista oli tehty kirjallinen sopimus.	Tulosten mukaan suurin osa adoptio neuvottelun osapuolista piti kiinni sopimuksesta. Adoptiovanhempien mukaan 38,8 % biologisista vanhemmista eivät tavanneet lasta niin paljon kuin sopimuksen mukaan olisi ollut mahdollista, mutta yhdessäkään tapauksessa biologiset vanhemmat eivät rikkoneet la adoptiovanhempia tai vieraillemalla kutsumatta. Suurin osa oli alun perin suunnitellut (86,6 %) 1-4 tapaamista vuodessa, mutta vain 15 % vastaajista ilmoitti, että tapaamisia oli ollut sen verran kuin sovittiin alun perin. 75 % vastaajista ilmoitti, että heillä ole ollut konflikteja osapuolten kesken ja 77,1 % oli ollut tyytyväisiä kontaktiin ja adoption avoimuuteen.
Sosiaalityö	Yhdysvallat			
Yhteistyö adoption jälkeisessä kontaktissa/tyytyväisyys avoimeen adoptioon	Oregon			
Useita näkökulmia				

<p>8. Frasch, Karie M., 2000 Brooks, Devon & Barth, Richard P. Yhdysvallat</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää adoptioon liittyvää avoimuutta ja kontaktia sijaishuollon jälkeen tapahtuneissa adoptioissa. Vanhemmilta kysyttiin, kontaktisopimuksen suunnittelusta, toteutuneen kontaktin määrästä ja tyypistä, aloitteellisesta osapuolesta, tyytyväisyydestä kontaktiin, kontrollista suhteesta biologisiin vanhempiin, havaituista haittavaikutuksista ja odotuksista kontaktin tulevaisuudesta.</p> <p>CLAS-pitkittäistutkimusprojektiin kolmannen aal- lon tutkimus. Kvantitatiivinen survey-postikysely. Aitiin, kontaktisopimuksessa lapsi on ollut sijaishuollossa ennen adoptiota ja joiden vanhemmat osallistuneet pitkittäistutkimuksen kaikkiin aiempiin tutkimuksiin (n = 231 adoptiota), joista 164 lasta adoptoi heidän sijaisvanhempansa ja 67 adoptoi adoptioperhe, joka ei ole ollut lapsen aiempi sijaisperhe. Suurin osa vastaajista (86,5 %) oli adoptioäitejä.</p>	<p>Otoksessa 135 oli suljettuja adoptioita ja 96 oli avoimia adoptioita. Avoimessa adoptiossa olevat lapset olivat todennäköisesti sijoitettu adoptioon ensimmäisen kuukauden aikana heidän syntymänsä jälkeen, kun taas suljetussa adoptiossa olevat oli sijoitettu 1kk-1 vuotta syntymän jälkeen. 33 % otoksen avoimista adoptioista oli avoimia jo, kun lapsi sijoitettiin adoptioon. 45 % adoptiovanhemmista, joilla oli kontakti biologiseen perheeseen, raportoi tuntevansa jokseenkin tai hyvin epämurkavana sen, että heidän lapsellaan on kontakti biologiseen perheeseen. 57 % prosenttia vanhemmista raportoi kuitenkin, että kontaktilla oli ollut pääasiassa positiivisia vaikutuksia lapsen.</p>
<p>Sosiaali- ja terveys-tieteet</p>		
<p>Sijaishuollosta avoimeen adoptioon</p>		
<p>Adoptiovanhempien näkökulma</p>		

<p>9. Fratter, Joan</p> <p>Sosiaalityö</p> <p>Kokemukset ja tyytyväisyys avoimesta adoptiosta</p> <p>Adoptiovanhempien näkökulma</p>	<p>1989</p> <p>Iso-Britannia</p>	<p>Tutkimuksessa selvitetään kuinka adoptiovanhemmat ovat kokeneet avoimuuden adoptiossa ja kuinka se on vaikuttanut heidän kiintymyksen tunteeseensa adoptiolapsen kanssa sekä heidän näkemystään lapsen turvallisuudesta ja identiteetistä. Lisäksi selvitettiin minkälaiset asiat ovat vaikuttaneet vanhempien tyytyväisyyteen adoptioon, jossa biologisilla vanhemmillä on jonkinlainen rooli heidän elämässään.</p>	<p>Kvalitatiivinen haastatteluaineisto. Tutkimuksessa oli mukana 22 adoptio-perhettä, joissa yhteensä 32 adoptiolasta.</p> <p>Kaikilla muilla paitsi kahdella aineiston adoptiolapsella oli jokin erityistarve, kuten oppimisvaikeuksia, sijoituspaikkojen muutoksia tai aiemman vanhemman kaltoin-kohtelua. Lasten ikäkauma oli 2-20 vuotta haastatteluhetkellä. Yli 2/3 lapsista oli asunut adoptio-perheessä enemmän kuin neljä vuotta. Yli puolet lapsista oli sijoitettu adoptio-perheeseen kahden vuoden sisällä huostaanotosta.</p>	<p>Tutkimusperheissä ilmeni kahta poikkeuksellista avoimuuden asennetta eli vanhemmat olivat kiitollisia kontaktista ja ymmärsivät sen tärkeyden lapsen kannalta sekä ilmaisivat sympatiaa biologisia vanhempia kohtaan. Tutkimuksessa ilmeni, että adoptio-toimiston antamalla etukäteisvalmistutumisella oli suuri merkitys avoimuuden asenteen muodostumisessa. Tutkimuksessa positii-visiksi raportoiduissa sijoituksissa oli ominaisuuksina, mm. lapsen mahdollisuus vapaasti kiinnittyä adoptio-perheeseen, biologiset vanhemmat hyväksyivät sijoituksen ja sopimuksesta neuvoteltiin suoraan joko adoptio-tai biologisten vanhempien kotona. Negatiivisesti koetuille avoimille sopimuksille oli tyypillistä, mm. haluttomuus rakentaa ihmissuhdetta lapsen biologiseen äitiin, jännittyneisyys suhteessa biologisiin vanhempiin ja biologisten vanhempien kykenemättömyys hyväksyä adoptiota.</p>
---	----------------------------------	--	--	---

<p>10. Fravel, Deborah Lewis, McRoy, Ruth G. & Grotevant, Harold D.</p>	<p>2000 Yhdysvallat</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää onko adoptioon luovutettu lapsi biologisen äidin mielessä eri tavoin avoimuuden eri tasoilla. Jos on, minkälaista se on luonteeltaan avoimuuden eri tasoilla ja kuinka se näkyy?</p>	<p>MTARP-pitkittäistutkimus. Haastatteluaineisto, jossa n. 300 avointa kysymystä, analysoitu tilastollisesti, 163 biologista äitiä, sekundaarianalyysi.</p>	<p>Adoptiolapsen läsnäolo äidin ajatuksissa on keskimäärin vähäisintä adoptiotoimiston kautta tapahtuneissa katkenneissa kontakteissa ja suurinta täysin avoimessa adoptiossa. Tulosten mukaan adoptiolapsi on äidin mielessä kuitenkin kaikilla neljällä avoimuuden tasolla. Monille tutkimuksen äideille lapsen psykologinen läsnäolo oli sekä positiivista että negatiivista. Psykologin läsnäolo koettiin kuitenkin positiivisemmin täysin avoimissa adoptioissa, kuin suljetuissa tai päättyneissä toimiston kautta tapahtuneissa kontakteissa. Lapsen psykologista läsnäoloa ei koettu kuitenkaan merkittävästi negatiivisesti millään adoption avoimuuden tasolla.</p>
<p>Monitieteinen: sosi-aalisyö, sosiologia, psykologia, terveystiede, lääketiede</p>	<p>Aineisto kerätty useiden osavaltioiden alueelta</p>			
<p>Adoptiolapsen psykologinen läsnäolo</p>				
<p>Biologisten äitien näkökulma</p>				

<p>11. Ge, Xiaojia, Natsuaki, Misaki N., Martin, David M., Neiderhiser, Jenae M., Villareal, Georgette, Reid, John B., Leve, Leslie D., Shaw, Daniel S., Scaramella, Laura & Reiss, David</p>	<p>2008 Yhdysvallat 10 osavaltion alueelta</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää adoption avoimuuden ja adoption jälkeisen sopeutumisen yhteyttä biologisten ja adoptiovanhempien näkökulmasta.</p>	<p>Kvantitatiivinen kysely, joka kerätty haastattelijalta tekivät arvion haastateltavan hyvinvoinnista oman näkemysensä mukaisesti. Biologisia vanhempia haastateltu 6 kk adoption jälkeen ja adoptiovanhempia 9 kk adoption jälkeen. Haastateltu 323 adoptiovanhempia ja biologinen ja biologinen vanhempi-pareja. Saatua löytyneitä yhteyttä adoptioaineisto myös 112 biologiselta isältä, jotka näihin biologien- ja adoptiovanhempipareihin ja tämä aineisto on analysoitu erikseen.</p>	<p>Tuloksissa avoimuuden aste oli merkittävästi yhteydessä tyytyväisyyteen. Mitä enemmän kontaktia oli biologisen äidin kanssa, sitä tyytyväisempiä adoptiovanhemmat olivat. Adoptioäideillä avoimuus oli jokseenkin yhteydessä parantuneeseen hyvinvointiin adoption jälkeisen avoimuuden välillä ei yhteyttä adoptioäideillä. Biologisten äitien kohdalla avoimuus oli positiivisesti yhteydessä heidän adoption jälkeiseen sopeutumiseensa ja haastattelijoiden vaikutelmaan heidän hyvinvoinnistaan.</p>
<p>Psykologia</p>				
<p>Adoption jälkeinen sopeutuminen</p>				
<p>Useita näkökulmia</p>				

<p>12. Goldberg, Abbie E., Kinkler, Lori A., Richardson, Hannah B., & Downing, Jordan B.</p>	<p>2011 Yhdysvallat Useita Yhdysvaltain osavaltioita ja Kanadasta</p>	<p>Tutkimuksessa selvitetään adoptiovanhempien motivaatiota ryhtyä avoimeen adoptioon, adoptiovanhempien kokemuksia suhteesta lapsen biologisiin vanhempiin ja millaisia haasteita adoptiovanhemmat kohtaavat luodessaan suhdetta biologisiin vanhempiin. Tarkoituksena selvittää onko motivaatiossa tai kokemuksissa havaittavissa eroja sukupuolen tai seksuaalisen orientaation perusteella.</p>	<p>Kvalitatiivinen puolistrukturoitu haastatteluaineisto. Aineisto kerättiin pitkäikäistutkimuksena, jossa toteutettiin kaksi puhelinhaastattelua ennen lapsen sijoittamista adoptioon ja sijoituksen jälkeen, kun adoptiosta oli kulunut 3-4 kuukautta. Haastateltiin 45 pariskuntaa (15 lesbo-, 15 homo- ja 15 heteroparia), yhteensä 90 haastateltavaa.</p>	<p>Adoptiovanhempien motivaatio adoptoida avoimen adoption kautta vaihteli seksuaalisen orientaation perusteella. Suurin osa motivoitui avoimeen adoptioon, koska kokivat sen lapsen eduksi. Heteroparit suosivat avointa adoptiota, koska kokivat sen helpommaksi tavaksi saada adoptiolapsi. Suurin osa raportoi, että olivat luoneet tyydyttävät rajat suhteessa biologiseen vanhempaan. Osalla vastaajista oli ollut haasteita rajoissa. Homoparit olivat avoimimpia rajojen rikkomista kohtaan, kuten jos biologinen äiti nimitti itseään äidiksi. Homo- ja lesboparit puhuivat todennäköisemmin biologisesta äidistä osana heidän suurta perhettään.</p>
<p>Psykologia</p>				
<p>Motivaatio ja kokemukset Erityisteema: Sukupuoli ja seksuaalinen orientaatio</p>				
<p>Adoptiovanhempien näkökulma Erityisnäkökulma: hetero ja samaa sukupuolta olevat adoptiovanhemmat</p>				
<p>13. a Gross, Harriet E.</p>	<p>1993(a) Yhdysvallat Keskilännen alueelta</p>	<p>Gross on kerännyt kaksi samassa artikkelissa: Ensimmäisen (a) tutkimuksen tarkoituksena on selvittää adoptio- ja biologisten vanhempien tyytyväisyyttä adoptiossa olevaan kontaktiin ja tapaamisten muotoon</p>	<p>Kvalitatiivinen syvähaastattelu, 32 adoptiovanhempaa ja 16 biologista vanhempaa samoista adoptioista. Adoptioissa oli tehty kontaktisopimus adoptioimistossa.</p>	<p>Suurin osa (72 %) oli hyvin tyytyväisiä kontaktiin ja ihmissuhteeseen, joka heillä oli biologiseen perheeseen. Pariskunnilla oli ollut kasvokkaisia tapaamisia biologisen perheen jäsenten kanssa ja suurimmalla osalla useita kohtaamisia sijoituksen jälkeen. Neljä pariskuntaa (19 %) oli periaatteessa tyytyväisiä kontaktiin mitä oli ollut, mutta heillä oli varautuneisuutta biologista perhettä kohtaan. Vain kaksiperhettä oli kohdannut vaikeuksia biologisten vanhempien kanssa ja olivat keskeyttäneet suhteen. Melkein kaikki biologiset äidit olivat tyytyväisiä kontaktin määrään ja ajattelivat positiivisesti suhteesta, jonka olivat luoneet adoptioperheeseen.</p>
<p>Sosiologia</p>				
<p>Tyytyväisyys kontaktiin adoptiossa</p>				
<p>Useita näkökulmia</p>				

**13. b Gross, Harriet 1993(b)
E.**

Yhdysvallat

Sosiologia

Tyytyväisyys avoimeen adoptioon ja kokemukset avoimesta adoptiosta

Adoptiovanhempien näkökulma

Toisen tutkimuksen (b) tarkoituksena on selvittää adoptiovanhempien odotuksia avoimesta adoptiosta sijoitushetkellä, kontaktin tiheyttä sa. sijoituksen jälkeen, tämän hetkistä tyytyväisyyttä kokemaansa avoimuuteen sekä heidän mielipidettään avoimen adoption parhaista ja huonoimmista tekijöistä.

Kvantitatiivinen kysely, n = 75 adoptiovanhempaa. Adoptioissa oli tehty kontaktisopimus adoptiotoimistossa. 42 % vastaajista oli huolissaan tai epävarmoja suhteen tulevaisuudesta sijoitus hetkellä. 78 % vastaajista raportoi sijoituksen jälkeen, että heillä ei ole ongelmia biologisen äidin kanssa. Vain 31 % vastaajista oli kommunikoinut suoraan biologisen äidin kanssa. Parhaiksi asioiksi avoimessa adoptiossa vastaajista 40 % mainitsi, että adoptiovanhemmat voivat saada informaatiota lapsesta. Huonoimmiksi asioiksi vastaajat ilmoittivat kidnappauksen pelko, biologisen äidin tuskan ja surun kohtaamisen ja käytännölliset asiat, kuten kontaktista sopimisen vaikeus.

14. Grotevant, Harold D., McRoy, Ruth G., Elde, Carol L. & Fravel, Deborah Lewis	1994 Yhdysvallat 15 osavaltion alueelta	Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää avoimuuden tason vaikutusta adoptioperheiden dynamiikkaan sekä millaisia yhteneviä ja eriäviä tekijöitä tästä on havaittavissa avoimuuden eri tasoilla. Haastattelussa kysyttiin adoptiovanhempien motivaatiota adoptioon, kokemuksia adoptiosijoituksesta sekä kokemuksia ja tunteita avoimuuden tasosta heidän adoptiossaan.	Kvalitatiivinen haastatteluaineisto, 190 adoptioperhettä, joissa 190 adoptioäitiä ja adoptioisää. Aineisto analysoitu tilastollisesti ja laadullisesti. Pariskunnat haastateltiin yksinään. Tutkimuksen aikana lasten iät 4-12 vuotta. Ei mukana adoptiolapsia, jotka adoptoitu kansainvälisesti tai joilla oli jokin erityistarve. Aineistossa 62 suljettua adoptiota, 17 adoptiota, joissa on katkennut toimiston kautta tapahtunut kontakti, 52 meneillään olevaa toimiston kautta tapahtuvaa kontaktia, 2 katkennutta täysin avointa adoptiota ja 57 meneillään olevaa täysin avointa adoptiota.	Melkein 2/3 otoksen adoptioista oli alkanut muulla tapaa kuin täysin avoimena. Suurin osa aineiston lapsista tapasi biologista äitiä muutaman kerran vuodessa. Puheluiden, kirjeiden ja lahjojen vaihtaminen oli yleisempää. Kontaktin tiheys vaihteli jokaisessa perheessä yksilöllisesti. Tulosten mukaan täysin avoimissa adoptioissa adoptiovanhemmat kommunikoivat adoptioon liittyvistä asioista enemmän lapsen kanssa, kuin suljettuissa adoptioissa. Kaikilla adoption avoimuuden tasoilla adoptiovanhemmista 80–95% oli tyytyväisiä adoptioonsa.
Sosiaalityö				
Avoimuuden vaikutus perhedynamiikkaan				
Adoptiovanhempien näkökulma				
15. Henney, Susan M., Ayers-Lopez, Susan, McRoy, Ruth G. & Grotevant, Harold D.	2007 Yhdysvallat 31 osavaltiota	Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata biologisten äitien surun ja menetyksen kokemusta ja sen yhteyttä adoption avoimuuden tasoon. Tavoitteena saada tietoa myös onko äitien elämäntapahtumissa tekijöitä, jotka lieventävät avoimuuden tason ja surukokemuksen suhdetta.	MTARP-pitkittäistutkimuksen toisen aallon tutkimus. Kvalitatiivinen puoli-strukturoitu haastatteluaineisto. Aineisto kerätty 12-20 vuotta adoption jälkeen. N = 127 biologista äitiä. Aineisto analysoitu laadullisesti ja tilastollisesti.	Tulosten mukaan biologisten äitien surulla ja avoimuuden tason välillä ei löytynyt merkittäviä eroja. Tämän otoksen äidit raportoivat melko alhaista surun tasoa ja suurin osa äideistä oli tyytyväisiä avoimuuden tasoon adoptiossaan. Äidit suljetuissa adoptioissa raportoivat hiukan korkeampaa surun tasoa kuin äidit täysin avoimissa adoptioissa. Tulosten mukaan äitien suru on erilaista elämän eri vaiheissa.
Monitieteinen: Sosiaalityö, psykologia, terveystieteet, lääketiede				
Surukokemus				
Biologisten äitien näkökulma				

16. Hughes, Beverley	1995 Iso-Britannia	Tutkimuksessa selvitetään adoptioon lapsensa luovuttaneiden vanhempien mielipidettä ja näkemystä avoimesta adoptiosopimuksesta, heidän tietoisuuttaan ja ymmärrystään siitä sekä olisiko avoin adoptio voinut olla mahdollinen aikoinaan heidän adoptiossaan.	Kvalitatiivinen haastattelutaineisto. Aineisto kerätty satunnaisesti tutkimukseen valituilta biologisilta vanhemmilta (n = 30), jotka olivat ottaneet yhteyttä adoption jälkeistä apua tarjoavaan adoptioitoimistoon. Otoksessa on 28 naista ja 2 miestä. Suurin osa otoksesta oli luopunut lapsesta yli 20 vuotta sitten. Suurin osa lapsista oli vauvoja sijoitushetkellä.	Vain neljä haastatelluista (n = 30) oli kuulunut avoimesta adoptiosotavaa oli hyvin tietoisia avoimesta adoptiosta. Suurin osa vastaajista näki, että mahdollisuus suoraan kommunikaatioon adoptioerheen kanssa olisi pitänyt olla saatavilla heidän adoptiionsa aikaan. Vastaajat vastustivat sitä kuitenkin omassa adoptiossaan, koska kokivat, että se olisi ollut tuskallista kaikille osapuolille. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että yhteys täytyy jotenkin säilyttää heidän ja lapsen välillä, mutta olivat epävarmoja millä tavoin.
Sosiaalityö				
Mielipide avoimesta adoptiosta				
Biologisten vanhempien näkökulma				
17. Lee, Judith S. & Twaite, James A.	1997 Yhdysvallat New York	Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää adoptioäitien asenteita biologisia äitejä, adoptiolasta ja vanhemmuutta kohtaan.	Kvantitatiivinen survey-kysely. N = 238 adoptioäitiä, jotka ovat adoptoineet lapsen, joka on adoptoitu 3 kk sisällä lapsen syntymästä ja joka oli alle 18-vuotias tutkimuksen hetkellä. Postitettu 483 surveyta ja vastasi 238 äitiä, vastausprosentti 51 %.	Otoksen äideistä 89 (37,4 %) ei ollut kontaktia lapsen biologisen äidin kanssa ja 149 äidillä (62,6 %) oli kontaktia. Tulosten mukaan adoptioäidit, joilla oli kontaktia lapsen biologisen äidin kanssa, suhtautuivat biologiseen äitiin, adoptiolapseen ja omaan vanhemmuutensa positiivisemmin, kuin äidit, joilla ei ollut kontaktia. Nämä äidit pelkäsivät myös vähemmän, että adoptiolapsi on perinyt ongelmallisen luonteen.
Sosiaalityö				
Asenne adoptioon avoimuutta sisältävissä adoptioissa				
Adoptioäitien näkökulma				

18. Logan, Janette & Smith, Carole	2005 Iso-Britannia	Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää adoptiolapsen, adoptiovanhempien ja biologisen perheen jäsenten kokemuksia kasvokkain tapahtuvasta kontaktista adoption jälkeen ja tarkastella sen vaikutusta heihin eri näkökulmista.	Kvalitatiivinen puolistrukturoitu haastatteluaineisto. Haastattelussa mukana 11 adoptiosukulaisverkostoa adoptiovanhemmat, adoptiolapsi ja biologisia sukulaisia. Verkostoissa 18 adoptiolasta, joista osa oli sisaruksia. Lapset oli sijoitettu adoptioon 3-11-vuotiaina. Kaikki tutkittavat lapset olivat olleet sijoitettuna vähintään 3 vuotta ennen adoptiota ja kaikki lapset olivat kokeneet ennen adoptiota aiemman vanhemman kaltoinkohtelua.	Tulosten mukaan onnistuneeseen kontaktisopimukseen vaikuttivat, esimerkiksi aikuisten positiiviset tunteet toisiaan kohtaan adoptioverkostossa, biologisten sukulaisten antama henkinen lupa adoptiovanhemmille toimia lapsen täysinä vanhempina, avoin kommunikaatio biologisten sukulaisten ja adoptiovanhempien välillä, yhdenmukainen näkemys kontaktin tiheydestä kaikkien osapuolten kesken ja aikuisten yhteinen näkemys ja huoli lapsen hyvinvoinnista.
Sosiaalityö				
Kokemukset kontaktista				
Useita näkökulmia				
Käytetty samaa aineistoa kuin taulukon kohdassa 19.				
19. Logan, Janette	2010 Iso-Britannia	Tutkittu adoptiovanhempien kokemuksia adoptiotoimiston antamasta valmistautumisesta avoimuuteen adoptiossa. Tarkoituksena selvittää, kuinka vanhemmat otettiin mukaan suunnittelemaan kontaktisopimusta ja kuinka se on vaikuttanut heidän kokemukseensa kasvokkain tapahtuneesta kontaktista.	Kvalitatiivinen puolistrukturoitu haastatteluaineisto. Artikkelissa analysoidaan isommassa aineistosta adoptiovanhempien haastatteluja. Adoptioäidit ja isät haastateltiin erikseen. 61 adoptiopeheän vanhempia, joihin kuului 96 adoptiolasta. Osa vanhemmista olleet aiemmin lasten sijaisvanhempia. Adoptiolapset edustivat laajaa ikäskaalaa. Suurin osa lapsista oli kokenut ennen adoptiota aiemman vanhemman kaltoinkohtelua.	Tutkimuksen mukaan adoptiotoimistolla on tärkeä rooli adoptioiden valmistautumisessa kontaktiin ja vanhempien mukaan ottamisessa suunnittelemaan sopimusta. Aineistossa toimistojen välillä oli suuria eroja valmistautumisessa. Adoptiopeheet kokivat hyödyllisenä mahdollisuuden tavata adoptiojia, joilla oli kokemusta kontaktista adoptiossa ja lapsen biologisia sukulaisia. Haastateltavat näkivät, että toimiston antama valmistutuminen oli keskittynyt pääasiassa vain lapsen tarpeeseen kontaktiin ja adoptiovanhempien huolet jäivät vähemmälle.
Sosiaalityö				
Valmistautuminen adoptionjälkeiseen kontaktiin				
Adoptiovanhempien näkökulma				
Käytetty samaa aineistoa kuin taulukon kohdassa 18.				

20. Loxterkamp, Lorne	2009 Iso-Britannia	Pohdittu adoption jälkeisen kontaktin haitta-vaikutuksia adoptiolapsiin. Tarkoituksena tuoda esille yleisiä asenteita kontaktista ja kriittistä näkemystä kontaktin luonteesta.	Kvalitatiivinen tapaus-tutkimus, aineistona kolme adoptoitua lasta, jotka ovat kirjoittajan omia asiakkaita. Tapauksen lapset ovat kaikki olleet biologisten vanhempien kaltoinkohtelun uhreja.	Tapaustutkimuksen kautta tuodaan esille se, että adoption jälkeinen kontakti biologisiin vanhempiin, voi vaurioittaa adoptiolapsia, vaikeuttaa heidän kiintymystään adoptiovanhempiin ja aiheuttaa uusia ongelmia. Kirjoittaja pohtii, että vaurioilta voitaisiin välttyä kertomalla lapselle todellisuus adoption syistä ja biologisten vanhempien tilanteesta.
Psykologia				
Kontaktin vaikutus lapseen				
Psykoterapeutin näkökulma				
21. Lunken, Tony	1995 Iso-Britannia	Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää millainen näkemys adoptiolasta hakevilla vanhemmilla on siitä, että adoptiolapsilla tulisi olla mahdollisuus jonkinlaiseen kontaktiin tämän biologisten sukulaisten kanssa.	Kvalitatiivinen puolistrukturoitu haastatteluaineisto, 17 adoptiolasta hakevan pariskunnan haastattelu. Tutkittavat haastateltiin ennen adoptioon valmistautumista, jotta adoptiotoimiston antama tieto ei vaikuttaisi heidän vastauksiinsa.	Suurin osa vastaajista ajatteli, että kontakti adoptiossa voisi olla hyödyllinen joillekin lapsille, mutta pelkäsi, että kontakti biologisiin vanhempiin voi heikentää heidän suhteensa vahvuutta adoptiolapsen kanssa. Vastaajat ilmaisivat epävarmuutta kontaktiin, kuten millainen se olisi, kuinka se järjestettäisiin, voiko siitä olla riskiä ja mitä jos toiveet kontaktista muuttuvat ajan myötä. Viisi pariskuntaa oli vahvasti kontaktin kannalla, koska ymmärsivät sen liittyvän lapsen tarpeeseen tietää taustastaan.
Sosiaalitieteet				
Mielipide avoimesta adoptiosta				
Adoptiovanhempien näkökulma				

22. Maynard, JoAnne	2005 Yhdysvallat	Tutkittu sijaishuollosta tehtyjä avoimia adoptioita ja erityistä oikeuskäsittelyn vastapainoksi luotua neuvotteluohjelmaa, jonka pilotoinnissa adoption osapuolet ovat olleet mukana. Tarkoituksena selvittää kuinka osapuolet tulivat mukaan neuvotteluun, kuinka ovat kokeneet neuvotteluprosessin ja kuinka prosessia voisi parantaa.	Kvalitatiivinen puoli-strukturoitu haastatteluideisto. Otos 15 biologista vanhempaa (13 äitiä ja 2 isää). 21 adoptiovanhempaa (16 äitiä ja 5 isää). Neuvottelut koskivat 37 lasta. Lasten iät vaihtelivat 15 kk-14 vuotta. Neljällä lapsella oli erityistarpeita, jotka vaativat erityishoitoa. Haastattelut tehty vähän neuvottelun jälkeen.	Tulosten mukaan adoption osapuolet tarvitsevat neuvottelun aikana ja jälkeen enemmän tukea ymmärtämään ja selviytymään sen kanssa. Neuvottelu koettiin auttavana, mutta se ei ratkaissut kaikkia ongelmia. Huolenaiheiksi nostettiin suhteen tulevaisuus ja siihen liittyvät muutokset ja jännitteet. Neuvottelu auttoi tutkittavia löytämään vahvuuksia itsestään ja toisistaan sekä rikkoi ennakkoluuloja, joita osapuolilla oli toisistaan.
Terveystiede Valmistautuminen adoptionjälkeiseen kontaktiin	Yhdysvaltain koillisosan osavaltio			
Useita näkökulmia: Adoptio- ja biologiset vanhemmat				
23. Mendenhall, T. J., Berge, J.M., Wrobel, G.M., Grotevant, H.D., McRoy, R.G.	2004 Yhdysvallat 23 osavaltiota ympäri Yhdysvaltoja	Tutkittu adoptoituja nuoria, joilla on kontaktin sisältävä adoptiosopimus ja verrattu heitä nuoriin, joilla ei ole kontaktia biologisiin vanhempiin. Tavoitteena selvittää tyytyväisyyttä kontaktiin.	MTARP-pitkittäistutkimuksen toisen aallon tutkimus. Kvalitatiivinen puoli-strukturoitu haastatteluideisto, analysoitu tilastollisesti. Otoksessa 152 adoptoitua nuorta. Nuorten iät aineistonkeruun aikana 11–21 vuotta.	Tulosten mukaan yleisesti suurin osa vastajista, joilla oli kontakti biologisiin vanhempiin suhtautuivat kontaktiin neutraalisti tai olivat tyytyväisiä. Ne joilla oli kontaktia olivat tyytyväisempiä adoptioonsa, kuin ne joilla ei ollut. Osa nuorista oli tyytyväisiä siihen, että heillä ei ollut kontaktia biologisiin vanhempiin.
Monitieteinen: Sosiaalityö, psykologia, terveystiede				
Tyytyväisyys kontaktiin				
Adoptoitujen näkökulma				

24. Miall, Charlene E.	1998	Tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää väestön mielipidettä liittyen avoimeen adoptioon, jälleen näkemiseen ja suljetussa adoptiossa tietojen jakamiseen. Liittyen avoimeen adoptioon kysyttiin väestön mielipidettä ja kannatusta siitä, että biologisten ja adoptiovanhempien tulisi tietää toisistaan adoptioon alusta lähtien.	Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen aineisto, satunnaisotos (n = 150, 71 miestä ja 79 naista) standardoitu kyselylomake, jossa vaihtoehtokysymyksiä ja avoimien kysymyksiä, haastattelut toteutettu ihmisten kotona. Vastausprosentti 63 %.	Vastaaajista 29 % kannatti avointa adoptiota ja miehet kannattivat sitä enemmän kuin naiset. Syinä avoimen adoption vastustamiselle mainittiin, esimerkiksi konflikti mahdollisuus kahden perheen välillä ja se voisi hämentää adoptiolasta. Kannattajat perustelivat näkemystään sillä, että se poistaa salailun adoptiosta ja mahdollistaa oleellisten tietojen jakamisen lapseen liittyen. Vastustajien ryhmässä kannatettiin kuitenkin anonyymien tiedon jakamisen tärkeyttä.
Sosiologia	Kanada			
Mielipide avoimesta adoptiosta	Suuri kaupunki Itä-Kanadassa			
Väestön näkökulma				
25. Miall, Charlene E. & March, Karen	2005	Tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää väestön mielipidettä avoimesta adoptiosta ja erilaisista kontaktimahdollisuuksista.	Kaksi aineistoa: Kvantitatiivinen survey-puhelinkysely n = 706, lisäksi 82 kvalitatiivista puolistrukturoitua haastattelua. Molemmat valittu satunnaisotoksella. Vastausprosentti 56 %.	Survey-aineistossa suurimman kannatuksen sai avoimuuden taso, jossa biologiset vanhemmat ja adoptiovanhemmat tapaavat ennen adoptiota ja ovat sen jälkeen yhteydessä adoptio toimiston välityksellä. Myös haastatteluissa toimiston kautta tapahtuva kontakti sai suuremman kannatuksen kuin täysin avoin adoptio. Tutkimuksissa korostuu näkemys, että avoimen adoption valinta täytyy tulla perheiltä itseltään ja se täytyy tehdä lapsen parhaan näkökulma huomioon ottaen.
Sosiologia	Kanada			
Mielipide avoimesta adoptiosta	Survey eri puolilta Kanadaa			
Väestön näkökulma	Haastattelut kahdesta Itä-Kanadan kaupungista			

26. Neil, Elsbeth	1999	Selvitetty adoptiossa olevien lasten kontaktia biologisiin sisaruksiin.	Contact after Adoption -pitkittäistutkimusprojekti.	85 otoksen lapsista oli biologisia sisaruksia. Lapsilla oli keskimäärin kolme sisarusta ja puolella sisarukset asuivat kahdessa tai useammassa paikassa, kuten toisessa adoptio-perheessä, biologisten vanhempien kanssa tai laitoshuollossa. 42 % lapsista, joilla oli adoptoitu yhdeksän sisaruksia, olivat suostuneita kontaktin biologisten sisarusten kanssa. 35 % ei kenenkään sisarusten kanssa. Kasvatustapahtuva kontakti tapahtui todennäköisemmin sisarusten kanssa, jotka olivat huostassa tai adoptoitu toiseen perheeseen, kuin niiden sisarusten kanssa, jotka asuivat biologisten sukulaisten kanssa.
Sosiaalityö	Iso-Britannia		Artikkeli esittelee pienen osan projektin kokonaisaineistosta. Otoksen lapset olivat kaikki iältään vähemmän kuin neljä vuotta sijoitushetkellä ja olivat adoptoitu yhdeksän sisaruksia, olivat suostuneita kontaktin biologisten sisarusten kanssa. Kasvatustapahtuva kontakti tapahtui todennäköisemmin sisarusten kanssa, jotka olivat huostassa tai adoptoitu toiseen perheeseen, kuin niiden sisarusten kanssa, jotka asuivat biologisten sukulaisten kanssa.	
Tiivistelmäartikkeli, ei vertaisarvioitu				
Suhde biologisiin sisaruksiin				
Sosiaalityöntekijöiden näkökulma				

<p>27. Neil, Elsbeth</p> <p>Sosiaalityö</p> <p>Kontaktin vaikutus adoptiolapseen</p> <p>Adoptiovanhempien näkökulma</p>	<p>2009</p> <p>Iso-Britannia</p>	<p>Tutkimuksessa on selvitetty kontaktin tyyppin ja adoptioerheen kommunikaation vaikutusta adoptoidun lapsen kehitykseen. Kommunikaation avoimuutta on verrattu perheiden, joissa on adoption jälkeinen kasvotusten tapahtuva kontakti biologisiin sukulaisiin ja perheiden, joissa kontaktia ei ole, välillä.</p>	<p>Contact after Adoption -pitkittäistutkimusprojekti. Artikkelin perustuu toisen aallon tutkimukseen.</p> <p>Kvalitatiivinen, puolistrukturoitu haastatteluaineisto, haastateltu adoptiovanhempia 62 adoptioerheestä. Puolet vanhemmista haastateltiin yhdessä, yksinä haastateltiin yksin.</p> <p>Lapset oli sijoitettu adoptioon keskimäärin 22 kuukauden iässä. 70 % lapsista oli adoptoitu huostaanoton jälkeen ja muut lapset vanhempien pyynnöstä. Haastattelun aikana lapset olivat asuneet adoptioerheissä keskimäärin kuusi vuotta.</p>	<p>Tulosten mukaan adoptiovanhemmillä, joiden adoptiossa kontakti tapahtui kasvotusten biologisten sukulaisten kanssa, oli merkittävästi korkeampi kommunikaation avoimuuden taso verrattuna niihin vanhempiin, joilla kontakti tapahtui kirjeiden välityksellä. Tulosten mukaan rakenteellinen avoimuus tai kommunikatiivinen avoimuus eivät olleet merkittävästi yhteydessä lapsen sosiaalisemotioonaaliseen kehitykseen, mutta tämä voi johtua siitä, että tutkittavat lapset ovat noin 7-9-vuotiaita, jolloin esi-merkiksi vakavia identiteettiongelmia ei ole vielä esillä.</p>
<p>28. Rompf, Elizabeth Lewis</p> <p>Sosiaalityö</p> <p>Mielipide avoimesta adoptiosta</p> <p>Väestön näkökulma</p>	<p>1993</p> <p>Yhdysvallat</p> <p>Useita osavaltioita</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää mitä keski-ikäiset yhdysvaltalaiset kansalaiset ajattelevat avoimesta adoptiosta ja heidän hyväksyntäänsä adoption jälkeisen kontaktin suhteen. Tarkoituksena on ollut etsiä demografisia vaihteluita ja niiden yhteyttä hyväksynnän asteeseen.</p>	<p>Kvantitatiivinen survey-puhelinhaastattelu (n = 646). Satunnaisotanta. Vastausprosentti 65 %. Vastaajien keski-ikä oli 47 vuotta.</p>	<p>Pieni enemmistö vastaajista (52 %) kannatti joko joksikin tai vahvasti avointa adoptiosopimusta, 15 % vastasi joksikin vastustavansa sitä, 11 % vahvasti vastustavansa ja 20 % vastasivat, että riippuu tilanteesta. Etninen tausta, jonkinlainen suhde adoptoituun henkilöön tai että oli itse adoptoitu ja se oliko vastaajalla alaikäisiä lapsia, olivat tilastollisesti yhteydessä mielipiteeseen avoimesta adoptiosta.</p>

29. Siegel, Deborah H.	1993	Tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää adoptiovanhempien kokemuksia avoimesta adoptiosta ja siihen liittyviä tunteita, haasteita ja mahdollisuuksia.	Pitkittäistutkimuksen ensimmäinen osa. Kvalitatiivinen haastatteluaineisto, lumipallo-otos, 21 adoptioparia (sisälsi 42 vanhempaa), jotka olivat adoptoineet vauvan vuosina 1988–1989. Osa adoptioista toteutettu toimiston kautta, osa itsenäisesti. Haastattelun aikana lasten ikä vaihteli kuudesta viikosta kahteen vuoteen. Osalla tutkitavista oli kaksi adoptiolasta. Aineisto koski 24 avointa adoptiota ja niiden tyyppi ja laajuus vaihtelivat merkittävästi.	Tulosten mukaan adoptiovanhemmat löysivät avoimesta adoptiosta paljon etuja, mutta myös haasteita. Keskeiset edut liittyivät mahdollisuuteen saada tietoa lapsesta ja sitä kautta valmistautumisen adoptioon ja tulevaisuudessa lapsen esittämiin kysymyksiin biologisesta perheestä helpottuvat. Keskeisinä haasteina nähtiin avoimen adoption pitkäaikainen vaikutus lapseen, biologisten vanhempien tunteiden kohtaaminen ja suhteen rajoittaminen. Haasteista huolimatta kukaan haastateltu ei katunut avointa adoptiota.
-------------------------------	------	--	---	---

30. Siegel, Deborah H.	2003	Tutkittiin miten avoimuus oli muuttunut ajan myötä ja mitä vanhemmat ajattelevat lapsen avoimesta adoptiosta, kun lapsi on kouluikäinen.	Pitkittäistutkimuksen toinen osa. Toteutettu seitsemän vuotta edellisen tutkimuksen jälkeen. Kvalitatiivinen haastatteluaineisto. Sama otos kuin Siegel 1993 (ks. kohta 29.), mutta pitkittäistutkimuksen toisessa osassa tehtiin 16 haastattelua (sisälsi 32 vanhempaa). 76 % mukana toisessa tutkimuksessa. Lisäksi vanhemmat täyttivät lyhyen survey-kyselyn erilaisista avoimeen adoptioon liittyvistä väitteistä, jolla kerättiin tietoa tyytyväisyyden tasosta avoimuudessa heidän adoptiossaan.	Haastatteluissa selvisi, että avoimuuden muodossa oli tapahtunut paljon muutoksia verrattuna ensimmäiseen pitkittäistutkimukseen osaan. Tutkimuksen perusteella on määritetty neljä päätekijää, joiden perusteella kontakti vaihtelee: kontaktin tyyppi, tiheys, ajoitus ja osallistujat. Yksikään tutkimuksen adoptioperhe ei ollut näiltä osin samanlainen. Adoptiovanhempien tuntemukset avointa adoptiota kohtaan olivat muuttuneet positiivisemmiksi ja he olivat tyytyväisiä adoptiosoitukseen.
-------------------------------	------	--	--	---

<p>31. Siegel, Deborah H.</p> <p>Sosiaalityö</p> <p>Avoimuuden muutos ja kokemukset avoimesta adoptiosta</p> <p>Adoptiovanhempien näkökulma</p>	<p>2008</p> <p>Yhdysvallat</p> <p>Useita osavaltioita New Englandin alueella</p>	<p>Tavoitteena on selvittää avoimeen adoptioon liittyviä haasteita, mahdollisuuksia, ongelmia ja muutoksia pitkän ajan kuluessa.</p>	<p>Pitkittäistutkimuksen kolmas osa.</p> <p>Kvalitatiivinen haastatteluaineisto. Sama otos kuin Siegel 1993 ja 2003 (ks. kohdat 29 ja 30). Haastattelu tehty 14 vuotta ensimmäisen haastattelun jälkeen. 20 haastattelua, joissa oli mukana 31 adoptiovanhempaa.</p>	<p>Kuten edellisessäkin pitkittäistutkimuksen osassa, myös tässä adoptioiden avoimuuden tyyppi ja kontaktin tiheys vaihtelivat suuresti jokaisen perheen kohdalla. Syyt muutoksille olivat yksilöllisiä. Monissa perheissä avoin adoptiosopimus vaihteli vuodesta toiseen. Tyytyväisyys tutkimushetkellä olevaan kontaktiin jatkui.</p>
<p>32. Sobol, Michael P., Daly, Kerry J. & Kelloway, E. Kevin</p> <p>Psykologia</p> <p>Mielipide avoimesta adoptiosta</p> <p>Adoptioitoimistojen näkökulma</p>	<p>2000</p> <p>Kanada</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena on selvittää kuinka paljon adoptiojärjestäjät käyttävät avoimuutta adoption järjestämiseksi ja asenteita avoimuuteen.</p>	<p>Kvantitatiivinen, surveys-kysely. Kysely lähetetty postitse adoption järjestäjille ympäri Kanadaa. Lähetettiin 615 kyselyä ja palautui (n = 355). Otoksessa sekä julkisia että yksityisiä ja maksullisia sekä maksuttomia adoptioitoimistoja ja palveluntarjoajia. Kyselyyn vastasi jokaisesta toimistosta yksi henkilö, tyypillisesti adoptiovirkailija tai johtaja.</p>	<p>Tulosten mukaan adoptiopalvelun tarjoajat käyttivät avointa adoptiota, jos heillä oli optimistisia asenteita sen vaikutuksesta. Usko positiivisiin vaikutuksiin avoimuudella olivat yhteydessä adoption järjestäjien liberaaleihin ajatuksiin sijoitukseen liittyvistä asioista ja millaisia ominaisuuksia he pitivät arvossaan adoptionhakijoissa (esim. koulutustausta).</p>
<p>33. Sykes, Margaret R.</p> <p>Psykologia</p> <p>Kokemukset avoimesta adoptiosta</p> <p>Adoptiovanhempien näkökulma</p>	<p>2001</p> <p>Iso-Britannia</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää adoptiotoimistojen sitoutuneisuutta kontaktiin, asennetta kontaktiin ja koettua kontrollia suhteessa kontaktisopimukseen sekä empatiaa biologista perhettä kohtaan.</p>	<p>Kvalitatiivinen puolistrukturoitu haastatteluaineisto. Haastatteluihin osallistui 15 adoptiovanhempaa (9 naista ja 6 miestä) yhdeksästä adoptioperheestä. Lasten iät olivat tutkimushetkellä 3-15 vuotta. Keskimäärin lapset olivat olleet sijoitettuna adoptioon 5,5 vuotta. Melkein puolet lapsista oli alun perin sijoitettu lyhytaikaiseen sijaishuoltoon. Pariskunnat haastatettiin yhdessä.</p>	<p>Tulokset tuovat esiin kontaktin muuttuvan ja kehittyvän luonteen. Tutkittavat olivat aluksi varovaisempia kontaktin suhteen. Myös kontrollia kontaktiin tunnettiin aluksi vähemmän ja monet vanhemmat kuvasivat, että kontakti oli aluksi tuntunut raskaalta. Monilla vanhemmilla oli ristiriitaisia tunteita kontaktista: pelkoa, uupumusta, vihaa, syyllisyyttä ja kilpailua vanhemmuudesta. Tutkittavat kuvasivat, että yhteinen sopu ja kunnioitus kontaktissa löytyi noin kahden vuoden päästä kontaktin alkamisesta.</p>

34. Von Korff, Lynn, Grotevant, Harold D. & McRoy, Ruth	2006 Yhdysvallat 35 adoptio- toimistoa ympäri Yh- dysvaltoja	Tutkimuksen tarkoituk- sena on selvittää miten kontaktin taso biologi- sen ja adoptio- perheen välillä on vaikuttanut adoptoidun sopeutumi- seen adoptio- perheeseen. Verrattu kahta ryhmää: suljetun adoption ja täysin avoimen adopti- on kautta adoptoituja.	MTARP- pitkittäistutkimuksen toisen aallon tutkimus. Kvalitatiivinen haastat- teluaineisto, aineisto analysoitu tilastollises- ti. Haastateltu adop- tiovanhempia (n = 92, 50 miestä ja 42 naista). Perheenjäsenet haasta- teltiin erikseen. Adop- tiovanhemmat täyttivät lapsen käytökseen liittyvän kyselyn ja adoptoidut nuoret täyt- tivät itsearviointirapor- tin, joilla arvioitiin nuorten käytöksen ja tunne-elämän ongel- mia.	Tuloksista selvisi, että täysin avoimissa adop- tioissa oli laajasti eri- laista kontaktia eri biologisen perheen jäsenten kanssa, kuten äidin, isän, isovanhem- pien ja sisarusten kans- sa. Adoptiovanhempien raportoinnin perusteella ei löytynyt merkittävää tilastollista yhteyttä adoptiolasten sopeutu- misesta eri avoimuuden tasoilla. Adoptoitujen raportoinnin perusteella negatiivinen käytös oli korkeampaa suljetuissa kuin avoimissa adopti- oissa.
Adoptiolapsen sopeu- tuminen				
Useita näkökulmia				

LIITE 8 Taulukot tutkimusten taustatiedoista**Taulukko 1. Tutkimusten julkaisumaat**

Maa	Lukumäärä
Yhdysvallat	22
Iso-Britannia	9
Kanada	3

Taulukko 2. Tutkimusten julkaisulehdet

Lehti	Lukumäärä
Child Welfare	7
Family Relations	4
British Journal of Social Work	3
Family Process	2
Adoption & Fostering	2
Journal of Family Issues	2
Social Work	2
Children and Youth Services Review	1
Clinical Child Psychology and Psychiatry	1
Child & Family Social Work	1
American Journal of Orthopsychiatry	1
Journal of Social and Personal Relationships	1
Journal of Marriage and Family	1
Journal of Family Psychology	1
Research, Policy and Planning	1
Child and Adolescent Social Work Journal	1
Journal of Family Psychology	1
Journal of Family Therapy	1
Families in Society	1

Taulukko 3. Tutkimusten julkaisuvuodet

Vuosi	Lukumäärä
1989	1
1990	1
1993	5
1994	1
1995	2
1997	1
1998	2
1999	1
2000	3
2001	1
2003	1
2004	1
2005	3
2006	3
2007	1
2008	2
2009	3
2010	1
2011	1

Taulukko 4. Tutkimusten tieteenalat

Tieteenala	Lukumäärä
Sosiaalityö	17
Monitieteinen	6
Psykologia	5
Sosiologia	3
Sosiaalitieteet	1
Terveystiede	1
Sosiaali- ja terveystiede	1

Taulukko 5. Tutkimusten metodologiset valinnat

Kvalitatiiviset	15	Huomioita
Haastattelu	14	Joukossa yksi monitapaustutkimus
Tapausanalyysi	1	Analysoitu kirjoittajan asiakkaita tapaustutkimuksena
Kvantitatiiviset	11	
Survey	9	
Haastattelu	1	
Muu kysely	1	
Monimene telmälliset	8	
Kvalitatiivinen haastattelu	3	Analysoitu tilastollisesti
Kvalitatiivinen haastattelu	2	Analysoitu laadullisesti ja tilastollisesti
Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen aineisto	1	Analysoitu tilastollisesti
Haastattelu ja survey	2	Analysoitu molemmat erikseen
Epäselvä	1	

Taulukko 6. Tutkimusten teemat

Tutkimusten teemat	Lukumäärä
Kokemuksia selvittävät artikkelit	28
Tyytyväisyys avoimeen adoptioon	7
Kokemukset avoimesta adoptiosta	9
Adoptionjälkeinen sopeutuminen	3
Surukokemus	2
Valmistautuminen adoptionjälkeiseen kontaktiin	2
Kontaktin vaikutus lapseen	2
Avoimuuden muutos	1
Kontaktin säilyminen	1
Adoptoitujen sukulaisverkot	1
Yhteistyö adoption jälkeisessä kontaktissa	1
Sijaishuollosta avoimeen adoptioon	1
Adoptiolapsen psykologinen läsnäolo	1
Avoimuuden vaikutus perhedynamiikkaan	1
Asenne adoptioon avoimuutta sisältävissä adoptioissa	1
Suhde biologisiin sisaruksiin	1
Mielipiteitä selvittävät artikkelit	5

Taulukko 7. Tutkimusten tutkittavien näkökulma

Tutkittavien näkökulma	Lukumäärä
Kokemuksia selvittävät artikkelit	28
Useita näkökulmia	7
Adoptiovanhempien näkökulma	14
Adoptioäidin näkökulma	1
Adoptiolapsen näkökulma	2
Biologisen äidin näkökulma	3
Psyko­terapeutin näkökulma	1
Sosiaalityöntekijöiden näkökulma	1
Mielipiteitä selvittävät artikkelit	6
Adoptiovanhempien näkökulma	1
Biologisten vanhempien näkökulma	1
Väestön näkökulma	3
Adoptio­toimiston näkökulma	1